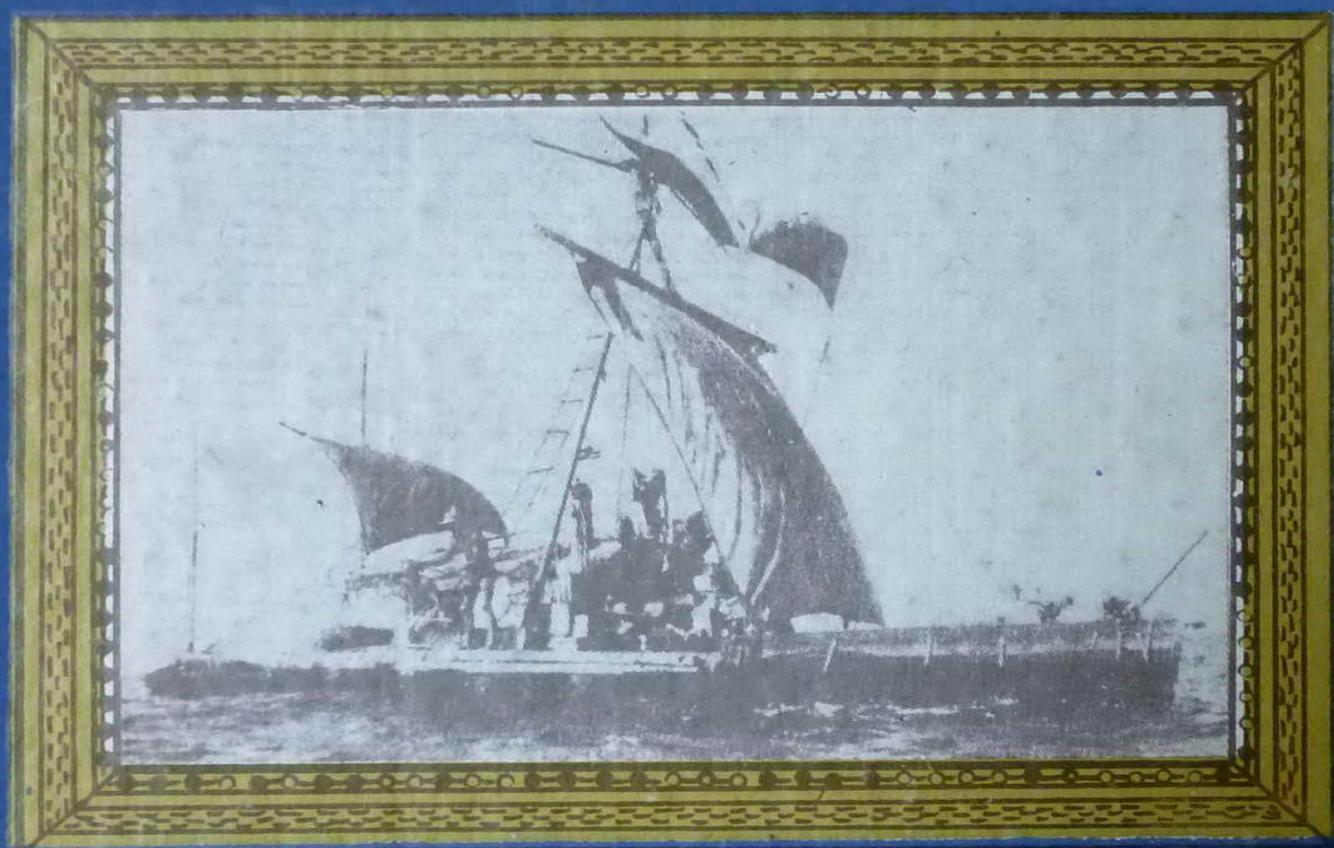

ТУР ХЕЙЕРДАЛ КОН-ТИККИ

БИБЛИОТЕКА ИЗДАТЕЛСТВО
ПОЛЯРНА ОТЕЧЕСТВО
ЗВЕЗДА СОФИЯ

**ТУР ХЕЙЕРДАЛ
КОН-ТИКИ
СЪС САЛ ПРЕЗ ЮЖНОТО
МОРЕ**

Превод: Теодора Джебарова

chitanka.info

На баца ми

ПОЗДРАВ ДО БЪЛГАРСКАТА МЛАДЕЖ

Поздравявам българските младежи и им пожелавам, когато четат тази книга, да изпитат чувството, че и те участвуват в пътешествието.

Всички ние трябва да помним, че през целия си живот пътуваме заедно върху една малка планета, наречена Земя, която се носи из Вселената, както салът „Кон-Тики“ из Тихия океан. Ако човечеството иска да достигне своята цел — напредък и щастие за всички, — всеки ден трябва да полагаме усилия за поддържане на приятелството между отделните хора и народи. Само чрез приятелство и сътрудничество ще може да пътува благополучно през Вселената. Нека се постараям да забравим всички недоразумения, нека използваме всяка възможност да си подаваме ръка.

Италия, 13.9.64 г.

ПРЕДГОВОР^[1]

Книгата на норвежкия етнограф Тур Хейердал описва пътешествието, което той заедно с петима свои другари предприема през 1947 година на сал от бреговете на Перу до островите на Полинезия. По необикновената решителност и умение, с които участващите в експедицията, използвайки нищожни технически средства, извършват опасното морско плаване през Тихия океан, това пътешествие е една от най-смелите и значителни научни експедиции през последното столетие.

На обикновен сал от девет трупи, свързани с въжета от стебла на растения, с обикновено право платно изследователите минават 4300 морски мили от бреговете на Южна Америка до островите на Полинезия. Те са преплавали на сал два пъти по-голямо разстояние, отколкото Колумб при първото си пътуване, извършено от него на морски кораби с добро съоръжение, макар и малки по размер.

Успешното пътуване на Хейердаловия сал се дължи на точния анализ на взаимодействието между морските течения и ветровете в тази част на Тихия океан. По дълбочината на научното предвиждане и смелостта на начинанието тази експедиция може да се сравни само с дрейфа през Северния ледовит океан, извършен през 1893–1896 година от друг норвежец — фритьоф Нансен.

Целта на Хейердаловата експедиция е била да докаже, че старите жители на Перу са могли да стигнат със саловете си до островите на Полинезия. Хейердал принадлежи към групата етнологзи, които поддържат американската хипотеза за произхода на полинезийците. Тези учени смятат, че островите на Океания са били населени от пришълци от Южна или Северна Америка. Противниците на тази хипотеза изтъкват преди всичко, че старите жители на Америка и особено жителите на Тихоокеанското крайбрежие не са имали мореплавателни съдове.

При опита си да публикува своята монография за американския произход на полинезийците Хейердал срещнал рязка опозиция от страна на научните кръгове, поддържащи общоприетата хипотеза за азиатския произход на полинезийците, и за да докаже предположенията си, решил най-напред да опровергае твърдението, че е невъзможно да се преплава от Перу до Полинезия с примитивните перуански съдове. И той доказва блестящо, че на сал, който не се отличава по нищо от стария перуански сал, може да се преплава почти до центъра на Полинезия, като се използват морските течения и пасатните ветрове.

За доказване американския произход на полинезийците е потребна по-солидна научна обосновка и Хейердал е посветил на този въпрос специално голямо изследване, което, подкрепено с нови данни и след шумния успех на експедицията, се публикува през 1952 година.

Както доказват защитниците на хипотезата за азиатския произход на полинезийците, техният език и цялата им култура ги свързват с народите на Южна Азия. По своя антропологичен тип полинезийците са близки с южноазиатската група на монголоидната раса, но имат и примес от австралоидни черти, докато американските индианци, също от монголоиден произход, нямат този австралоиден примес. Езикът на полинезийците, техните вярвания, предания, предметите на материалната им култура — всичко сочи-ясно, че са пришълци от Азия, а не от Америка. Всички домашни животни и културни растения (с изключение на сладките картофи) са донесени от полинезийците от Индонезия и Меланезия; до тяхната поява атолите на Полинезия са били почти лишени от растителност. Всичко това също потвърждава, че старата родина на полинезийците е Югоизточна Азия. Жителите на азиатското крайбрежие и на индонезийските острови са от най-старо време добри мореплаватели и са прониквали постепенно на бързите си ладии далеко на изток, като са заселили почти всички острови на Тихия океан.

В описанието на пътешествието на „Кон-Тики“ и обнародваната научна работа Хейердал привежда голям брой доказателства за връзката на Полинезия с Америка. Тези материали са безспорно много интересни и заслужават по-щателно проучване и внимание от страна на специалистите. Но някои сравнения, направени от него, между

културата на полинезийците и на жителите от Южна и Северна Америка, са твърде оспорими.

Хейердал си служи например твърде смело с материалите за Великденския остров, изложени отчасти в настоящата книга. В книгата си „Мореплавателите от слънчевия изгрев“, издадени в руски превод през 1950 г., полинезиецът етнограф Те Ранги Хироа идва до заключение, че културата на Великденския остров е тясно свързана с другите острови на Полинезия. „Дългоухите“, смятани от Хейердал за пришълци от Перу, са дошли от Маркизките острови, където са широко разпространени тежките украшения за уши. „Късоухите“ са пришълци от остров Мангарева, където жителите не си пробиват ушите. Жителите на Маркизките острови издигали в родината си огромни статуи и подпорни стени, каквито продължили да издигат и на Великденския остров. И останалите факти се обясняват също така просто, без да се свързват с културата на Перу.

Но за някои факти, доказващи действително сходство, трябва да се предположи, че в миналото е съществувал непосредствен контакт между жителите на Америка и Полинезия. Така например несъмнено е, че сладките картофи (патати или кумара) са пренесени от Америка в Полинезия преди околосветските пътувания на европейците, а някои предмети, открити при разкопки на стари селища в Южна Америка, сочат за връзка с Полинезия.

Поддръжниците на азиатската хипотеза отдавна предполагат, че полинезийците, които са необикновено смели мореплаватели, са могли да достигат с ладите си до бреговете на Южна Америка. Полинезийците са извършили и продължават да извършват на ладите си грамадни преходи между островите на Полинезия — чак до самите Хавайски острови на североизток и до Великденския остров на югоизток с радиус на плаване 2500 морски мили. Не много отдавна например петима братя от Великденския остров стигнали с обикновена рибарска ладия от своя остров до Таити (а това е повече от разстоянието между Великденския остров и Южна Америка, което е 2030 мили) и се върнали обратно. Сега, след експедицията на Хейердал, може да се смята за доказано, че и отделни групи перуанци са могли да стигнат на салове до Полинезия.

Въпреки експедицията на Хейердал и появата на книгата му хипотезата за азиатския произход на полинезийците си остава както и

досега най-обоснована.

Но Хейердал е събрал много нови факти за потвърждаване „американската“ хипотеза и на бъдещите изследователи остава да решат колко голям дял има американският елемент в съдбата на този народ.

Пътешествието на Хейердал трябва да се смята за едно от най-забележителните и смели научни начинания в наше време, а книгата му — най-увлекателен разказ за това пътешествие. Ненапрасно в продължение на шест години — от появата на първото норвежко издание в 1948 година до средата на 1954 година — книгата на Хейердал е била издадена в чужбина в много издания с общ тираж два и половина милиона — нечуван и немислим досега тираж в капиталистическия свят на книга за научна експедиция.

С. В. Обручев

член-кореспондент на Академията
на науките на СССР, 1956 г.

---

[1] Настоящият предговор е от първото руско издание на книгата на Тур Хейердал „Путешествие на Кон-Тики“, издателство на ЦК на ВЛКСМ „Молодая гвардия“, Москва, 1956 г. Предговора преведе Невяна Розева. ↑

ПЪРВА ГЛАВА

ЕДНА ТЕОРИЯ

Поглед към миналото. Старецът от Фатухива. Вятър и течение. Издирвания за Тики. Кои са първите заселници на Полинезия? Загадката на Южното море.^[1] Теории и факти. Легендата за Кон-Тики и бялата раса. Войната.

Понякога човек изпада в странно положение. Всичко става постепенно, съвсем естествено и когато вече няма връщане, току изведнъж почваш да се чудиш и питаш как за бога се стигна дотам.

Ако например тръгнеш по море на дървен сал с един зелен папагал и петима другари, то неизбежно, рано или късно, ще се събудиш някой ден в открито море, може би малко по-отпочинал от обикновено, и ще почнеш да размишляваш как е станало всичко това.

В едно такова утро седях и пишех в овлажнението от роса корабен дневник.

„17 май. Развълнувано море. Попътен вятър. Днес аз съм готвач и намерих седем летящи риби на палубата, една сепия на покрива на кабината и една непозната риба в спалния чувал на Торстейн...“

Тук моливът ми спря и у мен се прокрадна пак същата мисъл: какъв странен Седемнадесети май^[2] и изобщо какъв необикновен живот — небе и море. Как започна всичко това?

Обърнех ли се наляво, пред мен се откриваше необятният син океан със съскащи край нас вълни, които безспирно преследваха вечно отдалечаващия се хоризонт. Обърнех ли се надясно, виждах вътрешността на сенчеста кабина, в която един брадясал индивид лежеше по гръб на пода и четеше Гюте; пръстите на босите му крака бяха внимателно втъкнати между бамбуковите пръчки на ниския покрив на жалката кабинка — нашия общ дом.

— Бенгт — казах и отблъснах зеления папагал, който на всяка цена искаше да стъпи върху корабния дневник, — по дяволите, можеш

ли ми каза откъде я измислихме тая работа?

Гъоте изчезна под златисточервеникавата брада.

— Дявол да го вземе, ами че ти най-добре знаеш. Нали тази проклета идея беше твоя, макар че и на мен страшно много ми харесва.

Той премести краката си три пръчки по-нагоре и невъзмутимо продължи да чете Гъоте. На бамбуковата палуба пред кабината под палещото слънце работеха други трима. Бяха полуголи, почернели от слънцето и брадясали, с ивици засъхнала сол по гърбовете и изглеждаха като че цял живот само с това са се занимавали — да плават с дървени салове на запад през Тихия океан. Ерик допълзя през отвора на кабината със секстанта си и с вързоп книжа.

— Осемдесет и девет градуса и четиридесет и шест минути западна дължина и осем градуса и две минути южна ширина — добре сме си поплавали вчера, момчета!

Грабна молива ми и нарисова мъничко кръгче на картата, която висеше на бамбуковата стена: едно малко кръгче в края на цял наниз от деветнадесет кръгчета, който започваше от пристанището Каляо на перуанския бряг и извиваше през океана. Херман, Кнут и Торстейн допълзяха бързо, за да видят новия малък кръг, който показваше, че сме с цели четиридесет морски мили по-близко до островите в Южното море от предишния кръг на наниза.

— Виждате ли, момчета — каза Херман гордо, — това значи, че сме на хиляда петстотин и седемдесет километра от перуанския бряг.

— И че ни остават още само шест хиляди четиристотин и тридесет километра до най-близките острови — добави Кнут предпазливо.

— А за да бъдем съвсем точни — каза Торстейн, — трябва да допълним, че се намираме на пет хиляди метра над морското дъно и доста много сажена под луната.

И тъй всички знаехме къде точно се намираме и аз можех да продължа да се питам защо бяхме там. На папагала му беше все едно. Той искаше само да кълве корабния дневник.

А морето беше все тъй кръгло, все тъй синьо под синия купол на небето.

Може би всичко почна предишната зима в канцеларията на един музей в Ню Йорк. А може би беше започнало още преди десет години на един малък остров от Маркизкия архипелаг сред Тихия океан.

Възможно е и сега да излезем на същия остров, освен ако североизточният вятър не ни отнесе по на юг — към Таити и архипелага Туамоту.

Тъй добре помня малкия остров с ръждивочервените планински зъбери, зелените джунгли, които се спускаха по склоновете към морето, стройните палми, които сякаш чакаха някого и махаха от брега. Този остров се казваше Фатухива; между него и мястото, където се намирахме сега, нямаше никаква суша, но така или иначе деляха ни хиляди морски мили. Виждах пред себе си тясната долина Уя, която се разширяваше към морето, и си спомнях ясно как седяхме на самотния бряг и всяка вечер съзерцавахме същото това безбрежно море. Тогава бях на сватбено пътешествие само с жена си, а не сред брадати пирати както сега. Събирахме разни видове редки животни, фигурки на божества и други останки от една изчезнала култура.

Особено ясно помня една вечер. Цивилизованият свят ни се струваше невероятно далечен и недействителен. Почти цяла година бяхме живели на острова — единствените бели хора там; съзнателно бяхме забравили богатата на цивилизацията, както и нейните злини. Живеехме в наколна колиба, която си построихме сами на брега, и се хранехме с това, което ни предлагаша тропическата гора и Тихият океан.

Благодарение на трудната, но полезна школа, през която минавахме ден след ден, вникнахме в много от интересните проблеми на Тихия океан. Струва ми се, че както физически, така и душевно често вървахме по стъпките на първобитните хора, дошли много отдавна на тези острови от някаква неизвестна родина; необезпокоявано от никого, тяхното полинезийско потомство е владяло островното царство, докато нашата бяла раса пристигнала там с Библия в едната ръка и с барут и бутилка в другата.

Както преди, така и в онази паметна вечер седяхме в лунната светлина на брега с лице към морето. Бодри и завладени от романтиката, която ни заобикаляше, не пропускахме нищо. Вдишвахме дълбоко уханието на буйните джунгли и на соленото море и слушахме как вятърът шумоли в храстите и в короните на палмите. През равномерни промеждутъци всички звуци се заглушаваха от огромните вълни, които нахлуваха от океана, разбиваха се разпенени в брега и се разливаха в пенести водовъртежи между скалите. Сред милионите

лъскави камъни морската вода шумеше, ревеше, бучеше, а после, когато се оттегляше, за да се засили за ново настъпление срещу непобедимия бряг, всичко утихваше.

— Странно — каза Лив, — от другата страна на острова никога няма такива вълни.

— Няма — отговорих, — но отсамната страна е изложена на вятъра. Тук океанът е винаги развълнуван.

Продължихме да седим и да се любиме на океана, който сякаш непрестанно искаше да докаже, че вълните му идват от изток, от изток, от изток. Вечният източен вятър, пасатът, вълнуваше океана, разравяше го и го тласкаше от изток, насам към островите, където безпрепятственото му настъпление най-сетне се разбиваше в скали и рифове, а вятърът просто се издигаше над брега, над горите и планините и свободно продължаваше на запад от остров на остров — към залеза.

Така още от утрото на света вълните и перестите облаци са се появявали иззад същия този хоризонт на изток. Първите хора, стигнали до тези острови, много добре са знаели това. Птиците и насекомите също са го знаели. В пълна зависимост от това обстоятелство беше и растителността на островите. Самите ние знаехме, че далеч, далеч на изток — зад хоризонта, отдето се издигаха облаците — лежи откритият бряг на Южна Америка. Той отстоеше на осем хиляди километра и между него и нас имаше само море.

Взирахме се в летящите облаци и в развълнувания океан, облян от лунна светлина, и слушахме какво разказва клекналият пред нас полугол старец, втренчил поглед в тлеещата жар на малкия позагаснал огън.

— Тики е бил бог и главатар — каза кротко старецът. — Тики е довел дедите ми на тези острови, дето живеем и досега. Преди това сме живели в една далечна голяма страна отвъд океана.

Той разрови въглените с пръчка, за да не загаснат. Седеше старецът и мислеше. Той живееше със спомена за древните времена и беше здраво свързан с тях. Обожаваше дедите си и делата им от времето, когато сред тях още живеели боговете, и с нетърпение очакваше да се пресели при тях. Старият Тей Тетуа беше единственият жив потомък на всички изчезнали племена от източния бряг на Фатухива. Сам той не знаеше възрастта си, но тъмнокафявата му кожа,

сбръчкана като кора на дърво, изглеждаше като че бе съхнала на слънце и вятър в продължение на сто години. Той сигурно беше един от малцината на тези острови, които все още помнеха легендите на бащите и дедите си за великия полинезийски главатар и бог — Тики, син на слънцето — и вярваха в тях.

Вечерта, когато си легнахме в малката наколна колиба, разказите на стария Тей Тетуа за Тики и за родината на островитяните отвъд океана все още ме преследваха. Далечният глух грохот на прибой им пригласяше. Звучеше като отглас от прежни времена, който сякаш искаше да разкаже нещо в нощта. Не можах да заспя. Времето не съществуваше и сякаш Тики със своите мореплаватели току-що стъпваше на сушата долу на брега край прибой. Внезапно ме озари една мисъл и казах на жена си:

— Лив, забелязала ли си, че огромните каменни фигури на Тики горе в джунглите поразително приличат на грамадните монолити, останали от изчезнали култури в Южна Америка?

Бях сигурен, че от разбиващите се вълни долетя одобрителен рев. После те постепенно утихнаха и аз заспах.

Така може би започна всичко. Така поне започнаха редица случки, които завършиха с това, че ние шестимата и един зелен папагал се озовахме на сал в открито море край южноамериканския бряг.

Спомням си как изплаших баща си и изненадах майка си и приятелите си, когато се върнах в Норвегия и предадох на Университетския зоологически музей стъклените с бръмбари и риби от Фатухива. Искях да преустановя изследването на животни и да се занимавам с първобитните народи. Неразгаданите тайни на Южното море ме бяха пленили. Трябваше да се намери някакво разумно решение на тези въпроси и аз си поставих за цел да установя самоличността на легендарния герой Тики.

През следващите години вълните и находките в джунглите бяха като недействителен сън, който служеше за фон и съпровод на моите проучвания на народите, живеещи сред Тихия океан. Толкова е безполезно да тълкуваме мислите и делата на първобитните народи само като четем книги и посещаваме музеи, колкото е безполезно един изследовател в наши дни да се мъчи да достигне пределите на всичко онова, което една-единствена полица с книги може да му разкрие.

Научните трудове, дневниците от времето на първите изследователи на Америка и безкрайните сбирки в европейските и американски музеи ми предлагаха богат материал за изясняване на загадката, която исках да разбуля. Откакто нашата раса след откриването на Америка за пръв път е стъпила на тихоокеанските острови, изследователи от всички области на науката са натрупали почти необхватен запас от сведения за населението на островите в Южното море, както и за всички народи, които живеят на околните острови и континенти. Никога обаче не се е стигнало до единодушие нито по въпроса за потеклото на този изолиран островен народ, нито за причината, поради която този тип хора се среща само по усамотените острови в източната част на Тихия океан.

Когато най-сетне европейците се осмелили да прекосят най-големия от всички океани на света, открили за своя изненада, че сред него се намират редица малки планински острови и плоски коралови рифове, разделени един от друг, а и от останалия свят от обширни водни пространства. И всички тези острови били вече населени с хора, дошли там преди тях — красиви, стройни хора, които ги посрещали на брега с кучета, свине и кокошки. Откъде ли са дошли? Те говорели език, който никой друг народ не познавал. И хората от нашата раса, назовали се самонадеяно „откриватели на островите“, заварили на всеки обитаем остров обработена земя и селища с храмове и колиби. На някои от островите намерили дори стари пирамиди, павирани пътища, мостове и дялани каменни статуи, високи колкото четириетажни европейски къщи. Но не могли да обяснят тази загадка — какви са тези племена и откъде са дошли.

Спокойно може да се твърди, че отговорите на тези въпроси са толкова многобройни, колкото са и трудовете, писани върху тях. Специалисти от различни области предлагали най-различни решения, но след време твърденията им винаги бивали оборвани от логичните доказателства на специалисти, които работят в други клонове на науката. Малая, Индия, Китай, Япония, Арабия, Египет, Кавказ, Атлантида, та дори Германия и Норвегия били сериозно обявявани за родина на полинезийците. Но тези теории винаги са се препъвали в някой решаващ факт, който провалял всичко, и въпросът пак увисвал във въздуха.

Там, където науката достига своите граници, започва фантазията. Тайнствените каменни монолити на Великденския остров и всички други културни останки от неизвестен произход, пръснати по това малко, голо късче земя, което лежи съвсем самотно на сред път между най-близките острови и южноамериканския бряг, са давали повод за най-различни предположения. Мнозина намирали, че находките на Великденския остров до голяма степен наподобяват останките от южноамериканските праисторически цивилизации. Може би някога е съществувал мост от суша през океана, който впоследствие е потънал? Може би Великденският остров и всички други острови в Южното море, които имат подобни паметници, са просто останки от някой пропаднал континент?

Тази теория била широко разпространена. Тя предлага приемливо обяснение, но геолозите и други изследователи не ѝ отдават значение. Освен това, изучавайки насекомите и охлювите на островите в Южното море, зоолозите доказват по безспорен начин, че през цялата история на човечеството тези острови са били съвсем откъснати един от друг и от континентите около тях точно както и днес.

И така ние знаем с абсолютна сигурност, че някога отдавна, било то доброволно или принудително, полинезийската раса трябва да е доплавала до тези острови, носена от течението и тласкана от вятъра. Ако се позанимаем малко по-отблизо с жителите на Южното море, ще открием, че едва ли са изтекли много векове, откакто те са се заселили тук. Макар че полинезийците живеят на отделни острови, пръснати из едно морско пространство, четири пъти по-голямо от цяла Европа, на различните острови не са успели да се развият различни езици. Хиляди морски мили делят северния авангард на полинезийските острови Хаваи от Нова Зеландия на юг и остров Самоа на запад, от Великденския остров на изток и въпреки това всички тези откъснати едно от друго племена говорят диалекти на един общ език, който ние наричаме полинезийски. На никой от островите не е съществувала писменост с изключение на няколко дървени плочки с неразбираеми йероглифи, които туземците на Великденския остров пазели, макар че нито те, нито някой друг можел да ги прочете. Но в Полинезия имало училища, в които най-важният предмет бил изучаването на исторически поеми, защото историята била и религия. У полинезийците съществувал култ към прадедите и те боготворели

покойните си главатари чак от времето на Тики. А за самия Тики се говорело, че бил син на Слънцето.

Почти на всеки остров мъжете, учили в училище, могли да изброят имената на всички местни главатари още от времето на първите заселници. За да подпомогнат паметта си, те често използвали сложна система от преплетени въженца с възли, също както правели индианците инки в Перу. Съвременни изследователи събрали от отделните острови всички местни родословия и установили, че те съвпадат с поразителна точност както по отношение на имената, така и по отношение броя на поколенията. По този начин доказали, смятайки едно полинезийско поколение средно за двадесет и пет години, че островите в Южното море са заселени около петстотната година от нашата ера. Втора културна вълна с нова поредица от вождове показва, че на островите е имало още едно, и то по-недавнашно преселение през хиляда и стотната година от н.е.

Откъде може да са дошли тези преселници? Много малко изследователи са взели под внимание важното обстоятелство, че в тази късна епоха народът, който пристигнал на островите, бил в стадий на развитие от каменната ера. Въпреки че били интелигентни и с поразително висока култура във всички останали области, тези мореплаватели донесли със себе си особен вид каменни брадви и редица други сечива, отличителни за каменната епоха, които разпространили по всички острови. Не трябва да забравяме, че като се изключат някои изостанали народи, както и някои откъснати племена, обитаващи девствените гори, през петстотната, както и през хиляда и стотната година от нашата ера, никъде по земята освен в Новия свят не са съществували цивилизации с изявено народно творчество, които в своето развитие да са били все още в каменната ера. Само в Америка дори и най-издигнатите индиански цивилизации били съвършено незапознати с употребата на желязото и си служели с каменни брадви и сечива от същия вид, както тези, използвани на островите в Южното море до времето, когато тези острови били открити.

Многочислените индиански цивилизации били най-близките съседи на полинезийците откъм изток. На запад живеели само чернокожите първобитни народи на Австралия и Меланезия, далечни родственици на негрите. Отвъд тях лежали Индонезия и азиатският

бряг, а там хората навярно са надрасли каменната ера много по-рано, отколкото където и да било другаде по света.

По този начин моите догадки и вниманието ми все повече се откъсваха от Стария свят, където толкова много учени бяха търсили и никой нищо не беше намерил, и се насочваха към известните и неизвестни индиански цивилизации на Америка, които никой досега не беше взел под внимание. На най-близкия бряг, право на изток, там, дето днес по крайбрежието на Тихия океан и дълбоко навътре в планините се простира южноамериканската република Перу, не липсваха следи, стига човек да ги потърсеше. Преди много векове тук живял някакъв неизвестен народ, който създал една от най-необикновените цивилизации в света, но много отдавна той изчезнал внезапно, сякаш бил пометен от лицето на земята. След себе си този народ оставил огромни човекоподобни каменни статуи, които напомнят статуите на остров Питкърн, на Маркизките острови и на Великденския остров. Оставил е също и внушителни стъпаловидни пирамиди, подобни на пирамидите на островите Самоа и Таити. С каменни брадви тези хора изсичали от планините каменни блокове, големи колкото вагони, и ги пренасяли на километри в околността, изправяли ги или ги поставяли един върху друг, за да образуват портали, грамадни стени или тераси, точно такива, каквито намираме на някои острови в Тихия океан.

Когато първите испанци пристигнали в Перу, инките вече били създали мощна империя в тази планинска страна. Те разказали на испанците, че изоставените величествени паметници били издигнати от племето на белите богове, които живели там, преди самите инки да вземат властта. Инките описвали тези изчезнали строители като мъдри и миролюбиви учители, които отдавна — в утрото на света — дошли от север и научили първобитните им деди на строителство и земеделие и им предали своите нрави и обичаи. Те не приличали на индианците, защото имали бяла кожа и дълги бради и били по-високи от тях. В края на краищата напуснали Перу тъй внезапно, както били дошли. Инките поели властта над страната в свои ръце, а белите учители отплавали на запад през Тихия океан и завинаги изчезнали от южноамериканския бряг.

Но ето че европейците пристигнали на тихоокеанските острови и били крайно изненадани, като видели, че много от туземците са с

почти бяла кожа и с бради. На някои острови имало цели семейства, които се натрапвали на окото с извънредно светлата си кожа, червеникава, понякога дори руса коса, сиво-сини очи и почти семитски лица с орлови носове. Останалите полинезийци имали златистокафява кожа, лъскавочерни коси и плоски месести носове. Червенкосите наричали себе си „Урукеху“ и казвали, че са потомци по права линия на първите главатарии на островите, които били бели богове, като Тангароа, Кане и Тики. Предания за тайнствените бели хора, от които произхождали островитяните, се разказвали из цяла Полинезия. Когато през 1722 година Рогевеен открил Великденския остров, за своя изненада забелязал сред туземците на брега и „бели хора“. Жителите на Великденския остров можели да изброят онези свои деди, които били белокожи, до времето, когато Тики и Хоту Матуа доплавали през морето „от една планинска страна на изток, изсушена от слънцето“.

Докато правех изследванията си, в Перу открих поразителни следи от същата култура, митология и език. Това ме поощри да ровя все по-дълбоко и по-упорито, за да установя откъде произхожда полинезийският бог-родоначалник Тики.

И наистина намерих каквото търсех. Веднъж четях преданията на инките за краля-слънце Виракоча, върховен вожд на изчезналия от Перу бял народ. Там прочетох:

„На своя език кечуа инките го наричали Виракоча и ето защо, това име е сравнително по-ново. Първоначалното име на бога-слънце Виракоча, което навремето, изглежда, е било повече употребявано в Перу, било Кон-Тики или Ила-Тики, което значи Слънце-Тики или Огън-Тики. Според легендите на инките Кон-Тики бил върховен жрец и крал-слънце на «белите хора», които оставили огромните развалини по брега на езерото Титикака. В преданието се разказва, че Кон-Тики бил нападател от един главатар на име Кари, който нахлул от долината Кокимбо. В сражение на един остров в езерото Титикака тайнствените бели брадати мъже били победени и изклани поголовно, но самият Кон-Тики и най-приближените му се спасили и по-късно слезли на брега на Тихия океан, откъдето изчезнали на запад през океана“.

Вече не се съмнявах, че белият главатар-бог Слънце-Тики, когото, както твърдят инките, дедите им прогонили от Перу и принудили да избяга през Тихия океан, е същият бял главатар-бог Тики, син на Слънцето, почитан от жителите на всички източни

тихоокеански острови като техен праотец и родоначалник, Подробностите около живота на Слънце-Тики в Перу и древните имена на местности около езерото Титикака възкръсваха в историческите предания, разпространени сред туземците от тихоокеанските острови.

Но навред из Полинезия се натъкнах на други следи, които сочеха, че миролюбивото потомство на Кон-Тики не е успяло да запази дълго време островите за себе си. Тия следи показваха, че северозападни индианци са преминали океана с мореходни бойни канута, големи колкото викингски кораби, свързани две по две, и са пристигнали в Хавай, отдето са се пръснали на юг по всички останали острови. Те смесили кръвта си с потомството на Кон-Тики и въвели нова култура в островното царство. Този бил вторият народ с култура от каменната епоха, пристигнал в Полинезия в хиляда и стотната година от нашата ера без метали, без гърнчарско изкуство, без колело, стан и зърнени култури.

Така се случи, че по времето, когато германците нахлуха в Норвегия, аз живеях сред северозападните индианци в Британска Колумбия и разкопах скални рисунки в древнополинезийски стил.

Надясно, наляво, кръгом! Миене на стълби в казармите, лъскане на ботуши, школа за радиотелеграфисти, парашут и най-сетне един конвой за Мурманск ме отнесе във Финмарк, където цяла една мрачна зима, докато слънчевият бог отсъствуваше, господствуваше военният бог на техниката.

После настъпи мирът.

И ето че един ден моята теория беше напълно завършена и аз трябваше да отида в Америка, за да я представя за обсъждане.

---

[1] Южното море — южната част на Тихия океан. — Б.пр. ↑

[2] Седемнадесети май — норвежкият национален празник. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

КАК СЕ РОДИ ЕКСПЕДИЦИЯТА

Сред специалистите. Решителният обрат. В моряшкия дом. Последно средство. Клубът на изследователите. Нова екипировка. Намирам спътник. Триумвиратът. Един художник и двама участници в съпротивата. Към Вашингтон. Съвещание във Военното министерство. При главния интендант със списък на желанията ни. Парични затруднения. При дипломатите в ООН. Летим към Еквадор.

И тъй всичко започна на един остров в Южното море, дето старият туземец седеше край огъня и ни разказваше преданията и поверията на своето племе. Много години по-късно седях с друг стар човек, но този път в мрачна канцелария на един от горните етажи на голям нюйоркски музей.

Около нас в добре подредени стъклени шкафове лежах останки от далечното минало, които ни отвеждаха в мъглявостите на праисторията. Стените бяха покрити с рафтове, пълни с книги. Някои от тях, написани с много труд, едва ли бяха прочетени от десетина души. Старецът, белокос човек с добродушен вид, който беше прочел всички тези книги и написал част от тях, седеше зад писалището си. Но сега сигурно го бях засегнал по някакъв начин, защото той неспокойно сграбчи дръжките на стола си и ме погледна с такъв израз, сякаш бях прекъснал играта му на пасианс.

— Не! — възкликна. — Невъзможно!

Сигурно Дядо Коледа би изглеждал така, ако някой би се осмелил да твърди, че догодина Коледа ще бъде на Петровден.

— Грешите, много грешите! — повтори той и възмутено разтърси глава, сякаш за да прогони натрапената му от мене мисъл.

— Но вие още не сте прочели доводите ми — настоях аз и кимнах с надежда към ръкописа, който лежеше на масата.

— Доводи! — изсумтя той. — Не можете да се отнасяте към етнографски проблеми като към детективска загадка.

— Защо не? — отвърнах. — Всичките ми заключения са основани на собствени наблюдения и на факти, открити от науката.

— Задачата на науката е чисто и просто да изследва фактите — каза той спокойно, — а не да се опитва да доказва това или онова!

Той внимателно бутна настрана неразтворения ръкопис и се наведе през масата към мен.

— Вярно е, че Южна Америка е люлката на някои от най-интересните цивилизации на древността, вярно е, че не знаем нито кой ги е създал, нито пък къде са изчезнали създателите им, когато инките са взели властта. Но едно нещо поне знаем със сигурност и то е, че никой от южноамериканските народи не се е добрал до островите в Тихия океан.

Погледна ме изпитателно и продължи:

— А знаете ли защо? Отговорът е твърде прост. Те не са могли да стигнат дотам. Не са имали кораби!

— Имали са салове, — възразих колебливо. — Нали знаете, салове от балсово дърво.

Старецът се усмихна и каза спокойно:

— Е, защо не опитате да преплавате океана от Перу до тихоокеанските острови на сал от балсово дърво?

Не можах да му отговоря. Беше вече късно. И двамата станахме. Като ме изпращаше, старият учен ме потупа добродушно по рамото и ми каза, че ако имам нужда от помощ, мога винаги да се обърна към него. А в бъдеще трябвало да специализирам Полинезия или Америка и да не смесвам две отделни части на земното кълбо. Протегна ръка назад към масата.

— Забравихте това — каза и ми върна ръкописа.

Погледнах заглавието: „Полинезия и Америка, Проучване на проблема за преселението“. Мушнах ръкописа под мишница, изтичах надолу по стълбата и се слях с тълпата на улицата.

Вечерта отидох в най-забутаната част на квартала Гринич Вилидж и почуках на вратата на едно старо жилище. Обичах да идвам тук, за да споделям своите затруднения, когато чувствавах, че нещо в живота ми се обърква.

Нисък сух мъж с дълъг нос пооткрехна вратата, но после я отвори широко и със сърдечна усмивка ме дръпна да вляза. Заведе ме направо в малката кухня и ме впрегна в работа — даде ми да нося

чини и вилицы и удвои количеството на някаква приятно ухаеща гозба, която топлеше на газовата печка.

— Хубаво, че дойде — каза той. — Как върви?

— Ужасно — отговорих. — Никой не иска да прочете ръкописа.

Той напълни чиниите и двамата се нахвърлихме върху гозбата.

— Работата е там — рече той, — че всички, които си посетил, мислят това за някаква маниакална идея. Нали знаеш — тук в Америка се явяват хора с най-различни странни хрумвания.

— Има и нещо друго — подхванах.

— Да — отвърна той, — начинът, по който разглеждаш въпроса. Всички тези хора до един са специалисти и не вярват в такъв метод на работа, който обхваща всички области на науката — от ботаниката до археологията. Те ограничават своето поле на дейност, за да могат по-дълбоко да изучат всички подробности. Съвременната изследователска наука изисква всяка специалност да рови в собствената си яма. Никой не се е заел да подреди и съпостави това, което е излязло от различните ями.

Той стана и посегна към един тежък ръкопис.

— Виж, това е последният ми труд върху изображенията на птици в китайската селска бродерия. Отне ми седем години, но незабавно го взеха за печат. В наше време искат подробно проучване на всеки отделен въпрос.

Карл беше прав. Но да се решат загадките на Тихия океан, без да се осветлят от всички страни, беше според мен също като игра на карти само с един цвят.

Разтребихме масата и му помогнах да избършем съдовете.

— Има ли нещо ново от Чикагския университет?

— Не.

— А какво каза днес старият ти приятел от музея?

— И той не се интересува — смънках. — Каза ми, че тъй като индианците имали само открити салове, не може дори да се предположи, че са стигнали до тихоокеанските острови.

Изведнъж малкият човек почна сърдито да бърше чинията, която държеше.

— Да — отвърна най-сетне, — искрено казано, и на мен това ми се струва сериозно опровержение на твоята теория.

Тъжно погледнах дребния етнолог, когото досега смятах за верен съюзник.

— Не ме разбирай погрешно — побърза да добави той. — От една страна, мисля, че си прав, но, от друга всичко изглежда тъй неразбираемо. Моят труд за бродериите подкрепя теорията ти.

— Карл — казах, — толкова съм сигурен, че индианците са прекосили Тихия океан със салове, че съм готов да си построя такъв сал и да преплавам океана само за да докажа, че е възможно.

— Ти си луд!

Приятелят ми го взе за шега и полуизплашено се усмихна на тази моя мисъл.

— Значи смяташ, че е невъзможно?

— Ти си луд, как тъй със сал?

Той не знаеше какво да каже, а само се взираше в мен с особен израз, сякаш очакваше да се усмихна, за да му покажа, че се шегувам.

Но аз не се усмихнах. Сега разбрах, че в действителност никой не приема моята теория, тъй като между Перу и Полинезия се простира безкраен океан, а пък аз смятах, че той може да се прекоси не с друго, а с праисторически сал.

Карл ме погледна неуверено.

— Хайде да излезем и да пийнем по едно.

Излязохме и пихме по четири.

През тази седмица трябваше да платя наема си. В същото време Норвежката банка ми съобщи с писмо, че не може да ми отпусне повече долари: валутни ограничения. Взех куфара си и отидох с метрото в Бруклин. Там ме приеха в дома за норвежки моряци, където храната беше вкусна и питателна, а цените отговаряха на кесията ми. Дадох ми малка стаичка на един от горните етажи, но се хранех с моряците долу в голямата столова.

Моряците идваха и си отиваха. Те се различаваха един от друг по външност, по ръст и степен на трезвеност, но всички имаха една обща черта — когато говореха за морето, знаеха за какво говорят. Научих, че височината на вълните и яростта на бурите не зависят от дълбочината на морето или разстоянието от сушата. Напротив, внезапни вихрушки често били по-опасни край брега, отколкото в открито море. В плитките води край брега, дето минават местни течения или завършват океанските течения, морето понякога е по-бурно, отколкото навътре.

Всеки плавателен съд, който може да издържи край брега, може да издържи и в открито море. Освен това научих, че при буря големите кораби често пъти забиват носа или кърмата си във вълните, така че тонове вода нахлуват върху тях и прегъват стоманените тръби като сламки, докато при същите условия малкият кораб обикновено се справя по-добре, защото се смества между вълните или пък леко минава над тях като плаваща чайка. Между тези моряци имаше хора, които се бяха спасили с лодки, след като морето е погълнало кораба им.

Но за салове знаеха малко. Сал, това не е кораб. Салът няма нито кил, нито бордове, а е нещо плаващо, с което в случай на нужда човек може да се спаси, докато го прибере някой кораб. Един от моряците обаче имаше високо мнение за предимствата на сала в открито море. Когато едно германско торпедо потопило кораба му сред Атлантическия океан, той плавал цели три седмици на сал.

— Но салът не може да се управлява — добави той. — Движи се и встрани, и назад, и в кръг в зависимост от посоката на вятъра.

В библиотеката изрових записки на първите европейци, достигнали тихоокеанския бряг на Южна Америка. В тях не липсваха нито рисунки, нито описания на големите индиански салове, направени от балсово дърво. Те имаха четвъртити платна, подвижен кил и дълго кърмилно весло на кърмата. Значи са могли да бъдат управлявани.

Минаха седмици, а аз все още бях в моряшкия дом. Не получих отговор нито от Чикаго, нито от другите градове, където бях изпратил копия от моята теория. Никой не я беше прочел.

Тогава в един съботен ден събрах смелост и влязох в един магазин за корабни принадлежности. Там учтиво ме нарекоха „капитане“, когато купих мореплавателска карта на Тихия океан. С навигативната карта под мишница се качих на влака за предградията и отидох в Осининг, дето редовно прекарвах неделната си почивка в очарователната вила на едно младо норвежко семейство. По-рано мъжът бил капитан на кораб, а сега — директор на нюйоркския клон на параходното дружество „Фред Олсен“.

След като се поосвежихме в басейна, съвсем забравихме градския живот и когато Амбьорг донесе подноса с напитките, седнахме на тревата под знойното слънце. Не можах да се съдържа

повече, разтворих картата на тревата и запитах Вилхелм смята ли, че един сал може да пренесе хора от Перу до островите на Южното море и те да оцелеят.

Той се слиса и загледа по-скоро мен, отколкото картата, но веднага отговори утвърдително. Почувствувах такава лекота, като че под ризата ми имаше балон, с който летях, Знаех, че всичко, що се отнася до корабоплаване, е за Вилхелм не само работа, но и любимо занимание. Незабавно го посветих в плановете си. За моя изненада той направо ми заяви, че това е чисто и просто лудост.

— Но ти току-що каза, че го смяташ за възможно — прекъснах го аз.

— Точно така — потвърди той, — но вероятността да не успееш е също тъй голяма. Ти самият никога не си пътувал с балсов сал, а сега изведнъж си представяш, че ще прекосиш с него Тихия океан. Може да успееш, а може би и не. Старите индианци в Перу са се осланяли на опита на много поколения. Може би на всеки сал, който е преминал, се падат по десет, а може би и стотици, които са потънали. Както казваш, инките са плавали в открито море с цели флотилии от такива балсови салове. И ако нещо се случи, съседният сал би могъл да прибере пострадалите, А кой ще ви прибере вас там, сред океана? Дори и да вземеш със себе си радиостанция, не мисли, че ще бъде лесно да се намери някакъв малък сал сред вълните на хиляди мили от сушата. При буря вълните могат да ви отнесат от сала и да се удавите сто пъти, преди някой да стигне до вас. Най-добре ще бъде да изчакаш спокойно, докато някой намери време да прочете твоя ръкопис. Пиши пак, да ги подсетиш, иначе нищо няма да излезе.

— Не мога да чакам повече, скоро ще остана без пукната пара.

— Тогава ще дойдеш да живееш у нас. А как впрочем мислиш да предприемеш експедиция от Южна Америка без пари?

— По-лесно е да заинтересуваш хората от една експедиция, отколкото от някакъв непрочетен ръкопис.

— Но какво ще постигнеш с това?

— Ще унищожа един от най-тежките доводи против теорията ми, а освен това и науката ще обърне внимание на цялата тая работа.

— Ами ако се случи нещо?

— Тогава няма да съм доказал нищо.

— Значи ще опровергаеш собствената си теория в очите на всички, така ли?

— Може би, нали все пак навремето един от десет сала може да е успял, както и ти сам каза.

Децата излязоха да играят крокет и през този ден не разисквахме вече този въпрос.

Другата сутрин пак отидох в Осининг с картата под мишница. И когато си тръгнах, на картата беше теглена дълга линия от брега на Перу до архипелага Туамоту в Тихия океан. Моят приятел, капитанът, се отказа от надеждата да ме разубеди и часове наред изчислявахме заедно вероятната скорост на сала.

— - Деветдесет и седем дни — каза Вилхелм, — но помни, че това е само при теоретически идеални условия с непрекъснат попътен вятър и ако приемем, че салът наистина може да плава, както мислиш ти. Непременно трябва да разчиташ най-малко на четири месеца път и да бъдеш подготвен за доста повече.

— Добре — казах обнадежден, — нека смятаме най-малко четири месеца, а да стигнем за деветдесет и седем дни.

Вечерта, когато се прибрах и седнал с картата на ръба на леглото си, малката стаичка в моряшкия дом ми се стори двойно по-уютна. Измерих пода, доколкото ми позволяваха леглото и шкафът. О да, салът ще бъде много по-голям! Наведох се през прозореца, за да погледна далечното звездно небе над града, което се виждаше само над главата ми между високите стени на задния двор. Ако на сала бъде тясно, все пак над нас ще е цялото обширно небе с всичките си звезди.

На седемдесет и втора западна улица, близо до Сентръл парк, се намира един от най-изисканите и недостъпни клубове в Ню Йорк. Отвън има само малка лъскава месингова табелка с надпис „Клуб на изследователите“, която подсказва на минувачите, че зад вратите се намира нещо необикновено. Но влезе ли вътре човек, изпитва чувството, че е скочил с парашут в някакъв странен свят, който е на хиляди мили от притиснатите между небостъргачите автомобилни върволици на Ню Йорк. Когато след теб се затвори вратата към града, попадаш в атмосфера, която напомня за лов на лъвове, алпинизъм и полярен живот, примесена с чувството, че седиш в салона на луксозна яхта на околосветско пътуване. Трофеи от лов на хипопотами и елени, ловджийски пушки за едър дивеч, зъби на глигани и слонове, бойни

тъпани и копия, индиански килими, идоли и модели на кораби, знамена, снимки и карти заобикалят членовете на клуба, когато се събират на вечеря или за да чуят сказки за далечни страни.

След моето пътешествие до Маркизките острови бях избран за член на клуба и като най-млад член рядко пропусках събрание, ако бях в града. Но когато в една дъждовна ноемврийска вечер посетих клуба и намерих помещението в необикновено състояние, останах много изненадан. На пода лежеше надута гумена лодка, а в нея пакети със спасителни дажби и принадлежности; по стените и масите бяха разхвърляни парашути, гумени облекла, спасителни пояси и полярни екипировки наред с балони за дестилиране на вода и други интересни принадлежности. Един новоизбран член на клуба, полковник Хескин от отдела за екипировка на въздушните сили, щеше да изнесе лекция и да покаже редица нови военни изобретения, които смяташе, че ще могат в бъдеще да се използват и за научни експедиции както на север, така и на юг.

След лекцията се състояха оживени, весели разисквания.

Известният датски полярен изследовател Петер Фройхен, висок, едър мъж, стана и скептично поклати грамадната си брада. Няма да вярва на такива модни патенти. При една от своите експедиции в Гренландия самият той употребил гумена лодка и чувал-палатка вместо ескимоския каяк и иглу и това едва не му струвало живота. Първо, насмалко щял да умре от премръзване в една снежна буря, тъй като ципът, с който се затваряла палатката, бил така замръзнал, че изобщо не можал да влезе в нея. А след това, като отишъл да лови риба, куката се закачила в надутата гумена лодка, пробила я и лодката потънала под него като парцал. Той и неговият другар ескимос едва се спасили на един каяк, който им се притекъл на помощ. Фройхен беше убеден, че и най-способният съвременен изобретател не може да измисли в лабораторията си нещо по-добро от онова, което хилядолетният опит е научил ескимосите да употребяват в родината си.

Разискването завърши с неочаквано предложение от страна на полковник Хескин. Членовете на клуба могат при следващите си експедиции да си изберат каквото пожелаят от новите изобретения, които беше демонстрирал, при едно-единствено условие: когато се завърнат, да съобщят в лабораторията му мнението си за тях.

Това беше всичко.

Същата вечер напуснах последен клуба. Трябваше да прегледам и най-малката подробност на тази нова-новеничка екипировка, която тъй неочаквано попадна в ръцете ми и беше на мое разположение, стига само да поискам. Точно от това се нуждаех — съоръжения, с които бихме могли да се спасим, ако салът против очакванията ми се разпадне и наоколо няма други салове.

На следната сутрин, когато закусах в моряшкия дом, а мислите ми все още бяха заети с екипировката, един добре облечен млад мъж с атлетично телосложение донесе подноса със закуската си и седна на моята маса. Заговорихме и се оказа, че и той не е моряк, а инженер от Трондхайм, дошъл в Америка да закупи машинни части и да добие практика в техниката на хладилното дело. Живееел недалеч и често се хранел в моряшкия дом, защото там готвели хубаво, по норвежки. Попита ме с какво се занимавам и аз накратко му разказах плановете си. Споменах, че ако до края на седмицата не получа положителен отговор за ръкописа си, ще почна усилено да организирам експедицията със сал. Събеседникът ми не говореше много, но слушаше с голям интерес.

Четири дни по-късно пак се срещнахме в същата столова:

— Какво реши? Ще пътуваш ли или не? — попита той.

— Да — казах, — ще пътувам.

— Кога?

— Колкото може по-скоро. Ако продължавам да се бавя, бурите ще нахлуят от Антарктика и на островите ще настъпи сезонът на ураганите. След няколко месеца трябва да тръгна от Перу, но най-напред трябва да намеря пари и да организирам всичко.

— Колко души ще вземеш?

— Мислех да бъдем общо шестима, за да има разнообразна компания на сала, а в същото време числото е удобно за четиричасово дежурство на кърмилото в денонощието.

Той помълча няколко мига, сякаш предъвкваше някаква мисъл, а след това заяви поривисто:

— Дявол да го вземе, как искам да дойда и аз! Мога да се заема с технически измервания и опити. Разбира се, ти ще трябва да подкрепиш изследванията си с точни измервания на ветровете, теченията и вълните. Не забравяй, че ще пресечеш огромни морски пространства, които всъщност са почти непознати, защото са далеч от

всички морски пътища. Една експедиция като твоята може да направи интересни хидрографски и метеорологически наблюдения. Добре бих могъл да използвам познанията си по термодинамика.

Не знаех нищо за този човек освен това, което може да каже едно открито лице. А понякога то може да каже много.

— Добре — казах, — ще тръгнем заедно.

Човекът се казваше Херман Вацингер и беше също такъв сухоземен плъх като мене.

Няколко дни по-късно заведох Херман като мой гост в Клуба на изследователите. Там се сблъскахме с полярния изследовател Петер Фройхен. Фройхен притежава благословеното качество винаги да изпъква в тълпата. Голям като врата на хамбар и с настръхнала брада, той прилича на пратеник от откритата тундра. Някаква особена атмосфера се излъчва от него — като че винаги води мечка подире си.

Заведохме го до една голяма карта на стената и му разказахме за намерението си да прекосим Тихия океан на индиански сал. Докато ни слушаше, той подръпваше брадата си, а момчешките му сини очи станаха големи колкото чинии. После тропна на пода с дървения си крак и притегна колана си с няколко дупки.

— Дявол да го вземе, момчета, и аз бих искал да дойда с вас!

Старият гренландски пътешественик напълни чашите ни с бира и почна да ни разказва, че вярва в превозните средства на първобитните хора и в способността им да се придвижват по суша и по море, приспособявайки се към природата. Самият той бе пътувал със сал по големите реки в Сибир и с кораба си бе теглил туземци на салове край бреговете на Арктическо море. Докато разказваше, все подръпваше брадата си и повтаряше: „Ой, ой, какво хубаво нещо ви очаква!“

Благодарение на усърдната подкрепа на Фройхен колелата почнаха да се въртят със застрашителна бързина и много скоро се изтърколиха право в скандинавската преса. Още на другата сутрин се почука силно на вратата ми в моряшкия дом. Викаха ме долу на телефона. Като резултат от този телефонен разговор още същата вечер Херман и аз позвънихме на вратата на един апартамент в богаташката част на града. Прие ни добре облечен млад мъж с лачени чехли и копринен халат върху син костюм. Правеше впечатление на изнежен господин. С парфюмирана кърпичка под носа си ни се извини, че бил

настинал. Ние знаехме, че по време на войната този човек се бе прославил в Америка с подвизите си като летец. Освен нашия наглед спокоен домакин на срещата присъствуваха двама енергични млади журналисти, които просто бликаха от идеи и желание за работа. За единия от тях знаехме, че е добър кореспондент.

На бутилка хубаво уиски нашият домакин обясни, че се интересува от експедицията ни. Предложи да събере необходимите средства, ако приемем да напишем статии за вестниците и ако след завръщането си направим няколко обиколки, за да изнесем лекции. В края на краищата се споразумяхме и пихме за успешното сътрудничество между онези, които ще финансират експедицията, и тези, които ще участвуват в нея. Отсега нататък всичките ни икономически въпроси щяха да бъдат решени. Нашите кредитори се нагърбваха с тях и ние нямаше за какво повече да се тревожим. Херман и аз трябваше веднага да подберем екипажа и съоръженията, да построим сала и да отплаваме, преди да почне сезонът на ураганите.

На другия ден Херман подаде оставка и двамата се заехме сериозно със задачите си. Опитната лаборатория на интендантството на въздушните войски ми беше обещала да изпрати чрез Клуба на изследователите всичко, което бях поискал, и дори повече — казаха, че експедиция като нашата била особено подходяща за изпитване на екипировката им. Стори ни се добро начало. Сега най-важната ни задача бе да намерим четирима мъже, готови да тръгнат с нас на сала, и да набавим припаси за пътуването.

Мъже, които ще пътуват заедно по море на сал, трябва да се подберат внимателно. Иначе след едномесечно уединение в морето може да се появят неприятности и дразги. Не желаех екипажът на сала да се състои от моряци. Те едва ли знаят повече от нас как да се справят със сал, а при това не исках после, когато ще сме довели начинанието си докрай, да се казва, че може би сме успели само защото сме били по-опитни моряци от древните перуански строители на салове. Все пак трябваше ни на борда един човек, който поне да знае да си служи със секстант, за да отбелязва на картата нашия курс — това беше нужно за научните ни доклади.

— Познавам един художник — казах на Херман, — висок, едър мъж, свири на китара и е голям шегобиец. Завършил е морско училище и няколко пъти е обиколил света, преди да се установи в къщи с четка

и палитра. Познаваме се още от деца и често сме скитали заедно из нашите планини. Ще му пиша, да го питам... Сигурен съм, че ще дойде.

— Изглежда подходящ — потвърди Херман. — Но ни трябва още един, който да разбира от радиостанция.

— Радиостанция! — извиках ужасен. — По дяволите, за какво ни е? Какво ще търси тя на един праисторически сал?!

— Не е така! Това е предпазна мярка, която няма да окаже никакво влияние върху теорията ти, стига да не предадем някое SOS за помощ. А тя ще ни трябва, за да предаваме метеорологическите си наблюдения и други съобщения. От друга страна, няма да я използваме за приемане на предупреждения за буря, защото за тази част на океана изобщо няма предупреждения, а дори и да имаше — за какво ли биха ни послужили на тоя сал?

Постепенно доводите му заглушиха моите възражения, които се дължаха главно на някаква антипатия към щепсели и бутони, които се въртят.

— Може да ти се види странно — признах аз, — но имам отлични връзки с хора, които със съвсем малки радиостанции могат да установят радиовръзка на големи разстояния. През време на войната попаднах в радиопредавателен отдел. Нали знаеш — „всеки човек на мястото си“. Но непременно ще пиша по два реда на Кнут Хаугланд и Торстейн Раби.

— Познаваш ли ги?

— Да. С Кнут се запознах в Англия през хиляда деветстотин четиридесет и четвърта година. Англичаните вече го бяха наградил за участието му в парашутния десант, който попречи на немците да създадат атомната бомба; беше радиотелеграфист в акцията за унищожаване на тежката вода.^[1] Когато се запознах с него, току-що се бе върнал от друга акция в Норвегия; гестапото го заловило с таен радиопредавател, поставен в комина на родилния дом в Осло. С помощта на детектор нацистите го открили и обкръжили цялата сграда с войници, като пред всяка врата поставили постове с картечници. Сам Фемер, шефът на гестапо, стоял на двора и чакал да свалят Кнут от комина. Но вместо това неговите собствени хора били повалени. С пистолет в ръка Кнут си пробил път от тавана до мазето и оттам в задния двор, откъдето изчезнал през оградата на болницата, а подире

му се сипела градушка от куршуми. Срегнах го в една тайна радиостанция, която се помещаваше в стар английски замък. Беше се върнал, за да организира нелегална връзка между повече от сто радиопредавателни станции в окупирана Норвегия.

Току-що бях завършил обучението си като парашутист и смятахме да скочим заедно в Нурдмарк. Но точно тогава руснаците навлязоха в района на Киркенес и от Шотландия изпратиха във Финмарк малък норвежки отряд, за да замести, тъй да се каже, цялата руска армия. Изпратиха и мен. Там пък се запознах с Торстейн.

Беше истинска полярна зима в онези области и северното сияние проблясваше на звездното небе, което денем и нощем се издигаше като катранен свод над нас. Когато, посинели от студ и увити в кожи, навлязохме в пепелищата на опожарения район на Финмарк, от една колибка в планините излезе бодър млад мъж със сини очи и щръкнали руси коси. Това беше Торстейн Раби. Най-напред избягал в Англия и следвал някакъв курс, след което тайно го върнали в Норвегия, някъде около Тромсьо. Там се скрил с малкия си предавател близо до бойния кораб „Тирпиц“ и в продължение на десет месеца всекидневно съобщавал в Англия всичко, което ставало на кораба. Съобщенията си предавал нощем, като съединявал тайния си предавател с приемателната антена на един немски офицер. Неговите редовни доклади направлявали британските бомбардировачи, които в края на краищата унищожили „Тирпиц“.

Торстейн избягал в Швеция и оттам пак в Англия. После скочил с парашут и с нов радиопредавател зад линиите на немците в пустошите на Финмарк. Когато немците се оттеглили, той видял, че се намира зад нашите собствени линии и излязъл от скривалището си, за да ни помогне с малкия си предавател, тъй като главната ни станция беше разрушена от мина. Обзалагам се, че и на Кнут, и на Торстейн им е омръзнало да си седят вкъщи и с удоволствие ще се поразходят с дървен сал.

— Пиши им и ги попитай — предложи Херман.

И тъй писах на Ерик, Кнут и Торстейн по едно късо писмо без каквито и да е хитри увещания:

„Възнамерявам да преплавам Тихия океан с дървен сал, за да потвърдя теорията, че населението на островите в Южното море е дошло от Перу. Искаш ли да участвуващ? Не гарантирам нищо освен

безплатно пътуване до Перу и тихоокеанските острови и обратно. При пътуването ще намериш добро приложение на техническите си дарби. Отговори веднага!“

С обратната поща пристигна следната телеграма от Торстейн:

„Приемам. Торстейн.“

Другите двама също приеха.

За шести човек в екипа имахме предвид ту едного, ту другото, но все се явяваше някаква пречка. Междувременно Херман и аз трябваше да решим въпроса с хранителните припаси. Нямахме намерение по време на пътешествието си да ядем престаряло месо от лама или сушени картофи кумара, тъй като целта ни не беше да доказваме, че някога самите ние сме били индианци. Възнамерявахме да изпитаме качествата и свойствата на сала на инките, неговата устойчивост по море, товарния му капацитет и да видим дали природните сили действително ще го преведат през океана до Полинезия с екипаж на борда. Нашите предшественици — туземците — може наистина да са преживели по пътя със сушено месо и риба, и със сушени картофи кумара, понеже и на сушата са се хранели главно с това. А при самото пътуване щяхме да проверим дали по пътя са могли да си набавят прясна риба и дъждовна вода. За нашето изхранване мислех да взема походни дажби, каквито употребявахме през войната.

Точно тогава във Вашингтон пристигна нов помощник на норвежкия военен аташе. Във Финмарк бях служил като помощник-командир на неговата дружина и знаех, че е пламенен човек, който се залавя с упорита енергия да разреши всяка поставена му задача. Бьорн Рьорхолд беше от онези жизнени хора, които се чувствуват просто загубени, когато привършат някоя трудна работа и нямат друга, с която веднага да се заловят.

Посветих го писмено в нашето положение и го помолих да използва нюха си, за да издири някаква връзка с главния интендант на американската армия. Имаше изгледи лабораторията им да прави опити с нови походни дажби, които ние можехме да изпробваме, както щяхме да изпробваме екипировката на лабораторията на въздушните сили.

Два дни по-късно Бьорн се обади по телефона от Вашингтон. Успял да се свърже с Отдела за връзки с чужбина при Американското

военно министерство и оттам отговорили, че искат да знаят точно за какво се отнася.

Херман и аз заминахме с първия влак за Вашингтон. Намерихме Бьорн в канцеларията му във военното представителство.

— Мисля, че ще се уреди — каза той. — Утре ще ни приемат в Отдела за връзки с чужбина, стига да получим подходящо писмо от полковника.

Полковникът беше Ото Мунте Каас, норвежкият военен аташе. Щом чу за какво се отнася, той прояви отзивчивост и на драго сърце се съгласи да ни даде подходящо препоръчително писмо.

Когато отидохме на другата сутрин да вземем писмото, той неочаквано стана и каза, че ще е най-добре да дойде с нас. С колата на полковника отидохме до Пентагона, където се помещава Военното министерство. Полковникът и Бьорн седяха отпред в най-елегантните си униформи, а Херман и аз бяхме отзад и поглеждахме през предното стъкло огромната сграда на Пентагона, която се извисяваше към небето сред равнината пред нас. В тази грамадна постройка с трийсет хиляди служители и повече от двадесет и пет километра коридори щеше да се състои предстоящата ни „салова конференция“ с военните големци. Хванах се за главата. Нито преди, нито след това малкият сал не се е струвал на Херман и на мен тъй безпомощно дребен.

След безкрайно странствуване из коридори и коридорчета стигнахме пред вратата на Отдела за връзки с чужбина и малко покъсно седяхме около кръгла махагонова маса, обкръжени от блестящи униформи. Председателствуваше самият началник на отдела.

Строгийт широкоплещест офицер, който седеше важно на единия край на масата, отначало не можеше да разбере каква връзка може да има между Американското военно министерство и нашия дървен сал, но добре обмислените думи на полковника и благоприятният резултат от бурния кръстосан разпит, на който ни подложиха офицерите край масата, постепенно го привлякоха на наша страна и той прочете с интерес писмото от лабораторията на въздушните сили. След това стана и даде на щаба си кратка заповед да ни помогнат да минем по съответния канален ред. Когато вратата се затвори след него, един млад капитан от щаба ми пошепна на ухото:

— Обзалагам се, че ще получите каквото искате. Това чисто и просто прилича на малка военна операция и ще внесе известно

разнообразие в мирновременното ни канцеларско всекидневие. Освен това представлява отличен случай да се изпитат системно екипировките.

Отделът за връзки с чужбина веднага ни уреди среща с полковник Луис от Опитната лаборатория на Главното интендантство и Херман и аз бяхме отведени дотам с кола.

Полковник Луис беше приветлив великан с телосложение на спортист. Незабавно свика ръководителите на опитите в различните области. Всички бяха приятелски разположени и веднага започнаха да ни предлагат количествата съоръжения, които искаха да изпитаме старателно. Те надминаха и най-смелите ни очаквания, когато почнаха да изреждат всичко, което можехме да пожелаем — от походни дажби до крем против изгаряне и непромокаеми спални чували. След това ни заведоха да обиколим складовете и да ги разгледаме. Вкусихме от специалните дажби в хубави опаковки, опитахме кибрит, който се пали дори и след като е бил потопен във вода, нови примуси и бидони за вода, гумени чували и специални обувки, кухненски принадлежности и ножове, които плават, и въобще всичко необходимо за една експедиция.

Погледнах Херман, Приличаше на послушно момченце, което минава с богатата си леля през сладкарница. Високият полковник вървеше напред и ни демонстрираше всички тия възхитителни неща, и, когато завършихме обиколката, чиновниците от щаба бяха записали точно какво ще ни бъде необходимо и по колко ще искаме от всяко нещо. Смятах борбата спечелена и изпитвах само едно желание: да се втурна в хотела, да заема хоризонтално положение и на тишина и спокойствие да обмисля всичко. Но тогава най-неочаквано дългият любезен полковник каза:

— Е, сега трябва да отидем да поговорим с шефа. Той ще реши дали може да ви дадем всичко това.

Усетих как сърцето ми се обърна. Значи трябваше да почнем с красноречието си отначало, а един бог знае що за човек ще е тоя „шеф“.

Оказа се, че шефът е дребен и извънредно мрачен. Седеше зад писалището си, а когато влязохме в канцеларията му, ни изгледа изпитателно с пронизателните си сини очи. Покани ни да седнем.

— Е, какво искат тези господата? — запита той рязко полковник Луис, без да откъсва поглед от мен.

— О, само някои дреболии — побърза да отговори Луис и в общи черти обясни за какво сме дошли, а началникът му го слушаше търпеливо, без да помръдне.

— А какво може да ни дадат в замяна на това? — невъзмутимо попита той.

— Е — каза Луис примирително, — надяваме се да ни докладват за качествата на новите припаси и издръжливостта на някои от съоръженията ни, особено при тежки условия, при които ще ги използват.

Извънредно мрачният шеф се облегна бавно и невъзмутимо на стола си, без да сваля поглед от мене. Почувствувах как потъвам в дълбокото кожено кресло, когато той каза студено:

— Съвсем не виждам какво биха могли да ни дадат в замяна.

В стаята настъпи гробна тишина. Полковник Луис подръпна яката си и никой от нас не продума.

— Но — добави внезапно шефът, а очите му заблестяха, — смелостта и изследователската жажда са също от значение. Полковник Луис, дайте им каквото искат!

На път към хотела седях в таксито, полуопиянен от възторг, когато Херман, който беше до мене, почна да се киска и смее.

— Да не си пиян? — попитах го уплашено.

— Не — изсмя се той, — но измислих, че в припасите, които получихме, са включени шестстотин осемдесет и четири консерви ананас. А това е най-любимият ми плод!

Когато шест души и един дървен сал с товар трябва да се съберат на едно място някъде по брега на Перу, нужно е да се свършат хиляди неща и повечето от тях едновременно. А ние разполагахме само с три месеца и нямахме вълшебната лампа на Аладин.

Върнахме се в Ню Йорк със самолет, с препоръчително писмо от Отдела за връзки с чужбина в джоба и се срещнахме с професор Бере от Колумбийския университет. Той беше председател на Комитета за географски проучвания при Военното министерство и благодарение на неговата намеса Херман получи най-сетне ценните инструменти и апарати, от които се нуждаеше за научните си измервания.

След това пак със самолет се върнахме във Вашингтон, за да се срещнем с адмирал Глоувър от Морския хидрографски институт. Стариият, добродушен морски вълк свика всичките си офицери и като посочи картата на Тихия океан, която висеше на стената, каза:

— Тези млади господа искат да подобрят картите ни за теченията. Помогнете им!

Когато колелата се завъртяха още повече, английският полковник Лъмсдън уреди конференция в Британската военна мисия във Вашингтон, на която се разискваха бъдещите ни проблеми и изгледите ни за успех. Получихме множество добри съвети и избрани британски съоръжения, които пристигнаха със самолет от Англия, за да ги изпитаме при пътуването си със сала. Английският военен лекар живо се застъпваше за някакъв тайнствен прах против акули. Ако някоя акула станела прекалено дръзка, трябвало да посипем водата с малко от този прах и акулата веднага щяла да изчезне.

— Сър — попитах любезно, — можем ли да разчитаме на този прах?

— Е — отвърна англичанинът, като се усмихна, — точно това искаме да узнаем и ние.

Когато времето е ограничено и самолетът замества влака, а колата — краката, парите се топят като сняг на слънце, След като изразходвахме и парите от билета ми за връщане в Норвегия, отидохме да почукаме на вратата на приятелите, които ни финансираха, за да си оправим сметките. Там се сблъскахме с неочаквано разочарование. Финансовият ни шеф беше болен на легло, а докато не поемеше отново нещата в свои ръце, двамата му помощници не можеха да сторят нищо. Те държаха твърдо на финансовото ни споразумение, но засега им беше невъзможно да ни помогнат. Помолиха ни да отложим пътуването — молба, която беше съвсем безсмислена, тъй като не можехме вече да спрем многобройните колела, които се въртяха с пълна скорост. Сега ни оставаше само да вървим напред — късно беше да спрем или забавим хода на нещата. Нашите финансови приятели се съгласиха да разтурим сдружението, за да се развържат ръцете ни да действваме бързо и самостоятелно без тях.

И ето ни на улицата с ръце в джобовете.

— Декември, януари, февруари — каза Херман.

— И в краен случай март — допълних аз, — но тогава на всяка цена трябва да тръгнем.

Ако всичко останало изглеждаше мрачно, то поне едно нещо ни беше напълно ясно. Пътуването ни имаше сериозна цел и не искахме да бъдем причислени към разните акробати, които се спущат с празни бъчви по Ниагара или седят в продължение на седемнадесет дни на върха на някой пилон.

— Никаква подкрепа от търговци на дъвка или кока-кола — каза Херман.

По този въпрос между нас цареше пълно единодушие.

Можехме да се сдобием с норвежки крони, но това не решаваше затрудненията от тази страна на Атлантическия океан. Можехме да поискаме субсидия, но кой ли би я отпуснал за някаква си спорна теория. Та нали именно затова предприемахме цяла експедиция. Скоро разбрахме, че нито вестникарски тръстове, нито частни лица ще се решат да вложат капитал в нещо, което не само те, но и всички застрахователни дружества смятаха за самоубийствено пътешествие. Но ако се върнем живи и здрави, тогава работата щеше да е друга.

Изгледите ни бяха доста мрачни и в продължение на много дни не виждахме никакъв изход. Тогава на хоризонта отново се появи полковник Мунте Каас.

— Май имате неприятности, момчета — каза той. — Ето ви един чек като начало. Ще ми го изплатите, когато се върнете от островите в Южното море.

Няколко души последваха примера на полковника и скоро частният заем беше достатъчно голям, за да продължим работата си без помощта на посредници и други хора. Вече можехме да отлетим за Южна Америка и да почнем строежа на сала.

Древните перуански салове са били строени от балсово дърво, което в сухо състояние е по-леко от корк. Балсовото дърво расте и в Перу, но само от другата страна на Андите, и затова мореплавателите по времето на инките потегляли на север все покрай брега чак до Еквадор, където отсичали огромни балсови дървета до самия бряг на Тихия океан. Възнамерявахме да сторим същото.

Затрудненията на днешните пътешественици се различават от затрудненията по времето на инките. Сега имаме на разположение автомобили, самолети и пътнически бюра, но за да не бъде всичко

прекалено лесно, създали сме нещо, наречено граница, където строги полицаи, украсени с месингови копчета, проверяват самоличността ви, малтретират багажа ви и ви затрупват с печатни формуляри, ако изобщо сте имали късмета да стигнете дотам. Поради страх от хората с месинговите копчета решихме, че не можем да пристигнем в Южна Америка със сандъци и куфари, пълни със странни предмети, да свалим шапки и на развален испански език учтиво да помолим да ни пуснат да влезем, за да потеглим нанякъде със сал. Тогава положително бихме се озовали в затвора.

— Трябва да имаме официална препоръка — каза Херман.

Единият ни приятел от разтурения триумвират беше кореспондент към Организацията на обединените нации и ни заведе там с кола. Дълбоко впечатление ни направи голямата заседателна зала с представителите на всички нации, които седяха един до друг на скамейките и мълчаливо слушаха речта на един чернокос руснак, застанал пред огромната карта на света, която красеше задната стена.

Нашият приятел, кореспондентът, успя в един спокоен миг да доведе един от делегатите на Перу, а по-късно и един от представителите на Еквадор. Потънали в дълбоко кожено канапе в преддверието, те с интерес изслушаха плана ни да прекосим Тихия океан, за да докажем теорията, че създателите на древната култура в собствената им родина първи са достигнали тихоокеанските острови, И двамата обещаха да уведомят правителствата си и да ни подкрепят, когато пристигнем в техните страни. Тригве Ли^[2], прекосявайки преддверието, чу, че сме негови сънародници, и дойде при нас; някой предложи и той да дойде с нас на сала. На него обаче му стигаха вълненията на суша. Заместник-секретарят на Организацията на обединените нации д-р Бенхамин Коен от Чили, доста известен любител археолог, ми даде писмо до президента на Перу, който бил негов личен приятел. В залата срещнахме също посланика на Норвегия Вилхелм фон Мунте аф Моргеншерне, който оттогава нататък оказваше на експедицията неоценима подкрепа.

Купихме си два билета и отлетяхме за Южна Америка. Когато четирите тежки мотора загърмяха един след друг, ние се отпуснахме в дълбоките кресла, капнали от умора. Изпитвахме неизказано чувство на облекчение от това, че първият етап от нашата програма е приключен и че вече отиваме към приключението.

---

[1] Тежка вода — тежък водороден изотоп. Използува се при производството на атомни бомби. — Б.пр. ↑

[2] Тригве Ли — генерален секретар на ООН от 1946 до 1953 г. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

В ЮЖНА АМЕРИКА

Кацаме на екватора. Проблеми около балсовите трупи. Със самолет до Кито. Ловци на глави и „бандидос“, С джип през Андите. В дебрите на джунглите. В Киведо. Отсичаме балсови дървета. Със сал по река Паленке. Примамливото военноморско пристанище. В Министерството на военноморския флот в Лима. При президента на Перу. Даниелсон пристига. Отново във Вашингтон. Дванадесет килограма преписки. Бойното кръщение на Херман. Строим сал във военноморското пристанище. Предупреждения. Преди тръгването. Кръщението на „Кон-Тику“. Сбогом, Южна Америка.

Щом прекоси екватора, самолетът почна бързо да слиза през млечнобелите облаци, които се простираха под нас като ослепително снежно поле под палещите лъчи на слънцето. Валма от пари се лепяха по стъклата, после се разкъсаха и увиснаха над нас във вид на облаци, а долу се откри яркозелената повърхност на вълнообразните джунгли. Навлязохме във въздушното пространство на южноамериканската република Еквадор и кацнахме на летището на тропическия пристанищен град Гуаякил.

С преметнати през ръка сака, жилетки и зимни палта, които носехме до вчера, ние се измъкнахме от самолета и като че влязохме в парник, дето ни посрещнаха облечени в тропическо облекло бърбиви южняци; усетихме, че ризите ни залепват за гърбовете като мокра хартия. Митническите и имиграционни власти ни приеха с отворени обятия и едва ли не ни отнесоха на ръце до таксито, което ни откара до най-добрия или по-точно единствения добър хотел в града. Там всеки от нас бързо се отправи към своята баня и студения душ.

Бяхме стигнали в страната, където расте балсовото дърво, и трябваше да купим трупи, за да построим сала.

Използувахме първия ден, за да изучим паричната система и да понаучим малко испански, та да си намираме пътя до хотела.

На втория ден се осмелихме да се отдалечим няколко пъти на все по-големи разстояния от баните си. След като Херман беше удовлетворил детския си копнеж да пипне истинска палма, а аз се бях наситил на фруктова салата, решихме да почнем преговори за покупка на балсови трупи.

За нещастие обаче беше по-лесно да се говори за това, отколкото да се стори. Можехме, разбира се, да купим големи количества балсово дърво, но не на цели трупи, каквито ни трябваха. Минало беше онова време, когато балсовите дървета растели на самия бряг. През последната война те почти свършили. Тогава ги секли с хиляди и ги пращали в самолетните заводи, тъй като дървесината им е пореста и лека. Научихме, че само в джунглите, във вътрешността на страната, все още растат големи балсови дървета.

— Тогава трябва да отидем там и сами да ги отсечем — казахме ние.

— Невъзможно — отговориха авторитетните лица. — Току-що са започнали дъждовете и поради пороите и дълбоката кал всички пътища към джунглите са непроходими. Ако искате балсови трупи, трябва да се върнете в Еквадор след шест месеца. Тогава дъждовете ще са престанали и пътищата ще са изсъхнали.

Когато се видяхме в безизходно положение, посетихме дон Густаво фон Бухвалд, еквадорския крал на балсовото дърво, и Херман разтвори пред него скицата на сала, на която бяха обозначени размерите на необходимите трупи. Малкият мършав балсов крал оживено грабна телефона и натовари агентите си да търсят. В дъскорезниците намериха талпи и леки дъски, както и къси пънове, но нито едно цяло дърво, каквото ни бе нужно. В склада на дон Густаво имаше две големи балсови трупи, сухи като подпалки, но с тях нямаше да идем далече. Стана ясно, че търсенето ни беше напразно.

— Брат ми има голяма балсова плантация — заяви дон Густаво. — Казва се дон Фредерико и живее в Киведо, малко селище сред джунглите във вътрешността на страната. Щом спрат дъждовете и влезем във връзка с него, той ще ви достави всичко, от което имате нужда. Но поради дъждовете горе в джунглите, сега няма смисъл да се ходи там.

А кажеше ли дон Густаво, че нещо е безсмислено, то беше безсмислено за всички експерти на балсово дърво в Еквадор. И ето че

седяхме в Гуаякил без балсови дървета за сала и без възможност сами да ги отсечем, докато не минат много месеци, когато щеше да е твърде късно.

— Не остава много време — рече Херман.

— Непременно трябва да имаме балсови трупи — казах аз. — Салът трябва да бъде точно копие на старите салове, иначе нищо не ни гарантира, че ще останем живи.

В хотела намерихме малка училищна карта със зелени джунгли, кафяви планини и означени с червени кръгчета населени места: от нея разбрахме, че джунглите се простират без прекъсване от Тихия океан до подножието на Андите, издигащи се в небесата. Тогава ми хрумна една мисъл. Явно беше, че ако тръгнем от крайбрежието през джунглите, е невъзможно да стигнем до балсовите дървета в Киведо. Но дали не бихме могли да достигнем дърветата от обратната страна, като се спуснем от голите заснежени вериги на Андите право във вътрешността на джунглите? Това представляваше една възможност — единствената възможност, която можахме да открием.

На летището стоеше малък товарен самолет, с който можехме да отидем в Кито — столицата на тази чудновата страна, — чак горе в платото на Андите, на три хиляди метра височина над морското равнище. Преди да изчезнем в облаците, от време на време зървахме през пролуките между мебелите и сандъците, натоварени в самолета, зелените джунгли и блестящите реки. Когато отново излязохме от облаците, низините бяха скрити от безкрайно море развълнувана пара, а от мъглите пред нас към сияйното синьо небе се извисяваха сухи планински склонове и голи скали.

Самолетът се издигаше право нагоре по склоновете като по невидима зъбчата железница и към края на пътуването около нас се простираха блестящи снежни полета, макар че бяхме в екваториалната област. След това навлязохме между планините и се плъзнахме над едно високопланинско плато, покрито със сочна пролетна зеленина, на което кацнахме близо до най-необикновената столица в света.

По-голямата част от сто и петдесетте хиляди жители на Кито са чистокръвни планински индианци или метиси, защото Кито е бил столица на техните деди много преди Колумб и нашата раса да са познавали Америка. Градът има особен облик поради старинните манастири, в които се намират безценни съкровища на изкуството, и

поради разкошните постройки от времето на испанското владичество, които стърчат над покривите на ниските индиански кирпичени къщурки. Криволичещите улички между кирпичените зидове образуват цял лабиринт. Тези улички гъмжаха от планински индианци, загърнати в пъстри наметала с червени шарки и с големи, домашно направени шапки. Някои от тях отиваха към пазара с натоварени магарета, а други, приклекли край стените, дремеха на слънце. Няколко автомобила с богаташи от испанско потекло, облечени в тропически дрехи, се движеха на първа скорост и като свиреха непрестанно, едва успяваха да си пробият път из еднопосочните улички, пълни с дечурлига, магарета и босоноги индианци. Въздухът в това високопланинско плато беше тъй кристално чист, а околните планини сякаш се издигаха на самия край на улицата, което придаваше на града особен, нереален изглед.

Нашият приятел от транспортния самолет Хорхе, с прякор „Лудия пилот“, беше от стар испански род от Кито. Той ни настани в един старомоден хотел и тръгна ту сам, ту с нас да търси някакво превозно средство през планините и през джунглите до Киведо. Вечерта се срещнахме в едно старо испанско кафене и Хорхе преливаше от лоши новини: чисто и просто трябвало да си избием от главите мисълта да ходим в Киведо. Невъзможно било да се намерят както превозни средства, така и хора, които да ни прекарат през планините, а още по-малко долу през джунглите, където дъждовете били почнали: заседнем ли в калта, имало опасност да бъдем нападнати. Миналата година намерили десет американски нефтени инженери, убити с отровни стрели в Източен Еквадор. Все още имало горски индианци, които скитали съвсем голи из джунглите и ходели на лов с отровни стрели.

— Някои от тях са ловци на глави — каза Хорхе с приглушен глас, като видя, че Херман съвсем невъзмутимо си сипва още бифтек и червено вино.

— Мислите, че преувеличавам — продължи той тихо, — но въпреки че е строго забранено, все още съществуват хора, които се препитават с продажбата на сушени човешки глави. Невъзможно е да се упражни контрол над тази търговия и затова до ден-днешен индианците, които живеят в джунглите, режат главите на своите неприятели от съседните скитнически племена. Разбиват костите на

черепа и ги изваждат, а празната кожа на главата напълват с нажежен пясък. От това кожата се свива и главата става по-малка от котешка, без да промени формата или чертите си. Такива сушени глави някога са били скъпоценни трофеи, а сега представляват рядка черноборсова стока. Посредници метиси ги доставят на закупчици от крайбрежието на баснословни цени.

Хорхе ни погледна тържествуващо. Дори не подозираше, че през деня един човек беше дръпнал Херман и мен в някакъв вход, където ни предложи две такива глави по хиляда сукра едната. В днешно време тези екземпляри често са фалшиви, направени от маймунски глави, но въпросните две бяха безспорно истински, от чистокръвни индианци и толкова естествени, че личаха всички черти на лицата им. Това бяха главите на мъж и жена, големи колкото портокали — жената беше много красива, въпреки че само миглите и буйните и черни коси имаха естествена дължина. Изтръпнах, като си спомних за тях. Но изказах съмнението си, че на запад от планините може да има ловци на глави.

— Не се знае — каза Хорхе мрачно. — А какво би казал, ако приятелят ти изчезне и главата му се появи на пазара в умален вид? Това се случи веднъж с един мой приятел — добави той и втренчи очи в мен.

— Разкажи! — рече Херман, като задъвка бифтека си по-бавно.

Внимателно оставих вилицата си настрана, а Хорхе почна да разказва своята история.

Някога живеел с жена си в едно селце далеч навътре в джунглите, където промивал злато и откупвал добива на други златотърсачи. По това време семейството имало приятел туземец, който редовно идвал със златото си и го продавал срещу стоки. Един ден приятелят им бил убит в джунглите. Хорхе издирил убиеца и го заплашил, че ще го застреля. Убиецът бил един от заподозрените в търговия със сушени човешки глави и Хорхе обещал да пощади живота му, ако веднага му предаде главата. Убиецът тозчас извадил главата на Хорхевия приятел. Била голяма колкото юмрук. Хорхе много се разстроил, като видял отново приятеля си, защото бил съвсем непроменен. Дълбоко развълнуван, занесъл малката глава в къщи на жена си. Тя припаднала, като я видяла, и затова Хорхе трябвало да скрие приятеля си в един куфар. Но в джунглите било толкова влажно, че по главата се образували цели кичури зелена плесен, поради което

Хорхе от време на време я вадел и сушел на слънце. Закачал я на въжето за пране и тя си висяла и се полюлявала, а жена му припадала, колчем я зърнела. Но веднъж мишка прегризала куфара и ужасно поразила приятеля му. Хорхе много се наскърбил и тържествено погребал приятеля си в мъничка дупка край летището. Защото, заключи Хорхе, в края на краищата и той бил човешко същество.

— Благодаря за вечерята — казах.

Като се прибирахме в тъмнината, неприятно ми беше, че шапката на Херман е хлътнала дълбоко над ушите му. Но той я беше нахлупил само за да се запази от студения вятър, който духаше откъм планините.

На другия ден седяхме с нашия генерален консул Брюн и неговата съпруга под евкалиптовите дървета в тяхната обширна хасиенда^[1] извън града. Брюн смяташе, че няма опасност пътуването, което възнамерявахме да предприемем през джунглите до Киведо, да доведе до някаква драстична промяна в номера на шапките ни, но... точно в областите, които трябваше да прекосим, имало разбойници. Извади изрезки от местните вестници, които съобщаваха, че през сухия сезон щели да бъдат изпратени войски, за да изтребят всички „bandidos“, върлуващи в областите около Киведо. Да се отидело там сега, било абсолютна лудост и по никакъв начин не сме могли да намерим нито водачи, нито превозно средство. Докато говорехме, по пътя префуча джип от американската военна мисия и това ни наведе на нова мисъл. Придружени от генералния консул, отидохме в Американското посолство и бяхме приети лично от военния аташе — стегнат, жизнерадостен млад човек, облечен в лятна униформа и с ботуши за езда. Попита ни шеговито как сме се заблудили чак до върховете на Андите, когато местните вестници съобщили, че ще тръгваме по море на дървен сал.

Обяснихме му, че дърветата за сала все още стоят на корен в джунглите на Киведо, а ние сме тук навръх континента и не можем да се доберем до тях. Помолихме военния аташе да ни заеме или самолет с два парашута, или джип с шофьор, който познава добре страната.

Отначало военният аташе онемя от учудване пред нашата самонадеяност. След това съвсем отчаяно поклати глава и каза с усмивка: „Олрайт“ — тъй като не сме му предоставяли трета възможност, предпочитал втората.

На другата сутрин в пет и четвърт пред входа на хотела спря джип и един капитан от еквадорските инженерни войски доложи, че е на наше разположение. Заповядано му било да ни откара до Киведо дори и през най-голямата кал. Джипът беше пълен с бидони с бензин, защото по пътя, по който щяхме да минем, нямало нито бензиностанции, нито дори следи от други коли. Поради съобщенията за „bandidos“ новият ни приятел, капитан Агурто Алексис Алварес, беше въоръжен до зъби с ками и огнестрелно оръжие. Но ние бяхме пристигнали в страната с миролюбиви намерения, по сако и връзка, за да закупим с готови пари трупи долу край брега, и затова, като изключим купения набърже стар фотоапарат и здравите панталони каки, цялата ни екипировка в джипа се състоеше от една торба консерви. Освен това генералният консул ни беше принудил да вземем и неговия „парабел“ с голям запас патрони, за да унищожаваме всичко, което ни се изпречи на пътя. Джипът се понесе с шеметна скорост през празните тесни улички, в които призрачно бялата луна осветяваше варосаните кирпичени зидове, после излязохме в открито поле и с главозамайваща бързина потеглихме по хубав пясъчен път на юг през планинските вериги.

Хубав беше този път все покрай планината чак до планинското селище Латакунга, където индианските къщурки без прозорци сляпо се гушеха около варосаната селска църква на площадче с палми. Оттук свихме по пътека за мулета, която се виеше и криволичеше на запад през планини и долини, все по-навътре в Андите. Навлязохме в свят, какъвто не бяхме и сънували. Това беше светът на планинските индианци, който сякаш не се намираше на нашата планета, — свят, откъснат от времето и пространството. По целия път не видяхме нито кола, нито колело. Срецахме само босоноги козари в пъстри „пончос“ с объркани стада от правокраки важни лами, а от време на време по пътя минаваха цели индиански семейства. Мъжът обикновено яздеше отпред на муле, а дребната му жена подтичваше след него с цяла колекция шапки на главата и с най-малкото дете в торба на гърба. И докато подтичваше, тя непрестанно предеше вълна. Отзад спокойно кретаха магарета и мулета, натоварени със съчки, тръстики и разни грънчарски изделия.

Колкото по-далеч отивахме, толкова по-рядко срещяхме индианци, които говореха испански, и скоро езиковите познания на

Агурто станаха толкова безполезни, колкото и нашите. Тук-таме из планината зървахме по няколко къщурки накуп; все по-рядко те бяха направени от кирпич и все по-често от пръти и суха трева. И къщурките, и хората с почернели от слънцето сбръчкани лица като че бяха изникнали от самата земя благодарение на палещите лъчи на планинското слънце, което жареше по отвесните стени на скалистите Анди. Като планинската трева тя хора и колиби бяха неразделна част от скалите, сипеите и планинските пасбища. Бедни и дребни на ръст, планинските индианци са жилави и издръжливи като диви животни, с буден детски ум, характерен за първобитните народи. Колкото по-малко можеха да разговарят с нас, толкова повече се смееха. Всички, които срещаме, ни се усмихваха със сияещи лица и снежнобели зъби. Нищо не подсказваше, че из тези места белите са изгубили или спечелили дори един шилинг. Нямаше нито рекламни табели, нито пътепоказатели и ако някой хвърлеше край пътя тенекиена кутия или парче хартия, те веднага биваха прибрани като полезни домакински вещи.

Изкачвахме се по обгорели от слънцето склонове, дето не се виждаше нито храст, нито дърво, спускахме се през пустинни пясъчни долини, покрити с кактуси, докато най-сетне се добрахме до най-високото било със заснежени полета около върха. Там духаше такъв студен вятър, че трябваше да намалим скоростта, за да не се вкоченим в нашите тънки ризи; почнахме да мечтаем за горещината на джунглите. На места изминавахме дълги разстояния през планините по сипеи и тревисти бърда, за да намерим пак утъпкан път. А при западните склонове, дето Андите стремглаво се спускат надолу към низините, магарешката пътека минаваше по надвиснали една над друга скали и от всички страни ни заобикаляха отвесни канари и дълбоки пропасти. Оставихме се напълно в ръцете на приятеля Агурто, който седеше свит над кормилото и винаги успяваше да завие, щом стигнем до ръба на някоя пропаст. Внезапно ни посрещна силен вятър. Бяхме стигнали най-крайния хребет, където Андите се спускат отвесно надолу в редица стъпаловидни урви, чак до джунглите, които се стелят в бездънната бездна четири хиляди метра по-ниско. Но не можахме да видим замайващата гледка над морето от джунгли, защото, когато достигнахме ръба на пропастта, обгърнаха ни гъсти облаци като пара от казан на вещици. Но сега пътят ни вървеше право надолу към

низините без каквито и да е препятствия. Все надолу по стръмни завой, край пропасти, урви и бездни, а въздухът ставаше все по-влажен и по-топъл, все по-наситен с тежката, упоителна миризма на парник, която се издигаше от дълбините на джунглите под нас.

А после започна дъждът. Най-напред слаб, после пороен. Той плющеше и барабанеше по джипа и скоро навред около нас от скалите шуртеше шоколадово кафява вода. Сякаш и ние се стичахме надолу от сухото планинско плато и навлизахме в някакъв друг свят, където пръчките, камъните и глинестите склонове бяха меки от мъховете и плесените, които ги покриваха. Почнаха да се виждат листа, а по-надолу те станаха огромни като грамадни зелени чадъри, от които се стичаше вода. След това се появиха първите крехки предвестници на джунглите, цели натежали от виещи се растения и мокри мъхове, провиснали от тях като бради. Отвсякъде се чуваше шуртене и клокочене. Когато склоновете станаха по-полегати, джунглите се издигнаха пред нас като войска от зелени гигантски растения и погълнаха малкия джип, който шляпаше по разкаляния глинен път. Навлязохме в джунглите. Въздухът бе влажен, горещ и наситен с миризма на растения.

Вече се беше стъмнило, когато стигнахме до едно възвишение, на което имаше няколко колиби, покрити с палмови листа. Съвършено прогизнали от топлия дъжд, изоставихме джипа, за да прекараме една нощ на сухо под покрив. Пълчищата бълхи, които отнесохме оттам с дрехите си, се удавиха на другия ден в дъжда. Напълнихме джипа с банани и други южни плодове и отново се понесохме надолу през джунглите, все по-надолу и по-надолу, макар да мислехме, че отдавна сме стигнали дъното им. Калта стана по-дълбока, но не можеше да ни спре, а разбойниците бяха някъде на неизвестно разстояние.

Джипът се предаде едва когато на пътя ни се изпречи широка мътна река. Бяхме просто приковани, защото се оказа невъзможно да продължим било нагоре, било надолу по брега на реката. Сред открито сечище стоеше къщурка; няколко метиси опъваха на слънчевата ѝ стена леопардова кожа, а около тях джапаха кучета и кокошки и се гощаваха с какаови зърна, пръснати да съхнат на слънце. Когато джипът с Друсане се доближи до тях, всички се оживиха и тези, които говореха испански, ни обясниха, че това била река Паленке, а Киведо се намирал точно отсреща на другия бряг. Наоколо нямаше никакъв

мост, а реката беше дълбока и бърза, но те се съгласиха да ни превозят с джипа до отсрещния бряг със сал. Това чудновато приспособление лежеше край брега. Кривите дебели пръти, вързани с растителни влакна и бамбук образуваха крехък сал, двойно по-дълъг и двойно по-широк от джипа. Сложихме по една дъска под всяко колело и със свити сърца изкарахме джипа върху тази плетеница. И макар че салът почти потъна в мътната вода, той издържа и джипа, и нас, и още четири шоколадовокафяви индианци, които го изтласкаха от брега с дълги пръти.

— Балса? — попитахме двамата с Херман в един глас.

— Балса — отвърна един от индианците, като кимна и пренебрежително изрита прътите.

Течението ни грабна и ние се понесохме надолу по реката, а хората бутеха с прътовете си и поддържаха курса на сала все диагонално през реката, докато стигнахме по-тихите води на отсрещния бряг. Това беше първата ни среща с балсовото дърво и първото ни пътуване на балсов сал. Салът спря спокойно на отсрещния бряг и ние тържествено влязохме с кола в Киведо. Два реда катраносани дървени къщи, покрити с палмови листа и с налякали хищници по тях, образуваха нещо като улица. И това беше цялото селище. Жителите му, черни и кафяви деца и възрастни, зарязаха всичко и се втурнаха навън през врати и прозорци. Като застрашителен, шумен човешки поток те изтичаха да посрещнат джипа. Наобиколиха го, качваха се върху него, лазеха под него, а ние здраво стискахме земните си притежания, докато Агурто правеше отчаяни маневри с кормилото. Тогава една гума на джипа се спуска и той се наклони настрана. Бяхме пристигнали в Киведо и трябваше да понесем прегръдките, с които ни посрещнаха.

Плантацията на дон Фредерико се намираще малко по-надолу по течението на реката. Джипът с Агурто, Херман и мен, подскачайки, влезе в двора на плантацията по пътека, оградена с мангрови дървета, и старият мършав обитател на джунглата се спусна да ни посрещне заедно с племенника си Анхело, младо момче, което живееше с него тук, в тези диви места. Предадохме му поздрав от дон Густаво и малко по-късно джипът стоеше сам на двора, докато над джунглата се изсипваше поредният тропически порой. В къщата на дон Фредерико приготвяваха празнична трапеза. Прасенца сукалчета и пилета се

печаха на открит огън, а ние седяхме около голяма паница, препълнена с южни плодове, и обяснявахме за какво сме дошли. Поради тропическия дъжд, който се лееше навън, през мрежата на прозореца до нас достигаше топъл, сладък дъх на цветя и глина.

Дон Фредерико се оживи като момче. Ами разбира се, той виждал балсови салове още когато бил ей толчав! Преди петдесет години, когато живеел по крайбрежието, индианци от Перу все още плавали край брега на големи балсови салове с платна и идвали да продават риба в Гуаякил. Понякога носели по няколко тона сушена риба в бамбукова кабина по средата на сала; понякога пък водели със себе си на сала жените, децата, кучетата и кокошките си. Такива големи балсови дървета, каквито те използвали за саловете си, едва ли щели да се намерят сега в дъжда, защото от пороите и калта пътят към балсовата плантация горе в гората бил станал съвсем непроходим дори и за ездачи. Но дон Фредерико обеща да направи каквото може. В гората близо до къщата може би се намирили балсови дървета, а на нас не ни трябваха много.

Привечер дъждът спря за известно време и ние отидохме да се поразходим под мангровите дървета. Дон Фредерико отглеждаше всички видове диви орхидеи, каквито има по света; вместо в саксии те растяха в черупки от кокосови орехи, закачени по клоните на дърветата. За разлика от изкуствено отглежданите орхидеи тези редки растения излъчваха прекрасно ухание и Херман се наведе да помирише едно от тях. Внезапно нещо дълго, тънко и лъскаво, подобно на змиорка, изскочи от листата над него. Анхело замахна светкавично с камшика си и на земята падна сгърчена змия. Само след миг вратът ѝ бе притиснат към земята с разклонена пръчка и главата ѝ смачкана.

— Mortal!^[2] — каза Анхело и разкри двата и криви отровни зъба, за да ни обясни какво иска да каже.

Стори ни се, че от всички страни ни дебнат отровни змии, и ние се втурнахме към къщата, като отнесохме жертвата на Анхело, безжизнено провиснала на една пръчка. Там Херман седна да одере кожата на зеленото чудовище, а дон Фредерико ни разказа невероятни истории за отровни змии и за змии боа с диаметър колкото чиния. Внезапно забелязахме на стената сенките на два огромни скорпиона, големи колкото морски раци. Те се нахвърляха един връз друг и с

вкопчени клеци се бореха на живот и смърт. Задните части на телата им се извиваха нагоре, а кривото отровно жило на края на опашките им бе готово да нанесе смъртния удар. Това беше отвратителна гледка и едва когато помръднахме газената лампа, видяхме, че тя е увеличила неестествено сянката на два твърде обикновени скорпиона, които се бореха на ръба на скрина.

— Оставете ги — каза дон Фредерико и се засмя. — Единият ще убие другия, а този, който остане, ни е нужен, за да лови хлебарките. Трябва само да загръцате добре мрежите за комари около леглата и да изтърсвате дрехите си, преди да ги облечете. Тогава можете да бъдете спокойни. Мене много пъти са ме хапали скорпиони и ето, още не съм умрял — добави старецът усмихнато.

Спах добре и само когато някой гуцер или прилеп изцъркваше или изшумоляваше много близо до възглавницата ми, се събуждах и се замислях за отровните гадини.

На другата сутрин станахме рано, за да отидем да търсим балсови дървета.

— Я да си изтърсим дрехите — каза Агурто и докато издума, от ръкава на ризата му падна скорпион, който бързо се скри в една цепнатина на пода.

Малко след изгрев слънце дон Фредерико изпрати по всички посоки своите хора на коне, за да търсят край пътеките леснодостъпни балсови дървета. А ние — дон Фредерико, Херман и аз — скоро си проправихме път до едно открито място, където растеше грамадно старо дърво, известно на дон Фредерико отпреди. То се издигаше високо над околните дървета, а дънерът му беше около метър в диаметър. По полинезийски обичай кръстихме дървото, преди да се докоснем до него. Нарекохме го „Ку“, на името на едно полинезийско божество от американски произход. После замахнахме със секирата и я забихме така силно в балсовото дърво, че ударът отекна в гората. Но да се сече сочно балсово дърво, е все едно да се сече корк с тъпа брадва. Секирата просто отскачаше и не след дълго Херман трябваше да ме смени. Бравата минаваше от ръка на ръка и треските хвърчаха, а от горещината в джунглите от нас се лееше пот.

Привечер „Ку“ стоеше като петел на един крак и потръпваше под ударите ни. Малко по-късно се олюля и се строполи тежко върху околната гора, като изпочупи големи клони и малки дървета.

Отсякохме клоните му и почнахме да белим кората му в зигзаг, както правят индианците, когато Херман внезапно изтърва брадвата, притисна едното си бедро с ръка и заскача, сякаш изпълняваше полинезийски боен танц. От крачола на панталона му изпадна лъскава мравка, голяма колкото скорпион, с дълго отровно жило на опашката. Обвивката ѝ сигурно беше дебела колкото щипците на рак, защото беше почти невъзможно да я смачкаме с крак.

— Това е конго — съчувствено обясни дон Фредерико. — Тази малка гадина е по-страшна от скорпиона, но за здрав човек не е опасна.

В продължение на няколко дни кракът на Херман беше схванат и го болеше, но това не му попречи да препуска с нас на кон по пътеките на джунглата, за да търсим балсови гиганти. От време на време чувахме пращане, грохот и глух трясък. Тогава дон Фредерико кимаше със задоволство. Това означаваше, че неговите индианци са повалили още един балсов великан за сала. За седмица „Ку“ беше последван от „Кане“, „Кама“, „Ило“, „Маури“, „Ра“, „Ранги“, „Папа“, „Таранга“, „Кура“, „Кукара“, и „Хити“ — общо дванадесет мощни балсови гиганти, които кръщавахме на легендарни полинезийски герои, чиито имена някога заедно с Тики са били пренесени от Перу през морето в Полинезия. Трупите, лъскави от смола, извличахме от джунглите с коне, а с трактора на дон Фредерико — до брега на реката.

Пълните със сок трупи съвсем не бяха леки като корк. Всяко дърво положително тежеше по тон и ние се тревожехме дали ще плават във водата. Изтърколихме ги едно по едно до самия ръб на брега и там вързахме края на всяко дърво с въже от живи пълзящи растения, за да не ги отвлече течението, когато ги пуснем във водата. След това ги избутахме надолу по брега. Те падаха със страшен плясък и водата изригваше нависоко. После се извъртаха и почваха да плават, като приблизително половината от дървото лежеше под водата, а другата половина — над нея. Когато вървахме по тях, те не се обръщаха. С жилави лиани, които се спускаха от върховете на дърветата, вързахме трупите и направихме два временни сала — единият влачеше другия. След като натоварихме двата сала с много бамбукови пръчки и лиани, от които по-късно щяхме да имаме нужда, двамата с Херман се качихме на единия сал с други двама мъже от някаква загадъчна смесена раса, с които нямахме общ език.

Прерязахме въжетата, които ни придържаха към брега, и голямата река бързо повлече саловете надолу по течението. Преди да се скрием зад първия завой, погледнахме за последен път назад и през ръммящия дъжд видяхме нашите чудесни приятели, които стояха на брега и ни махаха. След това се приютихме под малкия навес от бананови листа и предоставихме управлението на сала на двамата вещи кафяви салджии, застанали отпред и отзад, всеки с по едно грамадно гребло в ръка. С неподражаема лекота те държаха сала в най-бързото течение и ние летяхме надолу, като лъкатушихме между затънали дървета и пясъчни наноси.

По двата бряга на реката джунглата се издигаше като плътна стена, а от гъстата зеленина излитаха папагали и други пъстри птици, когато минавахме край тях. Веднъж-дваж в реката пред нас се хвърлиха алигатори и изчезнаха в мътната вода. Но скоро видяхме едно много забележително чудовище. Това беше игуана, или гигантски гуцер, голяма колкото крокодил, но с дебел врат и назъбен гръб. Лежеше на глинения бряг, сякаш беше заспала от праисторически времена и забравила да се събуди. Дори не мръдна, когато се плъзнахме край нея. Гребците ни направиха знак да не стреляме. Малко по-късно видяхме друга игуана, но по-малка — дълга около метър. Тя тичаше по един дебел клон, надвиснал над сала. Избяга обаче само толкова, колкото да е в безопасност, и спря. Синьо-зеленото ѝ тяло блестеше и тя се взираше в нас със студените си змийски очи. По-късно минахме покрай една височинка, покрита с папрати — на нея лежеше най-голямата от всички игуани, които срещнахме. Седнала неподвижно с издигнати гърди и глава, тя се открояваше на небето и наподобяваше силуета на китайски дракон, изсечен от камък. Не се и обърна, докато минавахме покрай нея под височинката и изчезнахме в джунглите.

По-надолу ни замириса на дим и отминахме няколко покрити със слама колиби, построени на сечища край реката. От брега зорко ни следяха мрачни хора — някаква странна смес от индианска, негърска и испанска кръв. Превозните им средства — канута, направени от издълбани дънери, лежаха, изтеглени на брега.

Когато идваше време за ядене, ние отменяхме другарите на кърмилните весла и те пържеха риби и хлебни плодове на малък огън, чиято сила регулираха с мокра глина. Печени пилета, яйца и южни

плодове бяха също така част от менюто ни на сала. Докато ядяхме, трупите заедно с нас се носеха с голяма бързина през джунглите надолу към морето. Какво значение имаше сега дали около нас се лее и плющи дъжд? Колкото по-силно валеше, толкова по-силно ставаше течението.

Когато над реката се спусна здрач, откъм брега се разнесе оглушителен оркестър. Жаби, щурци и комари крякаха, цвъртяха и бръмчаха в продължителен, многогласен хор. От време на време в тъмнината отекваше острият вик на дива котка, а тук и там се чуваха писъци на птици, подплашени от нощните разбойници на джунглата. Докато безшумно се плъзгахме в нощта, веднъж-дваж видяхме да свети огън в някоя колиба и чухме кресливи гласове и кучешки лай. Но повечето време седяхме притихнали под звездите и слушахме оркестъра на джунглата, докато умората и дъждът ни прогониха под банановия покрив, където заспахме с пистолети, леко втъкнати в кобурите.

Колкото по-надолу слизахме, толкова по-често виждахме колиби и туземни плантации и скоро край брега се появиха цели селища. По реката се движеха предимно лодки, издълбани от дървета, карани с дълги пръти, а от време на време виждахме и по някой малък балсов сал, натоварен с купища зелени банани.

Там, където река Паленке се влива в Рио Гуаяс, нивото на водата се беше покачило толкова, че между Винчес и пристанището Гуаякил оживено се движеше малък витлов параход. За да спестим ценно време, Херман и аз наехме по един хамак на парахода и отплавахме през гъсто населената равнина към морето. Кафявите ни другари щяха да ни последват сами с трупите.

Разделихме се с Херман в Гуаякил. Той остана при устието на Рио' Гуаяс, за да дочака балсовите трупи, когато ги довлече реката. Оттам трябваше да ги превози с крайбрежния кораб до Перу, където щеше да ръководи строежа на сала и да направи точно копие на древното превозно средство на индианците. Аз пък отпътувах със самолет за Лима, столицата на Перу, за да намеря подходящо място за строежа на сала.

Самолетът се издигна на голяма височина над крайбрежието на Тихия океан. От едната ни страна се виждаха пустинните планини на Перу, а от другата — дълбоко под нас, блестящата морска шир. Оттук

щяхме да тръгнем със сала. От самолета океанът изглеждаше безкраен. По протежение на неясно очертания хоризонт далеч, далеч на запад небето и морето сякаш се сливаха и аз не можех да се освободя от мисълта, че и зад този хоризонт върху една пета част от земното кълбо се простира стотици пъти по-голяма морска шир, преди да се стигне отново до суша, до Полинезия. Опитах се да си представя как след няколко седмици ще се носим по тая безпределна синева на някаква черупка-сал, но побързах да пропъдя тази мисъл, защото ме изпълваше със същото ужасно чувство, което изпитвах, когато се готвех да скоча с парашут.

Щом пристигнах в Лима, отидох с трамвая до пристанището Каляо, за да намеря място, дето да построим сала. Още от пръв поглед забелязах, че цялото пристанище е претъпкано с кораби, кранове и складове, митнически бараки и канцеларии на пристанищните власти. Вярно, че по-надолу имаше плаж, но той просто гъмжеше от хора; бях сигурен, че щом се обърнем, и разни любопитни ще раздробят сала и принадлежностите му на парченца. Каляо е главно пристанище на една страна със седем милиона бели и кафяви жители. За строителите на салове времената се бяха влошили дори повече в Перу, отколкото в Еквадор, и аз виждах само един изход: да се вмъкнем зад високите бетонни стени на военноморското пристанище, зад чиято желязна врата стояха на пост въоръжени моряци и хвърляха застрашителни и подозрителни погледи към мен и всички останали външни лица, които се въртяха пред стените. Успеехме ли да проникнем там, щяхме да бъдем на сигурно място.

Във Вашингтон се запознах с военноморския аташе на Перу и той ми даде препоръчително писмо, което можеше да ми помогне. На другия ден с писмото в ръка отидох в Министерството на военноморските сили и поисках аудиенция с министъра Мануел Нието. Той приемаше преди обяд в елегантната приемна зала на министерството, която беше издържана в стил ампир и блестеше от огледала и позлата. След известно време влезе самият министър в парадна униформа — нисък и широкоплещест, строг, като Наполеон; говореше прямо и кратко. Попита ме защо съм дошъл и аз му обясних, че съм дошъл да помоля за разрешение да построя дървен сал във военното пристанище.

— Млади момко — каза министърът, като барабанеше неспокойно с пръстите си, — вие влизате през прозореца вместо през вратата. С удоволствие ще ви помогна, но за това трябва да получа заповед от министъра на външните работи. Аз не мога току-така да пусна чужденци в зоната на военноморското пристанище, за да разполагат с доковете както си щат. Подайте писмено заявление до Министерството на външните работи. Желая ви успех!

С ужас помислих за книжа, които обикалят от канцелария в канцелария и изчезват в неведение. Щастливи са били суровите времена на Кон-Тики, когато заявленията са били непозната пречка.

Да се срещна лично с министъра на външните работи, беше доста по-трудно. Норвегия нямаше легация в Перу и следователно нашият услужлив генерален консул Бар можеше да ме заведе само при съветниците в Министерството на външните работи. Опасявах се, че с това нищо няма да постигна. Може би сега щеше да ми помогне писмото на д-р Коен до президента на републиката. Чрез адютанта поисках аудиенция с Негово превъзходителство Дон Хосе Бустаменте Риверо, президента на Перу. Няколко дни по-късно ми съобщиха да се явя в двореца в дванадесет часа.

Лима е модерен град с половин милион жители, разположен в зелена равнина в подножието на пустинни планини, С архитектурата си и не по-малко със своите градини и паркове Лима безсъмнено е една от най-красивите столици на света — като къс модерна Ривиера или Калифорния, изпъстрен със старинна испанска архитектура. Дворецът на президента се намира сред града и е силно охраняван от въоръжена стража в ярки униформи. В Перу аудиенцията е сериозно нещо и повечето хора са виждали президента само на екрана. Войници с лъскави патронташи ме съпроводиха нагоре по стълбата до края на дълъг коридор, където трима цивилни записаха името ми и ме въведоха през огромна дъбова врата в зала с дълга маса и редица столове. Тук ме посрещна човек, облечен в бяло, покани ме да седна и изчезна. След миг се отвори друга голяма врата и бях въведен в много по-елегантна зала, където внушителен човек в безупречна униформа се приближи до мен.

„Президентът“ — помислих си аз и застанах мирно.

Но не. Човекът със златошитата униформа ми предложи старинен стол с право облегалo и изчезна. Едва ли бях седял и минута

на ръба на стола, когато се отвори още една врата и някакъв прислужник с поклони ме покани да вляза в голяма позлатена стая с позлатени мебели, великолепно украсена. Човекът изчезна така бързо, както бързо се бе появил, и аз останах съвсем сам, вперил поглед в редицата празни зали с отворени врати. Беше толкова тихо, че чух как през няколко зали някой сдържано кашляше. След това приближиха равномерни стъпки, аз скочих и колебливо поздравих величествения господин в униформа, който влезе. Но не — и сега не беше той. От това, което каза, можах да схвана, че президентът ме поздравява и ми съобщава, че ще се освободи след малко, когато свърши заседанието на министерския съвет.

След десет минути тишината отново бе нарушена от равномерни стъпки и сега влезе човек със златни ширити и еполети. Бързо скочих от канапето и се поклоних дълбоко. Човекът се поклони още по-дълбоко и ме преведе през няколко зали нагоре по стълба, покрита с дебели килими. След това ме остави сам в съвсем малка стая, в която имаше само едно канапе и модерно кожено кресло. Влезе нисък човек в бял костюм; чаках покорно да видя той пък накъде ще ме отведе. Но той никъде не ме заведе. Само ме поздрави любезно и застана пред мен. Това беше президентът Бустаменте Риверо.

Президентът знаеше два пъти по-малко английски, отколкото аз испански, и след като се поздравихме и той ми направи знак да седна, общият ни речник се изчерпа. Със знаци и жестове човек може много да каже, но не и да измоли позволение да построи сал във военноморското пристанище на Перу. Единственото нещо, което разбрах, беше, че президентът не ме разбира, а изглежда, че той схвана това по-ясно и от мене, защото след малко изчезна и се върна с министъра на въздухоплаването. Министърът на въздухоплаването генерал Ревередо беше жизнерадостен снажен мъж в униформа на летец, с криле на куртката. Говореше отлично английски с американски акцент.

Извиних се за недоразумението и му казах, че съм се опитал да измоля пропуск не за въздушното, а за морското пристанище. Генералът се разсмя и ми обясни, че е извикан само за преводач. Малко по малко теорията ми беше преведена на президента, който слушаше внимателно и задаваше въпроси чрез генерал Ревередо. Най-сетне каза:

— Ако тихоокеанските острови наистина са били открити най-напред от перуанци, то Перу се интересува от тази експедиция. Кажете с какво можем да ви бъдем полезни.

Помолих да ни се отпусне място във военноморското пристанище, където да построим сала, да ни се даде достъп до работилниците, да ни се определи място за складиране на екипировката и да ни се направят улеснения при внасянето ѝ, да ни се разреши да използваме сухия док, а персоналът във военното пристанище да ни помага при строежа на сала и накрая помолих за кораб, който да ни извлече от брега, когато тръгнем.

— Какво искат? — попита президентът нетърпеливо, та даже и аз го разбрах.

— Дребни работи — отвърна Ревередо и ме погледна дяволито. Президентът остана доволен и кимна в знак на съгласие.

Преди да завърши срещата, Ревередо обеща, че още същия ден министърът на външните работи ще получи нареждане лично от президента и така на министъра на военноморските сили ще се развържат ръцете, за да ни окаже всякакъв вид помощ.

— Господ да ви е на помощ — каза генералът, като се засмя и поклати глава.

Влезе адютантът и ме изпроводи навън до стражата. Още същия ден във вестниците на Лима имаше бележка за норвежката експедиция, която ще тръгне със сал от Перу, а едновременно с това съобщаваха, че една шведско-финландска научна експедиция приключила проучванията си сред индианците в джунглата около Амазонка. Двама от шведските участници в експедицията край Амазонка продължили с кану по реката до Перу и току-що пристигнали в Лима. Единият от тях бил Бенгт Даниелсон от университета в Упсала. Щял да прави проучвания сред планинските индианци в Перу.

Изрязах бележката от вестника и седнах в хотела да пиша писмо на Херман за мястото, дето щеше да се строи салът, но бях прекъснат от почукване на вратата. Влезе висок, загорял мъж в тропическо облекло и когато свали белия си тропически шлем, стори ми се, че пламтящата му червена брада е обгорила лицето и опърлила косата му. Личеше, че този човек идва от джунглите, но мястото му е в университетска аудитория.

„Бенгт Даниелсон“ — помислих си аз.

— Бенгт Даниелсон — представи се той.

„Вероятно е чул за сала“ — помислих аз и го поканих да седне.

— Току-що чух, че смятате да пътувате със сал — каза шведът.

„И ето че идва, за да обори теорията ми, защото е етнолог“ — реших аз.

— И ето че идвам да ви попитам дали може да дойда с вас на сала — каза шведът. — Интересува ме теорията за преселението.

Не знаех нищо за този човек, освен че е учен и че току-що е пристигнал от черната джунгла. Но когато един швед има кураж да тръгне с петима норвежци на път със сал, сигурно не е от страхливите. А дори и внушителната му брада не можеше да прикрие кроткия му нрав и добродушен хумор.

Бенгт стана шести в компанията, тъй като мястото все още беше свободно. Освен това той единствен между нас говореше испански.

Когато няколко дни по-късно пътническият самолет бръмчеше монотонно на север, отново погледнах със страхопочитание надолу към безкрайния син океан под нас: той като че ли се носеше свободно из Вселената. Скоро ние шестимата щяхме да се натъпчем като микроби в някаква нищожна точица там долу, където имаше толкова много вода, та сякаш преливаше по цялата дължина на хоризонта. Щяхме да навлезем в безлюден свят, а нямаше да можем да се отдалечим на повече от няколко стъпки един от друг. Засега обаче имаше достатъчно пространство помежду ни. Херман беше в Еквадор и чакаше трупите. Кнут Хаугланд и Торстейн Раби току-що бяха пристигнали със самолет в Ню Йорк. Ерик Хеселберг се намираше на един кораб на път от Осло за Панама. Самият аз бях на път за Вашингтон със самолет, а Бенгт седеше в хотела в Лима и очакваше да посрещне другите.

Дотогава никой от тях не познаваше останалите и всички се различаваха коренно един от друг. Поради това щяхме да прекараме добре поне няколко седмици на сала, преди да си омръзнем с историите си. Никакви буреносни облаци, никакво ниско атмосферно налягане и лошо време не ни застрашаваха толкова, колкото опасността от психически бури сред шестима мъже, съжителстващи в продължение на месеци на един мятан се сал. Тогава добрата шега често струва колкото спасителен пояс.

Във Вашингтон все още цареше сурова зима със студ и сняг. Беше февруари, когато пристигнах там. Бьорн, който се нагърби с въпроса за радиостанцията, беше вече заинтересувал лигата на радиолюбителите в Америка да приемат съобщенията от сала, а Кнут и Торстейн бяха усилено заети с подготовка на радиовръзката, която отчасти щеше да става с предаватели на къси вълни, специално за тази цел, и отчасти с тайните предаватели, използвани от тях през време на войната. Трябваше да мислим за хиляди дребни и големи неща, ако искахме през време на пътуването си да свършим всичко, което бяхме намислили.

А в архивата ни купищата книжа все растяха. Граждански и военни документи на бяла, жълта и синя хартия, на английски, испански, френски и норвежки език. В нашия практичен век дори и пътуването със сал трябваше да струва на книжната индустрия половин бор. Закони и наредби ни обвързваха от всички страни и трябваше да развързваме възел подир възел.

— Обзалагам се, че преписките ни тежат поне десет килограма — каза един ден Кнут, надвиснал над пишещата машина.

— Дванадесет — отвърна Торстейн сухо, — претеглих ги. Майка ми трябва да е имала ясна представа за състоянието ни през тези дни на трескави приготовления, когато ми писа: „... Искам само да чуя, че и шестимата сте се събрали здрави и читави на сала.“

Тогава от Лима пристигна бърза телеграма. Херман бил грабнат от вълните и изхвърлен на сушата, тежко ранен, с изкълчен врат. Приели го в болница в Лима.

Незабавно пратихме при него със самолет Торстейн Раби и Йерд Волд, любимата лондонска секретарка на „Момчетата Линге“^[3], която сега ни помагаше във Вашингтон. Намерили Херман в по-добро състояние, след като в продължение на тридесет минути висял с примка около главата, за да могат лекарите да наместят атласовия прешлен на врата му. Рентгеновата снимка показала, че този най-горен прешлен на врата му е пукнат и се е извъртял на сто и осемдесет градуса. Благодарение на мечата си конструкция Херман оцеля и схванат от ревматични болки, целият син-зелен, скоро се върна във военното пристанище, където бе стоварил балсовите трупи, и започна работа. В продължение на няколко седмици беше под лекарско наблюдение и не се знаеше дали ще може да пътува с нас. Но сам той

нито за миг не се усъмни в това, въпреки че пострада още от първата прегръдка на Тихия океан.

По това време Ерик пристигна със самолет от Панама, а Кнут и аз от Вашингтон, така че всички се събрахме в Лима, отдето щяхме да потеглим.

Големите балсови трупи от гората край Киведо се намираха във военното пристанище. Беше просто трогателна гледка. Между редиците застрашителни сиви подводници и торпедоносци лежаха нашите строителни материали: прясно отсечени трупи, жълти бамбукови стебла, тръстики и зелени бананови листа. Шестима светлокожи северняци и двадесет кафяви пристанищни работници, в чиито жили течеше кръвта на инките, размахваха брадви и дълги ножове мачете, затягаха въжета и връзваха възли. Напети морски офицери в сини златошити униформи идваха и наблюдаваха в недоумение бледите чужденци и материалите им, които внезапно се бяха появили не другаде, а в техните докове.

За пръв път от стотици години насам в залива на Каляо се строеше балсов сал. Там, където според преданията на инките крайбрежните индианци най-напред са научили от изчезналото племе на Кон-Тики как да карат тези салове, според историята в по-ново време представители на нашата раса забранили на крайбрежните индианци да употребяват тези салове. Плаването с първобитния крехък сал можело да струва живота на хората. И потомците на инките тръгнали в крак с времето. Като нас и те имат сега ръбове на панталоните и оръдия на корабите си. Бамбукът и балсовото дърво принадлежат на първобитното минало. И тук всичко върви напред — към броня и стомана. Ултрамодерните докове се оказаха изключително ценни за нас. С Бенгт за преводач и Херман като ръководител на строежа ние разполагахме с дърводелската и платнарската работилница и с половината депо за складиране на съоръженията си. Освен това имахме на разположение и малък плаващ пристан, от който пуснахме трупите в морето, когато почна строежът.

Избрахме девет от най-дебелите трупи, които бяха достатъчни, за да образуват основата на сала. В тях изсякохме дълбоки жлеbove, за да задържат въжетата, които щяха да свържат трупите и да крепят сала. В цялата конструкция не употребихме нито един гвоздей, пирон или стоманено въже. Най-напред оставихме деветте големи трупи

свободно една до друга във водата, за да заемат естественото си плавателно положение, след това здраво ги вързахме един за друг. Най-дългото, четиринадесетметрово дърво сложихме в средата. Двата му края стърчеха доста навън. От двете му страни наредихме симетрично все по-къси трупи, тъй че страните на сала бяха десет метра дълги, а носът се издаваше напред като тъп плуг. Откъм кърмата салът беше отрязан в права линия с изключение на трите средни трупи, които стърчаха навън и поддържаха къс дебел пън от балсово дърво, поставен напречно, на който набихме колчета за прикрепяне на дългото кърмово весло. Когато деветте балсови трупи бяха здраво вързани с конопени въжета, дебели около три сантиметра, поставихме напречно върху тях девет по-тънки балсови дървета на по един метър разстояние, които също притегнахме. Сега вече основата на сала беше готова, старателно скрепена с около триста различно дълги въжета, всяко от тях вързано със здрав възел. Върху тази основа направихме палуба от разделен бамбук, вързан за сала; после я постлахме с рогозки от бамбукови вейки. В средата на сала, но по-близо до кърмата, издигнахме малка отворена кабина от бамбукови стебла със стени от преплетени бамбукови клони и с покрив от бамбукови пръчки, върху който наредихме като керемиди жилавите бананови листа. Пред кабината издигнахме една до друга две греди, изсечени от твърдото като желязо мангрово дърво. Те бяха наклонени една към друга, свързани на върха, дето се кръстосваха и образуваха нашата мачта. Голямото правоъгълно главно платно издигнахме на напречна рейка от две бамбукови стебла, свързани заедно за двойна издръжливост.

За да се плъзгат по-лесно във водата, също както индианците, заострихме отпред деветте големи трупи, които трябваше да ни пренесат през морето. На носа на сала, точно над водната повърхност, прикрепихме ниски дъски, които да ни пазят от вълните.

На пет различни места, дето имаше по-големи пролуки между трупите, втъкнахме здрави чамови дъски, които висяха отвесно надолу във водата. Разположени безразборно, те стигаха на метър и половина под водата и бяха около два сантиметра и половина дебели и шестдесет сантиметра широки. Закрепихме ги с клинове и въжета и те служеха като мънички паралелни килове или центровъчни дъски. Подобни центровъчни дъски са били употребявани на всички балсови

салове от времето на инките много преди откриването на Америка и са служели да предпазят плоския дървен сал да не бъде отнесен настрани от вълните и вятъра. Не оградихме сала, нито пък сложихме парапет, но от двете му страни поставихме по едно дълго тънко балсово дърво, което ни даваше опора при движение по края.

Целият сал беше точно копие на древните перуански и еквадорски салове, с изключение на предпазните дъски на носа, които всъщност се оказаха съвсем излишни. След това можехме, разбира се, да наредим всички останали подробности, както си желаем, стига това да не влияе на конструкцията на сала. Знаехме, че в близко бъдеще този сал щеше да бъде за нас целият свят, та следователно и най-малката дреболия щеше да придобива все по-голямо значение, колкото повече седмици минаваха.

Затова се постаряхме да дадем на малката палуба колкото е възможно по-разнообразен вид. Бамбуковият под не покриваше целия сал, а само предната палуба и борда отдясно на кабината, дето тя беше отворена. Подът от лявата страна на кабината беше като заден двор, пълен със сандъци и съоръжения, привързани към сала, а по края оставаше само тясна пътечка за минаване. Деветте огромни трупи отпред на носа и на кърмата чак до задната стена на кабината останаха съвсем открити. Затова, когато се движехме около кабината, трябваше да слизаме от жълтите бамбукови пръчки и плетената бамбукова рогозка върху сивите кръгли трупи към кърмата и после да се покатерваме върху купища товар от другата страна на кабината. Това не бяха много стъпки, но психологическото въздействие от неравната повърхност под краката ни беше такова, че внасяше разнообразие и компенсираше ограничената ни свобода на движение. Наврърх мачтата поставихме малка дървена площадка не толкова за да имаме наблюдателен пост, когато най-сетне наближим суша, а за да можем да се изкачваме там през време на пътуването и да виждаме морето под друг ъгъл.

Когато салът се поуформи и грейна сред бойните кораби — златист и свеж заради зрелите бамбукови пръчки и зелените листа, — сам министърът на военноморските сили дойде да го огледа. Безкрайно много се гордеехме с нашия плавателен съд, който лежеше между големите навъсени военноморски кораби като свежо възпоминание от времето на инките. Но министърът на

военноморските сили остана потресен до дъното на душата си от това, което видя. Поканиха ме във флотската канцелария, за да подпиша документ, който освобождаваше военноморските сили от каквато и да било отговорност за това, което бяхме построили в пристанището им. После ме извикаха при началника на пристанището, за да подпиша друг документ, в който се казваше, че ако потегля от пристанището с хора и товар на сала, това ще бъде изцяло на мой риск и моя отговорност.

По-късно допуснаха в доковете няколко чуждестранни морски експерти и дипломати, за да видят сала. Думите им не бяха много насърчителни и няколко дена след това бях повикан да се явя при посланика на една от великите сили.

— Живи ли са родителите ви? — попита ме той. Когато получи утвърдителен отговор, той ме погледна право в очите и каза със злокобен глас:

— Майка ви и баща ви ще бъдат дълбоко опечалени, когато научат за вашата смърт.

Не като официално лице, а като човек той ме помоли да се откажа от пътуването, докато още имало време. Някакъв адмирал, който разглеждал сала, му казал, че по никакъв начин не бихме могли да оцелеем. Преди всичко размерите на сала били погрешни, салът бил толкова малък, че при силно вълнение щял да се обърне. А в същото време бил пък толкова дълъг, че две вълни можели да го повдигнат едновременно и тъй като щял да е натоварен с припаси и хора, крехките балсови трупи щели да се счупят под силния напор. Ала най-страшно от всичко било това, което му казал най-известният износител на балсово дърво в страната — а именно, че преди да изминем четвърт от разстоянието през океана, порестите балсови трупи щели да се просмучат изцяло с вода и да потънат под краката ни.

Това звучеше твърде неприятно, но понеже държахме на своето, подариха ни една Библия, която да вземем със себе си на път. Общо взето, експертите, които разгледаха сала, не ни насърчиха много. Бури, а може би и урагани щели да ни отнесат зад борда и да разбият малкия открит плавателен съд, който щял безпомощно да се върти в океана, носен от вълните и вятъра. Дори при обикновено вълнение щели сме постоянно да гизнем в солена вода, от което кожата на краката ни щяла да се обели, а всичко на сала да прогние. И ако свържехме всичко,

което разните експерти поотделно изтъкваха като решаваща грешка в самата конструкция на сала, то щяхме да установим, че няма нито едно парче въже, нито един възел, нито един размер и нито едно късче дърво, което да не допринесе за нашата гибел в открито море. Големи облози се ключаха за това, колко дни ще издържи салът, а един лекомислен военноморски аташе се обзаложи да плати всичкото уиски, което ние, членовете на експедицията, бихме могли да изпием до края на живота си, ако стигнем живи до някой остров в Южното море.

Най-лошото беше, когато в пристанището пристигна един норвежки кораб и ни разрешиха да заведем капитана и двама-трима от най-опитните му морски вълци да огледат сала. С нетърпение очаквахме да чуем какво ще кажат те. И разочарованието ни беше голямо, когато всички единодушно решиха, че платното няма да помогне на тромавия ни тъпонос сал, а капитанът твърдеше, че дори и да се задържим над морската повърхност, ще са нужни една-две години, докато салът пресече океана с Хумболтовото течение. Боцманът разгледа въжетата, с които беше свързан салът, и поклати глава. Нямамо никакво съмнение! Преди да изминели и две седмици, всички въжета до едно щели да се протрият и салът щял да се разпадне, защото във вълните тежките трупи непрекъснато щели да се движат нагоре-надолу. Ако не сме сложили телени въжета и вериги, трябвало още сега да се откажем.

Това бяха твърденията, които трудно можеха да бъдат оборени. Стига само едно от тях да се окажеше вярно, щяхме да сме загубени. Трябва да призная, че много пъти се питах дали съзнаваме какво вършим. Самият аз не можех да възразя на никое от тия предупреждения, защото не бях моряк. Но имах в ръцете си един-единствен коз, на който беше изградено цялото пътуване. През всичкото време бях дълбоко убеден, че някаква праисторическа цивилизация се е заселила от Перу на тихо океанските острови, и то по времето, когато единствените плавателни съдове край тези брегове са били салове като нашия. И изхождайки от това, заключавах, че щом като балсовото дърво е плавало и въжетата са удържали Кон-Тики през 500-ата година от н.е., то те ще сторят същото и сега, стига да не умумаме, а да направим сала си точно като неговия. Бенгт и Херман бяха проучили основно теорията ми и докато експертите вече ни оплакваха, момчетата оставаха напълно спокойни и се забавляваха

царски в Лима. Само една-единствена вечер Торстейн загрижено ме попита дали съм съвсем сигурен, че морските течения отиват точно в тази посока. Бяхме ходили на кино и видяхме как Дороти Ламур танцува със сламена пола сред палми и хавайски девойки на един красив остров в Южното море.

— Ето там трябва да отидем — каза Торстейн — и мисли му, ако теченията не вървят така, както твърдиш!

Когато наближи денят на заминаването, отидохме в паспортното бюро, за да получим разрешение да напуснем страната. Бенгт като преводач беше пръв в редицата.

— Как се казвате? — важно попита чиновникът и над рамките на очилата си подозрително изгледа голямата му брада.

— Бенгт Емерик Даниелсон — отговори почтително Бенгт.

Чиновникът сложи дълъг формуляр в пишещата машина.

— С кой параход пристигнахте в Перу?

— Вижте какво — обясни Бенгт, като се наведе над изплашеното човече, — не пристигнах в Перу с параход, а с кану.

Ням от учудване, човекът изгледа Бенгт, но написа „кану“ в съответната графа на формуляра.

— Ас кой параход ще напуснете Перу?

— Извинете, но вижте какво — каза Бенгт учтиво, — няма да напусна Перу с параход, а със сал.

— Ами! Как не! — развика се чиновникът и издърпа формуляра от машината: — Ще благоволите ли да отговаряте както трябва на въпросите ми?

Няколко дни преди заминаването натоварихме на сала хранителните припаси, водата и цялата си екипировка. Взехме достатъчно храна за шест души за четири месеца — това бяха военни дажби в малки, здрави картонени кутии. Херман се сети да разтопи зифт и с него заля равномерно от всички страни всяка кутия поотделно. След това ги оваляхме в пясък, за да не се слепят, наредихме ги една до друга под бамбуковата палуба, и те изпълниха празното пространство между деветте малки напречни греди, които поддържаха палубата.

От един кристално бистър извор високо в планината напълнихме петдесет и шест малки бидона с общо хиляда и сто литра вода за пиене; вързахме и бидончетата между напречните греди, за да може

морето непрестанно да ги плиска. Върху бамбуковата палуба закрепихме останалата част от екипировката си и няколко големи плетени коша, пълни с плодове и кокосови орехи.

Единият ъгъл на бамбуковата кабина бе зает от Кнут и Торстейн за радиостанцията, а отдолу под кабината поставихме между напречните греди осем каси. Две от тях бяха за научни инструменти и филми, а останалите шест — за нас, всекиму по една за лични вещи. Тъй като Ерик бе понесъл няколко топа рисуваелна хартия и китарата си, неговата така се препълни, че трябваше да сложи чорапите си в касата на Торстейн. След това четирима пристанищни работници довякоха сандъка на Бенгт. Той съдържаше само книги: беше успял да натъпче в сандъка си седемдесет и три труда по социология и етнология. Върху касите сложихме плетени рогозки и сламениците си и бяхме готови за път.

Най-напред извлякоха сала от военноморското пристанище и го поразходиха из морето, за да видим дали товарът е равномерно разпределен, а след това го закараха в яхтклуба на Каляо, където един ден преди заминаването поканени гости и други заинтересовани лица щяха да присъствуват на кръщенето на сала.

На 27 април издигнахме най-високо норвежкото знаме, а по мачтата се развяваха знамената на всички чужди страни, оказали практическа помощ на експедицията. Пристанът беше почернял от народ, който искаше да присъствува на кръщенето на необикновения плавателен съд. Цветът и формата на лицата на много от тези хора показваха, че далечните им прадеди навярно са били от народа, плавал край тоя бряг на балсови салове. Присъствуваха обаче и потомци на старите испанци начело с представители на правителството и на военноморските сили, а освен това — посланиците на Съединените щати, Великобритания, Франция, Китай, Аржентина и Куба, бившият губернатор на британските тихоокеански колонии, шведският и белгийският пълномощен министър и нашите приятели от малката норвежка колония начело с генералния консул Бар. Гъмжеше от журналисти, бръмчаха филмови камери и единственото нещо, което липсваше, беше духова музика с тъпан. Едно нещо ни беше съвършено ясно — ако салът се разпадне на съставните си части, когато излезем от залива, по-скоро бихме гребали до Полинезия всеки по на един пън, отколкото да се върнем тук.

Йерд Волд, секретарка на експедицията и свързката ни на сушата, трябваше да кръсти сала с мляко от кокосов орех, отчасти за да бъде кръщаването в стила на каменния век и отчасти защото по някакво странно „недоразумение“ шампанското беше попаднало на дъното на личния сандък на Торстейн. След като обявихме пред всички на английски и на испански, че салът ще носи името на мощния предтеча на инките — Слънчевия владетел, който преди хиляда и петстотин години е изчезнал от Перу на запад през океана и се е появил отново в Полинезия, — Йерд Волд кръсти сала „Кон-Тики“. Тя така силно блъсна предварително пукнатия кокосов орех в носа на сала, че млякото и частици от ядките на ореха изпръскаха косите на хората, застанали благоговейно наоколо.

След това издигнахме бамбуковия напречник и разтворихме платното, в средата на което нашият художник Ерик бе нарисувал с червена боя брадатото лице на Кон-Тики. То беше точно копие от главата на една статуя на Слънчевия владетел, изсечена от червен камък в разрушения град Тиахуанако.

— Ах! Сеньор Даниелсон! — извика възхитен надзирателят на работниците от дока, когато съзря брадатото лице на платното.

Откакто преди два месеца му показахме брадатото лице на Кон-Тики, нарисувано на парче хартия, той наричаше Бенгт сеньор Кон-Тики. Но едва сега разбра, че истинското презиме на Бенгт е Даниелсон.

Преди да заминем, всички бяхме поканени на прощална аудиенция при президента, а след това направихме дълга разходка из черните планини, за да се нагледаме на скали, камъни и урви, преди да се впуснем в безкрайния океан.. Докато строяхме сала на брега, живеехме в пансион, разположен сред палмова гора извън Лима, и всеки ден отивахме в Каляо и се връщахме оттам с кола на Министерството на въздухоплаването, управлявана от частен шофьор, когото Йерд Волд беше успяла да издействува за експедицията. Сега помолихме шофьора да ни закара право в планината, и то толкова далеч, колкото може да се стигне за един ден. Изкачвахме се по пустинни пътища, край древни напоителни канали от времето на инките, докато стигнахме главозамайваща височина — четири хиляди метра над мачтата на сала. Тук просто поглъщахме с очи камъни, планински върхове и зелена трева и гледахме да се преситим от вида

на спокойния планински масив на Андите, който се простираше пред нас. Мъчехме се да си внушим, че камъните и твърдата земя са ни омръзнали и че искаме да отплаваме и да се запознаем с океана.

---

[1] Хасиенда (испански) — имение. — Б.пр. ↑

[2] Mortal (испански) — смъртоносна. — Б.пр. ↑

[3] „Момчетата Линге“ — групировка на норвежката съпротива по време на немската окупация на Норвегия с център в Лондон (1940–1945 г.) — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ПРЕЗ ТИХИЯ ОКЕАН I

Драматично тръгване. Извличат ни в открито море. Излиза вятър. В борба с вълните. Животът в Хумболтовото течение. Самолетът не ни намира. Трупите поемат вода. Дърво и въже. Ядем летящи риби. Необикновен другар по легло. Една змиеобразна риба греши. С очи в океана. Истории за морски привидения. Среща с най-голямата риба в света. На лов за морски костенурки.

В деня, когато „Кон-Тики“ трябваше да бъде пуснат в открито море, на пристанището в Каляо имаше блъсканица. Министърът на военноморските сили Нието беше наредил на военния влекач „Гуардиан Рио“ да ни извлече от залива и да ни пусне извън крайбрежното движение — там, където в стари времена индианците ходели на риболов със своите салове. Вестниците съобщиха новината с червени и черни заглавия и на 28 април народът почна да се трупа по кейовете от ранна сутрин.

Всеки от нас шестимата, които трябваше да се съберем на сала, имаше да свърши още нещо и когато пристигнах на кея, заварих само Херман, който пазеше сала. Нарочно спрях колата доста далеч от пристанището и извървах пеш целия вълнолом, за да раздвижа добре краката си за последен път, че не се знаеше кога ще мога да го сторя пак. Скочих на сала, дето цареше същински хаос — банани, кошове с плодове, чували, нахвърляни безредно в последния миг, — всичко това трябваше да приберем и подредим. Върху тази камара седеше Херман и отчаяно стискаше кафез със зелен папагал — сетен прощален подарък от някоя приятелска душа в Лима.

— Пази за малко папагала — каза Херман. — Непременно трябва да изпия на брега последна чаша бира. Ще минат още няколко часа, докато дойде влекачът.

Херман едва беше изчезнал в тълпата на кея, когато хората почнаха да сочат нещо и да махат. Иззад носа на залива се подаде с

пълна скорост влекачът „Гуардиан Рио“. Хвърли котва зад гора от олюляващи се мачти, които му препречваха пътя до „Кон-Тики“, и изпрати голяма моторница да ни извлече от обкръжаващите ни платноходки. Моторницата беше претъпкана с моряци, офицери и кинооператори. Докато отекваха команди и бръмчаха камери, за носа на сала вързаха дебело въже.

— Un momento — извиках отчаяно от мястото, дето седях с папагала. — Още е рано, трябва да почакаме другите. Los expedicionarios — обяснявах и сочех към града.

Но никой не ме разбра. Офицерите само се усмихваха учтиво, а моряците закрепиха с образцов възел въжето за носа на сала. Измъкнах въжето и го хвърлих във водата, като правех най-различни знаци и жестове. Папагалът използва тази суматоха, провря човка през пречките на кафеза и завъртя дръжката на вратичката. Когато се обърнах, той се разхождаше наперено по бамбуковата палуба. Посегнах да го хвана, но той ме изруга на испански и хвъркна над гроздовете банани. Следейки с едно око моряците, които се опитваха да закачат пак въжето за носа на сала, хукнах да гоня папагала. Той изхвърча с писък в бамбуковата кабина, дето го притиснах в ъгъла, и при опита му да прелети над мен успях да го уловя за единия крак. Когато излязох навън и набутах пърхация пленник обратно в кафеза, моряците бяха успели да откачат въжетата, които придържаха сала, и той затанцува безпомощно напред-назад по големите вълни на прилива, нахлуващи иззад вълнолома. В отчаянието си грабнах едно весло, за да предотвратя силния сблъсък на сала с дървените колове на кея, но напразно. В този миг моторната лодка тръгна и с рязко друсване „Кон-Тики“ пое по дългия си път. Единственият ми другар беше папагалът, който седеше нацупен в кафеза и ме гледаше злобно. Хората на брега викаха радостно и махаха, а мургавите кинооператори в моторницата едва не изпопадаха в морето от желание да заснемат всички подробности от драматичното тръгване на експедицията от Перу. Стоях самотен и отчаян на сала и търсех с очи изгубените си другари, но нито един от тях не се появи. Тъй стигнахме до „Гуардиан Рио“, който чакаше под пълна пара, готов да вдигне котва и да потегли. Светкавично се изкачих по въжената стълба и така се развиках, че отложиха тръгването и изпратиха лодка на кея. Тя се забави доста дълго, а след това се върна, пълна с красиви сеньорити, но без нито

един от изчезналия екипаж на „Кон-Тики“. Всичко това беше много хубаво, но съвсем не решаваше затруднението ми и докато салът гъмжеше от грациозни сеньорити, лодката отново отиде да търси Los expedicionarios noruegos.

Междувременно Ерик и Бенгт спокойно и бавно пристигнали на кея, натоварени с вестници, списания и разни пакети. По пътя срещнали поток от хора, които се разотивали, а на полицейската бариера ги спрял учтив служител, който им казал, че сега вече нямало нищо за гледане. Бенгт, размахвайки елегантно пурата си, обяснил на полицаия, че съвсем не идват, за да гледат, а за да пътуват със сала.

— Напразно — казал полицаят снизходително, — „Кон-Тики“ отплава преди един час.

— Невъзможно! — извикал Ерик, като извадил някакъв пакет. — Ето му фенера!

— И ето корабоводача — казал Бенгт, — а аз съм домакинът.

Успели да си проправят път, но сала го нямало. Отчаяно затичали напред-назад по вълнолома и тогава срещнали останалите участници в експедицията, които също така трескаво търсели изгубения сал. Тогава зърнали приближаващата се лодка и ето че шестимата се събрахме отново на сала, а водата се пенеше около нас, докато „Гуардиан Рио“ ни влачеше към открито море.

Беше вече късен следобед, когато тръгнахме, а „Гуардиан Рио“ немаше да ни пусне, преди да сме съвсем извън крайбрежното движение, което щеше да стане към сутринта. Щом отминахме вълнолома, попаднахме в мъртво вълнение и всички малки корабчета, които ни придружаваха, едно подир друго се върнаха в пристанището. Само няколко големи яхти продължиха с нас до края на залива, за да видят какво ще стане по-нататък.

„Кон-Тики“ следваше влекача като упорито козле, вързано с въже, и забиваше нос във вълните, така че водата заливаше палубата. Това не предвещаваше нищо добро, защото тук морето беше тихо в сравнение с онова, което трябваше да очакваме по-нататък. По средата на залива въжето, с което бяхме вързани за влекача, се скъса и отсамният му край спокойно потъна към дъното, докато влекачът продължаваше пътя си. Бързо налягахме на носа на сала и се помъчихме да уловим въжето, а яхтите продължиха напред, за да спрат влекача. Медузи, големи колкото легени, се мятаха насам-натам с

вълните около сала и покриваха всички въжета с лигав пласт парещо желе. Когато салът се издигаше, ние размахвахме ръце към водата, а пръстите ни почти докосваха лигавото въже. След това салът отново се накланяше напред и всички забивахме глави дълбоко в морето, а солената вода, пълна с огромни медузи, заливаше гърбовете ни. Плюехме, ругаехме и вадохме от косите си частици от лигавите медузи, но когато влекачът се върна, крайт на въжето беше в ръцете ни, готов за връзване. Тъкмо да го прехвърлим, една вълна отнесе сала точно под надвисналата кърма на влекача. Тя заплашваше да ни затисне и смачка. Захвърлихме всичко и грабнахме бамбукови пръти и гребла, за да избутаме сала встрани, преди да е станало късно. Но не можахме да направим нищо, защото, когато потъвахме между две вълни, не достигахме желязната кърма на кораба, надвиснала като таван над главите ни, а когато водата отново ни издигаше, кърмата на „Гуардиан Рио“ се спущаше надолу и можеше да ни смаже, ако водовъртежът ни отнесе под нея. На палубата на влекача хората се суетяха и крещяха и най-после витло-то се завъртя точно до нас и ни помогна да се измъкнем от водовъртежа под „Гуардиан Рио“ в последната секунда. Носът на сала беше отнесъл няколко силни удара и бе поразкривен, но постепенно се оправи от само себе си.

— Почне ли нещо зле, то свършва добре — каза Херман. — Само веднъж да завърши това изтегляне, иначе салът ще се разпадне на парчета.

Влаченето продължи на бавен ход през цялата нощ, само с едно-две дребни премеждия. Яхтите отдавна се бяха простили с нас и последната светлинка на брега изчезна зад гърба ни. Само няколко корабни светлини ни отминаха в мрака. Дежурихме през цялата нощ, за да наглеждаме въжето от влекача, но всички успяхме да се наспим добре. На разсъмване над брега на Перу лежеше гъста омара, а пред нас на запад небето се простираше блестящо синьо. Океанът се димпеше на дълги, спокойни вълни с бели гребени, а дрехите ни, трупите и всичко, до което се докосвахме, бе пропито от роса. Беше хладно, зелената вода около нас — изненадващо студена, като се има предвид, че се намирахме на дванадесет градуса южна ширина. Плавахме в Хумболтовото течение, което влачи студените си водни маси от Антарктида покрай бреговете на Перу, откъдето завива на запад и пресича океана точно под екватора. Именно тук Писаро,

Сарато и други испански откриватели срещнали за пръв път големите платноходни салове, с които инките навлизали на петдесет-шестдесет морски мили в морето, за да ловят тон и долфини в самото Хумболтово течение. През целия ден тук вее вятър от брега, а вечерният бриз, който духа към брега, им помагал ако искат, да се приберат.

Влекачът спря, а ние се стараехме да задържим сала далеч от кърмата му, додето спуснем малката надута гумена лодка във водата. Лодката плаваше по вълните като футбол и отнесе Бенгт, Ерик и мен до въжената стълба на „Гуардиан Рио“, по която се покатерихме на борда на кораба, Бенгт превеждаше, докато ни показваха на картата точно къде се намира салът. Бяхме на петдесет морски мили от сушата северозападно от Каляо и през първите ноци трябваше да пътуваме с фенер, за да не ни потопи някой крайбрежен кораб. Казаха ни, че по-навътре в морето няма никакви кораби, понеже през тази част на Тихия океан не минават морски пътища.

Сбогувахме се тържествено с всички на кораба и мнозина ни проследиха със странни погледи, когато слязохме в гумената лодка и подскачайки по вълните, потеглихме обратно към „Кон-Тики“.

После откачихме въжето и „Кон Тики“ се понесе самостоятелно по вълните. Тридесет и пет души стояха до перилата на „Гуардиан Рио“ и махаха, докато можехме да различаваме очертанията им. А на сала ние шестимата, седнали върху сандъците, следяхме с очи кораба, докато се изгуби. Едва когато и черният дим на хоризонта се стопи и изчезна, разтърсихме глави и се спогледахме.

— Сбогом, сбогом — каза Торстейн. — А сега, момчета, да бяхме запалили мотора, а?

Засмяхме се и проверихме вятъра. Духаше съвсем слаб бриз най-напред от юг, а после се извърна и задуха от югоизток. Издигнахме бамбуковия напречник с голямото правоъгълно платно. То провисна, а лицето на Кон-Тики се сбръчка и навъси.

— Старецът нещо не е доволен — каза Ерик. — На младини сигурно е виждал по-силни ветрове.

— Слушайте, май че стоим на едно място! — каза Херман, отиде до носа на сала и хвърли във водата треска от балсово дърво.

— Едно, две, три... тридесет и девет, четиридесет, четиридесет и едно.

Треската си лежеше спокойно във водата и не беше изминала дори половината от дължината на сала.

— Ще я отминем — каза Торстейн оптимистично.

— Дано само не тръгнем в обратна посока с вечерния бриз — каза Бенгт. Изпращането в Каляо беше много забавно, но предпочитам да не ни посрещат!

Треската достигна края на сала. Извикахме ура и почнахме да прибираме и затягаме всичко, което бяхме нахвърляли на сала в последния час. Бенгт нагласи примуса в един празен сандък, запали го и след малко се гощавахме с топло какао и бисквити; пробихме един пресен кокосов орех, защото бананите не бяха още узрели.

— „Засега сме донякъде екстра“^[1] — тананикаше Ерик. Облечен в широки панталони от овча кожа, с огромна индианска шапка на главата и с папагала на рамо, той се кълчеше по моряшки.

— Едно нещо само не ми харесва — добави той — и това са тия малко известни напречни течения, които може да ни изхвърлят точно върху крайбрежните скали, ако все така продължаваме да се клатушкаме.

Поспорихме дали да гребем, или не, но решихме да изчакаме вятъра.

И той наистина дойде. Почна да духа леко и равномерно от югоизток. Скоро платното се опъна и изду като изпъчени гърди, а главата на Кон-Тики изглеждаше обзета от борчески дух. „Кон-Тики“ се задвижи. Извикахме: „Хайде на запад!“, дигнахме допълнително платно и затегнахме въжетата. Поставихме кърмовото весло във водата и списъкът на дежурствата влезе в сила. Хвърляхме от носа книжни топчета и трески и ги чакахме на кърмата с часовник в ръка.

— Едно, две, три... осемнадесет, деветнадесет — ето ги! Книжките и треските отминаваха кърмовото весло и скоро се наредиха зад нас като наниз маниста, люшкайки се по вълните. Напредвахме метър по метър. „Кон-Тики“ не пореше водата като остроноса лодка за надбягване. Тъп и широк, тромав и здрав, той спокойно се носеше напред. Не бързаше, но веднъж вече тръгнал, продължаваше с несломима енергия.

Голямо затруднение ни създаваше отначало кърмилното устройство. Салът беше построен точно както го описваха испанците, но нито един от тях не беше жив, за да ни даде някои практически

указания как се управлява индиански сал, Преди да тръгнем, специалистите разискваха подробно този въпрос, но с твърде незадоволителен резултат. Те знаеха толкова малко, колкото и ние. Когато югоизточният вятър се засили, трябваше да държим сала в такова положение, че платното да взема вятър откъм кърмата. Ако салът извиеше под ъгъл към вятъра, платното внезапно се обръщаше и почваше да се блъска в товара, в нас и в кабината, а целият сал се извърташе и продължаваше пътя си по същия курс, но с кърмата напред. Настъпваше страшна борба; трима от нас се бореа с платното, а останалите трима гребяха с дългото кърмово весло за да извъртят носа на сала и да го отдалечат от вятъра. Щом успеехме да оправим сала, кърмчията трябваше да внимава, та след малко да не се повтори същото.

Шестметровото кърмово весло лежеше свободно между двете колчета, побити в огромния дънер на кърмата. То беше същото весло, което нашите туземни приятели използваха при превозването на трупите по река Паленке в Еквадор. Дългият прът от мангрово дърво беше як като стомана, но толкова тежък, че ако паднеше от сала, би потънал. На края на пръта бе завързана с въже голяма чамова лопата. Когато вълните се блъскаха в кърмовото весло, трябваше да напъгаме всички сили, за да го задържим, а пръстите ни се схващаха от усилието да обърнем веслото така, че лопатата да стои отвесно във водата. Преодоляхме това затруднение, като привързахме към дръжката на веслото напречен прът, така че се образуваше нещо като лост, с който го въртяхме. А междувремето вятърът непрестанно се усилваше.

Следобед пасатът духаше вече с пълна мощ. Скоро океанът се разбушува и надигащите се ревящи вълни връхлитаха върху нас откъм кърмата. За първи път на всички ни стана съвсем ясно, че това е то същинският облик на океана, който идва да ни посрещне. Сега работата ставаше сериозна — бяхме откъснати от света. Дали всичко ще мине благополучно, или не, зависеше напълно от издръжливостта на балсовия сал в открито море. Знаехме, че отсега нататък няма вече да срещнем вятър с посока към брега и че нямаме никаква възможност за връщане. Бяхме навлезли в самия пасат и с всеки изминал ден той щеше да ни отвежда все по-навътре в океана. Оставаше ни само да вървим напред с издути платна; дори ако опитахме да обърнем носа към брега, пак щяхме да се носим към открито море, но с кърмата

напред. Имахме един възможен път — напред с вятъра, с носа към залез слънце. Но в края на краищата нали именно това беше целта на нашето пътуване — да вървим по пътя на слънцето, каквото смятахме, че е сторил и Кон-Тики с древните слънцепоклонници, когато са ги изгонили от Перу в морето.

С възторг и облекчение забелязахме как салът се издигна и прехвърли първите застрашителни вълни с разпенени гребени, които връхлетяха върху нас. Но за кърмчията беше невъзможно да удържи веслото неподвижно, когато вълните се нахвърляха отгоре му и повдигаха веслото от колчетата или го блъсваха така силно встрани, че то подмяташе кърмчията като парцалена кукла. Дори двама души не можеха да задържат веслото на място, когато вълните се издигаха срещу нас и се стоварваха върху кърмата. Тогава се сетихме да опънем въжето от лопатата до двете страни на сала и да закрепим с други въжета веслото между колчетата, та по този начин да ограничим свободното му движение, за да устоява и на най-силните вълни, стига да устоим самите ние.

Падините между вълните ставаха все по-дълбоки и разбрахме, че сме попаднали в най-бързата част на Хумболтовото течение. Това вълнение явно се дължеше на течението, а не само на вятъра. Водата около нас беше зелена и хладна, а назъбените планини на Перу изчезнаха в гъстите облачни завеси зад нас.

Когато над морето се спусна мрак, започна първият ни двубой с природната стихия. Още не бяхме сигурни в морето и не знаехме дали в тази близост, потърсена от самите нас, то ще се окаже приятел или враг. Погълнати от нощния мрак, чувахме как внезапно общият шум на морето се заглушава от съскането на някоя близка вълна и виждахме белия ѝ гребен, висок колкото кабината, да приближава пипнешком към нас; тогава се улавяхме здраво за каквото ни попадне и очаквахме тревожно водата да се стовари върху нас и сала. Но всеки път изпитвахме същото чувство на изненада и облекчение. „Кон-Тики“ спокойно и невъзмутимо издигаше кърма към небето, а водните маси отминаваха под него. После потъвахме отново в падината между вълните и чакахме следващата голяма вълна. Най-големите вълни обикновено идваха по две-три една подир друга с цяла редица помалки между тях. Когато две големи вълни се догонваха, втората се изливаше отзад върху сала, тъй като първата все още държеше носа му

вдигнат нагоре. Затова въведохме неотменим закон за кърмчията — винаги да бъде опасан през кръста с въже, вързано за сала, защото нямаше перила. Задачата на кърмчията беше да държи кърмата към вълните и вятъра и да насочва сала право навътре в морето. Върху сандъка на кърмата привързахме стар корабен компас, за да може Ерик да контролира курса ни и да изчислява местоположението и скоростта на сала. Засега обаче беше неизвестно къде се намираме, защото небето чернееше от облаци, а хоризонтът представляваше същински хаос от вълни. На кърмилото дежуряха по двама души едновременно и докато останалите се опитваха да подремнат в откритата бамбукова кабина, те трябваше рамо до рамо с все сила да се борят със скокливото весло. Когато приближаваше някоя много голяма вълна, кърмчиите предоставяха управлението на сала на въжетата, а те самите отскачаха и се залавяха за една бамбукова греда на покрива на кабината, докато водните маси връхлитаха с рев върху тях и изчезваха между трупите или се изливаха встрани от сала. След това кърмчиите трябваше веднага да се хвърлят пак върху веслото, преди салът да се извърне и платното да заплющи. Ако салът посрещнеше вълните отстрани, те навлизаха право в бамбуковата кабина. Когато идваха откъм кърмата, изчезваха веднага през цепнатините между трупите и рядко успяваха да достигнат стената на кабината. Явно предимството на сала беше това: /колкото повече дупки, толкова по-добре; водата изтичаше през процепите на пода, но никога не влизаше оттам.

Към полунощ съзряхме светлина от някакъв параход, който ни отмина в северна посока. В три часа мина друг, пак в същото направление. Махахме с малкия си парафинов фенер и сигнализирахме с електрическото фенерче, но те не ни видяха и светлините отминаха спокойно на север и изчезнаха в тъмнината. Едва ли някой на параходите е предположил, че наблизо сред вълните скита истински индиански сал. А и ние не предполагахме, че това ще са последните кораби и изобщо последните човешки следи, които щяхме да видим, докато достигнем другата страна на океана.

Като мухи се вкопчвахме в мрака по двама за кърмовото весло и усещахме как свежата морска вода се стича от косите ни; веслото ни блъскаше и натъртваше гърдите и гърбовете ни, а ръцете ни се схващаха от стискане. Добре се обучихме в тези първи дни и нощи и от сухоземни плъхове се превърнахме в моряци. През първото

денонощие на всекиго от нас се падаха по два часа кърмилно дежурство през три часа почивка. Наредихме така, че на всеки час един отпочинал човек отменяше онзи от двамата кърмчии, който е дежурил два часа. За да можем да се справим с веслото, трябваше през цялото дежурство да напъваме докрай абсолютно всеки мускул на тялото си. Когато капвахме от умора да бутаме веслото, минавахме от другата му страна и го дърпахме. А когато ръцете и гърдите ни заболяваха от натиска, обръщяхме се гърбом; веслото ни блъскаше така, че гърдите и гърбовете ни посиняваха и позеленяваха. Когато най-сетне идваше смяната, допълзяхме полузамааяни до бамбуковата кабина, връзвахме с въже краката си и без да сваляме мокрите си солени дрехи, заспивахме, преди да сме успели да се вмъкнем в спалните чували. Струваше ни се, че почти в същия миг въжето жестоко ни дръпва — бяха изминали три часа и трябваше да излезем пак навън, за да отменим един от двамата, които стояха на кърмилото.

Следващата нощ беше още по-ужасна; вълните нарастваха, вместо да намаляват. Два часа непрестанна борба с кърмилото бяха прекалено много; през втората половина от дежурството не успяхме да се справим със задачата си и вълните надделяваха и ни въртяха в кръг и встрани, а водата се изливаше върху сала. Тогава преминахме на едночасово дежурство и час и половина почивка. Така изтекоха първите шестдесет часа — в непрестанна борба с хаоса от вълни, които безспирно, една след друга, се нахвърляха върху нас. Високи и ниски вълни, остри и закръглени вълни, пречупени вълни и вълни над други вълни. От всички ни най-много страдаше Кнут. Беше освободен от кърмилно дежурство, но в замяна на това принасяше жертва на Нептун и мълчаливо изживяваше мъките си в един ъгъл на кабината. Папагалът седеше мрачен в своя кафез и пляскаше с криле, колчем салът неочаквано се накланяше и някоя вълна блъсваше стената откъм кърмата. Но всъщност „Кон-Тики“ не се люшкеше чак толкова силно, а преминаваше вълните по-спокойно от който и да било кораб със същите размери. Ала беше невъзможно да се предвиди на коя страна ще се наклони палубата в следващия миг и ние не успяхме да усвоим изкуството да се движим свободно по сала, защото той се накланяше не само по дължината си, но и настрани.

През третата нощ морето малко поутихна, макар че вятърът духаше все тъй силно. Към четири часа неочаквано ни догони в мрака

голяма разпенена вълна и преди кърмчиите да разберат какво става, целият сал се завъртя кръгом. Платното изплющя по бамбуковата кабина и застрашаваше да я разбие на парчета, а то да се разкъса. Всички трябваше да излезем на палубата, да закрепим товара и да затегнем платната и въжетата с надеждата салът пак да извие по правия курс и главното платно спокойно да се издуе напред. Но салът не искаше да се извърне. Беше решил сега пък да върви с кърмата напред и толкоз! Колкото и да дърпахме, бутахме и гребяхме, постигнахме единствено това, че в тъмнината платното повлече двама от нас и те едва не паднаха зад борда във вълните. Океанът беше значително утихнал. Схванати и натъртени, с изранени длани и сънливи очи, не струвахме и пет пари. По-добре да пестим силите си, в случай че морето ни призове на още по-страшна схватка! Нищо не се знаеше. Тогава свихме платното и го намотахме на бамбуковия напречник. „Кон-Тики“ легна косо срещу вълните и ги запрескача като тапа. Всичко по сала беше здраво завързано, отменихме дежурствата и шестимата се вмъкнахме в тясната бамбукова кабина, където, притиснати един до друг като в консервена кутия, заспахме подобно на мумии.

Тогава дори и не предполагахме, че сме удържали най-трудната борба, що се отнася до управлението на сала. Едва когато бяхме далеч сред океана, открихме простия, но гениален начин на инките да управляват своите салове.

Събудихме се късно сутринта, когато папагалът почна да пърха, крещи и подскача на пръчката си. Океанът все още се вълнуваше, но вълните бяха дълги и равномерни, а не така диво объркани както предишния ден. Веднага видяхме, че слънцето пече върху жълтата бамбукова палуба и придава на целия океан край нас светъл и приветлив вид. Какво от това, че вълните се пенят и издигат високо, щом не стигат до нас! Какво от това, че се извисяват право нагоре пред носа ни, щом знаем, че само след миг салът ще мине над тях като валяк и ще изглади разпенения им хребет, а цялата тежка и опасна водна планина само ще ни повдигне нагоре и роптаейки, шумно ще премине под краката ни! Старите перуански майстори са знаели добре какво правят, като не са взели някаква куха черупка, която би могла да се напълни с вода, или по-дълъг сал, който не би могъл да преминава

вълните една по една. Валяк, направен от корк — ето какво беше нашия сал.

По обед Ерик изчисли местоположението ни и установи, че освен пътя, който бяхме изминали в западна посока с помощта на платното, сме се отклонили много на север край брега. Все още се намирахме в Хумболтовото течение, точно на сто морски мили от сушата. Главният въпрос сега беше дали няма да попаднем в опасните въртящи се течения южно от островите Галапагос. Това можеше да доведе до съдбоносни последици, защото силните морски течения, насочени към бреговете на Средна Америка, можеха да ни отнесат в неизвестна посока. Но ако всичко вървеше според нашите изчисления, щяхме да извием на запад през океана с главното течение много преди да стигнем на север до Галапагос. Вятърът все още духаше точно от югоизток. Издигнахме платното, обърнахме сала с кърмата срещу вятъра и подновихме дежурствата при кърмилото.

Кнут превъзможна мъките на морската болест и двамата с Торстейн се покатериха на клатушкация се връх на мачтата и почнаха да правят опити с тайнствени радиоантени, които издигаха във въздуха с балон или хвърчило. Внезапно един от тях извика от радиопредавателния кът, че чул военноморската станция в Лима, която ни викала. Съобщаваха ни, че самолетът на американския посланик излетял от брега, за да се прости още веднъж с нас и да види как изглеждаме в открито море. Малко след това установихме пряка връзка с радиста на самолета и последва съвсем неочакван разговор със секретарката на експедицията Йерд Волд, която се намираше на борда. Съобщихме колкото можехме по-точно къде се намираме и в продължение на часове давахме сигнали, за да ги упътим. А гласът в етера се усилваше и отслабваше, докато „Агту-119“ обикаляше да ни търси. Но не можахме да чуем бръмченето на моторите и не видяхме самолета. Не беше толкова лесно да се намери плоският сал сред вълните, а пък ние не виждахме надалеч. Най-сетне самолетът трябваше да се откаже и се върна на брега. Повече никой не се опита да ни намери.

През следващите дни морето все още беше развълнувано, но съскащите вълни идваха на равномерни промеждутъци от югоизток и управляването на сала стана по-лесно. Посрещяхме вълните и вятъра с лявата четвъртина на кърмата; тогава вълните по-рядко заливаха

кърмчията, а салът вървеше по-спокойно и не се извърташе. С безпокойство забелязахме, че югоизточният пасат и Хумболтовото течение с всеки изминал ден ни отнасят все по-близо до обратните течения край островите Галапагос. Пътувахме право на северозапад, и то с такава бързина, че средното разстояние, което изминавахме на ден по това време, беше петдесет и пет-шест-десет морски мили с рекорд от седемдесет и една морски мили, или повече от сто и тридесет километра за едно денонощие.

— Хубаво ли е на Галапагос? — попита един ден Кнут предпазливо, като гледаше картата, върху която пътят на сала беше отбелязан като наниз от кръгчета и приличаше на пръст, сочещ злокобно към прокълнатите острови Галапагос.

— Едва ли — отвърнах. — Казват, че малко преди времето на Колумб инката Тупак Юпанки заминал от Еквадор за Галапагос, но нито той, нито някой от другите инки се заселил там, защото нямало вода.

— О'кей — каза Кнут, — тогава, дявол да го вземе, няма да ходим там или поне се надявам, че няма да идем.

Така свикнахме с океана, който непрестанно се люшкеше около нас, че не му обръщяхме никакво внимание. Какво значение имаше, че се полюшкваме заедно с хилядите сажени вода под нас, щом салът и ние винаги бяхме отгоре! Само че сега вече възникваше вторият въпрос — докога ще можем да се задържим отгоре? Лесно се забелязваше, че балсовите трупи поемат вода. Най-задният напречен пън беше в по-лошо състояние от останалите. При натиск върхът на пръста потъваше в набъбналото като гъба дърво и от него цвъртеше вода. Скришом отчупих парче просмукано дърво и го хвърлих във водата. То потъна и бавно изчезна в дълбините. По-късно видях, че и другите правят същото, когато мислят, че никой не ги вижда. Заставаха благоговейно и наблюдаваха как пропитата с вода треска бавно потъва в зелената вода. Преди да тръгнем, отбелязахме водолинията на сала, обаче в неспокойното море беше невъзможно да установим колко дълбоко газим, защото трупите ту се издигаха над водата, ту потъваха дълбоко в нея. Но когато забивахме в трупите нож, виждахме за наша радост, че на около един пръст под повърхността дървото е сухо. Изчислихме, че ако водата продължава да просмуква дървото със същата бързина, то по времето, когато според очакванията ни ще

наближим сушата, салът ще плава малко под повърхността на водата. Надявахме се обаче, че сокът, който се намира по-надълбоко в трупите, ще действа като импрегнация и ще спре просмукването на водата.

През първите седмици ни тревожеше още една опасност — въжетата. Денем бяхме толкова заети, че не мислехме много за тях, но когато се спуснеше мрак и лягахме в спалните си чували на пода на кабината, имахме повече време да мислим, да чувствуваме и да се ослушваме. Проснати всеки на своя сламеник, усещахме как рогозката под нас се огъва вълнообразно с ритъма на трупите. Като оставим настрана клатушкането на целия сал, и деветте трупи се движеха самостоятелно. Ту се издигаха, ту хлътваха с леко вълнообразно движение. Не се разместваха много, но все пак достатъчно, за да изпитваме чувството, че лежим върху гърба на голямо дишащо животно, и затова предпочитахме да лягаме по дължината на трупите. През първите две нощи това движение се усещаше най-силно, но тогава бяхме прекалено уморени, за да му обърнем внимание. По-късно въжетата понабъбнаха от водата и държаха деветте трупи в спокойно положение. Но въпреки това на сала нямаше нито една плоскост, която да стои неподвижно спрямо другите. Тъй като при свързките си основните трупи се движеха както надлъжно, така и напречно, то и всичко останало по сала също се движеше. Бамбуковата палуба, двойната мачта, четирите плетени стени на кабината и покривът от бамбукови пръчки с банановите листа — всички бяха вързани само с въжета и се извъртаха и повдигаха в противоположни посоки — едва доловимо движение, но достатъчно ясно, за да се забелязва. Ако един ъгъл се издигаше, друг хлътваше и ако всичките пръчки на едната половина на покрива се извъртаха напред, на другата половина се извъртаха назад. А когато погледнехме навън през отворената страна на кабината, там имаше още повече живот и движение, защото небето бавно се въртеше в кръг, а морето се издигаше високо към него.

Въжетата понасяха всеки напор. Всяка нощ ги слушахме как скърцат, стенат, скриптят и пищят. Наподобяваха роптаещ хор, които ни обкръжаваше в мрака и в който всяко въже издаваше различен глас според дебелината си и според това колко стегнато е вързано. Всяка сутрин им правехме основен преглед. А за да проверим дали са в ред и

от долна та страна на сала, спускахме се от ръба му с главата надолу, като двама души ни хващаха здраво за глезените.

Въжетата обаче държаха. „Две седмици“ — бяха казали моряците — дотогава всички въжета щели да се скъсат. Но въпреки жаловития концерт, засега не можехме да открием никакъв признак на протриване. Едва когато бяхме далеч навътре в океана, разбрахме на какво се дължи това. Балсовото дърво беше толкова меко, че въжетата постепенно се връзваха в него и то ги запазваше, вместо да ги протрива.

След около седмица океанът се поуспокои и забелязахме, че от зелен стана син. Салът почна да се носи в посока запад-северозапад, а не точно на северозапад; изтълкувахме това като първо слабо указание, че сме напуснали крайбрежното течение, и започнахме да се надяваме, че ще бъдем отнесени навътре в океана.

Още първия ден, когато ни оставиха сами в морето, забелязахме около сала риби, но тогава бяхме твърде заети с управлението и дори не помисляхме за риболов. На втория ден навлязохме в пасаж от сардини, а скоро след това пристигна една синя акула, дълга около два метра и половина, обърна белия си корем нагоре и се отърка в трупите на сала, където Херман и Бенгт стояха боси във водата, придържайки веслото. Тя поигра известно време около нас, но докато приготвим ръчния харпун, изчезна.

На другия ден ни споходиха тонове, бонито и долфини. Една голяма летяща риба падна на палубата; използвахме я за стръв и веднага изтеглихме два големи долфина (елдорадо), всеки от които тежеше десет-петнадесет килограма - храна за няколко дни. Докато дежурехме на кърмата, виждахме много риби, които дори не познавахме, а един ден попаднахме на стадо делфини, чийто край просто не се виждаше. Черните им гърбове подскачаха близо един до друг, сбираха се край сала и се подаваха тук-там по цялото море, докъдето можехме да видим от върха на мачтата. Колкото повече се отдалечавахме от сушата и приближавахме екватора, толкова по-обикновено явление ставаха летящите риби. А когато навлязохме в синята вода, където морето се надигаше царствено и спокойно, огряно от слънцето и накъдрено от вятъра, ги виждахме да блестят във въздуха подобно на дъжд от снаряди. Те излитаха от водата, понасяха се в права линия и щом инерцията им се изчерпеше, падаха в морето.

Нощем, когато закачахме малкия парафинов фенер пред кабината, светлината ги привличаше и над сала профучаваха големи и малки летящи риби. Често се блъскаха в бамбуковата кабина или в платното и падаха безпомощно на палубата. Тъй като на сухо не можеха да се засилят и отскочат, оставаха там и се мятаха омаломощени, наподобяващи херинги с големи очи и дълги нагръдни перки. Случваше се да чуем от палубата някоя и друга ругатня, когато студена летяща риба, дофучала с голяма бързина, неочаквано плясваше някого по тялото. Винаги долитаха с голяма скорост, с главата напред и ако улучеха нечие лице, то пламваше и почваше да смъди. Но пострадалият бързо прощаваше непредизвиканото нападение, защото въпреки всички недостатъци това беше вълшебно морско царство, където вместо печени пилета по въздуха долитаха прекрасни рибни ястия. Пържихме летящите риби за закуска и не знаем дали се дължеше на рибата, на готвача или на апетита ни, но след като остържихме люспите им, те ни напомняха пържена пъстърва.

Щом станеше от сън, първото задължение на готвача беше да събере от палубата всички летящи риби, паднали на сала през нощта. Обикновено имаше към половин дузина и повече, а една сутрин намерихме двадесет и шест, и то много тлъсти. Веднъж Кнут беше дълбоко опечален, защото, докато стоял и бъркал в тигана, една летяща риба се блъснала в ръката му, вместо да падне право в кипящото масло.

Торстейн осъзна напълно интимното ни съседство с морето, когато една сутрин намери на възглавницата си сардела. Кабината беше толкова тясна, че той лягаше с глава извън вратата и нощем, когато някой излизаше и неволно стъпеше върху лицето му, Торстейн го захапваше за крака. Сега хвана сарделата за опашката и приятелски ѝ заяви, че съчувствува на сарделите за тяхната съдба. Следната нощ всички най-съвестно поприбрахме краката си, за да има повече място за Торстейн, но след време стана нещо, което го накара да премести леглото си в радиопредавателния кът върху сандъка с кухненските принадлежности.

Това се случи няколко нощи по-късно. Беше мрачно и тъмно като в рог и Торстейн постави парафиновия фенер точно до главата си, за да виждат дежурните през нощта къде стъпват, когато влизат и излизат за смяна. Към четири часа Торстейн се събудил от падането на фенера и усетил, че нещо студено и мокро се мята около ушите му. „Летяща

риба“, помислил си и се опитал да я напипа в тъмното, за да я изхвърли. Уловил нещо дълго и мокро, което се гърчело подобно на змия, и го изпуснал като опарен. Докато Торстейн се опитвал да запали фенера, невидимият нощен посетител избягал и се озовал при Херман. Херман подскочи, от което се събудих и аз, и веднага помислих за огромните сепии, които се явяват нощем из тези води. Когато запалихме фенера, Херман седеше победоносно, стиснал за врата една тънка дълга риба, която се гърчеше в ръцете му като змиорка. Рибата беше дълга около метър, тънка като змия, с мътни черни очи и издадена хищническа челюст, пълна с дълги остри зъби. Те режах като бръснач и можеха да се подвигат назад към небцето, за да сторят място на поглъщаната плячка. Докато Херман я стискаше, тя внезапно повърна някаква бяла риба с големи очи, дълга около двадесет сантиметра, а след малко още една от същия вид. Явно това бяха две дълбоководни риби, разкъсани от зъбите на змиеподобния хищник. Тънката кожа на рибата беше синкавовиолетова на гърба и стоманеносиня на корема и се белеше на парцали.

Най-сетне и Бенгт се събуди от нашите викове и ние поднесохме под носа му фенера и дългата риба. В просъница той се надигна от спалния си чувал и съвсем сериозно заяви:

— Не, такова нещо не съществува. — След което спокойно се обърна и пак заспа.

Бенгт не беше много далеч от истината. После стана ясно, че ние шестимата, седнали около фенера в бамбуковата кабина, сме първите хора, видели жив екземпляр от този вид. По Южноамериканското крайбрежие и на островите Галапагос няколко пъти били намирани скелети на такава риба. Ихтиолозите я наричат гемпилус или змиеобразна скумрия и смятат, че живее в големи морски дълбочини, тъй като никой досега не я бил виждал жива. Но дори наистина да живее на големи дълбочини по дъното на океана, навярно стои там само денем, когато слънцето заслепява огромните ѝ очи, а през тъмни нощи гемпилусът скача високо над морската повърхност. Ние на сала се убедихме в това.

Седмица след като рядката риба попадна в спалния чувал на Торстейн, ни посети и втора. Пак беше четири часът сутринта и новата луна бе залязла, та цареше пълен мрак, макар звездите да светеха. Салът се управляваше лесно и когато моето дежурство свърши,

тръгнах по ръба, за да проверя дали всичко е наред за другата смяна. Бях вързан с въже през кръста както всички дежурни и с парафиновия фенер в ръка вървах внимателно по най-крайните странични трупи, за да заобиколя мачтата. Трупите бяха мокри и хлъзгави и ужасно се ядосах, когато някой съвсем ненадейно хвана въжето зад гърба ми и го дръпна така силно, че едва не изгубих равновесие.

Разгневен, се обърнах и вдигнах фенера, но зад мен нямаше жива душа. Тогава въжето пак се дръпна и видях, че на палубата лежи нещо лъскаво и се гърчи. Оказа се още един гемпилус. Беше забил зъбите си така силно във въжето, че някои от тях се счупиха, докато успя да го изтръгна. Навярно светлината от фенера е осветявала виещото се бяло въже и нашият посетител от морските дълбини се е засилил и скочил с надеждата да хване някоя особена дълга и вкусна риба. Уви, завърши дните си в един буркан с формалин.

Морето предлага много изненади на онзи, който живее на едно ниво с морската повърхност и се носи по нея бавно и беззвучно. Ловецът, който си проправя шумно път през гората, може да се върне в къщи и да каже, че не е срещнал никакъв дивеч. Друг пък седи кротко на някой дънер и чака, а из храсталаците се шумоли и току надничат любопитни очи. Така е и в морето. Обикновено го преминаваме с грохота на мотори, с бумтящи бутала и водата се пени около носа, а после се връщаме и заявяваме, че няма какво да се види в океана.

Тъй като салът се плъзгаше безшумно по повърхността на морето, не минаваше и ден, без да бъдем посетени от любопитни гости, които се въртяха и сновяха край нас; някои от тях, като делфините и рибите пилоти, така се привързаха към нас, че съпътствуваха сала през целия океан и денонощно плуваха около него.

Когато се спущаше нощ и на тъмното тропическо небе блясваха звездите с цялото си великолепиe, водата около нас фосфоресцираше и съперничеше на звездите. Някои светещи планктони така поразително приличаха на кръгли въглени, че неволно отдръпвахме босите си крака, когато водата изхвърляше светещите топчета на кърмата до нас. Хванехме ли ги, виждахме, че това са разни видове дребни фосфоресциращи раци. Понякога в такива нощи се стряскахме от две кръгли очи. подали се внезапно от морето точно до сала, които, без да мигат, сезираха в нас с хипнотизиращ поглед, сякаш ни гледаше самият дух на море го. Обикновено това бяха изплували от дълбините

големи сепии, чиито демонски зелени очи светеха като фосфор в тъмнината. Друг път се оказваха светещите очи на дълбоководни риби, които излизаха на повърхността само нощем и оставаха край нас да ни гледат, запленени и очаровани от светлината на фенера. Няколко пъти, при съвсем спокоен океан, черната вода около нас внезапно се изпълваше с кръгли глави с диаметър от шестдесет до деветдесет сантиметра, неподвижно втренчили в нас големи, искрящи очи. А в други нощи под водата се виждаха светли кълба с диаметър от около метър или повече, които мигаха на неравномерни промеждутъци като електрически крушки, запалвани за миг.

Постепенно свикнахме с тия подземни или, по-точно казано, подводни същества, които живееха под краката ни, но въпреки това винаги се изненадвахме при появата на някой нов вид. Една облачна нощ към два часа, когато черната вода трудно се различаваше от черното небе, кърмчията забеляза дълбоко във водата слаба светлина, която постепенно доби формата на голямо животно. Невъзможно беше да се каже дали тялото му светеше от полепнал по него планктон, или пък самата кожа на животното фосфоресцираше, но мъждукащата светлина под водата придаваше на това призрачно Същество неясни, трептящи очертания. Ту изглеждаше кълбовидно, ту овално или триъгълно. То внезапно се разцепи на две части, които заплуваха насам-натам под сала, независими една от друга. В края на краищата големите светещи призраци станаха три и записваха под нас бавни кръгове. Бяха същински чудовища, защото видимата част на телата им имаше дължина поне седем-осем метра. Бързо се събрахме на палубата, за да наблюдаваме танца на привиденията. Той продължи с часове; животните следваха сала. Загадъчните ни светещи спътници плуваха доста надълбоко, главно откъм десния борд, където стоеше фенерът, но често отиваха и точно под сала или излизаха откъм левия борд. Светещата площ на гърбовете им показваше, че са по-големи от слонове, но не бяха китове, защото нито веднъж не се подадоха да дишат. Дали не са били огромни ватуси^[2], които, преобръщайки се от една страна на друга, са променяли формата си? За да ги подмамим да изплуват по-нагоре, та да видим що за създания са, спуснахме фенера до повърхността на водата, но те не му обърнаха никакво внимание. И като всички благовъзпитани призраци и привидения изчезнаха вдън земя, щом взе да се зазорява.

Никой не можа да ни разтълкува задоволително нощното посещение на трите светещи чудовища, освен ако приемем за обяснение една друга среща, състояла се посред бял ден след денонощие и половина, на 24 май. Носехме се по приятни обли вълни на приблизително деветдесет и пет градуса западна дължина и седем градуса южна ширина. Наближаваше обяд и току-що бяхме изхвърлили червата на два големи долфина, които хванахме призори. Сkochих в морето при носа на сала, за да се освежа, а сетне хванах едно въже и се изтегнах, оглеждайки се предпазливо. Изведнъж забелязах, че през кристалнобистрата вода към мен приближава дебела кафява риба, дълга около два метра. Излязох бързо на ръба на сала и седнах в слънчевия пек да разгледам рибата, която спокойно отмина. В същия миг чух дивия боен вик на Кнут откъм кърмата зад бамбуковата кабина. Той така силно изкрещя „акула“, че гласът му сякаш се продра и тъй като край сала всеки ден плуваха акули, без да предизвикват такава възбуда, всички разбрахме, че трябва да е станало нещо особено, и се втурнахме да му помогнем.

Кнут коленичил да изпере белъто си във вълните и като вдигнал очи, съзрял най-огромното, най-грозното лице, което човек би могъл да си представи — глава на същинско морско чудовище, толкова голяма и отвратителна, че и самият дух на морето да се беше появил, едва ли би могъл да направи такова впечатление. Тя беше широка и плоска като на жаба с две малки очи съвсем отстрани и жабешка уста около метър и половина, от чиито ъгли висяха дълги мустаци. Главата се сливаше с огромно тяло, завършващо с дълга тънка опашка и островърха, отвесно поставена перка на края, която доказваше, че това морско чудовище няма нищо общо с кита. Под водата тялото му изглеждаше кафеникаво, но и главата, и цялото тяло бяха гъсто осеяни с малки бели петна. Чудовището плуваше бавно и лениво зад кърмата, хилеше се като булдог и спокойно размахваше опашка. Голямата извита перка на гърба му стърчеше високо над водата, а понякога се показваше и перката на опашката; когато звярът се озовеше в падината между две вълни, водата плискаше като около подводна скала. Пред широките му челюсти плуваше във ветрилообразен строй цяла тълпа риби пилоти със зebroви ивици; по огромното му тяло се бяха вкопчили едри риби ремора и други паразити. Всичко това приличаше на чудновата

зоологическа сбирка, струпана върху нещо като плаваща подводна скала.

Зад сала висеше като стръв за акули десеткилограмов долфин, закачен с шест от най-големите ни риболовни куки.

Цял рояк риби пилоти се стрелна към него; те го подушиха, без да го докоснат, и бързо се върнаха при своя господар и повелител, царя на морето. Подобно на механическо чудовище той пусна в ход машината си и бавно се плъзна към долфина, който в сравнение с устата му изглеждаше нищожен залък. Опитахме се да придърпаме долфина и морското чудовище бавно го последва до сам ръба на сала. То го лапна почти без да откrexва уста, сякаш за такава незначителна хапка не си заслужаваше да разтваря цялата порта. Когато дойде съвсем близо до сала, великанът отърка гръб в тежкото кърмилно весло и то се издигна над водата. Сега имахме добра възможност да разгледаме това чудовище съвсем отблизо — толкова отблизо, та помислих, че сме полудели, защото се тресяхме от смях и крещяхме възбудено пред това фантастично зрелище. Дори Уолт Дисни с богатата си фантазия не би могъл да създаде по-ужасяващо морско чудовище от това, което тъй неочаквано се появи край нас и едва ли не опираше страшните си челюсти в трупите на сала.

Чудовището се оказа кито-акула — най-голямата акула и изобщо най-голямата риба, която съществува днес на света. Среща се извънредно рядко, но единични екземпляри се виждат тук-таме из тропическите области на океаните. Кито-акулата достига средно петнадесет метра дължина и според зоолозите тежи към петнадесет тона. Казват, че големи екземпляри достигали двадесет метра, а черният дроб на едно малко, убито преди време с харпун, тежал триста килограма и по широките му челюсти имало три хиляди зъба.

Чудовището беше толкова грамадно, че когато почна да кръжи около нас и под сала, главата му се виждаше от едната страна, а цялата му опашка стърчеше от другата. Погледнато отпред, лицето му изглеждаше тъй невероятно смешно, отпуснато и глупаво, че не успяхме да сдържим гръмкия си смях, макар да съзнавахме, че ако гигантът ни нападне, би могъл само с един удар на опашката да разбие балсовите трупи и да разкъса въжетата. Той очертаваше все по-тесни кръгове под сала, а ние нямаше какво да правим, освен да изчакаме и видим какво ще се случи. След това чудовището излезе пак изпод

кърмата, отърка се приятелски в кърмилното весло и го повдигна, а то се плъзна по гърба му. Стояхме на ръба на сала с ръчни харпуни, но те приличаха на клечки за зъби в сравнение с огромното туловище, за което ги бяхме приготвили. Кито-акулата с нищо не показваше, че възнамерява да ни напусне, а обикаляше около нас и плуваше подир сала като вярно куче. Никой от нас не беше преживял, нито пък мислил, че ще преживее подобно нещо, и цялото приключение с това морско чудовище, което плуваше зад сала и под него, ни се струваше до такава степен невероятно, че наистина не можехме да го приемем сериозно.

Всъщност кито-акулата се въртя край нас не повече от час, но имахме чувството, че посещението ѝ трая цял ден. Ерик, застанал на единия ъгъл на сала, с два и половина метров харпун в ръка, не можа да се сдържи и насърчен от необмислените ни подвиквания, издигна харпуна над главата си. Когато кито-акулата бавно се плъзна към него и главата ѝ се озова точно до ъгъла на сала, Ерик замахна с цялата си великанска сила и заби харпуна дълбоко в хрущялната глава на кито-акулата. Изминаха една-две секунди, докато гигантът разбере какво се е случило. И току-изведнъж кроткият глупчо се превърна в планина от стоманени мускули. Въжето на харпуна изсвистя и полетя през ръба на сала, а в морето изригна воден стълб, когато великанът се устреми към дълбините. Въжето повали презглава тримата, застанали най-близо, и ожули здравата двама от тях, докато свистеше из въздуха. Това дебело въже, способно да удържи цяла лодка, се закачи за ръба на сала и се скъса като конец, а няколко мига по-късно на двеста метра от нас изплава счупената дръжка на харпуна. Рояк подплашени риби пилоти се стрелнаха натам в отчаяния си стремеж да настигнат своя стар господар и повелител. Дълго чакахме чудовището да се върне като разярена подводница, но кито-акулата не се весна повече. Тогава се намирахме в самото южноекваториално течение и плавахме в западна посока, точно на четиристотин морски мили южно от островите Галапагос. Нямаше вече опасност да попаднем в техните течения и единствената ни връзка с този архипелаг бяха поздравите, които ни носеха големите морски костенурки, заблудили се в открито море далеч от островите. Веднъж видяхме една действително огромна морска костенурка, която се бореше с нещо във водата, подавала над повърхността на океана глава и един от големите си плавници. Когато

вълните я издигнаха, забелязахме сини, зелени и жълти отблясъци във водата под нея и разбрахме, че костенурката води борба на живот и смърт с долфини. Борбата беше наглед съвсем едностранна и се състоеше в това, че дванадесет-петнадесет многоцветни долфина с големи глави се нахвърляха върху врата и краката на морската костенурка и явно се стараеха да я изтощят, защото костенурката не може да стои по цял ден с глава и крака, прибрани в черупката.

Когато забеляза сала, костенурката се гмурна и стремително заплува към нас, последвана от блестящите риби. Дойде съвсем близко до сала и по всичко личеше, че иска да се покатери върху трупите, но тогава ни забеляза. Ако бяхме по-опитни, положително щяхме да я уловим с въжета, докато огромната броня бавно гребеше край едната страна на сала. Обаче се зазяпахме и пропуснахме сгодния миг, а дорде приготвим ласото, грамадната морска костенурка успя да ни отmine. Хвърлихме във водата малката гумена лодка и Херман, Бенгт и Торстейн тръгнаха да преследват морската костенурка с нашата кръгла орехова черупка, не много по-голяма от черупката, която плуваше пред тях. Домакинът ни Бенгт вече си представяше разни блюда, между които и най-вкусната супа — супа от костенурково месо. Но колкото по-бързо гребяха, толкова по-бързо костенурката пък пореше водата точно под повърхността ѝ, и на около сто метра от сала изведнъж изчезна безследно. Както и да е, те поне извършиха едно добро дело. Защото, когато малката жълта гумена лодка взе да се връща, като подскачаше по вълните, цялото стадо блестящи долфини се спусна да я преследва. Те кръжеха край новата костенурка и най-нахалните се опитваха да ухапят греблата, които се потапяха във водата като плавници, а в това време миролюбивата морска костенурка благополучно се изплъзна от всичките си подли преследвачи.

---

[1] „Засега сме донякъде екстра“ — началото на норвежка моряшка песен. — Б.пр. ↑

[2] Ватус — много голяма, плоска риба от разред акулови, вид скат. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

НАСРЕД ПЪТ

Всекидневен живот и експерименти. Каква вода пият пътешествениците със сал. Картофите и кратуните разкриват една тайна. Кокосовият орех и раците. Йоханес. Плаваме в рибешка супа. Планктон. Огнена каша, която се яде. Общуваме с китове. Мравки и миди. Плуващи любимци. Делфинът като спътник. Лов на акули. „Кон-Тику“ се превръща в морско чудовище. Акулите ни завещават риби пилоти и ремора. Летящи сепии. Неизвестни посетители. Водолазният кош. С тон и бонито в собствената им среда. Мнимият риф. Центровъчната дъска разбулва една загадка. Насред път.

Седмиците се нижеха. Не виждахме нито следи от кораби, нито помен от плаващи предмети, които да ни напомнят, че има и други хора по света освен нас. Целият океан ни принадлежеше и тъй като хоризонтът беше открит на всички страни, от небосвода сякаш се лееше истински мир и свобода.

Свежият солен дъх на въздуха и цялата тази небесна чистота, която ни обкръжаваше, като че бяха измили и прочистили и телата, и душите ни. Големите проблеми на цивилизования свят ни се струваха фалшиви, недействителни, чисто и просто плод на извращения човешки ум. От значение бяха само стихииите. А стихииите сякаш пренебрегваха малкия сал или може би го приемаха като частица от природата — частица, която не нарушава хармонията на океана, а се приспособява към теченията и вълните като птиците и рибите. Вместо да бъде опасен враг, който се нахвърля разпенен срещу нас, океанът стана наш добър приятел, който ни помагаше спокойно и уверено да вървим напред. Вятърът и вълните ни бутаха и тласкаха, а морското течение под нас ни влачеше право към нашата цел.

Ако в един наш обикновен ден в океана някой кораб пресечеше пътя ни, екипажът му щеше да види как се носим спокойно по дългите

плавни вълни, покрити с пенести гребени, докато пасатът издува ръждивожълтото платно и го насочва право към Полинезия.

Хората от кораба щяха да видят на кърмата един гол, почернял, брадясал мъж; той или се бореше отчаяно с дългото кърмилно весло и дърпаше омотаното въже, или пък — при спокойно време, седеше на сандъка и дремеше в слънчевия пек, като само леко крепеше веслото с палците на краката си.

Ако се случеше този човек да не е Бенгт, той винаги можеше да бъде намерен легнал по корем до отвора на кабината и задълбочен в една от своите седемдесет и три социологически книги. А Бенгт беше и домакин, и определяше дневните ни дажби. По всяко време на денонощието Херман можеше да бъде срещнат навред — на върха на мачтата с метеорологическите си уреди, с водолазни очила под сала, за да провери някоя центровъчна дъска, или пък в теглената от сала гумена лодка, зает с балони и странни измервателни уреди. Той беше нашият технически началник и отговаряше за метеорологическите и хидрографските наблюдения.

Кнут и Торстейн непрестанно се занимаваха със своите овлажнени „сухи“ батерии, поялници и схеми за включване. Трябваше да приложат целия си опит от войната, за да могат на тридесет сантиметра над океанската повърхност сред поройните вълни и морската влага да поддържат в изправност малката радиопредавателна станция. Всяка нощ на смени един от тях предаваше по етера докладите и метеорологическите ни наблюдения. Случайни радиолюбители, които улавяха станцията ни, препредаваха нашите съобщения на метеорологическия институт във Вашингтон и на други места, за които бяха предназначени. Ерик обикновено кърпеше платна, снаждаше въжета или пък дялкаше дървени скулптурки и рисуваше скици на брадати мъже и редки риби. Всеки ден в дванадесет часа на обяд вземаше секстанта си, покатерваше се върху един сандък и гледаше слънцето, за да установи колко път сме изминали от предишния ден насам. Аз пък имах достатъчно работа с корабния дневник, с отчети, събиране на планктон, риболов и правене на снимки. Всеки от нас имаше своя област, за която отговаряше, и никой не се месеше в работата на другия. Всички неприятни задължения, като дежурството при кърмовото весло и готвенето, бяха разпределени поравно. Всекиму от нас се падаха по два часа дневно и два часа

нощно дежурство на кърмовото весло. А дежурството по кухня се сменяше всеки ден. Иначе на сала нямаше много закони и наредби с изключение на това, че нощем дежурните трябваше да са вързани през кръста с въже, спасителното въже трябваше винаги да лежи на определено място, не биваше да се храним в кабината, а „тоалетната“ беше на края на трупите при кърмата. Когато на сала трябваше да се вземе важно решение, свиквахме по индиански обичай „пау-уау“^[1] и разисквахме въпроса, преди да го решим окончателно.

Обикновено денят на „Кон-Тики“ започваше така: последния нощен дежурен раздрусваше готвача, който изпълзяваше още сънен на мократа от роса, обляна от утринното слънце палуба, и почваше да събира летящите риби. Вместо да ядем рибата сурова, както е според полинезийските и перуански рецепти, ние я пържихме на малък примус, сложен в сандък, вързан за палубата до вратата на кабината. Този сандък беше нашата кухня. Тук обикновено не се чувствуваше югоизточният пасат, който непрестанно духаше косо откъм кърмата от другата страна. Само когато вятърът и морето прекалено силно си играеха с пламъка, се случваше дървеният сандък да се запали, а веднъж готвачът заспа, целият сандък пламна и огнените езици плъзнаха по стената на бамбуковата кабина. Но щом димът нахлу в кабината, бързо угасихме пожара, защото в края на краищата от „Кон-Тики“ лесно се ходеше за вода.

Миризмата на пържена риба рядко успяваше да събуди хъркащите в бамбуковата кабина, та готвачът обикновено трябваше да ги мушка с вилица или да запее „закуската е готова“ с толкова фалшив глас, че никой не можеше да го слуша дълго. Ако наблизко не се мяркаха перки на акули, денят започваше с бързо потапяне в Тихия океан и закуска на ръба на сала под синьото небе.

Храната ни беше безупречна. С нея се правеха два експеримента: единият беше посветен на главния интендант в двадесетия век, а другият — на Кон-Тики и петия век. Торстейн и Бенгт участваха в първия експеримент и се хранеха със специалните дажби в елегантните малки пакетчета, които бяхме натъпкали в празното пространство между трупите и бамбуковата палуба. Впрочем те и двамата не държаха особено много на риба и други храни от морски произход. През няколко седмици развързвахме въжетата, придържащи бамбуковата палуба, изваждахме нови припаси и ги закрепяхме пред

кабината. Оказа се, че дебелият слой зифт около картонените кутии запазва добре храните, докато херметически затворените консерви в тенекиените кутии се развалиха от проникналата в тях морска вода, която постоянно плискаше около припасите.

Но когато Кон-Тики и неговите другари са потеглили през океана, не са имали нито зифт, нито херметически затворени консерви и все пак не са изпитали големи затруднения с прехраната. Тяхната храна също се е състояла от това, което са носели със себе си, и онова, което са си набавяли по пътя.

Можем да предположим, че след поражението при езерото Титикака Кон-Тики е отплавал от перуанския бряг с една от следните две цели. Най-вероятно е, че като представител на Слънцето сред народ, състоящ се изключително от слънцепоклонници, той е дръзнал да се впусне в открито море с надеждата да намери нова, по-мирна страна, като тръгне по следите на слънцето. Втората му възможна цел е била да насочи саловете си по крайбрежието на Южна Америка и да основе ново царство някъде на север, извън обсега на преследвачите. Когато се е отдалечил от опасния скалист бряг и от неприятелските племена на сушата, той като нас лесно е станал плячка на югоизточния пасат и на Хумболтовото течение и веднъж попаднал във властта на тия стихии, се понесъл в същия голям полукръг като нас право към залеза.

Каквито и да са били намеренията на тези слънцепоклонници, когато са избягали от родината си, те положително са си набавили припаси за из път. Сушено месо, сушени риби и сладки картофи са били главните храни в примитивната им кухня. В ония времена, когато тръгвали със саловете си край пустинния бряг на Перу, те носели големи запаси вода. Вместо глинени съдове обикновено употребявали грамадни кратуни, издръжливи на натиск и на удар, а още по-подходящи за саловете им са били дебелите стебла на гигантския бамбук; те пробивали всичките им напречни прегради при прешлените и ги пълнели с вода през малък отвор на единия край, който запушвали с дървесна смола или с някаква друга запушалка. Тридесет-четиридесет такива дебели бамбукови пръчки могат да се привържат под бамбуковата палуба по дължината на сала и така водата да се запази на сянка, плискана и охлаждадена от морската вода, която в екваториалното течение е около двадесет и шест — двадесет и седем

градуса по Целзий. Такъв запас би се равнявал на двойно по-голямо количество вода от това, което ние изразходвахме през цялото наше пътуване, а те биха могли да отнесат още повече, ако чисто и просто вържат повече бамбукови тръби под сала, където нито биха натезжали, нито биха заели място.

Установихме, че след два месеца прясната вода почна да се вмирисва и добива лош вкус. Но това стана след като прекосихме първата част на океана, където рядко вали дъжд и отдавна вече плавахме в области със силни превалявания, които могат да поддържат водния запас. Раздавахме по литър и четвърт вода на човек и тази дажба не винаги се изпиваше.

Дори ако нашите предшественици са отплавали от сушата с недостатъчни запаси, те все пак са успели да преживеят, щом са се носили през океана по богатото с риби течение. През цялото пътуване не мина ден, в който около сала да не обикалят риби и ние ги ловяхме много лесно. А летящите риби почти всекидневно скачаха сами при нас. Случваше се с вълните откъм кърмата на сала да попаднат дори и големи вкусни бонито, които се мятаха по палубата, когато водата се изцеждаше между трупите като през сито. Да се умре от глад, беше невъзможно.

Древните туземци са познавали добре средството за утоляване на жаждата, което много корабкрушеници откриха по време на войната: дъвче се сурова риба и от нея се изсмуква почти безсолната течност. Тя може и да се изцеди чрез изстискване на късове риба през плат. Ако ли пък рибата е голяма, в нея се правят дупки, които бързо се пълнят с течност от лимфните жлези на рибата. Тя не е кой знае колко вкусна, особено ако човек има нещо по-хубаво за пиене, но съдържа толкова малък процент сол, че може да уталожить жаждата.

Нуждата ни за вода намаляваше много, когато се къпехме често и лягахме мокри в сенчестата кабина. Ако край нас царствено патрулираше някоя акула и ни пречеше да скочим в морето, стигаше да легнем върху трупите на кърмата и да се заловим здраво с ръце и крака за въжетата. Там през две-три секунди върху нас се изливаха по няколко пълни вани кристално бистра тихоокеанска вода.

Когато в горещината те измъчва жажда, обикновено смяташ, че тялото ти има нужда от вода, и затова често се нахвърляш необмислено върху водната си дажба, но без каквато и да било полза. През много

горещи дни в тропиците можеш да се наливаш с вода, докато ти преседне, и пак си оставаш жаден. Тогава тялото ти се нуждае не от течност, а от сол, колкото и странно да звучи това. Специалните дажби, които носехме със себе си, включваха и таблетки сол; от тях трябваше да вземаме редовно през най-горещите дни, защото потта изсмуква солта от тялото. Преживяхме и такива дни, когато вятърът отслабваше, а слънцето неуморно жареше по сала. Тогава се наливахме с вода, докато я усещахме да бълбука в стомасите ни, а гърлата ни злоещо искаха да пият още. В такива дни към дажбата си от прясна вода прибавяхме от двадесет до четиридесет процента горчиво-солена морска вода и за наша най-голяма изненада установихме, че тази блудкава течност уталожва жаждата ни. Дълго усещахме в устата си вкуса на морската вода, но никога не ни прилоша, а освен това и водната ни дажба значително се увеличаваше.

Веднъж на закуска една вълна се изля неочаквано в овесената ни каша и даром ни научи, че вкусът на овеса премахва до голяма степен отвратителния вкус на морската вода.

Старите полинезийци помнят интересни предания, в които се разказва, че когато прекосявали океана, прадедите им носели със себе си листа от някакво растение, дъвчели ги и така утолявали жаждата си. Това растение им позволявало също да пият чиста морска вода в малки количества, без да им прилошава. На островите в Южно море такива растения няма и затова въпросните листа навярно са произхождали от родината на прадедите им. Полинезийските историци толкова упорито твърдели това, че някои изследователи се заели да проучат въпроса и установили, че единственото растение с подобни свойства е храстът кока, който не вирее никъде другаде освен в Перу. В праисторическо Перу листата от кока, които съдържат кокаин, се употребявали най-редовно и от инките, и от изчезналите им предшественици, както личи от находки в гробове от времето преди инките. Когато тръгвали на изтощителните си пътешествия през планината или по море, тези хора вземали със себе си цели вързопи такива листа и ги дъвчели дни наред, за да не изпитват жажда и умора. Освен това, когато човек дъвче листа от кока, може известно време безнаказано да пие морска вода.

При пътешествието си с „Кон-Тики“ не проверихме действието на листата от кока, но на предната палуба стояха големи плетени кошове, пълни с други перуански растения, от които са останали по-

трайни следи из островите в Южното море. Кошовете бяха вързани за стената на кабината на завет и с течение на времето от тях почнаха да се подават все по-високо и по-високо жълти издънки и зелени листа. Сякаш носехме цяла тропическа градина на дървения сал. Когато пристигнали на островите в Южното море, първите европейци заварили както на Великденския остров, така и в Хавай, и в Нова Зеландия цели плантации от сладки картофи. Те се отглеждали и на другите острови, но само в пределите на Полинезия. В цялата онази част на света, която се намира на запад, били съвсем непознати. Сладките картофи представлявали една от главните култури, отглеждани на тези отдалечени острови, където населението иначе се хранело предимно с риба; с това растение са свързани много полинезийски предания. Според тях то било донесено на островите не от друг, а от самия Тики, когато пристигнал с жена си Пани от прародината на дедите им, където сладкият картоф бил главната им храна. В новозеландски легенди се подчертава, че сладките картофи били пренесени през морето с плавателни съдове, които не приличали на канута, а се състояли от „трупци, вързани с въжета“.

Както е известно, преди европейците да открият Америка, картофи са растели единствено там. А сладките картофи, които Тики донесъл със себе си на островите, са същите, каквито перуанските индианци отглеждали още от най-древни времена. Сушените сладки картофи били най-важният хранителен запас за из път както за полинезийските мореплаватели, така и за туземците от древно Перу. По островите в Южното море сладките картофи виреят само ако се полагат го леми грижи за тях, а тъй като не понасят солена вода, безсмислено е да се обяснява широкото им разпространение по тези острови с това, че морското течение ги е пренесло на осем хиляди километра от Перу. Опитът да се отрече такова важно указание е особено несъстоятелен, ако се вземе под внимание твърдението на езиковедите, че на всички острови, пръснати из Южното море, името на сладкия картоф е кума-ра, а древните индианци в Перу също наричали сладките картофи кумара. Името е пренесено през океана заедно с картофите.

Друго много разпространено в Полинезия културно растение, което носехме със себе си на „Кон-Тики“, беше тиквата кратуна. За полинезийците кората ѝ има същото значение, както и самият плод,

защото я сушат на огън и я употребяват като съд за вода. Невъзможно е това типично градинско растение, което отглеждали не само древните полинезийци, но и пражителите на Перу, да е пренесено от океана и само да се е разпространило в диво състояние. Подобни кратуни, превърнати в съдове за вода, са намирани в праисторически гробове в пустинята край брега на Перу. Тамошното рибарско население ги употребявало стотици години преди първите хора да достигнат островите в Тихия океан. Полинезийското название на кратуната — „кими“, се среща и у индианците в Средна Америка, където се крият най-дълбоките корени на перуанската култура.

Освен разните южни плодове, които изядохме за няколко седмици, носехме на сала и друго растение, изиграло наред със сладките картофи твърде значителна роля в историята на Тихия океан. Имахме двеста кокосови ореха — полезно упражнение за зъбите ни. Млякото им бе освежителна напитка. Някои от орехите веднага прораснаха и само след десет-седмично пребиваване в морето на сала имахме половин дузина палмички, високи около тридесет сантиметра, добре развити, с дебели зелени листа. Преди времето на Колумб кокосови орехи растели както на Панамския провлак, така и в Южна Америка. Летописецът Овиедо отбелязва, че при пристигането на испанците по тихоокеанския бряг на Перу имало много кокосови палми. По това време на островите в Тихия океан отдавна вече растели палми. Ботаниците нямат още сигурни доказателства за посоката на тяхното разпространение по бреговете край Тихия океан. Но едно нещо е сигурно: въпреки прословутата си черупка кокосовият орех не може да прекоси океана без помощта на човека. Орехите, които държахме в кошове на палубата, останаха годни за ядене и способни да покълнат чак докато пристигнахме в Полинезия, Ала приблизително половината количество бяхме сложили между специалните припаси под палубата, където ги заливаха вълните. Те се развалиха до един от морската вода. А кокосовият орех не би могъл да прекоси океана по-бързо от балсовия сал, който освен от течението бива тласкан и от вятъра. Кълновите пъпки на орехите попиваха морска вода, омекваха и тя проникваше във вътрешността им. При това из целия океан имаше „събирачи на отпадъци“, които се грижеха, щото нищо годно за ядене, което плаваше във водата, да не премине от единия свят в другия.

Понякога в спокойни дни, далеч сред синия океан, се случваше да минем край някое плаващо птиче перо. На хиляди морски мили от най-близката суша срещахме самотни албатроси и други морски птици, които нощуват върху водата. Ако се доближахме да разгледаме перцето по-отблизо, виждахме, че до него седят два-три пътника и спокойно се носят из океана с вятъра. Когато „Кон-Тики“ — същински Голиат в сравнение с тях — ги застигаше, пътниците забелязваха, че идва по-бързо и по-широко превозно средство. Стрелваха се светкавично към нас по повърхността на водата и се покатерваха на „Кон-Тики“, като оставяха перото да продължи само своя път. Така „Кон-Тики“ скоро почна да гъмжи от пасажери без билети. Това бяха дребни океански крабове, големи колкото нокът, а понякога и значително по-едри — истински деликатес за нас, голиатовците на сала, стига да успееш да ги уловим. Тези крабове са пазители на чистотата на морската повърхност и щом видят нещо годно за ядене, бързо се погрижват да изчезне. Ако готвачът сутрин не забележеше някоя летяща риба, попаднала между трупите, на другия ден я намирахме покрита с осем-десет дребни краба, които лапаха лакомо с помощта на клещите си. Повечето бяха страхливи и бягаха да се скрият, щом ги доближахме, но в малка дупка на кърмата, до напречния дънер за веслото, живееше един съвсем питомен краб на име Йоханес. Наред с папагала — веселия любимец на всички ни — крабът Йоханес беше включен в нашето общежитие. Ако кърмчията, седнал в слънчеви дни гърбом към кабината, нямаше за другар Йоханес, би се чувствувал много самотен сред голямото синьо море. За разлика от другите дребни крабове, които сновяха скришом навсякъде и си пооткрадваха по нещо оттук-оттам, както правят на обикновен кораб хлебарките, дебелият кръгъл Йоханес седеше в своята дупка с издадените си напред очи и чакаше смяната на дежурния. Всеки нов дежурен му носеше парче сухар или малко риба и щом се надвесвахме над дупката, Йоханес изпълзяваше навън и протягаше ръце. С клещите си вземаше парчетата, втурваше се обратно и седнал до отвора, се тъпчеше точно като боксьор, който яде, без да си свали ръкавиците.

Крабовете седяха като мухи по прогизналите кокосови орехи, които ферментираха и се пукаха, или пък ловяха планктон и дребни животинки, изхвърлени на сала от вълните. А планктонът, тази смес от най-дребни морски организми, представляваше вкусна храна дори и за

нас, голиатовците на сала, след като се научихме да го улавяме в достатъчно количество за една порядъчна хапка.

Явно, че този едва забележим планктон, който се носи в неизброими количества из океаните с теченията, съдържа много хранителни вещества, защото в морето няма нито едно животно, което по един или друг начин да не живее от планктон. Риби и морски птици, които не ядат планктон, живеят от други риби и морски животни, които независимо от големината си се хранят с планктон. Планктон е събирателно название на хилядите видове видими и невидими дребни организми, които се носят из океана близо до повърхността. Някои са растения, а други рибен хайвер и мънички животинки. Животинският планктон се храни с растителен планктон, а растителният планктон живее от амоняка, нитритите и нитратите, образувани от мъртвия животински планктон. И докато тия два вида планктон живеят един от друг, заедно доставят храна на всичко, което се движи в морето и над него. Организмите на планктона не са големи, но затова пък са многобройни. В някои течения, където има много планктон, в чаша вода може да се намерят хиляди животинки. Неведнъж хора са умирали в морето от глад, защото не са попадали на риба, достатъчно голяма, за да я уловят с мрежа или с кука. А всъщност те най-често са плавали без преувеличение в разрежена рибена чорба. Ако тези хора освен рибарската кука и мрежата са имали и уред за прецеждане на „супата“, която ги е обкръжавала, биха намерили в този уред хранителна утайка — планктон. Някога в бъдещето хората може би ще почнат да „жънат“ планктон от морето точно както някога в миналото им е хрумвало да жънат жито на сушата. Отделното зърно също не служи за нищо, но в големи количества то става храна.

Морският биолог д-р А. Д. Байков ни наведе на тази мисъл и ни даде риболовна мрежа, подходяща за „животните“, които щяхме да ловим. „Мрежата“, направена от коприна, имаше около четиристотин и шестдесет бримки на квадратен сантиметър. Представляваше фуния, закрепена на железен обръч с диаметър около петдесет сантиметра; закачахме я на кърмата да се влачи зад сала. Както при всеки друг риболов и тук уловът беше различен в зависимост от времето и мястото. Той намаля, когато на запад морето се затопли; нощем получавахме най-добри резултати, защото много видове планктон, изглежда, се спускат надълбоко във водата, докато грее слънцето.

Ако няхахме други занимания, с които да запълним времето си, стигаше ни удоволствието да заврем глави в планктоновата мрежа. Не заради миризмата, защото тя беше отвратителна. Нито пък гледката бе привлекателна — кашата имаше страшно противен вид. Но разстелехме ли планктона върху дъска, за да огледаме с просто око всяко мъничко животинче поотделно, пред нас се разкриваше безкрайно разнообразие от фантастични форми и цветове.

Повечето от тях бяха съвсем малки скаридовидни и ракоподобни животинки и единични рибени яйца, но имаше и ларви на риби и раци, странни миниатюрни крабове в най-различни цветове, медузи и безкрайно разнообразие от дребни създания, които сякаш бяха взети направо от рисувано филмче. Някои приличаха на къдрави, подвижни призраци, изрязани от целофан, а други — на миниатюрни птици с червени човки и твърда черупка вместо пера. Безкрайна беше разточителната изобретателност на природата в света на планктона — пред нея би се признал за победен дори някой художник сюрреалист.

Южно от екватора, където студеното Хумболтово течение завива на запад, всеки три-четири часа изваждахме от торбата по няколко килограма планктонова каша. Тогава планктонът стоеше на пластове като разноцветна торта — кафяви, червени, сиви и зелени пластове според различните планктонови полета, през които бяхме минали. Нощем при фосфоресценция сякаш вадехме от морето торба блестящи скъпоценни камъни. Но щом я поемахме, пиратското съкровище се превръщаше в милиони най-различни нищожни светещи рачета и фосфоресциращи рибени ларви, които блестяха в тъмнината като жарава. Когато изсипвахме тестената маса в кофата, тя течеше подобно на блещукаща магическа каша от светулки. Колкото красив изглеждаше нощният ни улов отдалеч, толкова противна гледка представляваше отблизо. И обратно, колкото ужасна беше миризмата му, толкова приятен бе на вкус. стига да се претрашехме да сложим в уста една лъжица от този течен фосфор. Ако се състоеше от миниатюрни скаридки, имаше вкус на пастет от скариди, омари или крабове. А когато беше съставен от яйца на дълбоководни риби, наподобяваше ту чер хайвер, ту миди. Растителният планктон не се яде, но той пък беше или толкова дребен, че изчезваше с водата през мрежата, или пък толкова едър, че можехме да го махнем с ръка. Неприятна притурка в храната бяха дребните медузи и другите

мешести животни, подобни на стъклени мехурчета, дълги около сантиметър. Те бяха горчиви и ние ги изхвърляхме. Всичко останало можеше да се яде или сурово, както си е, или сварено с прясна вода на каша или супа. Вкусовете на хората са различни. Двама от нас намираха, че планктонът е страшно вкусен, двама — че е доста приятен, а на двама им стигаше да го погледнат, за да им се отце. По хранителност планктонът се равнява на по-едрите раци и ако се приготви добре и му се прибавят подходящи подправки, положително може да стане първостепенно ястие за всички, които обичат морска храна.

Синият кит, най-големият бозайник в света, се храни само с планктон и доказва, че тези дребни организми съдържат много калории. Нашият начин да ловим планктон с малката мрежа, която гладните риби често прегризваха, ни се стори първобитен, когато веднъж наблюдавахме как един кит изпращаше към небето цели фонтани вода, като просто прецеждаше планктона.

— Защо и вие, планктоноядците, не направите като него? — казаха Торстейн и Бенгт презрително в деня, когато вълните отнесоха планктоновата ни мрежа. — Напълнете си устата с морска вода и я изхвърляйте през мустаците си!

От кораб съм виждал китове в далечината. Виждал съм ги и препарирани в музеите на половин крачка разстояние, но този допир е бил някак недействителен и никога не съм могъл да изпитам към това огромно туловище същото чувство, което изпитвам към истински топлокръвни животни, като например коне или слонове. От биологична гледна точка бях приел кита като истинско млекопитаещо животно, но всъщност той си остана за мен във всяко отношение огромна, студена риба. Съвсем друго впечатление добихме обаче, когато големите китове почнаха да се втурват към нас и да плуват край сала. Един ден се хранехме, седнали по обикновеному отстрани на сала, тъй близо до водата, че само с едно протягане можехме да изплакнем канчетата си. Изведнъж ни стресна силно пръхтене, като че ли зад нас плуваше кон. Огромен кит, вперил поглед в нас, приближи досами сала и ние видяхме дъното на отвора му за изхвърляне на вода да блести като лачена обувка. Толкова е необичайно да чуеш истинско дишане сред морето, където всички живи същества нямат бели дробове и безмълвно се въртят около теб, като само трептят с хриле, че

ние изпитвахме топло, роднинско чувство към стария си далечен братовчед — кита, който като нас се беше залутал толкова навътре в океана. Вместо студената като жаба кито-акула, чийто ум не стигаше дотам, да си подаде носа от водата, за да вдъхне малко чист въздух, сега ни гостуваше същество, наподобяващо добре охранен благодушен хипопотам в зоологическа градина. То пое дълбоко въздух преди да се гмурне отново в морето, и с това ми стана много симпатично.

Китовете ни посещаваха редовно. Най-често идваха малките зъбати и делфиноподобни китове. Те изскачаха около нас над повърхността на водата на големи стада. Но от време на време пристигаха грамадни кашалоти и други китове великани, които се появяваха поединично или на малки стада. Понякога отминаваха като кораби на хоризонта и току изхвърляха силна струя вода към небето, а сегиз-тогиз се насочваха към нас. Първия път, когато един грамаден кит измени курса си и преднамерено се запъти право към сала, ние се приготвихме за опасен сблъсък. Докато китът приближаваше, чувахме дълбокото му, тежко дишане и пръхтене всеки път, когато подадеше глава над водата. Подобен на огромно дебелокожо и тромаво сухоземно животно, което газии дълбока вода, той приличаше на риба толкова, колкото прилепът прилича на птица. Китът се насочи към десния ни борд, където се бяхме струпали, докато един от нас викаше от върха на мачтата, че вижда още седем-осем, запътили се насам.

Голямото черно лъскаво чело на първия кит се намираще на не повече от два метра от нас, когато той се гмурна под водата, и сетне огромният му синкавочерен гръб се плъзна спокойно под сала точно под краката ни. Известно време остана там, тъмен и неподвижен, а ние затаихме дъх, вперили очи в гърба на грамадния бозайник, доста по-дълъг от целия сал. После китът потъна бавно в синкавата вода и изчезна от погледа ни. Междувременно беше пристигнало цялото стадо, но то не ни обърна никакво внимание. Навярно китовете, злоупотребили с огромната си сила и потопили риболовни кораби с опашките си, предварително са били нападнати. Целия предиобед те дишаха и пръхтяха около нас на най-неочаквани места, но дори не побутнаха сала или кърмовото весло. Просто се радваха, че могат да си поиграят свободно сред вълните на слънце. А към обяд цялото стадо се гмурна като по даден знак и не се весна повече.

Ала под сала виждахме не само китове. Отметнихме ли плетената рогозка, върху която спяхме, през пролуките между трупите се виждаше кристалносинята вода. Забелязвахме и как бързо минава я гръдна перка, я опашка, а сегиз-тогиз се виждаха и цели риби. Ако пролуките бяха малко по-широки, бихме могли най-удобничко да си лежим в леглата с въдица в ръка и да ловим риба под дюшеците си.

Рибите, които се привързаха най-силно към сала, бяха долфините и рибите пилоти. От момента, когато в течението извън Каляо към нас се присъединиха първите долфини, през цялото ни пътуване не измина ден, в който те да не се навъртат около нас. Какво ги привличаше към сала, не зная. Може би изпитваха някакво тайнствено очарование от това да плуват на сянка под подвижен покрив или пък си намираха храна в нашата „зеленчукова градина“ от водорасли и миди, които висяха като гирлянди от всички трупи и от кърмовото весло. Това явление почна с тънък слой лигава зеленина, но после с изумителна бързина поникнаха цели кичури зелени водорасли и „Кон-Тики“ заприлича на брадат морски дух, който упорито пори вълните. Тази зелена растителност стана любимо свърталище на съвсем малки риби и на нашите пасажери без билет — крабовете.

Имаше период, когато на сала почнаха да вземат надмощие мравките. В някои трупи е имало малки черни мравки и когато излязохме в открито море и влагата проникна в дървото, те плъзнаха навън и нахлуха в спалните чували. Пъплеката навред, хапеха и ни мъчеха до такава степен, та помислихме, че ще ни прогонят от сала. Но след време, когато всичко ставаше все по-мокро, изглежда, разбраха, че това не е подходяща среда за тях и само единични екземпляри оцеляха до отвъдната страна на океана. Освен крабовете на сала се чувствуваха добре и някои миди, дълги около три четири сантиметра. Въдеха се със стотици, особено от страната, защитена от вятъра. Там непрестанно се закачаха нови ларви и порастваха, преди да сме успели да оберем старите, от които варяхме супа. Мидите имаха свеж и приятен вкус, а водораслите, които беряхме за салата, можеха да се ядат, но не бяха особено вкусни. Ни веднъж не видяхме дали долфините се хранят от зеленчуковата ни градина, но те непрестанно обръщаха нагоре лъскавите си коремни и, се отриваха в трупите.

Долфинът е пъстроцветна тропическа риба и не бива да се смесва с делфина, който е малък зъбат кит. Обикновеният долфин е

дълъг от метър до метър и тридесет и пет сантиметра, силно сплескан от страни, с извънредно високо чело и дебел врат. Уловихме един екземпляр, дълъг метър и четиридесет и три сантиметра, с височина на главата тридесет и седем сантиметра. Долфинът има великолепна окраска. Във водата блести в синьо-зелени оттенъци като някои видове мухи, а златистожълтите му перки светят. Но напусне ли водата, у него се наблюдава странно явление. Докато умира, той постепенно променя цвета си, става сребристосив на черни петна, а после целият добива равномерно сребристобял цвят. Това трае около четири-пет минути, след което старите цветове постепенно се възвръщат. Ала във водата долфинът също може да променя цвета си като хамелеон. Често виждахме някакъв „нов вид“ риба, блестяща като лъсната мед, но при по-близък оглед познавахме нашия стар спътник, — долфина.

Поради високото си чело долфинът прилича на булдог, сплескан от страни. Челото му винаги цепи повърхността на водата, когато хищникът фучи като торпедо подир бягащите стада летящи риби. Когато е в добро настроение, долфинът ляга на плоската си страна и така напредва с голяма скорост. После скача високо във въздуха, а след това пада със силен плясък като голяма палачинка и пръска вода високо и надалеч. Едва върнал се във водата, той скача отново и отново, все през гребените на вълните. Но когато е в лошо настроение, например когато го изтегляме на палубата, може и да хапе. Торстейн дълго време накуцваше по сала с превързан палец на единия крак, защото взе, че го пъкна в устата на един долфин, който не пропусна случая да стисне челюсти и да го захапе малко по-силно, отколкото е прието. След като се завърнахме, научихме, че долфините нападали и ядели къпещи се хора. Това не беше комплимент за нас, като се има предвид, че всекидневно се къпехме сред долфини, а те не проявяваха особен интерес към нас. Но знаехме, че са страшни хищници, защото намирахме в стомасите им сепии и цели летящи риби.

Летящите риби бяха любима храна на долфините. Ако нещо плясваше по повърхността на водата, те се втурваха слепешката, с надеждата, че е летяща риба. Случваше се, когато призори изпъльзяхме от кабината, сънливи, с премрежени очи и потапахме четката си за зъби в морето, изведнъж стреснати да се събудим при появата на някоя петнадесеткилограмова риба, която се спущаше светкавично изпод сала и разочаровано почваше да души четката. А

понякога, докато си седяхме тихо и мирно на ръба на сала и закусвахме, внезапно някой долфин скачаше и се плъосваше тежко върху едната си страна, а водата обливаше гърбовете ни и попадаше в яденето.

Веднъж по време на обяд Торстейн осъществи на дело една от най-невероятните рибарски истории. Внезапно остави настрана вилицата си, потопа ръка в морето и докато разберем какво става, водата наоколо почна да кипи, а между нас се озова един голям долфин. Торстейн беше уловил плаващия край на една рибарска връв, която се плъзгала край него, а на другия ѝ край висеше един крайно изненадан долфин, който няколко дни преди това бе скъсал връвта на Ерик, докато ловеше риба.

Не минаваше ден, без да ни придружат поне шест-седем долфина, които кръжаха около сала и под него. В най-лошия случай оставаха само два или три, но затова пък на другия ден често се появяваха тридесет-четиридесет. Обикновено беше достатъчно да предупредим готвача само двадесет минути преди обяд, че ни се яде прясна риба. Тогава той връзваше въже за една къса бамбукова пръчка и на него закачаше половин летяща риба. Долфинът пристигаше като светкавица и докато гонеше куката, цепеше повърхността на водата с челото си, а два-три други го следваха по петите. Играеше прекрасно, додето го извадим. В прясно състояние месото му е твърдо и има чудесен вкус — нещо средно между моруна и съомга. Оставаше прясно два дни, а на нас не ни и трябваше повече, защото риби в океана колкото щещ.

С рибите пилоти се запознахме по друг начин. Водеха ги акулите и след себе си ни ги оставяха за осиновяване. Не бяхме много дълго в открито море, когато за пръв път ни посети акула. Скоро акулите станаха почти всекидневен явнение. Случваше се да доплуват само за да огледат сала, и след като се завъртят един-два пъти около нас, да продължат лова си. Но най-често се настаняваха в следата ни, точно зад кърмовото весло, и безшумно се плъзгаха ту наляво, ту надясно, като само от време на време размахваха лениво опашка, за да са „в крак“ със спокойния ход на сала. Синкавосините им тела изглеждаха кафеникави на слънчевата светлина под повърхността на водата. Те се издигаха и спускаха с вълните, така че перката на гърба им винаги стърчеше застрашително над водата. При бурно море акулата се

издигаше с вълните високо над нашето равнище и ние я виждахме като през стъкло да плува тържествено към нас, а точно пред устата ѝ плуваше цяла свита от суетящи се малки риби пилоти. Няколко секунди изглеждаше, сякаш тя и раираните ѝ спътници ей сега ще се озоват на палубата при нас, но салът грациозно се издигаше, минаваше над гребена на водата и се спускаше по другата страна.

В началото изпитвахме голямо страхопочитание към акулите — поради славата, с която се ползват, и поради застрашителния им външен вид. Аеродинамичните им тела, съставени сякаш от стоманени мускули, излъчваха необуздана сила, а в широките им плоски глави със зелени малки котешки очи и огромна уста, способна да погълне футболна топка, беше изписана безсърдечна, ненаситна лакомия. Извикаше ли кърмчията „акула край десния борд“ или „акула край левия борд“, ние се втурвахме към ръчните харпуни и прътовете с куки и заставахме на ръба на сала. Акулите обичаха да се въртят около нас, като почти опираха гръбните си перки в трупите. Уважението ни към тях нарасна, когато виждахме как прътовете се огъват като спагети при опитите ни да ги забием в бронираните гърбове на акулите с кожа, подобна на шкурка, а върховете на харпуните се чупеха в разгара на боя. Ако успеехме да пробием кожата на акулата и ако куката или харпунът влезеше в черепния хрущял или в мускулите ѝ, не постигахме друго, освен ожесточена борба, при която водата кипеше около нас. В края на краищата акулата все пак се отскубваше и изчезваше, а от дълбочината изплаваше малко мазнина и се разстиляше върху водата.

За да запазим последните си остриета за харпуни, свързахме няколко от най-големите си рибарски куки и ги скрихме в трупа на един цял долфин. Пуснахме стръвта зад борда, като за всеки случай предварително я вързахме с няколко усукани стоманени въжета, които пък закачихме за спасителното въже. Акулата приближи спокойно и уверено и като вдигна муцуна над водата, разтвори голямата си сърповидна уста, на лапа целия долфин и го глътна. И ето че се хвана! Последва борба, при която акулата разби водата на пяна, но ние държахме здраво въжето и издърпахме съпротивяващия се разбойник чак до трупите при кърмата, където той — изчаквайки развитието на нещата — залегна с широко зинала уста, сякаш искаше да ни сплаши с паралелните редици трионоподобни зъби. После се възползувахме от

една вълна и издърпахме акулата върху палубата през хлъзгавите от водорасли трупи, метнахме примка около перката на опашката ѝ и избягахме надалеч, докато привърши бойният танц.

В хрущялния череп на първата акула намерихме острие от наш харпун и най-напред помислихме, че то е било причината за сравнително ниския ѝ боен дух. Ала сетне хвацахме по същия начин акула подир акула и всеки път борбата минаваше лесно. Въпреки че акулата се мяташе и дърпаше и трудно се справяхме с нея, тя просто губеше дух, ставаше кротка и не използваше цялата си сила, ако успеехме да задържим въжето опънато, като не ѝ позволим да спечели нито сантиметър при това наддърпване. Акулите, които хвацахме, бяха обикновено от два до три метра дълги. Сред тях имаше както сини, така и кафяви акули. Опънатата върху стоманените мускули, кожата на кафявата акула беше толкова жилава, че не можеше да се среже с остър нож, освен ако замахнехме с всички сили, пък и тогава не бе лесно. Кожата на корема ѝ беше толкова непроницаема, колкото и на гърба. Единствените ѝ уязвими места бяха петте отворени цепки на хрилете от двете страни на главата.

Когато улавяхме акули, по телата им обикновено бяха прилепени черни лигави риби ремора. С овалните смукателни пластинки на плоските си глави те се залепваха така здраво за акулите, че колкото и да ги дърпахме за опашките, не успявахме да ги откъснем. Но ако поискаха, те можеха да се откачат и за секунда да отскочат и да се лепнат на друго място. Щом им омръзнеше да стоят вкопчени за акулата, след като старият им домакин престанеше да издава каквито и да било признаци, че смята да се завърне в мокрия свят, те отскачаха, изчезваха между пролуките на сала и тръгваха да си търсят друга акула. Ако не намери веднага друга акула, ремората се залавя за друга риба. Реморите обикновено бяха дълги колкото един пръст, до една педя. Опитахме старата хитрост на туземците, когато хванат жива ремора. Те връзват връв за опашката ѝ и я пускат във водата. Тя се закача за първата срещната риба и се вкопчва тъй здраво в нея, че щастливият рибар може да изтегли двете риби заедно. Ние обаче нямахме късмет. Колкото пъти пуснехме в морето вързана за опашката ремора, тя се стрелваше под водата и се залепяше за трупите на сала с твърдото убеждение, че е намерила особено хубава, голяма акула. Можехме да дърпаме връвта колкото си щем, но ремората не пускаше.

Постепенно събрахме доста такива малки ремори, които висяха упорито между мидите отстрани на сала и пропътуваха с нас целия Тих океан.

Но реморите са глупави и грозни и не станаха наши любимци, както веселите ни спътници, рибите пилоти. Рибата пилот е малка риба с форма на пура, цялата на ивици като зебра: плува бързо на ята точно пред устата на акулите. Нарекли са я пилот, защото са предполагали, че развежда из океана полуслепия си приятел, акулата. В действителност тя само съпровожда акулата и ако понякога постъпва като водач, то е, когато открие храна в своя кръгзор. Рибите пилоти придружават господаря си до последната секунда. Но понеже не можеха като реморите да се вкопчат в кожата на великана, те се объркваха напълно, когато старият им стопанин внезапно изчезнеше във въздуха и вече не се връщаше. Тогава смаяните риби пилоти се втурваха една през друга да го търсят и непрестанно се връщаха при кърмата, откъдето акулата се беше понесла към небето. Но времето минаваше, акулата не се връщаше и те трябваше да си потърсят нов господар и повелител. А наблизко нямаше друг освен самия „Кон-Тики“.

Когато се спускахме с глава надолу в бистрата вода под сала, струваше ни се, че виждаме корема на някакво морско чудовище; кърмилното весло приличаше на опашка, а центровъчните дъски стърчаха надолу като ъгловати перки. Между тях плуваха една до друга всички осиновени от нас риби пилоти и не обръщаха никакво внимание на човешката глава, от която излизаха мехури. Понякога една-две се стрелваха встрани, за да надникнат право в ноздрите ни, след което невъзмутимо се връщаха и заемаха отново местата си в усърдно плуващите редици.

Нашите риби пилоти патрулираха в два обособени отряда; повечето се движеха между центровъчните дъски, а останалите в красив ветрилообразен строй пред носа на сала. От време на време се спускаха напред, за да лапнат някоя годна за ядене дреболия, покрай която минавахме, а когато след хранене миехме съдовете си във водата до сала, морето изглеждаше, като че ли заедно с остатъците от храната сме изсипали в него и цял кашон шарени риби пилоти. Нито едно парченце не оставаше неподушено и ако не беше от зеленчуков произход, те направо го гълтаха. Тези странни рибки търсеха нашето

покровителство с такава детска доверчивост, та и ние като акулите чувствувахме, че им дължим бащинска закрила. Те станаха морските любимци на „Кон-Тики“ и за целия екипаж на сала беше табу да се посегне на риба пилот.

В свитата ни имаше риби пилоти в най-ранна детска възраст, дълги само два и половина сантиметра, но повечето бяха около петнадесет сантиметра. Когато Ерик заби харпуна си в черепа на кито-акулата и тя светкавично избяга, част от придружаващите я стари риби пилоти преминаха към победителя. Те бяха дълги около шестдесет сантиметра. Тъй като броят на нашите победи постепенно се увеличаваше, „Кон-Тики“ скоро имаше свита от четиридесет-петдесет риби пилоти и много от тях така харесаха спокойния ни ход и всекидневните ни отпадъци, че ни съпроводиха на хиляди километри през океана.

Случваше се обаче някои да ни изневерят. Един ден дежурех на кърмилното весло и изведнъж забелязах, че на юг морето кипи; грамадно стадо долфини пореше водата, подобно на рояк сребристи торпили. Те не приближаваха по обикновеному със спокойни подскоци и плясък върху плоската си страна, а се носеха в лудешки бяг по-скоро през въздуха, отколкото през водата. Сините гладки вълни се разбиха на бяла пяна от суматохата на пляскащите бегълци, а зад тях по повърхността на водата фучеше стремглаво в зигзаг един черен гръб, наподобяващ лодка за надбягване. Ужасените долфини долетяха през и над вълните съвсем близо до сала, потопиха се под него и в гъсто, сбито стадо от стотина завиха на изток, така че цялото море зад кърмата заблестя в разни цветове. Лъскавият гръб зад тях се поиздигна над повърхността на водата, гмурна се с красива извивка под сала и излетя като торпила изпод кърмата по следите на стадото делфини. Беше огромна синя акула с невероятни размери — дълга пет-шест метра. Когато изчезна, липсваха и доста от нашите риби пилоти. Бяха си намерили по-интересен морски герой, когото да придружават в походите му.

Морското животно, от което експертите ни посъветваха да се пазим най-много, беше сепията, защото би могла да се качи на сала. В Националното географско дружество във Вашингтон ни показаха доклади и драматични снимки, правени със светкавица на едно място в Хумболтовото течение — любимо свърталище на страхотни сепии,

които излизали нощем на повърхността на морето. Толкова били кръвожадни, че ако някоя от тях лапнела къс месо, пуснат за стръв, и се хванела на куката, друга почвала да яде пленената си сродница. Имали пипала, с които можели да убият големи акули и да оставят ужасни белези по телата на китове, а между пипалата им се криел отвратителен хищнически орлов клюн. Напомняха ни, че те се носят нощем по повърхността на водата с фосфоресциращи очи, а пипалата им били толкова дълги, че и без да се качат на сала, можели да опипат с тях и най-скрития ъгъл по него. Никак не ни се нравеше мисълта, че някоя нощ може да почувствуваме около врата си студено пипало, което да ни измъкне от спалните чували, и затова всеки от нас се снабди с тежък мачете — нож, подобен на сабя, — в случай че се събудим в прегръдките на някоя сепия с нагли пипала. Преди да тръгнем, ни се струваше, че по-неприятно нещо не би могло да ни се случи. А страхът ни се засили, когато перуанските морски експерти също засегнаха този въпрос и ни показаха на картата къде се намира това място в Хумболтовото течение.

Дълго време не видяхме ни следа от сепии нито в морето, нито на палубата. Но една сутрин дойде първото предупреждение, че из тези води сигурно ги има. При изгрев слънце открихме на сала отроче на сепия от най-едрия вид, голямо колкото котка. През нощта се бе качило на палубата и лежеше там мъртво, увило пипалата си около бамбуковата греда пред отвора на вратата. По палубата беше размазана черна, гъста мастилена течност и образуваше локва около мъртвото животно. След като изписахме няколко страници в корабния дневник с това мастило, подобно на туш, изхвърлихме малката сепия в морето за радост на долфините. В тази дребна случка видяхме предизвестие за по-големи нощни посетители. Щом малкото е могло да полази на сала, гладният му родител положително ще може да стори същото. Нашите деди навярно са изпитвали подобно чувство, докато са пътували с викингските си кораби и са мислели за духа на морето. Следващата случка обаче ни обърка напълно. Една сутрин намерихме още по-малко сепийче върху палмовите листа на покрива на кабината. Това ни озадачи извънредно много. Изключено беше да се е покатерило там само, защото размазани мастилени следи имаше само в кръг около него насред покрива. Нито пък можеше да го е изтървала прелитаща морска птица, тъй като то беше невредимо, без следи от нараняване с

клюн. Стигнахме до заключението, че някоя голяма вълна го е изхвърлила на покрива, въпреки че никой от нощните дежурни не можа да си спомни през нощта да е имало такава вълна. Нощите се нижеха, а ние редовно намирахме все по-малки сепийчета на сала, някои от които не бяха по-дълги от пръст.

Скоро стана обичайно сутрин да намираме на палубата между летящите риби и по едно-две сепийчета, дори когато през нощта морето е било спокойно. Това бяха потомци на истинския дяволски вид, с осем дълги пипала, покрити със смукала, и две още по-дълги, със сърповидни куки на края. Но големите сепии нито веднъж не дадоха признак, че искат да се качат на сала. През много тъмни нощи съзирахме фосфоресциращите им очи да се носят бавно по повърхността, Само един-единствен път наблюдавахме как морето закипя и се разпени, докато нещо като големи колела се издигаше и въртеше във въздуха и част от нашите долфини опитваха да се спасят с отчаяни въздушни скокове. А защо големите никога не се качиха на сала, когато малките бяха наши редовни нощни посетители, беше загадка, на която не можахме да намерим отговор, додето не изтекоха два месеца — два месеца, изпълнени с опит. Но тогава бяхме вече отминали прословутата местност на сепиите.

На сала продължаваха да се явяват малки сепии. В едно слънчево утро всички видяхме как някакви блестящи същества изхвърчат на ята от водата и летят във въздуха, подобно на едри дъждовни капки, докато морето под тях кипеше от долфини, които ги преследваха. Най-напред ги помислихме за стадо летящи риби, защото на сала вече бяха попадали три различни вида. Но когато наближиха и някои прелетяха над сала на метър и половина височина, едно се блъсна в гърдите на Бенгт и падна с плясък на палубата. Оказа се малка сепия. Каква изненада! Когато пуснахме сепийчето в една брезентова кофа, то непрестанно се засилваше и се изтласкваше нагоре, но в плитката кофа не можеше да набере достатъчно начална скорост и успяваше да се подаде само наполовина от водата. Известно е, че сепиите обикновено плуват по принципа на реактивния самолет. Те изпомпват с огромна сила морска вода през една затворена тръба отстрани на тялото и с голяма скорост се движат заднишком на тласъци. Всичките пипала са събрани презглава във вид на правилен грозд и им придават аеродинамична форма като на риба. От двете страни на тялото кожата

образува две дъгообразни месести гънки, които обикновено използват за направляване и спокойно плаване във водата. Сега обаче се оказва, че беззащитните млади сепии, любима храна на много от големите риби, могат да се изплъзнат от преследвачите си, като се издигнат във въздуха по същия начин, както правят и летящите риби. Те са осъществили принципа на реактивното летене далеч преди човешкият гений да е стигнал до тази мисъл. Като изпомпват морска вода през телата си, додето придобият страхотна скорост, те излитат косо от повърхността на водата, разпервайки кожните си гънки вместо криле. Както летящите риби и те се понасят в плавен полет над вълните, докъдето може да ги изнесе инерцията им. След като веднъж почнахме да ги наблюдаваме, често виждахме как прелитат по четиридесет-петдесет метра, единично или по две-три заедно. Фактът, че сепиите могат да летят, беше новост за всички зоолози, с които говорихме след завръщането си.

Като гост на туземците в Тихия океан често съм ял сепия-Тя има вкус на смес от омар и каучук. Но на „Кон-Тики“ сепиите стояха на последно място в списъка на ястията. Ако попаднеше на палубата, чисто и просто ги сменяхме с нещо друго. Смяната ставаше, като пускахме в морето кука със закачена на нея сепия и улавяхме някоя мятаща се голяма риба. Дори тонът и бонитото, които стояха на първо място в менюто ни, обичаха да ядат малки сепии.

Но докато се носехме из морската шир, не срещяхме само стари познайници. Дневникът съдържа много забележки като следните:

11.V. „Днес по време на вечеря на повърхността два пъти се появи някакво грамадно морско животно. Пляскаше ужасно. Нямаме понятие какво може да е.“

6.VI. „Херман видял една тъмна дебела риба с широк бял корем, тънка опашка и шипове, която подскочила няколко пъти над морето край десния борд.“

16.VI. „Зърнахме някаква странна риба край левия борд пред носа. Дълга два метра, широка най-много 30 сантиметра; кафява, тънка, с тясна челюст, голяма гръбна перка близо до главата, друга по-малка наред гръба, а на опашката тежка сърповидна перка. Плуваше близо до повърхността и от време на време се гърчеше като змиорка. Когато Херман и аз, въоръжени с ръчни харпуни, тръгнахме да я гоним

с гумената лодка, тя потъна в дълбините. По-късно пак излезе, но се гмурна отново и не се мярна повече.“

На другия ден, в 12 часа на обяд Ерик седеше на върха на мачтата. Изведнъж видял 30–40 дълги, тънки кафяви риби от същия вид като вчерашната. Задали се със страшна скорост откъм левия борд и изчезнали зад кърмата като голяма кафява плоска сянка в морето.

18.VI. „Кнут забелязал някакво тънко, змиеподобно същество, дълго около 60–90 сантиметра, което стояло отвесно във водата под повърхността, и се спускало надолу, гърчейки се като змия.“

Няколко пъти минахме покрай някакво голямо тъмно туловище, което лежеше неподвижно под морската повърхност подобно на подводна скала. Навярно са били огромни скатове, които се ползват с лоша слава, но нито веднъж не помръдна, а пък ние не ги доближихме достатъчно, за да видим точните им очертания.

С такава компания във водата времето не течеше мудро. По-малко забавно беше, когато самите ние трябваше да се потопим във водата, за да проверим въжетата от долната страна на сала. Веднъж една от центровъчните дъски се разхлаби и потъна под сала, където се заплете във въжетата, та не можахме да я извадим. Херман и Кнут бяха най-добрите плувци. Херман се гмурна два пъти под сала и се застоя там сред делфини и риби пилоти, за да дърпа и тегли дъската. Когато излезе за втори път да си поеме дъх на ръба на сала, забелязахме, че само на три метра от краката му една почти триметрова акула се издига плавно от дълбочините, устремена право към палците му. Може би не постъпихме справедливо към акулата, но тъй като я заподозряхме в нечестиви помисли, забихме един харпун в черепа ѝ. Акулата се почувствува обидена, замята се, а след това изчезна, като остави след себе си на повърхността на водата тънък слой мазнина; центровъчната дъска остана неприбрана, заплетена под сала.

Тогава на Ерик му хрумна да направи водолазен кош. Не разполагахме с много сурови материали, но имахме бамбук, въжета и един стар кош, в който преди това държахме кокосови орехи. Удължихме коша нагоре с бамбукови пръчки и плетеница от въжета, а след това се спускахме един друг с коша във водата край сала. Така съблазнителните ни крака бяха скрити в коша и въпреки че горната въжена плетеница упражняваше по-скоро психологическо въздействие както върху нас, така и върху рибите, можехме поне да клекнем

светкавично в коша, ако нещо се нахвърлеше срещу нас с враждебни намерения, докато другарите на палубата ни измъкнат от водата.

Този водолазен кош не беше само полезен, а постепенно стана за всички ни истинско място за развлечение, защото ни предлагаше отлична възможност да изследваме плаващия аквариум под краката ни.

Когато океанът се надигаше спокойно, ние се вмъквахме поред в коша, спускахме се в морето и оставахме там, додето можехме да задържим дъх. Под водата цареше странна, разсеяна светлина без сенки. Щом очите ни се озояха под повърхността, светлинният поток сякаш вече нямаше определена посока, както в познатия ни свят над водата. Разсеяната светлина струеше както отгоре, така и отдолу. Слънцето вече не грееше от една точка, то беше навсякъде. Погледнехме ли нагоре към сала, виждахме цялото му дъно ярко осветено. Деветте големи трупи и цялата плетеница от въжета, която ги свързваше, бяха облени от тайнствена светлина, а също и трептящият венец от пролетно зелени водорасли, опасал сала от всички страни и провиснал по цялата дължина на кърмилното весло. Рибите пилоти, наподобяващи зебри в рибешки кожи, плуваха спокойно в своя строй, а големите долфини кръжаха наоколо с неспокойни, резки движения и преследваха плячката си. Тук-там светлината падаше върху смолистото червено дърво на центровъчните дъски, които се подаваха от цепнатините, и по тях висяха мирни поселища от бели миди, които ритмично размахваха къдравите си жълти хриле, за да поемат кислород и храна. Ако някой се приближеше до тях, те бързо затваряха черупките си, поръбени с червено и жълто, и се заключваха, докато почувствуват, че опасността е преминала. След вечното тропическо слънце на палубата светлината под водата ни се струваше удивително мека и приятна. Дори когато погледнехме надолу към бездънната морска дълбочина, където цари постоянен плътен мрак, ние я виждахме приветливо светлосиня благодарение на отразените слънчеви лъчи. За наша най-голяма изненада, щом влезехме под водата, виждахме как много надълбоко в ясната чиста синева плуват риби. Може да са били бонито или пък други видове риби, които се спущат толкова надълбоко, та не можехме да ги разпознаем. Понякога минаваха на огромни пасажи и често се питахме дали цялото океанско течение е пълно с живот, или тези риби в

дълбочината съзнателно са се събрали под „Кон-Тики“, за да го придружават в продължение на няколко дни.

Най-много обичахме да слизаме под повърхността на водата, когато ни посещаваха едрите златоперести тонове. Случваше се да доплуват на големи стада, но обикновено идваха по два-три наведнъж и дни наред описваха около нас спокойни кръгове — ако, разбира се, не успеяхме да ги примамим на въдицата. Гледани от сала, те изглеждаха като големи тромави кафяви риби, не особено изящни; но слезнехме ли при тях в собствената им среда, коренно се изменяха и по цвят, и по форма. Промяната беше така смайваща, че по няколко пъти излизахме на повърхността, за да проверяваме дали това наистина е същата риба, която сме видели, преди да влезем във водата. Тия приятели не ни обръщаха никакво внимание, а продължаваха невъзмутимо царствените си движения, но сега формата на телата им изглеждаше изящна, несравнима с никоя друга риба, а на цвят блестяха като метал с бледовиолетови оттенъци. Подобни на мощни торпили от блестящо сребро и стомана, те само излеко размахваха някоя и друга перка и седемдесет-осемдесеткилограмовите им тела се хлъзгаха извънредно грациозно през водата.

Колкото по-тесен ставаше допирът ни с океана и с всичко, което живееше в него, толкова по-близък ни се струваше той, толкова повече ние самите се чувствувахме в него като у дома си. Научихме се да уважаваме старите първобитни народи, които са общували непосредствено с Тихия океан и затова са го познавали от гледна точка, твърде различна от нашата. Вярно, ние сме изчислили колко сол съдържа водата на океана и сме дали латински имена на тоновете и долфините; някогашните хора не са сторили това. И все пак се питам дали представата, която първобитните народи са имали за океана, не е била по-вярна от нашата.

Нямаше много пътеводни знаци в открито море. Вълните и рибите, слънцето и звездите идваха и си отиваха. Предполага се, че в цялото пространство от осем хиляди километра, което дели островите в Южното море от Перу, няма никаква суша. Затова, приближавайки сто градуса западна дължина, с изненада открихме на картата на Тихия океан отбелязан риф точно пред нас, в посоката, накъдето се носехме. Обозначаваше го малък кръг и тъй като картата беше издадена през

същата година, проверихме в упътването за корабоплаване за Южна Америка. Прочетохме:

„Докладвано е най-напред през 1906 г., а после и през 1926 г. че на около 600 морски мили югозападно от Галапагос, на 6 градуса и 42 минути южна ширина и 99 градуса и 43 минути западна дължина е забелязан прибой. През 1927 г. на една морска миля западно от това място минал кораб, но не видял никакъв прибой; през 1934 г. друг кораб минал на една морска миля южно от същото място и не забелязал признаци на прибой. През 1935 г. моторният кораб «Каури» на това място не стигнал дъно при 160 сажена.“

Според картата мястото все още се смяташе за доста несигурно за корабоплаване, а тъй като корабът е изложен на по-голям риск в близост до някоя плитчина, отколкото салът, решихме да се насочим право към точката на картата и да видим какво ще намерим. Рифът беше означен малко по на север от нашия курс; затова обърнахме кърмовото весло към десния борд и извъртяхме четвъртитото платно така, че носът на сала да сочи приблизително на север, а вятъра и вълните посрещаме с десния борд. Но сега в спалните ни чували плискаше малко повече тихоокеанска вода от обикновено, още повече, че точно тогава времето се развали. Със задоволство забелязахме обаче, че „Кон-Тики“ може да бъде управляван в поразително голям ъгъл спрямо посоката на вятъра, стига той да идва косо откъм кърмата. В противен случай платното се обръщаше и пак трябваше да изпълняваме старите лудешки циркови номера, за да овладеем отново сала. В продължение на две денонощия карахме сала в посока север-северозапад. Морето се развълнува и стана несигурно, защото пасатът задуха колебливо ту от изток, ту от югоизток, но ние се издигаме и преминавахме над всички вълни, които се нахвърляха с рев отгоре ни. Непрестанно някой от нас наблюдаваше от мачтата, а когато се прехвърляхме през водните планини, хоризонтът ни значително се разширяваше. Гребените на вълните се извисяваха на два метра над покрива на бамбуковата кабина, а щом две силни вълни се сблъскваха като в двубой, те се вдигаха още по-нависоко и изхвърляха във въздуха свистящ стълб вода, който се изливаше в най-неочаквани посоки. Когато стана време за лягане, барикадирахме отвора на кабината с касите за хранителни припаси, но въпреки това прекарахме една мокра нощ. Едва бяхме заспали, когато дойде първият удар по стената на

кабината и докато през бамбуковата плетеница пръскаха като шадравани хиляди водни струйки, над сандъците се издигна същински разпенен порой, нахлу в кабината и се изля връз нас.

Когато се свихме, за да изтече водата, чух един сънлив глас:

— Телефонирайте да дойде водопроводчикът!

Водопроводчикът не дойде и затова тази нощ хубавичко се изкъпахме в леглата си. През дежурството на Херман на палубата попадна голям долфин.

На другия ден вълните не бяха толкова разбъркани, тъй като пасатът реши да духа известно време точно от изток.

Отменяхме се един друг на върха на мачтата, защото според изчисленията трябваше да достигнем загадъчното място преди обед. Този ден забелязахме повече живи същества в морето. Но може би просто наблюдавахме по-внимателно.

Преди обяд видяхме голяма риба меч, която приближаваше към сала точно под повърхността на водата. Между двете остри перки, които стърчаха над водата, имаше два метра разстояние и мечът ѝ изглеждаше почти толкова дълъг, колкото тялото. Рибата описа дъга близо до кърмчията и изчезна зад гребените на вълните. Докато ядяхме доста мокър и солен обяд, една конусовидна вълна издигна точно пред носа ни голяма морска костенурка с щит, глава и махащи перки. Когато на мястото на тази вълна се надигнаха две други, костенурката беше изчезнала така внезапно, както се и появи. Пак видяхме белезникавозеления отблясък от коремите на долфини, които се боричкаха във водата под бронираното влечуго. Тук океанът беше необикновено богат на съвсем дребни летящи риби, дълги около два сантиметра и половина, които плуваха на големи пасажи и често попадаха на сала. Освен това забелязахме единични птици скуа^[2] и често ни спхождаха албатроси, които кръжаха над сала и с раздвоените си опашки приличаха на огромни лястовици. Появяването на албатросите обикновено се смята като признак за близка суша и оптимизмът у всички ни растеше.

„Може би там наистина има скала или пясъчен нанос“, си мислеха някои от нас, а най-големият оптимист каза:

— Представете си, че се натъкнем на тревисто островче! Всичко е възможно, щом досега толкова малко хора са идвали тук. Тогава ще сме открили нова земя, остров Кон-Тики!

От обяд нататък Ерик все по-често се катереше върху кухненския сандък, откъдето гледаше с полупритворени очи през секстанта си. В 18:20 часа съобщи, че местоположението ни е 6 градуса и 42 минути южна ширина и 99 градуса и 42 минути западна дължина. Бяхме на една морска миля на изток от рифа на картата. Свалихме бамбуковия напречник и свихме платното. Вятърът идваше точно от изток и щеше да ни отведе бавно право към целта. Когато слънцето залезе в морето, вместо него изгря пълната луна с целия си блясък и освети повърхността на океана, която се дигнаше от хоризонт до хоризонт в черно и сребристо. Видимостта от върха на мачтата беше добра. Навсякъде виждахме дълги редици пречупващи се вълни, но никакъв постоянен прибой, който да се дължи на риф или плитчина. Никой не искаше да си легне; всички гледахме напрегнато, а на мачтата висяха по двама-трима наведнъж. През цялото време, докато минавахме над центъра на означеното място, измервахме дълбочината. На едно многократно копирено въже, дълго осемстотин метра, вързахме всички оловни тежести, които имахме, и въпреки че въжето висеше малко косо поради движението на сала, оловните тежести положително се намираха поне на шестстотин метра дълбочина. Обаче никъде не достигнахме дъно — нито на изток от това място, нито в средата, нито на запад от него. За последен път обгърнахме с поглед морската повърхност и след като се уверихме, че с чиста съвест можем да обявим мястото за проучено и лишено от каквито и да било плитчини, вдигнахме платното и завъртяхме кърмилото в обикновеното му положение, тъй че вълните и вятърът отново идваха откъм левия ъгъл на кърмата. След това продължихме напред с естествения курс на сала. Вълните идваха както преди и изтичаха през пролуките между трупите на кърмата. Пак можехме да спим и да се храним на сухо, макар че вълните около нас се надигнаха отново и бушуваха в продължение на няколко дни, а пасатът духаше колебливо ту от изток, ту от югоизток.

По време на това малко пътуване към мнимия риф научихме много за ролята на центровъчните дъски като кил. Когато Херман и Кнут се гмурнаха под сала и прибраха петата центровъчна дъска, разбрахме още нещо за тези странни дъски — нещо, което никой не е могъл да проумее, откакто самите индианци са изоставили този забравен спорт. На всички беше ясно, че центровъчните дъски действуват като кил и позволяват на сала да се движи под ъгъл към

вятъра. Но твърдението на старите испанци, че индианците до голяма степен „управлявали“ своите салове в океана с „известни центровъчни дъски, които втиквали в пролуките между трупите“, звучеше неразбираемо не само за нас, но и за всички, които са се занимавали с този въпрос. Щом центровъчната дъска стои притисната в тясната пролука, тя не може да се извърти и да действа като кърмило.

Открихме тайната по следния начин. Вятърът беше равномерен, морето — утихнало, така че в продължение на няколко денонощия „Кон-Тики“ поддържаше постоянен курс, без да пипаме вързаното кърмилно весло. Тогава втигнахме намерената центровъчна дъска в един процеп близо до кърмата и в същия миг „Кон-Тики“ се отклони с няколко градуса от западния си курс към северозапад и продължи спокойно и сигурно по новия курс. Когато извадихме центровъчната дъска, салът отново зави в предишния курс. А когато я издърпахме само наполовина, салът само наполовина се върна към стария курс. По този начин, като само поизтегляхме или втиквахме центровъчната дъска, можехме да променяме курса или да го задържаме, без да пипаме кърмилното весло. Това беше гениалната тайна на инките. Те изработили проста система на равновесие, при която поради натиска на вятъра върху платното мачтата става неподвижна точка. Двете части на сала са двете рамена — пред мачтата и зад мачтата. Ако общата площ на центровъчните дъски откъм кърмата надделее, носът на сала се извъръща по посока на вятъра, ако площта на центровъчните дъски отпред надделее, кърмата се извъръща по посока на вятъра. Центровъчните дъски, които се намират най-близо до мачтата, естествено оказват най-малко влияние върху движението на сала. Когато вятърът духаше откъм кърмата, центровъчните дъски преставаха да действуват и тогава беше невъзможно да се поддържа салът на курс, ако не управлявахме непрекъснато с кърмилното весло. При това салът лягаше точно напреки на вълните и понеже беше подълъг, не можеше да се прехвърля свободно през тях. А тъй като вратата на кабината и мястото ни за хранене бяха на десния борд, винаги гледахме вълните да идват косо откъм левия ъгъл на кърмата.

Положително можехме да продължим пътуването си през океана, ако кърмчията движеше нагоре-надолу някои от центровъчните дъски, вместо да тегли въжетата на кърмовото весло, но по това време бяхме

така свикнали с кърмовото весло, че само определяхме основния курс с центровъчните дъски, а предпочитахме да управляваме с веслото.

Следващата важна точка на нашето пътешествие беше също така невидима за окото, както и рифът, който не съществува освен на картата.

На четиридесет и петия ни ден в морето бяхме пропътували от 78-ия меридиан до 108-ия и достигнахме средата на пътя до първите острови, които лежаха пред нас. Зад гърба ни на изток се простираха четири хиляди километра морска шир до Южна Америка и точно толкова ни предстояха на запад до Полинезия. Най-близката суша по всички небесни посоки бяха островите Галапагос на изток-североизток и Великденският остров право на юг. Те се намираха на повече от хиляда километра от нас в безбрежния океан. А ние бяхме сами на далечно плаване, встрани от всички редовни морски пътища в Тихия океан.

Но всъщност не можехме да усетим тези огромни разстояния, защото, докато се движехме, хоризонтът се движеше незабелязано с нас и нашият плаващ свят си оставаше все същият кръг, издигащ се към небосвода със сала като център, а над нас нощ подир нощ отминаваха все същите звезди.

---

[1] Пау-уау — съвещание на мъжете от племето за решаване на въпроси, отнасящи се до съдбата на цялото племе. — Б.пр. ↑

[2] Скуа — северноатлантическа граблива птица. Това твърдение на автора е неправдоподобно. Навярно е видял други птици от семейството, към което принадлежи и скуа. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

ПРЕЗ ТИХИЯ ОКЕАН II

Смешен плавателен съд. С гумената лодка сред океана. Безпрепятствено напредване. Няма суша. По море в бамбукова колиба. На един меридиан с Великденския остров. Тайната на Великденския остров. Огромни божества и каменни гиганти. Червени каменни перуки. Майсторските творби на „дългоухите“. Тики прехвърля мост. Имената на местностите говорят. Ловим акули с ръце. Папагалът. „LI2B“ предава. Направлявани от звездите. Три вълни. Буря. Кървава баня в морето — кървава баня на сала. Човек зад борда. Още една буря. „Кон-Тики“ претърпява леки повреди. Вестители от Полинезия.

Когато морето не беше много развълнувано, често тръгнахме с малката гумена лодка да правим снимки. Никога няма да забравя първата ни такава разходка. Морето беше толкова спокойно, че на двама от нас се допря да пуснат подобната на балон лодчица и да погребат из океана. Едва се бяха отделили от сала, когато изтърваха греблата и почнаха да се заливат от смях. Докато лекото вълнение ги отнасяше, те ту се скриваха, ту пак се появяваха между вълните и щом ни зърнеха, така се смееха, че смехът им кънтеше над пустия Тих океан. Заоглеждахме се в недоумение, но не видяхме нищо смешно освен собствените си лица, обрасли с рунтави бради. Но тъй като двамата в лодката отдавна трябваше да са свикнали с брадите, почнахме да подозираме, че внезапно са се побъркали. Дали не бяха получили слънчев удар? От смях двамата ни приятели едва се добраха до „Кон-Тики“ и задъхвайки се, със сълзи на очи, само ни молеха да идем и видим с очите си.

С един другар скочихме в танцуващата гумена лодка.

Веднага ни грабна една вълна и ни отнесе встрани от сала. В същия миг се отпуснахме на дъното на лодката и почнахме да се смеем гръмогласно. Трябваше да се върнем колкото може по-скоро, за да

успокоим последните двама, които още не бяха излизали с лодката, защото те вече мислеха, че и четиримата сме окончателно полудели.

Това, което ни се стори тъй неудържимо смешно, бяхме самите ние и нашият горд плавателен съд. Дотогава не знаехме как изглеждаме отстрани в открито море. Погледнати от лодката, трупите изчезваха зад най-малките вълни, а когато изобщо се виждаше нещо, то беше ниската кабина с широкия отвор и къдравия покрив от листа, която се мяркаше между вълните. Кабината приличаше досущ на стара норвежка плевня, отнесена безпомощно в открито море, една поразрутена от вятъра плевня, пълна с изгорели от слънцето брадати скитници. Ако ни беше настигнал някой, тръгнал из океана във вана, бихме избухнали в същия неудържим смях. Дори и най-обикновената вълна скриваше кабината дополовина и изглеждаше, сякаш ще нахлуе безпрепятствено през широката врата, където лежаха брадатите разбойници и зяпаха. Но след това смешната постройка пак изплаваше над водата и брадясалите скитници си лежаха там сухи и невредими, както и преди. Зададеше ли се някоя по-голяма вълна, кабината и платното, и цялата мачта изчезваха зад водната планина. Но в следващия миг колибата със скитниците пак се появяваше. Отстрани това изглеждаше страшно и просто се чудехме как досега всичко е минало тъй гладко на нашия необикновен плавателен съд.

Следващия път, когато излязохме да се посмеем над себе си, за малко не се случи нещастие. Вятърът и вълнението бяха по-силни, отколкото мислехме, и „Кон-Тики“ си проправяше път през вълните много по-бързо, отколкото предполагахме. Трябваше да гребем сред океана с все сила, за да настигнем непокорния сал, който не можеше да спре и почака, а съвсем пък не можеше да завие и да се върне. Дори когато останалите на „Кон-Тики“ свиха платното, вятърът така силно биеше в бамбуковата кабина, че балсовият сал се носеше на запад със същата скорост, с която ние успяхме да гребем подире му в подскачащата кръгла гумена лодка с малките като играчки гребла. Всеки от нас мислеше само за едно-единствено нещо — не бива да се разделяме! Прекарахме страшни минути сами в океана, докато успеем да настигнем бягащия сал и да изпълим отново на палубата при другите, където се чувствавахме у дома си.

От този ден нататък беше най-строго забранено да се излиза с лодката, ако тя не е вързана с дълго въже за сала, та в случай на нужда

останалите да могат да я изтеглят. Затова никога не се отдалечавахме много от сала, освен когато вятърът беше съвсем слаб и Тихият океан се къдреше едва забележимо. Но такива условия имаше едва след като преполовихме пътя и океанът се стелеше около нас могъщ и безкраен, обгърнал земното кълбо по всички небесни посоки. Тогава можехме спокойно да напуснем „Кон-Тики“ и да отплаваме в синьото пространство между небето и морето. Когато виждахме как в далечината очертанията на нашия сал стават все по-малки, а голямото платно се превръща в неясен правоъгълник на хоризонта, понякога внезапно ни обземаше чувство на самота. Океанът се простираше под нас така син, както и небето над нас, и там, където се срещаха, цялата синева се сливаше. Струваше ни се, че висим в пространството. За нас целият свят беше празен и син и в него нямаше постоянни неподвижни точки освен златното горещо тропическо слънце, което жареше по вратовете ни. В такива мигове далечното платно на самотния сал, което се открояваше на хоризонта, ни привличаше като магнит. Тогава загребвахме бързо към него и се сгушвахме на „Кон-Тики“ с чувството, че сме се прибрали у дома, в нашия собствен свят, и макар да се намирахме на сал, струваше ни се, че стъпваме върху здрава безопасна почва. А в бамбуковата кабина ни чакаше сянка и ни облъхваше миризма на бамбук и сухи палмови листа. Обляната от слънце синя чистота, която се виждаше през отворената стена на кабината, ни беше напълно достатъчна. Бяхме свикнали с тази гледка и известно време тя ни задоволяваше, докато безпределната чиста синевина отново ни примамеше да се впуснем навън.

Забележително е какво силно психологическо въздействие оказваше върху нас тази крехка бамбукова кабина. Размерите ѝ бяха два и половина на четири и половина метра и за да намалим налягането на вятъра и вълните, я построихме толкова ниска, че не можехме да застанем прави дори под най-високата част на покрива. Стените и покривът ѝ се състояха от здрави бамбукови пръчки, вързани и притегнати една за друга и покрити с рогозка от жилав нацепен бамбук. Жълтите и зелени пръчки и къдравата зеленина, която висеше от покрива, действуваха много по-успокоително на очите, отколкото някоя кабина с бели стени. Въпреки че една трета от дясната стена на бамбуковата кабина беше отворена и през пролуките на стените и покрива проникваха лъчите на слънцето и луната, това

първобитно убежище ни вдъхваше по-силно чувство на сигурност, отколкото биха могли да ни дадат при същите обстоятелства белите стени и затворените люкове на параходна кабина. Опитавме се да намерим обяснение на този странен факт и стигнахме до следното заключение. Съзнанието ни не беше привикнало да свързва едно покрито с палмови листа бамбуково жилище с пътешествие по море. Не съществуваше никаква естествена връзка между големия, вълнуващ се океан и ветровитата палмова колибка, която се носеше по вълните. Затова или колибката ще изглежда не на място между вълните, или пък вълните ще изглеждат не на място край стените на колибката. Докато си стояхме на сала, бамбуковата колиба и нейното ухание на джунгла беше нашата действителност, а буйните вълни ни се струваха някак недействителни. Но погледнати от гумената лодка, вълните и колибата разменяха ролите си. Фактът, че балсовите трупи винаги минаваха над вълните като плуваща чайка и пропускаха водата да изтича през кърмата, ни вдъхваше непоклонливо доверие в сухата част, където се намираше кабината. Колкото повече пътувахме, толкова по-сигурни се чувствувахме в уютната си бърлога и възприемахме белите хребести вълни, които се гонеха пред вратата ни като вълнуващ филм, който не представлява никаква опасност за нас. Макар че тази врата се намираше на по-малко от два метра от края на сала и на половин метър над водолинията, щом пропълзявахме през нея, струваше ни се, че сме се отдалечили на много мили от морето и сме влезли в някакво убежище сред джунглите, далеч от опасностите на океана. Там можехме да си легнем по гръб, да гледаме нагоре към странния покрив, който се огъваше под вятъра, и да вдъхваме с наслада уханието на свежо дърво, бамбук и сухи палмови листа, което ни напомняше за джунглите.

Понякога излизахме и нощем с гумената лодка, за да видим как изглеждаме тогава. Смолисточерни вълни се издигаха отвред като стени и милиарди тропически звезди изтръгваха бледи отблясъци от планктона в морето. Светът беше прост — звезди в мрака. Внезапно ставаше без значение дали живеем в 1947 година преди или след новата ера. Ние просто живеехме и го чувствувахме с пределна яснота. Съзнавахме, че и преди ерата на техниката хората са живеели, и то може би по-пълноценно, отколкото живеем ние сега. Времето сякаш преставаше да съществува; всичко реално, всичко значимо днес беше

същото, каквото е било винаги и винаги ще бъде. Бяхме потънали в лоното на историята, погълнати от нейното единствено мерило — равенство в безкраен непокътнат мрак под звездната гмеж. В нощния мрак „Кон-Тики“ се издигаше над вълните и потъваше пак зад черните водни маси, когато се препречваха между него и нас. Лунната светлина придаваше на сала особен призрачен вид. Дебелите лъскави трупи с ресни от водорасли, правоъгълното черно очертание на викингското платно, крехката бамбукова колиба, а зад нея жълтата светлина на парафиновия фенер, закачен на кърмата — всичко това приличаше по-скоро на картина от вълшебна приказка, отколкото на жива действителност. От време на време салът изчезваше напълно зад черните вълни, после пак се издигаше и се очертаваше рязко като силует на звездното небе, а от трупите се стичаше искряща вода.

Когато ни завладяваше странното настроение, което излъчваше самотният сал, ние можехме съвсем ясно да си представим как някога, когато човекът е прекосил за първи път този океан, по хоризонта се е носила цяла флотилия от подобни плавателни съдове, пръснати ветрилообразно, за да не пропуснат да намерят суша. Малко преди пристигането на испанците в Южна Америка инката Тупан Юпанки, покорител на Перу и Еквадор, потеглил през океана с многохилядна войска на балсови салове, за да търси някакви острови, които според слуховете се намирали сред Тихия океан. Открил два острова — предполага се, че това били островите Галапагос — и след осеммесечно отсъствие той и многобройните му гребци с мъка успели да се доберат до Еквадор. Неколкостотин години преди това Кон-Тики и неговите последователи навярно са отплавали в подобни формации, но не е имало защо да се връщат.

Когато се прибирахме на сала, често сядяхме в кръг около парафиновия фенер на бамбуковата палуба и говорехме за мореплавателите от Перу, които са преживели всичко това хиляда и петстотин години преди нас. Фенерът хвърляше върху платното огромните сенки на брадати мъже и ние мислехме за брадатите бели мъже, живели някога в Перу. По тяхната митология и архитектура можехме да проследим целия им път от Мексико до Средна Америка и през северозападните области на Южна Америка чак до Перу, откъдето при нахлуването на инките тази тайнствена цивилизация изчезва като магическа пръчка и пак тъй внезапно се появява далеч в

морето на самотните западни острови, до които сега приближавахме. Дали тези странстващи учители не са били някакъв културен народ от Средиземноморието, който по същия простиък начин някога в праисторията е прекосил Атлантическия океан от Канарските острови до Мексиканския залив, използвайки западните морски течения и пасата? Вече не вярвахме, че океаните могат да изолират напълно континентите един от друг. Въз основа на важни съображения мнозина изследователи са твърдели, че великите индиански култури, от ацтеките в Мексико до инките в Перу, са се породили благодарение на внезапни влияния, дошли през океана от изток, а както е известно, всички останали индиански племена, общо взето, са азиатски ловджийски и рибарски племена, проникнали в продължение на двадесет хиляди или повече години от Сибир в Америка. Поразително е наистина, че няма никакви следи от постепенно развитие на забележителните цивилизации, простирали се някога от Мексико до Перу. Колкото по-дълбоко копаят археолозите, толкова по-висока култура откриват — докато стигнат до определена точка, където явно личи, че тези древни цивилизации са възникнали без никаква основа сред първобитни племена.

Тези култури са се появили, където течението от Атлантическия океан навлиза в Мексиканския залив — сред пустините и джунглите на Централна и Южна Америка — и където условията за живот са изтощителни, а не в области с по-умерен климат, където и в миналото съществували по-благоприятни условия за културно развитие, точно както в наши дни.

Същото забелязваме и на островите в Южното море. Най-дълбоки следи от тази култура има на острова, който лежи най-близо до Перу, тоест на Великденския остров, макар че това незначително островче е безводно и неплодородно и от всички острови в Тихия океан е най-отдалечено от Азия.

Насред път бяхме преплавали разстояние, равно на това от Перу до Великденския остров и този определен в легенди и предания остров лежеше точно на юг от нас. Ние всъщност потеглихме от едно съвсем случайно място по средата на перуанското крайбрежие, за да повторим предполагаемия маршрут на древните салове. Ако бяхме напуснали брега по на юг, някъде към Тиахуанако, разрушения град на Кон-Тики,

вятърът щеше да е същият, но течението — по-слабо, и то би ни отнесло към Великденския остров.

Когато отминахме 110 градуса западна дължина, навлязохме в полинезийско морско пространство, тъй като Великденският остров, който се числи към Полинезия, сега се намираше по-близо до Америка, отколкото се намирахме ние. Бяхме на една дължина с първия авангард на островите в Южното море, средището на най-старата цивилизация на островите. Вечер, когато пламтящият ни пътеводител — слънцето — слизаше от небето и изчезваше на запад в океана заедно с целия си спектър от багри, галещият пасат вдъхваше живот на преданията за странната загадка на Великденския остров.

Далеч на юг, на Великденския остров, стоят изсечени от камък големи, гигантски глави със заострени бради и с черти на хора от бялата раса — стоят, сякаш потънали в размисление над тайната на вековете. Така стояли те, когато първите европейци открили острова през 1722 година, вече цели двадесет и две полинезийски поколения от времето, когато дедите на сегашното население пристигнали на острова със своите канута и изстребили всички зрели мъже на тайнствения народ, който заварили там. Оттогава гигантските каменни глави на божества на Великденския остров се смятат за най-забележителен символ на неразгадаемите тайни на древността. Тук-таме по склоновете на голия остров се издигат към небето огромни фигури — изправени каменни колоси с човешки образи, майсторски изсечени от един блок, високи колкото три-четириетажна сграда. Как са могли хората на древността да изваят, пренесат и изправят такива гигантски каменни колоси? И това като че ли им се струвало недостатъчно трудно, та върху някои от главите, на около дванадесет метра височина от земята, закрепяли по един голям блок от червен камък, наподобяващ огромна перука. Какво означава всичко това и какви технически познания са имали изчезналите строители, справяли се със задачи, достатъчно сложни, за да затруднят и най-прочутите съвременни инженери?

Ако свържем всички частични сведения, които имаме, мистерията на Великденския остров може би не е неразгадаема, особено като се имат предвид и древните мореплаватели, дошли със салове от Перу. Този древен културен народ е оставил на острова следи, които времето не е успяло да заличи.

Великденският остров е връх на стар изгаснал вулкан. Застлани пътища, прокарани от някогашните обитатели на острова, водят до добре запазени пристани край брега, което доказва, че тогава бреговата линия на острова се е намирала на същата височина, както и днес. Великденският остров не е остатък от потънал континент, а съвсем мъничък, пуст остров, който е бил толкова малък и усамотен някога като културно средище на Тихия океан, както и сега.

По средата на този конусообразен остров се намира кратерът на загаснал вулкан, а дълбоко в самия кратер е разположена каменната кариера и удивителната работилница на скулпторите. Тя и до днес се е запазила точно в такъв вид, в какъвто древните ваятели и строители са я оставили преди стотици години, когато са се втурнали към източния нос на острова, дето според преданието новопристигналите съсекли до един всички зрели мъже сред островитяните. Поради това ненадейно прекъсване на работата на ваятелите ние можем да добием ясна представа за обикновения работен ден в кратера на Великденския остров. Навред около мястото, където са работили те, лежат разпръснати твърдите като кремък каменни брадви на скулпторите и свидетелствуват, че този културен народ не е познавал желязото, също както ваятелите на Кон-Тики, когато били принудени да избягат от Перу, оставяйки след себе си по платото на Андите подобни огромни каменни статуи. На Великденския остров и в Андите все още съществуват каменоломните, където легендарните бели брадати мъже изсичали дванадесетметрови каменни блокове направо от планинските склонове с помощта на сечива, направени от още по-твърд камък. И на двете места гигантските блокове, които тежали много тонове, били пренасяни на разстояние от много километри през неравна местност и изправяни като огромните човешки фигури или пък нареждани един върху друг, за да образуват тераси и стени, чието предназначение е неизвестно.

Много недовършени огромни каменни фигури все още лежат в нишите, дето са били започнати — по стената на кратера на Великденския остров, - и показват как е протичала работата в различните етапи. Най-голямата човешка фигура, която е била почти завършена, когато майсторите са били принудени да избягат, е дълга двадесет и два метра и ако бяха успели да я завършат и изправят, главата на този каменен колос щеше да бъде на едно равнище с

покрива на осеметажна сграда. Всяка фигура била изсичана от цял каменен блок и работните ниши на скулпторите около лежащите каменни фигури показват, че над една статуя не са работили много хора едновременно. Легнали по гръб, с прегънати лакти и поставени на корема длани — точно както каменните колоси в Перу, — фигурите на Великденския остров били завършвани до най-малката подробност, преди да ги изнесат от работилницата и да ги прекарат до мястото, за което били предназначени. В последния стадий на работа в каменоломната гигантската статуя оставала свързана с планината чрез тясна каменна ивица по протежение на гърба, след което и тя бивала отсичана, като междувременно крепели статуята с подложени под нея камъни.

Голям брой такива фигури ваятелите спускали до дъното на кратера и ги изправяли по склоновете му. Но най-големите колоси издърпвали нагоре по стената на кратера, пренасяли ги на много километри през непроходими местности, изправяли ги върху каменна поставка и слагали на главите им по един огромен червен къс. Самото пренасяне на статуите може да изглежда съвсем необяснимо, но ние не можем да отречем, че е ставало, както не можем да отречем, че изчезналите от Перу строители са оставили по възвишенията на Андите равностойни каменни колоси, които представят тези хора като ненадминати майстори в това изкуство. Въпреки че статуите на Великденския остров са най-големи и най-многобройни и че тамошните ваятели са развили своеобразен стил, същият този изчезнал цивилизован народ е издигнал подобни огромни статуи с човешки образ и на много други тихоокеански острови, които лежат най-близо до Америка. Навсякъде статуите бивали пренасяни до мястото на храма от далечни каменоломни. На Маркизките острови чух предания за начина, по който били придвижвани огромните камъни, и тъй като те се покриват напълно с разказите на туземците за пренасянето на каменните колони за огромния портал на остров Тонгатабу, можем да приемем, че и на Великденския остров са си служили със същия способ, когато пренасяли статуите, защото и там живеел същият народ.

Скулптурната работа в каменоделната отнемала много време, но се извършвала от малък брой опитни ваятели. В замяна на това пренасянето на завършените статуи ставало по-бързо, но изисквало голям брой хора. По онова време малкият Великденски остров бил

богат на риба и култивиран: имало големи плантации, засадени с перуански сладки картофи. Специалистите смятат, че по време на своя разцвет островът спокойно е могъл да изхранва население от седем до осем хиляди души. Около хиляда мъже са били необходими, за да извлекат огромните статуи по стръмната стена на кратера, а петстотин били достатъчни, за да ги теглят по-нататък.

От лико и растителни влакна населението изплитало здрави въжета; полагали каменния колос върху дървена рамка, под която слагали пънове и дребни камъни, смазани със сок от корени на растението таро, за да се плъзгат, и така тълпите го влачели. Древните цивилизовани народи били майстори в изплитането на всякакви въжета. Това изкуство било познато на островите в Южното море и особено в Перу, където първите европейци заварили висящи мостове с дължина до сто метра над пропасти и поройни реки — мостове, които се крепели на плетени въжета, дебели колкото талия на едър мъж.

Когато каменният колос пристигал на определеното за него място, възниквало друго затруднение: как да бъде изправен. Тогава тълпата издигала временен насип от камъни и пясък — полегат от едната страна и отвесен от другата — и издърпвала великана с краката напред по полегатата страна. Щом достигала върха, статуята преминавала през ръба и се плъзвала надолу по отвесната страна на насипа, така че основата ѝ попадала в предварително изкопана яма. Насипът все още стоял; тилът на великана опирал във върха му. Тогава изкачвали по насипа отделен каменен цилиндър, закрепвали го върху главата на статуята и след това отстранявали насипа. Такива готови насипи стоят на няколко места по Великденския остров и до ден-днешен очакват огромните статуи, които никога няма да дойдат. Тази техника заслужава възхищение и ако престанем да подценяваме интелигентността на древните хора и възможностите, с които са разполагали по отношение на време и работна сила, ще видим, че в нея няма нищо загадъчно.

Но защо са правели тези статуи? И защо е било необходимо да ходят чак в друга каменоломна на седем километра от работилницата в кратера, за да си набавят специалния червен камък, който поставяли върху главите на статуите? В Южна Америка и на Маркизките острови цялата статуя често е направена от такъв червен камък. Ваятелите са ходели надалеч, за да го намерят. Червените украшения на главата

били важен отличителен белег на високопоставените личности както в Полинезия, така и в Перу.

Нека най-напред видим кого са изобразявали колосите. Когато пристигнали на Великденския остров, първите европейци видели на брега загадъчни „бели хора“ и за разлика от общоприетото сред тези народи, между тях имало мъже с дълги буйни бради — потомци на онези жени и деца от предишното население на острова, които били пощадени от нашествениците. Самите туземци заявили, че някои от дедите им били бели, а други кафяви. Според техните изчисления кафявите им деди се преселили на острова от друга част на Полинезия преди двадесет и две поколения, а първите им праотци дошли с големи плавателни съдове от изток преди петдесет и седем поколения (т. е. около 400–500 година от н. е.). Хората, които пристигнали от изток, носели името „дългоухите“, защото удължавали ушите си, като закачали тежести на меката част на ухото, тъй че провисвала чак до раменете им. Именно тези тайнствени „дългоухи“ били съсечени, когато „късоухите“ пристигнали на острова. Всички каменни статуи на Великденския остров имат големи уши, провиснали до раменете им, каквито са имали и самите ваятели.

А преданията на перуанските инки разказват, че слънчевият крал Кон-Тики властвувал над едни бели хора с бради, които инките наричали „големоухите“, защото удължавали ушите си, та им стигали чак до раменете. Инките подчертават, че именно „големоухите“ на Кон-Тики издигнали изоставените огромни статуи из възвишенията на Андите, преди да бъдат отчасти изклани и отчасти прогонени от самите инки след битката на един остров в езерото Титикака.

И така: белите „големоухи“ на Кон-Тики изчезнали от Перу в западна посока с богат опит в изработването на колосални каменни статуи, а белите „дългоухи“ на Тики пристигнали от изток на Великденския остров добре запознати със същото изкуство и веднага започнали да го упражняват с голямо съвършенство. На малкия Великденски остров не е открито нищо, което да свидетелствува за постепенно развитие на това изкуство — развитие, предшествувало майсторските творби на острова.

Между големите каменни статуи в Перу и тези на някои острови в Южното море често пъти има по-голяма прилика, отколкото между статуите от различни острови в Южното море. На Маркизките острови

и на Таити подобни статуи носят общото название „Тики“ и изобразяват прославени в историята на острова деди, които след смъртта си били издигани в богове. Тук безсъмнено можем да намерим и обяснението на особената червена шапка на статуите от Великденския остров. Както вече споменах, по всички полинезийски острови се срещали отделни лица и цели семейства с червеникави коси и светла кожа и самите островитяни твърдели, че тези хора били потомци на белия народ, който пръв обитавал островите. На някои от островите участниците в устройваните религиозни тържества боядисвали лицата си бели и косите червени, за да приличат на най-древните си деди. При ежегодни обреди на Великденския остров обръсвали цялата коса на главното лице в тържеството, за да боядисат главата му с червена боя. Огромните червени каменни перуки на гигантските статуи на Великденския остров са издялани във форма, характерна за местната мъжка прическа — най-отгоре имат объл издатък, тъй като съществувал обичай мъжете да носят косите си стегнати в малък кок по средата на темето.

Статуите на Великденския остров имат дълги уши, защото самите ваятели имали удължени уши. Те имат на главите си перуки от специално избран червен камък, защото и самите ваятели имали червеникави коси. Брадите им са заострени и издадени напред, защото самите ваятели носели бради. Лицата им са с характерните черти на бялата раса — тесен, прав, издаден нос и тънки, остро очертани устни, защото самите ваятели не принадлежали към кафявата раса. И ако статуите имат огромни глави и съвсем къси крака, с ръце, поставени в особено положение върху корема, то е, защото ваятелите още от Перу били свикнали да правят своите гигантски статуи точно по този начин. Единствената украса на фигурите на Великденския остров е поясът около корема на всички статуи. Същия символичен пояс намираме и при статуите в древните развалини на града на Кон-Тики край езерото Титикака. Това е мистичната емблема на бога на слънцето — поясът на дъгата. На остров Мангарева съществува мит, според който богът на слънцето свалил от кръста си дъгата — своя вълшебен пояс — и по нея се спуснал от небето в Мангарева, за да насели острова с белокожите си деца. Някога на всички тези острови, както и в Перу, смятали слънцето за свой родоначалник и праотец.

Често сядяхме на палубата под звездното небе и се вживявахме в странната история на Великденския остров, макар че салът ни отнасяше право към центъра на Полинезия и нямаше да видим нищо от този загадъчен остров освен името му на картата. Но тъкмо този остров е толкова пълен със следи от Изтока, че самото му име може да ни насочи към правия път в нашите издирвания.

На картата пише Великденски остров, защото някакъв случаен холандец „открил“ острова на Великден. Оттогава сякаш сме забравили, че туземците, които отдавна вече живеели там, наричали своята родина с по-смислени имена, имена с по-голямо значение. За любимите същества обикновено измисляме много имена; този остров има не по-малко от три полинезийски названия.

Едното му име е Те-Пито-Те-Хенуа, което означава „Пъпът на островите“. Това поетично название явно поставя Великденския остров в по-особено положение спрямо останалите острови, които се намират на запад; според самите полинезийци то е най-старото му име. На източния бряг на острова близо до мястото, където според преданието първите „дългоухи“ слезли на брега, се намира старателно издялан кръгъл камък, наричан „Златният пъп“, който населението смята за център на самия Великденски остров. Всеки, който познава мирогледа на поетичните полинезийци, ще разбере, че това символично название намеква за откриването или „раждането“ на островите и че когато полинезийците са нарекли най-близкия до Южна Америка Великденски остров „Пъпът на островите“, те са го почели като съединително звено с предишната родина на своите деди.

Второто име на Великденския остров е Рапа Нуи и значи „Голяма Рапа“, докато Рапа Ити, или Малка Рапа, е друг остров със същата големина, който се намира на много голямо разстояние западно от Великденския остров. Знае се, че у всички народи съществува обичай да наричат първото си поселище например „Голяма Рапа“, а следващото назовават „Нова Рапа“ или „Малка Рапа“, дори когато селищата са еднакво големи. У туземците от Малка Рапа са се съхранили предания, според които първите обитатели на острова пристигнали от Голяма Рапа — Великденския остров на изток, — най-близкия до Америка. Това направо подсказва, че преселението поначало е станало от изток на запад.

Третото и последно име на този ключов остров е Мата-Ките-Рани, което значи „Окото (което) гледа (към) небето“. На пръв поглед то може да предизвика недоумение, защото сравнително ниският Великденски остров не може да види небето по-добре, отколкото други, гордо извисени планински острови като например Таити, Маркизките острови и Хавай. Но думата „рани“, или небе, има двойно значение за полинезийците. Тя значи също и предишната родина на дедите им, свещената страна на бога на слънцето, планинското царство, което Тики напуснал. Много знаменателно е, че от хилядите острови в океана именно най-близкият до Америка, Великденският остров, е бил наречен „Окото, което гледа към родината“. То е още по-поразително, ако знаем, че сродното име „Мата Рани“, което на полинезийски значи „Небесно око“, е старото перуанско название на една местност по тихоокеанското крайбрежие на Перу, точно срещу Великденския остров и точно под разрушения древен град на Кон-Тики в Андите.

Великденският остров ни даваше достатъчно теми за разговор — седяхме на палубата под звездното небе и се чувствувахме като участници в цялото това древно приключение. Струваше ни се, че от времето на Тики не сме вършили друго, освен да плаваме из океана под слънце и звезди, за да търсим земя.

Не изпитвахме вече същото страхопочитание към вълните и океана както преди. Оpozнахме ги, а познавахме и тяхното отношение към нас, шестимата на сала. Дори акулата стана част от всекидневието ни. Разбрахме и нея, и навиците ѝ. Вече не посягахме към ръчните харпуни и дори не се отдръпвахме от ръба на сала, ако някоя акула минеше край нас. Напротив, понякога дори се опитвахме да хванем гръбната ѝ перка, докато тя се плъзгаше невъзмутимо покрай трупите. Това в края на краищата се превърна в съвършено нов вид спорт — наддърпване с акули, и то без въже.

Почнахме съвсем скромно. Лесно улавяхме повече долфини, отколкото можехме да изядем. За да не се лишим от едно любимо развлечение, а в същото време да не ловим рибите напразно, измислихме смешен вид риболов без кука, който доставяше удоволствие и на нас, и на долфините. Връзвахме за едно въже летящи риби и ги пускахме по повърхността на водата. Долфините се стрелваха нагоре и захапваха рибата, а ние почвахме да дърпаме —

дърпаха и долфините; ставаше истинско цирково представление, защото, ако дОлфинът изпуснеше рибата, на негово място идваше друг. Ние се забавлявахме, а накрая дОлфинът си получаваше рибата.

След това започнахме същата игра с акулите. На едно въже връзвахме парче риба или торбичка с остатъци от обедата ни и пускахме въжето да се влачи отзад. Вместо да се обърне по гръб, акулата изваждаше муцуната си над водата и с широко отворена паст плуваше към храната, за да я налапа. Не можехме да се стърпим да не дръпнем въжето точно когато щеше да затвори челюсти. Измамената акула продължаваше да плува подир примамката с неописуемо глупав и покорен вид и отново отваряше уста, за да лапне отпадъците, които се изплъзваха изпод носа ѝ. Играта завършваше с това, че акулата идваше досами трупите и подскачаше като гладно куче, за да улови храната, която се люлееше в торбичка точно над носа ѝ. Струваше ни се, че храним зяпнал хипопотам в зоологическа градина, и един ден към края на юли, след като бяхме прекарвали на сала три месеца, записах в дневника следното:

„Сприятелихме се с акулата, която днес плуваше подире ни. Докато обядвахме, я хранехме с остатъците, като ги изсипвахме направо в зиналата ѝ паст. Когато плува покрай нас, тя прилича на полудиво, полудобродушно, приятелски настроено куче. Не може да се отрече, че акулите понякога изглеждат доста симпатични, стига да не попаднеш между челюстите им. Ние поне намираме, че е забавно да са край нас, но не и когато се къпем“.

Веднъж бамбуковата пръчка, за която бяхме вързали торбичката с храна за акулите, лежеше готова на края на сала, но дойде голяма вълна и я отнесе зад борда. Пръчката плуваше вече на около двеста метра зад сала, когато изведнъж се изправи във водата и бързо заплува сама подир него, сякаш имаше намерение да се върне послушно на мястото си. Поклащайки се, въдицата приближи и ние видяхме, че точно под нея плува триметрова акула, а пръчката стърчи от устата ѝ над вълните като перископ. Акулата беше глътнала торбичката с храната, без да прегризе въжето. След малко бамбуковата пръчка ни настигна, съвсем спокойно ни задмина и се изгуби в далечината пред нас.

Въпреки че постепенно почнахме да гледаме на акулата със съвсем други очи, страхопочитанието ни към нейните пет-шест реда

остри като бръснач зъби, които дебнеха от огромната ѝ паст, не намаля.

Веднъж Кнут, без да иска, поплува заедно с една акула. Никому не се разрешаваше да плува далеч от сала, едно поради бързия му ход и друго поради близостта на акулите. Но един ден, при пълно безветрие, и след като изловихме всички акули, които ни преследваха, си разрешихме да Поплуваме малко из океана. Кнут скочи и се плъзна доста надалеч под водата, преди да излезе на повърхността и да заплува обратно. В същия миг видяхме от мачтата, че дълбоко във водата зад Кнут се появи сянка, значително по-голяма от него. За да не се изплаши Кнут, предупредихме го колкото може по-спокойно и той се понесе с най-голяма бързина към сала. Но сянката в дълбочината принадлежеше на още по-добър плувец, който се стрелна нагоре и взе да настига Кнут. Стигнаха едновременно до сала. Докато Кнут се качваше на палубата, под корема му се плъзна двуметрова акула и спря край нас. От благодарност, че не ухапа Кнут, я дарихме с цяла вкусна долфинова глава.

Акулите обикновено се настървяват повече чрез обонянието, отколкото чрез зрението си. Понякога седяхме на ръба на сала с крака във водата и акулите приближаваха на около метър от тях, а после преспокойно обръщаха опашки и се отдалечаваха. Но ако водата беше дори съвсем малко окървавена, както например, когато чистехме риба, перките им оживяваха и изведнъж се събираха около нас като мухи на месо. Изхвърляхме ли вътрешностите на уловена акула, живите просто освирепяваха и се мятаха около сала като бесни. Изяждаха лакомо черния дроб на собствените си родственици и ако тогава някой потопеше крак във водата, долитаха като ракети и дори забиваха зъби в трупите на мястото, където миг преди това е бил кракът. Акулата е напълно роб на своите прищевки.

Отношенията ни с акулите стигнаха дотам, че накрая почнахме да ги дърпаме за опашките. Да дърпаш животното за опашката, обикновено се смята за твърде лоша шега, но никой досега не е опитвал да дърпа за опашката акула! В действителност това е много увлекателно занимание.

За да хванем акулата за опашката, трябваше най-напред да ѝ поднесем някое истинско лакомство. Тя с готовност подаваше глава от водата, за да го улови. Поднасяхме ѝ храната в торбичка, вързана с въже, защото, ако веднъж си хранил акула с ръка, втори път едва ли ще

ти се доще. Ако храниш с ръка куче или питомна мечка, те захвапват месото и почват да го дърпат и гризат, докато отхапят къс от него или изтръгват цялото парче от ръката ти. Но ако от почтително разстояние поднесеш на акулата голям долфин, тя се подава от водата и само щраква с челюсти. Без да усетиш и най-слабо подръпване, половината долфин изчезва, а ти оставаш само с опашката в ръка. Струваше ни голямо усилие да срежем напреки някой долфин. Акулата само помръдва странично челюстите си, пълни с триъгълни, остри като трион зъби, и за част от секундата прегризва като с машина за рязане на салам целия долфин, включително гръбнака.

Когато акулата спокойно се обръща, за да се гмурне, опашката ѝ излиза над водата и не е трудно да се улови. Кожата на акулата прилича на шкурка и лесно се задържа в ръка, а в извивката на голямата перка на опашката ѝ има вдлъбнатинка, сякаш създадена, за да се хваща здраво с ръка. Успеехме ли да я уловим за това място, акулата нямаше никаква възможност да се изплъзне. Тогава трябваше да дръпнем бързо, преди да се е окопитила, и да изтеглим колкото е възможно по-голяма част от опашката ѝ върху трупите.

В първите една-две секунди акулата още не схващаше какво става. После почваше обезсърчено да мята и блъска предната част на тялото си в сала, което нямаше смисъл, защото, лишена от замаха на опашката си, акулата е безсилна. Останалите перки и служат само да пази равновесие и да направлява движението си. След няколко отчаяни опита да се отскубне, при които трябваше само да задържаме здраво опашката, смаяната акула окончателно падаше духом, ставаше апатична и най-после съвсем се вцепеняваше. Когато се укротяваше, сякаш изчакваше събитията, настъпваше моментът да напрегнем всички сили и да я издърпаме на сала. Рядко ни се удаваше да изтеглим повече от половината тяло на тежката риба върху трупите, защото в тоя миг акулата се съвземаше и довършваше сама нашето дело. С яростно движение отмяташе глава нагоре и попадаше върху трупите. Тогава трябваше да я дръпнем още веднъж с все сила и бързо да отскочим настрана, ако искахме да спасим краката си, защото сега акулата не знаеше милост. Мяташе се по палубата с огромни скокове, а опашката и се блъскаше в бамбуковата стена като парен чук. Вече не щадеше стоманените си мускули. Огромните и челюсти зееха широко разтворени, а острите зъби тракаха и търсеха да захвапят нещо във

въздуха. Понякога бойният танц завършваше с това, че акулата, случайно или не, падаше в морето и след преживяното позорно унижение изчезваше завинаги, но обикновено се мятеше безцелно по трупите на кърмата, докато успеехме да наденем примка на опашката и или докато престанеше навеки да точи ужасните си зъби.

Папагалът изпаднаше във възторг, когато на палубата имаше акула. Довтасваше тичешком от бамбуковата кабина, покатерваше се с лудешка бързина по стената и си намираще безопасно място за наблюдение на покрива от палмови листа. Там оставаше, като ту клатеше мъдро глава, ту пърхаше напред-назад по стряхата и крещеше от въодушевление. Отдавна беше станал отличен моряк и неизчерпаем източник на шеги и смях. Винаги смятахме, че на сала сме седем души — шест човека и един зелен папагал. Крабът Йоханес все пак трябваше да се примири с това да бъде зачислен като студенокръвна притурка към екипажа. Нощем папагалът се прибираше в кафеза си, окачен под покрива на бамбуковата кабина, а денем се разхождаше наперено по палубата или висеше по напречниците и въжетата, където се премяташе и изпълняваше какви ли не главозамайващи акробатически номера. В началото бяхме поставили винтови притегалки на щаговете^[1] на мачтата, но те протриваха въжетата и скоро ги заменихме с обикновени моряшки възли. Когато щаговете се разтягаха от слънцето и вятъра, с общи усилия трябваше да ги затегнем отново, за да не се протрият от люшкането на тежките като стомана мачтови греди от мангрово дърво, които щяха да се строполят връз нас, ако въжетата се скъсат. Докато опъвахме и затягахме въжетата, в най-напрегнатите моменти папагалът започваше да кряска с дрезгавия си глас:

— Дърпай! Дърпай! Хо-хо-хо-хо, ха-ха-ха!

Успееше ли да ни развесели, той се разтрисаше от смях над собствената си духовитост и изпълняваше лудешки салта по въжетата.

В началото папагалът беше недружелюбно настроен към двамата радисти. Случваше се те да седят в радиопредавателния кът, поставили на уши магическите слушалки, погълнати от току-що установената връзка с някой радиолобител, да речем от Оклахома. Ала изведнъж слушалките онемяваха и не искаха да издадат нито звук, колкото и радистите да оправяха жиците и да въртяха копчетата. Тогава знаехме, че папагалът пак се е проявил и е прегризал антената. Това ставаше

особено често през първия месец, когато привързвахме антената за балон, който пускахме да се носи високо над сала. Но веднъж папагалът се разболя сериозно. Сви се в кафеза мрачен и навъсен и два дни не докосна храна, а във „визитните му картички“ проблясваха златисти парченца от антената. Тогава радистите се разкаяха за всичките си лоши думи по негов адрес, а папагалът — за всичките си злодеяния, и от този ден нататък Кнут и Торстейн станаха негови любими приятели. Работата стигна дотам, че той не искаше да спи другаде освен в радиопредавателния кът. Когато пристигна на сала, матерният му език беше испански, но Бенгт твърдеше, че папагалът заговорил испански с норвежки акцент още преди да започне да повтаря любимите ругатни на Торстейн, изречени на цветист норвежки език.

Хуморът на папагала и пищните му цветове ни радваха в продължение на шестдесет дни. Но веднъж се издигна голяма вълна над кърмата точно докато той слизаше от мачтата по един от щаговете. Когато забелязахме, че папагалът е паднал зад борда, беше вече много късно: дори не успяхме да го видим. А „Кон-Тики“ не можеше нито да завие, нито да спре. Каквото паднеше зад борда, беше безвъзвратно изгубено. Многобройни подобни случки неведнъж ни го бяха доказали.

Първата вечер загубата на папагала се отрази зле върху настроението ни, защото знаехме, че същото може да се случи и с всеки от нас, ако падне зад борда през самотните нощни дежурства.

Повторихме си, че трябва строго да спазваме всички правила за безопасност, сменихме старото въже на нощните дежурни с ново и си казахме, че ако през първите два месеца всичко е минало благополучно, то още не значи, че не ни грозят опасности. Една непредпазлива стъпка, едно необмислено движение можеха и посред бял ден да ни изпратят там, където беше отишъл зеленият папагал.

Няколко пъти забелязахме по синята повърхност на вълните едри яйца от сепии, които приличаха на щраусови яйца или на бели черепи. Един-единствен път видяхме сепия, която се гърчеше под яйцето. Виждахме снежнобелите кълба, когато вече се изравнявахме с тях, и в началото мислехме, че лесно ще ги достигнем с гумената лодка, за да ги вземем. Същото помислихме и когато въжето на планктоновата мрежа се скъса и тя се понесе по вълните зад кърмата. Спуснахме

гумената лодка, привързана с въже за сала, и почнахме да гребем. За наша изненада видяхме, че вятърът и вълните отблъсват лодката, а въжето, което я свързва с „Кон-Тики“, действа така силно като спирачка, че беше просто невъзможно да се върнем до някоя точка, която вече сме отминали. Понякога успяхме да се доберем само на метри от предмета, който искахме да вземем, но тогава пък въжето се опъваше и „Кон-Тики“ ни дръпваше на запад. „Каквото падне зад борда, остава зад борда“ — тази поука постепенно се запечата дълбоко в съзнанието на всички ни. Ако искахме да сме с другите на сала, трябваше да се държим за „Кон-Тики“, докато забие нос в сушата на отвъдната страна на океана.

В радиопредавателния кът стана глухо и пусто без папагала, но на другия ден слънцето блесна над Тихия океан и тъгата ни не трая дълго. През следващите дни уловихме много акули и непрестанно ни се струваше, че в стомасите им, между главите на тонове и разни други странни неща, намираме и по някоя извита папагалска човка. Но при по-щателна проверка се оказваше, че черните човки са от смлени вече сепии.

От самото начало двамата ни радисти трябваше да се справят с доста трудности. Още през първия ден, прекаран в Хумболтовото течение, кутиите с батериите се намокриха и целият радиопредавателен кът трябваше да се обкове с брезент, за да се опази от вълните на бурното море. След това изникна въпросът как на малкия сал да се направи достатъчно дълга антена. Опитаха се да опънат антената с хвърчило, но вятърът беше променлив, хвърчилото падна и една вълна го отнесе. После направиха опит да вдигнат антената с балон, но тропическото слънце обгори балона, той се пукна, издъхна и потъна в океана. Освен това имаха и неприятностите с папагала. На всичкото отгоре трябваше да пътуваме цели две седмици по Хумболтовото течение, докато напуснем мъртвата зона около Андите, където късовълновият обхват е ням и безжизнен като въздуха в празна консервена кутия.

Но една нощ късите вълни се съживиха и сигналът на Торстейн беше уловен от случаен радиолобител в Лос Анжелос, който въртял предавателя си, за да се свърже с друг радиолобител в Швеция. Най-напред се осведоми какъв радиоапарат имаме и след като получи задоволителен отговор, попита Торстейн кой е и къде живее. Когато

узна, че жилището на Торстейн е някаква бамбукова колиба на сал, който пътува из Тихия океан, прозвучаха някакви особени щракания и Торстейн побърза да му даде по-подробни обяснения, След като се посъвзе, далечният събеседник ни съобщи, че се нарича Хал, а жена му Ана била от шведско потекло. Щяла да уведоми нашите семейства, че сме живи и здрави.

Обзети от странно чувство, ние се замислихме как един съвършено чужд човек на име Хал, кинооператор от многохилядния далечен Лос Анжелос, е единственият човек в света освен нас, който знае точно къде се намираме и че сме добре. От тази нощ нататък Хал, или по-точно Харолд Кемпъл, и приятелят му Франк Куевас се редуваха всяка нощ пред радиоапаратите си и чакаха сигналите от сала. Скоро Херман почна да получава благодарствени телеграми от началника на американската метеорологическа служба за своите две дневни шифровани метеорологически съобщения от една област, за която имали малко сведения и никакви статистики. По-късно почти всяка вечер Кнут и Торстейн се свързваха и с други случайни радиоловители и те препредаваха поздравя до нашите близки в Норвегия чрез радиоловителя Егил Берг от Нутоден.

Някъде сред океана в радиопредавателния кът нахлу прекалено много вода и в продължение на няколко дни станцията ни заглъхна. Радистите денонощно се разкъсваха от работа с отвертки и поялници, а радиоловители бяха вече решили, че океанът е погълнал сала. Но една нощ сигналите на „LI2B“ пак се понесоха по етера и радиопредавателният кът забръмча като гнездо на оси, защото в същия миг неколкостотин американски радиоловители се нахвърлиха едновременно върху морзовите ключове на своите апарати, за да ни отговорят.

Впрочем не само този път, но и ако попаднем случайно в царството на нашите радисти, изпитвахме чувството, че сме седнали върху гнездо на оси. Цялата дървения беше просмукана от морска вода и макар че върху балсовия дънер, на който сядаха радистите, лежеше парче суров каучук, щом докоснем морзовия ключ, удряше ни ток не само по пръстите, но и по задните части. А ако някой от нас, непосветените, се опиташе да открадне молив от добре обзаведения радиопредавателен кът, или му щръкваха косите, или пък от върха на молива се посипваха искри. Само Торстейн, Кнут и папагалът успяваха

да се движат невредими из този ъгъл и затова се наложи да поставим картонена преграда, за да отбележим опасната за всички останали зона.

Късно една нощ Кнут все още шумолеше като мишка из радиопредавателния кът под светлината на фенера. Изведнъж ме дръпна за крака и ми каза, че разговаря по етера с човек на име Кристиан Амундсен, който живеел в предградията на Осло. Това беше своего рода любителски рекорд, защото нашият малък предавател на къси вълни със своите 13,990 килоцикли работеше с мощност от около шест вата — приблизително колкото на електрическо фенерче. Туй се случи на втори август, когато бяхме вече преплавали шестдесет градуса на запад, тъй че Осло се намираше точно на обратната страна на земното кълбо. На следния ден крал Хокон навършваше седемдесет и пет години и му честитихме празника. Другата нощ пак успяхме да се свържем с Кристиан, той ни предаде телеграма от краля в отговор на нашите поздравления, която съдържаше пожелания за по-нататъшно благополучие и успешно завършване на пътуването.

В съзнанието ми изпъква друг един епизод, който е в пълен контраст с целия ни живот на сала. Имахме два фотоапарата, а Ерик беше взел цял пакет фотоматериали, като смяташе да проявява снимките още по пътя, за да преснемем несполучливите. След посещението на кито-акулата той не можа да се стърпи повече и една вечер разтвори химикалите във вода точно по предписанието и прояви два филма.

Негативите приличаха на телеграфни снимки, бяха набръчкани и се виждаха само мътни точки. Пълен провал! Излъчихме апел до нашите радиоприятелите и ги помолихме за съвет. Случаен радиолобител от Холивуд уловил зова ни, телефонираше в една лаборатория и малко по-късно се обади и ни съобщи, че водата, с която сме проявявали, трябва да е била много топла. Температурата на проявителя не бивало да надвишава шестнадесет градуса, иначе негативите се набръчкваха.

Благодарихме му за съвета и установихме, че най-ниската температура в обкръжаващата ни среда е тази на морското течение, която възлизаше на двадесет и седем градуса. Херман беше инженер — специалист по хладилна техника — и на шега му подхвърлих да смъкне температурата на водата до шестнадесет градуса. Той помоли

за разрешение да използва малката бутилка въглероден двуокис от инвентара на надутата вече гумена лодка и след няколко фокус-мокуса над кофа, покрита със спален чувал и стара фланела, по брадата на Херман внезапно се появи скреж и той ни донесе кофата, в която се мъдреше голяма буца лед.

Ерик прояви още един филм и постигна отличен резултат.

Макар че тайнствените думи, носени по етера с късите вълни, са били неизвестен лукс по времето на Кон-Тики, вълните на океана бяха все същите и както преди хиляда и петстотин години решително отнасяха балсовия сал на запад.

Когато приближихме областта на тихоокеанските острови, времето стана малко по-променливо, сегиз-тогиз с дъждовни бури и направлението на пасата се промени. Той задуха постоянно и уверено от югоизток и ние за малко не попаднахме в екваториалното течение. След това вятърът постепенно все повече изменяше посоката си и почна да духа направо от изток. На 10 юни стигнахме най-северната си точка — шест градуса и деветнадесет минути южна ширина. Намирахме се толкова близо до екватора, та ни се стори, че ще минем северно от най-северните острови на Маркизкия архипелаг и ще се зареем в безкрайния океан, без да достигнем суша. Но тогава пасатът пак възви, задуха не от изток, а от североизток и ни повлече в голям завой на юг към географската ширина на островите.

Често вятърът и морето не се променяха дни наред и тогава забравяхме кой е дежурен, освен нощем, когато дежурният оставаше сам на палубата. Защото, ако морето беше тихо и вятърът — постоянен, кърмилното весло оставаше вързано и платното на „Кон-Тики“ — издуто, без да бдим за него. Тогава нощният дежурен можеше да седи спокойно до вратата на кабината и да наблюдава звездите. Само ако съзвездията по небето се изместеха, той трябваше да стане, за да провери дали кърмилното весло се е извъртяло, или пък вятърът се е променил.

Оказа се невероятно лесно да определяме курса си по звездите, след като няколко седмици ги наблюдавахме как отминават по небосвода. Какво ли пък друго имаше да се гледа нощем! Знаехме точно къде трябва да очакваме всяка нощ появяването на разните съзвездия и когато приближихме екватора, Голямата мечка се появи така ясно на северния хоризонт, че се изплашихме да не зърнем някой ден и

Полярната звезда, която се вижда, когато човек идва от юг и пресича екватора. Но след като пасатът задуха от североизток, Голямата мечка отново потъна зад хоризонта.

Древните полинезийци били много добри мореплаватели. Денем се водели по слънцето, а нощем — по звездите. Познанията им в областта на астрономията са просто поразителни; те знаели, че земята е кръгла, и имали названия за такива сложни понятия, като екватор, еклиптика^[2] и северен и южен тропик. Жителите на Хавайските острови изрязвали морски карти за своята област на океана върху корите на кръгли тикви, а на някои други острови правели карти от преплетени клони, върху които отбелязвали островите с миди, а някои морски течения — с тънки вейки. Полинезийците познавали пет планети, които наричали блуждаещи звезди и ги различавали от неподвижните звезди, измежду които около триста имали собствени имена. Добрите мореплаватели в древна Полинезия знаели точно къде ще изгреят различните звезди и къде ще стоят в различни часове на нощта и в различни времена на годината. Знаели коя звезда над кой остров кулминира^[3] и доста острови носели името на звездата, която нощ подир нощ и година подир година кулминирала над него.

Полинезийците познавали звездното небе — този огромен блестящ компас, който се върти от изток на запад, а освен това разбирали, че по различните звезди над главите си могат да определят колко на север или на юг се намират. След като изследвали целия околен океан и покорили островите, намиращи се най-близо до Америка, Полинезийците установили съобщения между някои от тях, поддържани много поколения наред. От исторически предания е известно, че когато главатарите на Таити посещавали Хавайските острови, разположени на повече от две хиляди морски мили на север и на доста градуси на запад, кърмчиите, водейки се по слънцето и звездите, насочвали саловете право на север, докато звездите над главите им покажели, че се намират на една ширина с Хавай. Тогава завивали в прав ъгъл и се отправяли точно на запад. Когато приближели, птиците и облаците ги насочвали към островите.

Откъде са взели Полинезийците огромните си астрономически познания и своя календар, изчислен с поразителна точност? Положително не от меланезийските и малайските народности на запад. Но онова древно, изчезнало цивилизовано племе, „бледите брадати

мъже“, които предали на ацтеките, майте и инките в Америка своята изумителна култура, притежавало забележително сходен календар и сходни астрономически познания, каквито по онова време още не били постигнати в Европа.

В Перу, там, където планинските вериги се снишават към Тихия океан, сред пустинните пясъци и до днес стърчи древна астрономическа обсерватория, останала от същия онзи тайнствен културен народ, който ваял каменни колоси, градил пирамиди и отглеждал сладки картофи и тикви-кратуни.

На 2 юли нощните дежурни не можеха вече да седят спокойно и да разучават звездите. След като няколко дни поред беше духал слаб североизточен бриз, вятърът внезапно се засили и развълнува морето. Късно през нощта плавахме на ярка лунна светлина и с доста силен попътен вятър. Измерихме скоростта, като отброявахме секундите, които изтичаха, докато отминем една клечка, хвърлена във водата от носа на сала, и установихме, че поставяме рекордна бързина. Докато средната ни скорост беше между дванадесет и осемнадесет секунди „на клечка“, както се изразявахме на общоприетия жаргон на сала, сега известно време пътувахме с „шест на клечка“ и дирята зад кърмата на сала фосфоресцираше.

Торстейн седеше и щракаше с морзовия ключ, аз дежурех на кърмилното весло, а останалите четирима лежаха в бамбуковата кабина и хъркаха. Малко преди полунощ забелязах необикновено висока вълна, която се приближаваше към нас отзад и пресичаше напреки целия неспокойно раздвижен кръгзор. Зад нея тук-там зървах разпенените гребени на още две такива огромни вълни, които следваха първата по петите. Ако не бяхме току-що прекосили това място, щях да съм твърдо убеден, че тези вълни се издигат над опасна плитчина. Докато първата фучеше към нас като дълга стена, обляна от лунната светлина, извиках, за да предупредя другите, и бързо извъртях сала в такова положение, че да посрещне опасността.

Когато вълната ни настигна, кърмата на сала се метна косо нагоре и се издигна над гребена ѝ, който тъкмо се пречупваше, та по цялото ѝ било водата съскаше и свистеше. Понесохме се през кипящи пенести водовъртежи, които клокочеха от двете страни на сала, а самата тежка вълна отмина под нас. Най-накрая се издигна и носът и салът се плъзна заднишком в широката падина между двете вълни.

Веднага след това долетя и следващата водна стена и се извиси над нас, а ние се понесохме бързо нагоре, стрелнахме се през гребена, който се пречупи над нас, и бистрите водни маси се изляха върху кърмата. Но салът застана с дългата страна към вълните и се оказа почти невъзможно да го обърна бързо в правилно положение. Дофуча и третата вълна, която се надигна от пенестите следи на предишната, и докато приближаваше като лъскава стена, горният ръб на гребена ѝ почна да се пречупва. Тя се стовари върху сала и аз не видях друго спасение, освен да се хвана здраво за една издадена гредка на покрива на бамбуковата кабина и да задържа дъх. Усетих как водата изхвърли сала до небесата и всичко наоколо потъна в бушуващи, разпенени водовъртежи. Подир миг ние и „Кон-Тики“ излязохме отново над водата и спокойно се плъзнахме надолу по полегатия склон от другата страна на вълната. След това вълните станаха обикновени. Пред нас продължаваха да се гонят трите огромни водни стени, а зад нас луната осветяваше цяла редица кокосови орехи, които подскачаха по водата.

Последната вълна се беше стоварила с все сила върху кабината, тъй че Торстейн отхвъркнал на другия край на радиопредавателния кът, а останалите се събудили, стреснати от шума, и видели как водата нахлува между трупите и през стените. На предната палуба към левия борд бамбуковият под беше цъфнал като малък кратер, а водолазният кош лежеше сплескан до дъските, които ограждаха носа. Иначе всичко беше наред. Откъде дойдоха тези три огромни вълни, и досега не можем да обясним със сигурност. Навярно са се образували вследствие размествания в пластове на морското дъно — нещо, което се случва често в тази част на Тихия океан.

Два дни по-късно ни връхлетя първата буря. Като начало пасатът затихна напълно, а перестите бели пасатни облаци, които се носеха по високата синева над нас, внезапно бяха изместени от дебела черна облачна стена, надигнала се иззад южния хоризонт. После зафучаха поривисти ветрове от най-неочаквани посоки и кърмчията не можеше да управлява сала. Щом успеяхме да извърнем кърмата към вятъра, та платното да стои спокойно издуто напред, вятърът се нахвърляше върху нас от друга посока, платното губеше гордата си извивка, обръщаше се, почваше да се блъска и представляваше опасност за екипажа и за товара. Но след това вятърът внезапно задуха точно откъм буреносните облаци и докато черните завеси се разгръщаха и

покриваха небето над нас, вятърът се засили и се превърна в същински ураган.

За невероятно кратко време вълните около нас достигнаха пет метра височина. Някои гребени съскаха на шест и дори на седем метра над падините между вълните, та когато бяхме в падината, те се изравняваха с върха на мачтата. Всички трябваше да лазим по палубата, прегънати надве, а бамбуковата стена пращеше под напора на вятъра, който свиреше и виеше между въжетата.

За да предпазим радиопредавателния кът, опънахме брезент по задната и лявата стена на кабината. Привързахме здраво целия подвижен товар, свалихме платното и го намотахме на бамбуковия напречник. Когато небето се заоблачи, океанът стана мрачен и застрашителен и навред се покри с бели гребени на пречупващи се вълни. Дълги ивици от пяна се точеха по гърбовете на вълните по посока на вятъра и навред, където гребените се бяха пречупили, по синкавочерната повърхност на морето дълго оставаха кипящи зеленикави петна. Вятърът отнасяше върховете на вълните, докато още се пречупаха, и пръските се стелеха като солена дъжд над морето. Тогава заплющя тропически дъжд с почти водоравни струи и зашиба като с камшик морската повърхност около нас, та не се виждаше почти нищо. Водата, която се стичаше от косите и брадите ни, имаше отвратителен блудкав вкус. Голи и премръзнали, с мъка се движехме приведени по палубата и следяхме всичко да е в пълен ред, за да устои на бурята. Когато тя се зададе откъм хоризонта и след това ни връхлетя, в погледите на всички ни се четеше напрегнато очакване и безпокойство. Но след като наистина се разрази, а „Кон-Тики“ превъзможваше игриво и пъргаво всички препятствия, бурята се превърна в увлекателен спорт; всички се радвахме на дивата бъркотия около нас, с която салът се справяше така великолепно, стараяйки се да бъде винаги над вълните като тапа, докато цялата тежест на бушуващата вода оставаше на десетина сантиметра под него. В такова време морето имаше нещо общо с планината. Чувствувахме се, сякаш сме попаднали в буря сред голо, сиво високо планинско плато. Макар че се намирахме в сърцето на тропиците, докато салът се носеше нагоре и надолу по димящата морска шир, непрестанно ни се струваше, че летим по заснежени склонове между преспи и скали.

В такова време кърмчията трябваше да си отваря очите.

Докато най-стръмните вълни отминаваха под предната половина на сала, кърмовата част на трупите се издигаше високо над водата, но миг след това те пак се връзваха в нея, за да се изкатерят по следващата вълна. Всеки път, когато вълните идваха толкова близо една подир друга, че задната ни настигаше, върху кърмчията се стоварваха със страхотен рев огромни водни маси, но след секунда кърмата се издигаше във въздуха и потопът изтичаше като през вилица.

Изчислихме, че при нормално, спокойно море, когато най-високите вълни идваха през седем секунди, върху кърмата се изливат приблизително двеста тона вода в денонощие. Но ние едва го забелязвахме, защото водата плискаше спокойно около босите крака на кърмчията и също тъй спокойно се изцеждаше между трупите. Но при силна буря за едно денонощие върху кърмата се стоварваха повече от десет хиляди тона вода, като се сметне, че на всеки пет секунди над сала се изсипваха от няколко литра до два-три кубически метра, а понякога и повече. Случваше се вълните да заливат сала с оглушителен трясък и кърмчията да стои във вода до кръста, като че ли се бори срещу течението на бърза река. За миг салът сякаш заставаше на едно място и тръпнеше, но след това огромният товар, притиснал кърмата, се изливаше пак в морето на големи талази.

През цялото време Херман стоеше навън и измерваше с анемометъра скоростта на урагана, който продължи цяло денонощие. После постепенно отслабна и се превърна в силен вятър с краткотрайни дъждовни вихрушки, от които вълните около нас продължаваха да кипят, а ние се носехме на запад с добър попътен вятър. За да измери правилно вятъра между високите вълни, Херман трябваше при всяка възможност да се покатерва по олюляващата се мачта, където съвсем не му беше лесно да се задържи, без да падне.

Когато времето поутихна, едрата риба около нас сякаш пощуря. Край сала гъмжеше от акули, тонове, делфини и единични замаяни бонито; всички се въртяха току под трупите на сала или в близките вълни. Водеше се непрестанна борба на живот и смърт, при която гърбовете на големите риби се извиваха като дъги над водата и те се стрелкаха на двойки една подир друга, подобно на ракети, а водата около сала често-често се оцветяваше от гъста кръв. Воюващите бяха

главно тонове и долфини. Долфините идваха на големи стада и се движеха много по-бързо и по-бдително от обикновено.

Нападатели бяха тоновете и току някой от тях, тежък седемдесет-осемдесет килограма, скачаше високо във въздуха, захапал кървава долфинова глава. Но въпреки че някои долфини бягаха, гонени по петите от тонове, а други плуваха около нас с големи зинали рани по вратовете, стадото не отстъпваше. От време на време и акулите сякаш побесняваха и ги виждахме да се счепкват и боричкат с големи тонове, които акулата превъзхожда по сила.

Не се мяркаше нито една от малките миролюбиви риби пилоти. Може би разярените тонове ги бяха налапали или се криеха в дупките между трупите. Или пък бяха избягали далеч от бойното поле. Не посмяхме да си потопим главите под водата, за да проверим.

Веднъж бях в „тоалетната“ и така се изплаших, та загубих ума и дума. Сетне, ща не ща, сам се смях на собствения си ужас. Бяхме вече свикнали с вълните в нашата „тоалетна“, но се втрещих, когато отзад ме блъсна нещо голямо, студено и много тежко, което ми заприлича на глава на акула. Додето се опомня, се покатерих до средата на мачтата, дълбоко убеден, че на задника ми виси акула. Херман, превит над кърмилното весло, се заливаше от смях и после ми каза, че това било само огромен тон, който ме плеснал по голите части със седемдесеткилограмовото си студено рибешко тяло. По време на дежурството на Херман и по-късно, на дежурството на Торстейн, същата риба направи нови опити да се метне с вълните върху кърмата. Два пъти дебелият разбойник успя да се качи върху трупите, но и двата пъти сам се преметна отново във водата, преди да успеем да хванем гладкото му тяло.

След това с една вълна на сала попадна дебел замаян бонито и ние решихме да го употребим за стръв заедно с уловените предишния ден тонове, та да се отървем от някои риби и да поразчистим кървавия хаос, който ни обкръжаваше.

Дневникът ни гласи:

„Най-напред на куката се улови двуметрова акула, която изтеглихме на палубата. Щом пуснахме повторно куката, на нея се хвана акула, дълга два метра и половина. Изтеглихме я. Когато пуснахме пак въдицата, хванахме триметрова акула и вече я бяхме изтеглили през ръба на сала, но тя се отскубна и избяга. Веднага

хвърлихме пак куката и друга триметрова акула я налага и се впусна в истинска борба с нас. Успяхме да изтеглим главата ѝ върху трупите, но тя изведнъж прегриза и четирите стоманени въжета и изчезна в дълбините. Веднага пуснахме нова въдица и изтеглихме акула, дълга два метра и половина. Стана вече опасно да стоим върху хлъзгавите трупи на кърмата, защото трите уловени акули непрестанно мяха глави насам-натам и щракаха челюсти дълго след като мислехме, че би трябвало да са умрели. Хванахме ги за опашките, завлякохме ги на предната палуба и ги нахвърляхме на купчина. Малко след това голям тон лапна въдицата, но се бори повече от коя да е акула, докато най-сетне успяхме да го изтеглим на палубата. Оказа се толкова тлъст и тежък, че никой от нас не можа да го повдигне за опашката.

Океанът все още гъмжеше от гърбове на разярени риби. На куката се хвана още една акула, но се откопчи точно когато я изтегляхме на сала. После уловихме и изтеглихме на палубата друга, дълга два и половина метра, а малко по-късно — още една триметрова. Когато пак пуснахме въдицата, прибрахме я с акула, дълга два метра и половина.“

Където и да стъпехме по сала, ни се пречкаха големи акули, които удряха конвулсивно опашките си по палубата или се блъскаха в бамбуковата стена на кабината и ухапваха всичко около себе си. Когато почнахме да ловим акулите, бяхме пребити от умора след прекараните бурни нощи, та съвсем се объркахме и не помнехме кои акули са умрели, кои агонизират и продължават да хапят конвулсивно, и кои са още живи и ни дебнат със зелените си котешки очи. След като по палубата лежах безразборно нахвърляни девет големи акули, бяхме толкова изтощени от дърпане на тежки въжета и борба с упорити риби, че след петчасов лов се признахме за победени.

На другия ден около сала имаше по-малко делфини и тонове, но толкова акули, колкото и преди. Пак почнахме да ги ловим, но скоро се отказахме, защото забелязахме, че прясната кръв на акулите, която течеше от сала, само привличаше още повече акули. Изхвърлихме зад борда всички трупове и измихме кръвта от цялата палуба. Бамбуковите рогозки бяха разкъсани от зъбите и грапавите кожи на акулите. Най-окървавените и най-разкъсаните трябваше да изхвърлим в морето и да ги заменим с нови жълти бамбукови рогозки.

Няколко вечери наред, когато си лягахме, пред очите ни се мяркаха лакомо разтворените челюсти на акулите и виждахме кръв. А миризмата на акули сякаш беше залепнала в ноздрите ни. Месото на акулите може да се яде; има вкус на морска треска, но трябва предварително да се натопи цяло денонощие в морска вода, за да се изкисне амонякът. Ала бонито и тон са къде-къде по-вкусни.

Тогава една вечер за пръв път чух един от другарите ми да казва, че не ще бъде зле да се изтегне хубаво в тревата на някой остров с палми; щяло да му бъде драго да види и нещо друго освен студени риби и бурно море.

Времето се успокои, но вече не стана така постоянно и сигурно, както беше преди. Неочаквани поривисти ветрове донасяха от време на време силни дъждове, на които много се радвахме, защото голяма част от водните ни запаси почна да се разваля и замириса отвратително на застояло блато. В най-силния дъжд събирахме водата, която се стичаше от покрива на кабината, стояхме съвсем голи на палубата и блаженствувахме, задето можем да измием със сладка вода солта от телата си.

Рибите пилоти пак се въртяха на старите си места, но дали бяха предишните, завърнали се след кървавата баня, или нови спътници, присъединили се към нас в разгара на борбата, не мога да кажа.

На 21 юли вятърът внезапно пак замря. Стана задушно и съвсем тихо; от предишния път знаехме какво означава това. И наистина малко по-късно вятърът задуха поривисто ту от изток, ту от запад, ту от юг. После се усили и стана бурен, като идваше право от юг, където пак се надигнаха черни, застрашителни облаци на хоризонта. Херман стоеше през цялото време на предната палуба и измерваше с ветромера скоростта на вятъра, достигнала четиринадесет-шестнадесет метра в секунда, когато изведнъж спалният чувал на Торстейн префуча по палубата и падна зад борда. И онуй, което стана след това, се разигра за секунди — много по-бързо, отколкото може да се разкаже.

Херман посегна да улови летящия чувал, но стъпи накриво и падна зад борда. Сред шума на вълните чухме слаб вик за помощ и видяхме главата на Херман и една махаща ръка, както и някакъв неясен зелен предмет, който се огъваше във водата около него. Херман се мъчеше с все сили да доплува до сала сред високите вълни. Торстейн, който беше на кърмилното весло, и аз — отпред на носа,

първи го забелязахме и изтръпнахме от ужас. С цяло гърло изревахме „човек зад борда“ и се хвърлихме към най-близките спасителни уреди. Поради шума на вълните останалите изобщо не бяха чули вика на Херман, но в миг на палубата настана оживление и смут. Веднага схванахме, че животът на Херман виси на косъм, но тъй като беше добър плувец, все пак се надявахме, че ще успее да се добере до сала, преди да е станало късно.

Торстейн стоеше най-близо до въжето, за което връзвахме гумената лодка, и се втурна към него. За пръв и единствен път през цялото пътуване това въже се оплете. Всичко стана само за няколко секунди. Междувременно Херман се бе изравнил със задния край на сала, но се намираще няколко метра встрани; последната му надежда беше да доплува до лопатата на кърмовото весло и да се улови за нея. Но не успя. Когато се протегна към лопатата, тя му се изплъзна. Плуваше точно там, където бяхме виждали толкова много неща, от които не си възвърнахме нито едно. Докато Бенгт и аз спущахме гумената лодка във водата, Кнут и Ерик хвърлиха спасителния пояс. Готов, вързан с дълго въже, поясът винаги висеше на единия край на покрива на кабината. Но този ден вятърът беше толкова силен, че колкото пъти го хвърляха, той все се връщаше обратно на сала. Усилията им се оказаха напразни, а в това време Херман плуваше вече далеч зад кърмилното весло; полагаше невероятни усилия, за да не изостава от сала, но силният вятър непрестанно увеличаваше разстоянието между него и нас. Херман разбираше, че отсега нататък това разстояние ще става все по-голямо и по-голямо, но възлагаше слаба надежда на гумената лодка, която успяхме да спуснем във водата. Без въжето, което действуваше като спирачка, сигурно щяхме да пресрещнем по-лесно плуващия човек, но дали след това гумената лодка щеше да настигне „Кон-Тики“, беше отделен въпрос. Все пак трима души в гумена лодка имаха някакви изгледи да се спасят, но сам човек в океана нямаше никакви.

Тогава изведнъж видяхме, че Кнут се засили и скочи с главата напред във вълните. В едната си ръка държеше спасителния пояс, а с другата пореше водата. Колкото пъти главата на Херман се появяваше над гребена на някоя вълна, Кнут изчезваше, а когато Кнут се появеше, Херман изчезваше. Но след това видяхме двете глави заедно — бяха се пресрещнали и заедно се вкопчиха в спасителния пояс. Кнут махна с

ръка и тъй като междувременно бяхме прибрали гумената лодка, четиримата хванахме въжето на спасителния пояс и почнахме да дърпаме с все сили, без да откъсваме очи от онова голямо тъмно нещо, което се гърчеше във водата зад двамата ни приятели. Този тайнствен звяр подаваше над вълните голям зеленикавочервен триъгълник, при вида на който Кнут едва не получил удар, докато плувал към Херман. Само Херман знаеше, че триъгълникът не е нито акула, нито друго чудовище, а издут край от непромокаемия спален чувал на Торстейн. Но чувалът не остана дълго на повърхността, след като изтеглихме двамата си приятели здрави и читави.

Този, който завлече спалния чувал в дълбините, изтърва за малко по-добра плячка.

— Добре, че не бях в него — каза Торстейн и хвана пак кърмилното весло, което беше пуснал.

Но, общо взето, тази вечер нямаше много шеговити забележки. Дълго след това ни побиваха тръпки до мозъка на костите, обаче студените тръпки бяха примесени с топло чувство на радост, задето сме все така шестима на сала.

През този ден Кнут бе обсипан с какви ли не хубави думи — от Херман и от всички останали.

Но нямахме много време да мислим за станалото, защото колкото повече небето над нас причерняваше, толкова повече се засилваше вятърът и преди да настъпи нощта, ни връхлетя нова буря. Пуснахме спасителния пояс да се влачи подир сала на дълго въже, за да има нещо зад кърмовото весло, към което да плуваме, ако в бурята някой пак падне зад борда. С настъпването на нощта около нас се спусна непроницаем мрак и скри от погледа ни и сала, и океана; блъскахме се насам-натам и само чувахме и усещахме как бурята вие около мачтата и между въжетата, а вятърът напираше върху леката бамбукова кабина с такава сила, та взехме да мислим, че ще я отнесе. Но тя беше покрита с брезент и здраво затегната с въжета. Усещахме как „Кон-Тики“ се мята по разпенените вълни и как при всяко движение на вълните трупите се движат нагоре-надолу като клавиши на пиано. Непрестанно се чудехме, че през широките пролуки между трупите още не са почнали да изригват високи фонтани, но процепите действаха по-скоро като мехове, през които свистеше влажен въздух.

Цели пет дни времето остана променливо: ту истински бури, ту леки ветрове. Дълбоки бразди прорязваха океана, изпълнени със същинска мъгла от пяната на сиво-сините вълни, чиито гребени бяха сплескани и удължени от напора на вятъра. На петия ден облаците се разкъсаха и зад тях надникна късче синевина, а после зловещата черна облачна покривка стори място на вечно победоносното синьо небе и бурята отмина на север. Отървахме се от стихията със счупено кърмилно весло и раздрано платно, а центровъчните дъски висяха хлабаво и се блъскаха между трупите, защото въжетата, които ги придържаха под водата, се бяха скъсали. Но ние и товарът не бяхме пострадали.

След двете бури „Кон-Тики“ имаше доста разнебитен вид. Всички въжета се бяха разтеглили от усилието на сала да се катери по стръмните вълни и се бяха врязали дълбоко в балсовото дърво от непрестанното движение на трупите. Благодарихме на провидението, че последвахме предписанията на инките и не използвахме телени въжета, които по време на бурята биха нарязали целия сал на парчета. А ако при строежа бяхме употребили сухо, леко плаващо балсово дърво, той отдавна щеше да е потънал, просмукан от морската вода. Сокът в пресните трупи действуваше като импрегнация и пречеше на водата да прониква в порестото балсово дърво. Но сега въжетата бяха толкова отпуснати, че имаше опасност нечий крак да попадне между трупите и да бъде смачкан при силното им сблъскване. Отпред на носа и отзад на кърмата, където нямаше бамбукова палуба, трябваше да прегъваме колене, когато стояхме разкрачени върху две трупи едновременно. Трупите на кърмата, покрити с мокри водорасли, станаха хлъзгави като бананова кора и въпреки че там, където стъпвахме най-често, се образува пътечка върху която поставихме широка дъска, все пак трудно се крепяхме на краката си, когато някоя вълна връхлиташе сала. А откъм левия борд един от деветте великани денонощно се блъскаше с глухи удари в напречните трупи. Пък и въжетата, които свързваха върховете на двете наклонени мачти, издаваха някакви нови страхотни писъци, тъй като долните краища на мачтите се движеха независимо един от друг, стъпвайки върху различни трупи.

Снадихме и вързахме кърмилното весло с дълги цепеници от твърдото като желязо мангрово дърво. Ерик и Бенгт закърпиха

платната и скоро главата на Кон-Тики се издигна отново и платното изду гордо гърди по посока на Полинезия; кърмилното весло подскачаше зад нас по вълните, укротени и закръглени благодарение на хубавото време. Центровъчните дъски обаче не си вършеха работата. Вече не посрещаха устойчиво напора на водата, а поддаваха, защото не бяха затегнати и висяха свободно, клатушкайки се под сала. Нямаше смисъл да проверяваме въжетата от долната страна, понеже всичко бе покрито с водорасли. Като вдигнахме цялата бамбукова палуба, установихме, че само три от главните въжета са скъсани: бяха се разместили, товарът ги бе притиснал и те се бяха протрили. Забелязахме, че трупите са поели много вода, но затова пък товарът бе олекнал, та едното горе-долу уравнисяваше другото. По-голямата част от припасите и питейната вода бяха изразходвани, както и сухите батерии на радистите.

След последната буря ни стана ясно, че салът няма да се разпадне и ще издържи, докато изминем малкото разстояние, което ни оставаше до островите. Сега обаче на преден план изникна съвсем нов въпрос: как ще завърши пътешествието?

„Кон-Тики“ щеше да продължава непреклонно на запад, докато опре нос о здрава скала или о каквото и да било друго неподвижно препятствие, което да спре хода му. Пътешествието ще е завършило успешно само ако всички до един слезем благополучно на брега на някой от многобройните полинезийски острови пред нас.

След като се измъкнахме от последната буря, не можеше да се предвиди къде ще завърши пътят на сала. Намирахме се на еднакво разстояние от Маркизките острови и от архипелага Туамоту, и то в такова положение, че можехме съвсем спокойно да минем точно между двете групи острови, без да зърнем ни един от тях. Най-близкият от Маркизките острови лежеше на триста морски мили северозападно, най-близкият остров от архипелага Туамоту — на триста морски мили югозападно от нас, а вятърът и течението бяха неустановени, но общо взето се движеха на запад.

Островът, който лежеше най-близо до нас на северозапад, беше Фатухива — малкият планински остров, покрит с джунгли, на чийто бряг нявга живях в наколна колиба и където чух живия разказ на стареца за бога-родоначалник Тики. В случай че „Кон-Тики“ се добереше до този бряг, щях да срещна много познайници, но едва ли и

самия старец. Той сигурно отдавна беше починал, изпълнен с надеждата да срещне истинския Тики. Нямахме да е приятно да се отправим към планинестите Маркизки острови, защото те са малко на брой и са пръснати на големи разстояния, а океанът се блъска необуздано в отвесните им скалисти брегове. Там трябваше да си отваряме очите на четири и да насочим сала към някоя от малобройните долини, които винаги завършват с тесен пясъчен бряг.

Но ако течението ни отнесееше към кораловите рифове на архипелага Туамоту, бихме се намерили сред многобройни острови, разположени близо един до друг в обширно морско пространство.

Ала тази островна група е известна още и с името „Ниските“ или „Опасните острови“, защото е изградена изцяло от коралови животинки и се състои от предателски подводни рифове и покрити с палми атоли, които се издигат само на два-три метра над повърхността на океана. Опасни кръгообразни рифове ограждат като защитни стени всеки атол и са угроза за корабоплаването в цялата тази област. Но при все че атолите на архипелага Туамоту са изградени от коралови животинки, а Маркизките острови са изгаснали вулкани, двете островни групи са населени от същия полинезийски народ и навред главатарските родове смятат за свой родоначалник Тики.

Още на 3 юли, когато се намирахме на хиляда морски мили от Полинезия, природата сама ни извести — също както преди векове е предупредила първобитните перуанци върху саловете, — че някъде в океана пред нас наистина има земя. Докато се отдалечавахме на хиляда морски мили от брега на Перу, все забелязвахме малки ята чайкоподобни пеликани. Те изчезнаха на около сто градуса западна дължина и след това виждахме само малки албатроси, които живеят в открито море. Но на 3 юли, на сто двадесет и пет градуса западна дължина, чайкоподобните пеликани се появиха пак и оттогава нататък често ги виждахме на малки ята било високо в небето или ниско над гребените на вълните, където се стрелкаха насам-натам и ловяха летящите риби, които скачаха във въздуха, за да се спасят от делфините. Тъй като тези птици не идваха от Америка, останала зад нас, то сигурно родината им беше друга страна пред нас.

На 16 юли природата ни даде друго, още по-ясно указание.

Този ден изтеглихме триметрова акула, която повърна голяма, още несмляна морска звезда, уловена наскоро край някой близък бряг

из тази част на океана.

А на другия ден ни посетиха първите гости, жители на полинезийските острови.

На сала настъпи тържествен миг, когато над хоризонта на запад открихме два големи буревестника, които малко по-късно прелитаха ниско над нашата мачта. С разперени криле, дълги от връх до връх метър и половина, те закръжиха над нас, а след това свиха криле и кацнаха наблизко във водата. Долфините веднага се спуснаха и почнаха да обикалят любопитно големите плуващи птици, но никой никого не докосна. Това бяха първите живи вестители, пристигнали да ни кажат добре дошли в Полинезия. Вечерта не се прибраха, а останаха в открито море и след полунощ все още чувахме как кръжат около мачтите и кряскат прегракнало.

Летящите риби, които попадаха на сала, бяха от друг, много по-едър вид. Познавах ги от времето, когато ходех на риболов с туземците край брега на Фатухива.

В продължение на три дни и три нощи се носехме право към Фатухива, но след това задуха силен североизточен вятър и ни отнесе на юг към атолите на архипелага Туамоту. Вятърът ни беше изтласкал от южнокваториалното течение, а на теченията, в които попадахме сега, не можеше много да се разчита. Един ден се явяваха, на другия изчезваха. Теченията минават като невидими реки и се разклоняват по всички посоки на океана. Ако течението беше силно, обикновено имаше повече вълни и температурата на водата спадеше с един градус. Всеки ден познавахме посоката и силата на течението по разликата, която се явяваше в изчисленията на Ерик между предвиденото и действителното местоположение на сала.

Пред прага на Полинезия вятърът реши „да пасува“, след като ни беше предоставил на някакво слабо странично течение, което за наш ужас ни понесе на юг, право към Антарктика. През цялото ни пътуване обаче вятърът нито веднъж не затихна напълно и когато беше слаб, издигнахме всички парцали, които имахме, за да се възползуваме и от най-слабия полъх. Нито веднъж не се случи да плаваме назад към Америка; най-малкото разстояние, което изминахме за едно денонощие, беше девет морски мили или около седемнадесет километра, а средната скорост през цялото ни пътешествие беше 42 1/2 морски мили.

Все пак пасатът не се реши да ни зареже тъкмо когато бяхме толкова близо до целта си. Яви се отново на поста си. Буташе и тикаше разнебитения сал, който се готвеше да навлезе в един нов, непознат свят.

С всеки изминал ден морските птици идваха на все по-големи ята и кръжаха безцелно във всички посоки около нас. Веднъж привечер, когато слънцето се готвеше да залезе в океана, забелязахме, че нещо сякаш подгони птиците. Те се насочиха стремглаво на запад, без да обръщат внимание нито на нас, нито на летящите риби. А от върха на мачтата наблюдавахме, че всички се устремиха в една и съща посока. Може би виждаха нещо, което ние не можехме да видим. Може би летяха по инстинкт. Както и да е, очевидно летяха към определена цел, към най-близкия остров, където гнездяха.

Извъртяхме кърмилното весло и се отправихме в посоката, накъдето изчезнаха птиците. Дори след като се стъмни, чувахме кръсците на изостанали птици, които прелитаха над нас под звездното небе в същата посока, в която поехме и ние. Беше чудна нощ — луната изгря почти пълна за трети път през пътуването на „Кон-Тики“.

На другия ден над нас имаше още повече птици, но вече нямаше нужда да чакаме, докато се свечери, за да ни посочат пътя. На хоризонта се бе появил особен, неподвижен облак. Другите облаци приличаха на малки стиски разчепкана вълна, които се задаваха от юг, носеха се по небосвода с пасата и изчезваха зад хоризонта на запад. Познавах ги аз тия облаци, носени от пасата, познавах ги още от остров Фатухива; същите облаци виждахме да отминават денонощно и над „Кон-Тики“. Но самотният облак на югозападния хоризонт не помръдваше; издигаше се като неподвижен стълб от пара, докато пасатните облаци се носеха край него. Кумулунимбус е латинското название на такива облаци. Полинезийците не знаели това, но знаели, че под такива облаци има земя. Когато тропическото слънце пече по нажежения пясък, над него се образува поток от топъл, влажен въздух, който се издига и се съгъства във високите, по-студени въздушни слоеве.

Направлявахме сала към облака, докато той изчезна след залез слънце. Вятърът беше постоянен и с добре вързаното кърмилно весло „Кон-Тики“ сам, без наша помощ, поддържаше курса, както често правеше и преди при хубаво време в открито море. Сега работата на

кърмчията беше да седи колкото може по-дълго на върха на мачтата върху излъсканата от употреба дъска и да следи дали ще се появи суша. Цяла нощ над нас се носеха оглушителните птичи крясъци. А луната беше почти пълна.

---

[1] Щагове — въжета по посока на носа и кърмата, които придържат мачтата в отвесно положение. — Б.пр. ↑

[2] Еклиптика — привидният кръгообразен път, изминат от Слънцето по небосвода за една година. — Б.пр. ↑

[3] Кулминира — преминава през меридиана на дадено място. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

КЪМ ОСТРОВИТЕ В ЮЖНОТО МОРЕ

Виждаме земя. Течението ни отнася от Пука-Пука. Празник край остров Ангатау. Пред прага на рая. Първите туземци. „Кон-Тики“ се сдобива с нов екипаж. Кнут в в сухоземен отпуск. В борба с непреодолими сили. Отново отнесени в откритото море. В опасни води. От Такуме до Рароя. Носим се към казана на вещиците. Във властта на вълните. Корабокрушение. Изхвърлени на кораловия риф. Намираме необитаван остров.

През нощта срещу 30 юли на „Кон-Тики“ цареше нова, необичайна атмосфера. Може би оглушителната глъчка на морските птици, които летяха над нас, ни караше да изпитваме чувството, че се готви да стане нещо ново. Многогласните крясъци на птиците ни се струваха трескави и земни, след като през изтеклите три месеца не бяхме чували никакъв друг звук да надвишава шума на морето освен мъртвешкия писък на безжизнените въжета. Дори луната, която подскачаше над наблюдателния пост на върха на мачтата, изглеждаше особено голяма и кръгла. В нашите представи тя се свързваше с палмови корони и топлокръвна романтика; никога не бе излъчвала такъв жълт блясък над студените риби сред океана.

В шест часа Бенгт слезе от върха на мачтата, събуди Херман и легна да спи. Когато Херман се покатери на скрибуцащата, олюляваща се мачта, почваше да се развиделява. Десет минути по-късно той се спусна по въжената стълба и ме задърпа за краката.

— Излез да си видиш острова!

Лицето му сияеше и аз излетях навън, последван от Бенгт, който още не беше заспал. Спуснахме се един през друг и се струпахме на най-високото място, което можехме да достигнем — кръстачката на мачтата. Около нас имаше много птици, а в океана се оглеждаше небето, забулено в бледовиолетов воал — сетна следа от чезнещия нощен мрак. Но по целия хоризонт на изток възлизаше червеникаво

сияние, а на югоизток то постепенно образуваше кървавочервен фон, върху който се открояваше слаба сянка, като къса чертичка, драсната със син молив по хоризонта.

Земя! Остров! Жадно го поглъщахме с очи и събудихме останалите, които наизскачаха още сънени и се заоглеждаха, сякаш очакваха след малко носът на сала да се блъсне в брега. Кряскащи морски птици образуваха в небето нещо като мост между нас и далечния остров, който се очертаваше все по-ясно на хоризонта, колкото повече се разнасяше червеното зарево и небето ставаше златисто с приближаването на слънцето и дневната светлина.

Първата ни мисъл беше, че островът не се намира там, където би трябвало да се намира. И тъй като островът не може да се е преместил, то навярно салът през нощта е попаднал в течение, насочено на север. Един-единствен поглед върху океана беше достатъчен, за да се уверим, че в тъмнината сме проиграли всичките си шансове. Там, където се намирахме сега, вятърът вече не ни позволяваше да насочим курса на сала към острова. Областта около архипелага Туамоту изобилствува със силни местни морски течения. След като срещнат суша, те се отклоняват в най-различни посоки. Много от тях променят направлението си от противодействието на силните приливи и отливи, които се движат напред и назад около рифовете и атолите.

Обърнахме кърмилното весло, но знаехме много добре, че няма смисъл. В шест и половина слънцето изгря от морето и се издигна бързо, както е присъщо на тропиците. Островът лежеше на няколко морски мили от нас и приличаше на доста нисък залесен пояс, който едва се подава над водата и бавно пълзи по хоризонта. Дърветата се притискаха гъсто едно до друго зад тясна ивица светъл пясък, която се издигаше толкова малко над океана, че на равномерни промеждутъци изчезваше зад вълните. Според изчисленията на Ерик това беше Пука-Пука, първият остров от архипелага Туамоту. Упътването ни за островите, двете ни морски карти и наблюденията на Ерик даваха четири съвършено различни местоположения на този остров, но тъй като наблизко нямаше никакви други острови, без съмнение сушата пред нас беше Пука-Пука.

На сала не се чуваха буйни излияния. След като извъртяхме платното и обърнахме кърмилното весло, седяхме смълчани на върха на мачтата или на палубата и се взирахме в сушата, която се появи така

внезапно на хоризонта сред безбрежния, всемогъщ океан. Най-последно видимо доказателство, че през тези месеци наистина сме се движили, а не сме се въртели в центъра на все същия кръгъл хоризонт! Всички бяхме обзети от чувство на дълбоко задоволство и успокоение, че сме пристигнали в Полинезия, но това чувство беше примесено със слабо, мимолетно разочарование — можехме само да гледаме острова с безпомощно примирение като някаква фата-моргана, продължавайки дългото си пътешествие през океана на запад.

Малко след изгрев слънце вляво от средата на острова над дърветата се издигна черен стълб от гъст дим. Проследихме го с очи и си помислихме, че туземците са станали и си приготвят закуска. Тогава и през ум не ни мина, че местните наблюдателни постове са ни забелязали и отправят димни сигнали, за да ни поканят на брега. Към седем часа почувствувахме слаб лъх на изгоряло бораово дърво^[1], който подразни осолените ни ноздри. Той ми навя далечни спомени за огъня на брега на Фатухива. Половин час по-късно усетихме ухание на гора и прясно отсечено дърво. Островът вече намаляваше и лежеше точно зад нас, тъй че вятърът ни донасяше от време на време по някой лек полъх от него. В продължение на петнадесет минути Херман и аз висяхме на върха на мачтата и пълнехме ноздрите си с топлата миризма на листа и зеленина. Това беше за нас Полинезия: прекрасен сочен дъх на суша след деветдесет и три солени дни, прекарани сред вълните. Бенгт се беше заврял в спалния чувал и хъркаше, Ерик и Торстейн лежаха по гръб в кабината и размишляваха, а Кнут влизаше и излизаше, вдъхваше мириса на листа и записваше нещо в дневника си.

В осем и половина Пука-Пука потъна отново в океана зад нас, но чак до единадесет часа от върха на мачтата се виждаше тънка синя ивица на източния хоризонт. След това и тя изчезна и само високият кумулунимбус, извисен неподвижен в небето, показваше къде се намира остров Пука-Пука. Птиците изчезнаха. Навярно предпочитаха ветровитата страна на острова, та когато се прибират вечер с пълни стомаси, да им помага попътният вятър. Долфините също намаляха значително и под сала останаха само няколко риби пилоти.

Тази вечер Бенгт каза, че копнеел за маса и стол, защото му дотегнало да се обръща от гръб по корем, докато четял легнал на пода на кабината. Иначе се радвал, че не сме уцелили сушата, понеже му оставали още три непрочетени книги. На Торстейн внезапно му се

дояде ябълка, а аз се събудих посред нощ, защото усетих прекрасната миризма на печено с лук. Оказа се обаче нечия мръсна риза.

Още на другата сутрин открихме два нови облака, които се издигаха на хоризонта като пара от два локомотива. На картата видяхме, че имената на кораловите острови, над които се извисяваха двата облака, са Фангахина и Ангатау. Вятърът духаше така, че облакът над Ангатау лежеше в по-благоприятна за нас посока, и затова взехме курс към него. Вързахме здраво кърмилното весло и се наслаждавахме на чудното спокойствие и на свободата в Тихия океан. При хубаво време животът върху бамбуковата палуба на „Кон-Тики“ беше тъй приятен! Затова погълцахме с очи всичко наоколо, уверени, че каквото и да ни чака в близките дни, пътешествието скоро ще завърши.

Три дни управлявахме сала към облака над Ангатау. Времето беше чудесно, кърмилното весло само поддържаше курса и течението ни разиграваше. На четвъртата сутрин, когато Торстейн отменил Херман след вахтата му от четири до шест часа, Херман му съобщил, че преди да залезе луната, му се сторило, че видял очертанията на плосък остров. Малко по-късно, при изгрев слънце, Торстейн подаде глава през вратата на кабината и извика:

— Земя напред!

Всички се втурнахме на палубата и това, което видяхме, ни накара да вдигнем знамената — най-напред норвежкото на кърмата, а после френското на върха на мачтата, защото приближавахме френска колония. Скоро цялата ни сбирка от знамена плющеше в свежия пасат: американското, перуанското, шведското и британското, а също и флагът на Клуба на изследователите. Нямаше никакво съмнение: „Кон-Тики“ беше накичен като за празник. Този път островът лежеше идеално — точно по нашия курс — и на малко по-голямо разстояние от нас, отколкото се бе появил остров Пука-Пука при изгрев слънце преди четири дни. Щом слънцето се издигна право нагоре зад нас, забелязахме ясно зелено отражение високо в забуленото небе точно над острова — отблясък от спокойната плитка лагуна във вътрешността на пръстеновидния риф. Някои от плоските атоли хвърлят такива отражения на няколко хиляди метра височина и затова първобитните мореплаватели са знаели къде се намира самият остров много дни преди той да се появи на хоризонта.

Към девет часа поехме кърмилното весло — трябваше да решим към коя част на острова да се насочим. Вече различавахме върховете на отделни дървета и виждахме редици огрени от слънцето стволоче, които изпъкваха на фона на гъста, сенчеста зеленина.

Знаехме, че някъде между нас и брега лежи опасна подводна скала и дебне всеки, който приближава към невинния наглед остров. Този риф спъва свободното, властно движение на вълните от изток и когато огромните водни маси бъдат спрени от плитчината, те се мятат високо във въздуха и с грохот се стоварват разбунени върху назъбения коралов риф. Страшните водовъртежи са повличали много кораби към подводните рифове на архипелага Туамоту и просто са ги надробявали при сблъсъка с кораловите скали.

Откъм океана тази коварна клопка изобщо не се забелязваше. Движихме се с вълните и виждахме само извитите им лъскави гърбове, които се гонеха един друг към острова. Не само пръстеновидният риф, но и целият разпенен дяволски танц, който се разиграваше над него, оставаха скрити зад редиците надигащи се пред нас вълни. Но в двата края на острова, на север и юг, където виждахме брега в профил, забелязахме, че морето кипи снежнобяло и вълните се мятат високо на неколкостотин метра от сушата.

Насочихме сала така, че да мине съвсем близо до външната страна на зловещия кипеж в южния край на острова. Надявахме се, че когато стигнем там, ще ни се удаде да плаваме покрай самия риф, докато заобиколим острова и завием към запазената от вятъра страна. Втората ни възможност беше, преди да ни отнесе течението, да намерим достатъчно плитко място, за да спрем сала с нашата импровизирана котва и да изчакаме вятъра да се обърне, при което бихме останали на завет.

Към дванадесет часа видяхме през далекогледа, че растителността на острова се състои от млади зелени кокосови палми, оплели корони над олюляващия се пред тях жив плет от буйна ниска зеленина. По светлия пясък на брега лежаха пръснати голям брой едри коралови блокове. Не се виждаше никакъв признак на живот с изключение на няколко бели птици, които летяха плавно над палмовите горички.

Вече два часа плавахме покрай острова, малко извън дебнещия пръстеновиден риф. Докато приближавахме, чувахме тътена на

прибоя, който ехтеше над рифа като нестихващ водопад, а по-късно звукът напомняше грохота на безкраен бърз влак, летящ на двестатриста метра от десния борд на сала. Вече виждахме и бялата пяна, която от време на време отхвъркваше високо над извитите, пречупващи се гребени на вълните близо до нас — там, където безспирно гърмеше „влакът“.

На кърмилното весло стояха едновременно по двама души. Тъй като бамбуковата кабина им пречеше да гледат напред, Ерик пое направляването на сала и стъпил върху кухненския сандък, даваше нареждания на двамата кърмчии до тежкото кърмилно весло. Планът ни беше да караме колкото може по-близо до опасния риф, без да се излагаме на опасност. От върха на мачтата непрекъснато следяхме, за да открием пролив или проток в рифа, през който бихме могли да промъкнем сала. Течението ни носеше паралелно с рифа и не ни създаваше никакви неприятности. Разклатените центровъчни дъски ни позволяваха да направляваме сала в ъгъл от приблизително двадесет градуса вляво и вдясно от посоката на вятъра, а вятърът духаше успоредно с рифа.

Докато Ерик направляваше зигзагообразния ни курс и правеше завоите толкова близо до рифа, колкото бе възможно с оглед на водовъртежите, Херман и аз влязохме в гумената лодка, привързана с въже към сала. Когато салът завиеше към сушата, въжето описваше още по-голяма дъга и ние се озовавахме толкова близо до гърмящия риф, че от време на време зървахме стъкленозелената водна стена, която се издигаше пред нас, а когато тя се отдръпваше, оголеният риф се подаваше като разрушена барикада от ръждива желязна руда. Докъдето виждахме, в рифа нямаше ни проток, ни пролив. Тогава Ерик извърташе платното, като затягаше левите и отпускаше десните въжета, кърмчиите обръщаха кърмилното весло и „Кон-Тики“ насочваше нос към открито море, далеч от опасните места, а после пак завиваше към брега.

Колкото пъти „Кон-Тики“ доближаваше рифа, а след това отново завиваше навън, ние двамата в гумената лодка седяхме със свити сърца, защото попадахме толкова близо до рифа, та усещахме как вълните стават по-високи и по-ярошни, а ударите им — по-припрени. И всеки път бяхме повече от сигурни, че Ерик е прекалил, че този път няма никаква надежда „Кон-Тики“ да се измъкне от прибоя, който ще

ни повлече към зловещия червен риф. Но Ерик овладяваше сала с ловка маневра и „Кон-Тики“ се измъкваше благополучно от лапите на водовъртежа и се връзваше пак в открито море. А през цялото това време островът беше толкова близо! Толкова близо, че виждахме всяка подробност на брега — и все пак тази райска красота оставаше недостижима, защото между нея и нас се намираше разпенената смъртоносна барикада.

Към три часа палмовата гора на сушата се разрези и през широка просека видяхме синята, огледално гладка лагуна. Но пръстеновидният риф беше все тъй непреодолим и с пяна на уста точеше злокобно кървавочервените си зъби. Нямаше никакъв проток, палмовата гора се сгъсти, а ние продължавахме да плаваме напред покрай острова, с вятъра в гърба. По-късно в гората току се явяваха пролуки, които позволяваха да надзърнем във вътрешността на кораловия остров. А вътрешността представляваше прелестна морска лагуна, проснала се като голямо, спокойно планинско езеро, обкръжено с венец от полюляващи се кокосови палми и светли пясъчни брегове. Омайният зелен палмов остров образуваше широк, мек пясъчен пръстен около гостоприемната лагуна, а втори пръстен обкръжаваше целия остров — ръждивочервеният риф охраняваше като меч портата на рая.

Целия ден се носехме в зигзаг край прелестния Ангатау, който се простираше току пред вратата ни. Слънцето грееше над палмовата гора и островът приличаше на блажен земен рай. След като свикна с маневрирането край острова, Ерик извади китарата си, застана на палубата, нахлупил перуанска шапка с огромна периферия, и почна да свири и пее сантиментални полинезийски песни, а Бенгт ни поднесе чудесен обяд на ръба на сала. Пробихме един стар кокосов орех от Перу и пихме наздрависи за младите пресни кокосови орехи, които висяха по дърветата на острова. Цялото това настроение — спокойствието на яркозелената палмова гора, възправена неподвижно усмихната пред нас, спокойствието на белите птици, които се виеха плавно около палмовите корони, спокойствието на тихата блестяща лагуна и на мекия пясъчен бряг, съпоставени с яростта на червения коралов риф, канонадата и барабания грохот във въздуха — всичко това ни направи покъртително впечатление след дългото плаване в открито море. Това впечатление никога не ще се заличи от паметта ни. Мислехме: ето че се добрахме до отвъдната страна на океана и едва ли

някога ще видим по-типичен тихоокеански остров от този. Все едно дали ще успеем да стъпим на него, или не — намирахме се в Полинезия, а необятният океан остана зад нас.

Така се случи, че този празничен ден край бреговете на Ангатау беше деветдесет и седмият на нашето пътуване. Странно, но още в Ню Йорк бяхме изчислили, че при теоретически идеални условия минималният срок да достигнем най-близките полинезийски острови е деветдесет и седем дни.

Към пет часа отминахме две покрити с палмови листа колиби, които се виждаха между дърветата на брега. Нямахме ни пушек, ни друг признак за живот.

Към пет и половина завихме отново към рифа. Наближавахме вече западния край на острова и трябваше за последен път да огледаме околността с надежда да намерим проток. Слънцето стоеше толкова ниско, че ни заслепяваше, когато гледахме напред, но въпреки това видяхме дъгата, която се извисяваше на неколкостотин метра от крайната издатина на острова, над мястото, където морето се разбиваше в рифа. Островът се открояваше на небето като силует. На брега отвъд рифа забелязахме близо едно до друго няколко неподвижни тъмни петна. Изведнъж едното тръгна бавно към водата, а няколко други хукнаха към гората. Това бяха хора! Доближихме колкото можеше повече до рифа. Вятърът беше поотслабнал и помислихме, че след малко ще попаднем в завета на острова. Хората спуснаха във водата кану, двама души скочиха в него и загребаха към рифа. Малко по-нататък завиха към открито море и видяхме как вълните издигнаха кануто, когато то мина през протока в рифа, а после се насочиха право към нас.

Там значи бил отворът на рифа — ето я едничката ни надежда! Сега видяхме и цялото село, разположено между палмите. Но междувремежно сенките почнаха да се удължават.

Двамата в кануто ни махнаха с ръка. Веднага им отвърнахме и те загребаха още по-бързо към нас. Беше обикновено полинезийско кану със страничен плъзгач, а в него седяха две кафяви създания по фланелки и гребяха с лица към нас. Надали щяхме да се разберем лесно. Измежду нас единствено аз знаех няколко думи от наречието на Маркизките острови, научени при престоя ми на Фатухива, но в

нашите северни страни трудно се поддържа език като полинезийския поради липса на практика.

Затова изпитахме голямо облекчение, когато кануто се блъсна в едната страна на сала и двамата туземци скочиха на палубата, а единият, чието лице просто сияеше, протегна кафявата си ръка и извика на английски:

— Good night!^[2]

— Good night! — отвърнах аз поразен. — Do you speak English?

[3]

Човекът отново засия и кимна.

— Good night — каза той. — Good night! Това явно беше целият му запас от чужди думи и с него той далеч превъзхождаше скромния си приятел, който стоеше на заден план и се усмихваше, възхитен от своя по-обигран другар.

— Ангатау? — запитах, като посочих острова.

— Х'ангатау — отвърна човекът и кимна утвърдително. Ерик вирна гордо глава. Нямаше грешка. Намирахме се точно там, където слънцето му беше казало, че се намираме.

— Маймай хее иута — помъчих се да изрека аз.

Доколкото помнех от Фатухива, това трябваше да означава нещо като „искаме да отидем на брега“.

Двамата туземци едновременно посочиха невидимия проток през рифа и ние завъртяхме веслото, за да се опитаме да минем, пък да става каквото ще.

В тоя миг откъм острова задуха силно. Над лагуната беше надвиснал малък дъждовен облак. Вятърът заплашваше да ни отдалечи от рифа, а освен това забелязахме, че „Кон-Тики“ не се поддава на веслото в достатъчно голям ъгъл, за да улучим входа на протока в рифа. Направихме опит да достигнем дъното, но въжето на котвата се оказа късо. Сега трябваше да прибегнем до греблата, и то колкото може по-бързо, преди вятърът да ни е грабнал. Със светкавична бързина свалихме платното и всеки от нас взе по едно голямо гребло. Искях да дам гребла и на двамата туземци, които стояха край нас и се наслаждаваха на цигарите, с които ги бяхме почерпили.

Но туземците поклатиха енергично глави и само посочиха накъде да караме. Направих им знак, че всички трябва да гребем, и повторих думите — „искаме — да — отидем — към брега“! Тогава по-

умният от двамата се наведе, размаха дясната си ръка във въздуха и каза:

— Бр-р-р-р-р-р-р!...

Нямаше никакво съмнение, че искаше да запалим мотора. Те навярно мислеха, че стоят на палубата на извънредно претоварен кораб. Заведохме ги на кърмата и ги накарахме да пипнат под трупите, за да се уверят, че нямаме нито вал, нито витло. Тогавя двамата сякаш паднаха от небето, угасиха цигарите и се втурнаха към ръба на сала. Така на двете странични трупи седнахме по четирима и загребахме с всички сили. В това време слънцето потъна отвесно в океана зад една издатина на острова, а вятърът откъм лагуната се засили. Имахме чувството, че не помръдваме ни сантиметър. Туземците скочиха в кануто и изчезнаха. Почна да се здрачава и ние седяхме пак сами и гребяхме отчаяно, за да не се понесем отново към открито море.

Докато над острова припаднаше мрак, иззад рифа се подадоха четири канута и скоро салът гъмжеше от полинезийци; всички искаха да се здрависат с нас и да получат цигари. Щом на борда имаше хора, които познават местността, нямаше от какво да се опасяваме. Сигурно не биха допуснали да изчезнем пак в открито море, така че тази вечер щяхме да стъпим на суша!

Бързо вързахме задния край на канутата за носа на „Кон-Тики“ и четирите здрави канута със странични плъзгачи се пръснаха ветрилообразно пред дървения сал като кучешки впряг. Кнут също се спусна напред с гумената лодка и се нареди между канутата като впрегнато куче, а ние останалите се разпределихме с греблата от двете страни на „Кон-Тики“. И така започна борбата с източния вятър.

Стана тъмно като в рог, защото луната още не беше изгряла. Вятърът духаше силно. Хората струпаха дърва и накладоха голям огън на брега, за да ни упътят към протока в рифа. Грохотът откъм рифа ехтеше в мрака като непрестанно ревящ водопад и отначало този звук се усилваше.

Не виждахме хората, които седяха в лодките и ни теглеха, но чувахме, че пеят с цяло гърло борчески полинезийски песни. Чухме, че и Кнут пее с тях, защото колкото пъти заглъхнеха гласовете на полинезийците, до нас долиташе неговият самотен глас. Сред хора на полинезийците Кнут пееше „Напред вървим с бодри стъпки“^[4]. За да

допълним какофонията, ние на сала запяхме весела народна песен. Сред смях и песни бели и кафяви мъже дружно размахвахме греблата.

Всички бяхме във великолепно настроение. Деветдесет и седем дни — и ето ни в Полинезия! Довечера ще има празник в селото. Туземците викаха, кряскаха и ликуваха. В Ангатау кораби пристигат само веднъж в годината, и то когато шхуната за сушени кокосови ядки — копра, идва от Таити. Затова вечерта положително щеше да има голямо пиршество около огъня на брега.

Но яростният вятър духаше упорито. Гребяхме, докато ръцете ни почнаха да отмаляват. Не се отдалечавахме, но и огънят на брега не приближаваше, а грохотът на рифа си оставаше еднакво силен.

Малко по малко песните заглъхнаха. Всички се смълчаха. Хората гребяха с всички сили. Огънят не приближаваше, а само танцуваше нагоре-надолу в зависимост от нашето движение по вълните. Изминаха три часа. Наближаваше девет часът. Малко по малко почнахме да се носим в обратна посока. Бяхме пребити от умора.

Дадохме на туземците да разберат, че ни трябва повече помощ от брега. Те ни обясниха, че на сушата имало много хора, но на целия остров нямало други мореходни канута освен тези четири.

Тогава от тъмнината изникна Кнут с гумената лодка. Дошло му на ум, че би могъл да отиде с лодката до острова и да доведе повече туземци. В гумената лодка можеха да се съберат по пет-шест души наведнъж.

Това беше твърде рисковано. Кнут не познаваше местността и по никакъв начин не би могъл да се добере до протока в кораловия риф в тоя непрогледен мрак. Тогава той предложи да вземе със себе си водача на туземците, който да му показва пътя. И този план не ми се стори много сигурен, защото туземците нямаха никакъв опит в боравенето с тромавата гумена лодка и едва ли биха могли да я прекарат през тесния опасен проток. Казах обаче на Кнут да доведе при нас водача, който седеше в лодката си пред сала и гребеше, за да чуем какво мисли той за положението. Ставаше ясно, че не можем да удържим сала и ще бъдем отнесени в открито море.

Кнут изчезна в тъмнината, за да намери водача. Когато мина известно време, а Кнут и водачът не идваха, почнахме да ги викаме, но не получихме друг отговор освен крякащия хор на полинезийците отпред. Кнут беше изчезнал в мрака. Веднага разбрахме какво се е

случило: в бързината, шума и суматохата Кнут е разбрал погрешно даденото му указание и се е запътил с туземеца към сушата. Нямаше смисъл да викаме. Там, където се намираше Кнут сега, всеки звук биваше заглушен от грохота на вълните по цялата дълга барикада.

Извадихме бързо морзовата лампа и един от нас се качи на върха на мачтата, и почна да сигнализира „Върни се. Върни се.“

Но никой не се върна.

Тъй като двама от гребците ни отсъстваха, а един седеше непрестанно на мачтата и сигнализираше, ние все повече се отклонявахме, пък и всички бяхме вече много изморени. Хвърлихме във водата няколко трески и видяхме, че бавно, но сигурно се носим в обратна посока. Огънят изглеждаше по-малък и шумът на приборя се чуваше по-слабо. А колкото повече се отдалечавахме от завета на палмовата гора, толкова по-здраво ни грабваше вечният източен вятър. Сега пак го почувствувахме — почти толкова силен както сред океана. Постепенно разбрахме, че всяка надежда е загубена. Носехме се към открито море. Не биваше да спираме да гребем. Трябваше с всички сили да задържаме движението на сала, докато Кнут се върне.

Изминаха пет минути. Десет минути. Половин час. Огънят ставаше все по-малък, а от време на време, когато се плъзвахме между две вълни, изчезваше напълно. Приборят се превърна в далечен тътен. Луната изгря. Видяхме сиянието на диска ѝ зад палмовата гора, но небето ни се стори мрачно и полузабулено с облаци.

Чухме, че туземците почнаха да мърморят и да се съветват помежду си. Изведнъж забелязахме, че едно от канутата пусна въжето си в морето и изчезна. Мъжете в останалите три канута бяха изморени и разтревожени и не залягаха с пълна сила. „Кон-Тики“ продължаваше да се носи към открито море.

Малко по-късно и останалите три въжета се отпуснаха и трите канута се блъснаха в едната страна на сала. Един от туземците се качи на палубата и като посочи с глава към острова, каза спокойно:

— Иута. (Към брега.)

Гледаше тревожно към огъня, който сега изчезваше за дълго и само от време на време се появяваше като далечна искра. Носехме се бързо. Приборят заглъхна; само океанът ревеше както преди и всички въжета на „Кон-Тики“ скърцаха и стенеха.

Дарихме туземците богато с цигари и аз набързо драснах една бележка, която да отнесат със себе си и предадат на Кнут, ако го намерят. Написах:

„Върни се в кану с двама туземци, а гумената лодка вържете отзад. По никакъв начин не се връщай сам с лодката.“

Вярвахме, че услужливите островитяни ще се съгласят да доведат Кнут с кану, ако изобщо сметнат за разумно да тръгнат. Но ако решат, че не е разумно, то щеше да е лудост Кнут да потегли сам в гумената лодка с надеждата да настигне бягащия сал.

Туземците грабнаха бележката, скочиха в канутата и изчезнаха в нощта. Последното, което чухме, беше пискливия глас на нашия пръв познайник, който извика учтиво в мрака:

— Good night!

Доловихме одобрителния шепот на неговите другари, по-слабо запознати с чуждите езици, а след това до нас не долитаха никакви непривични звуци и всичко утихна, сякаш отново се намирахме на две хиляди морски мили от най-близката суша.

Безполезно беше да продължаваме да гребем, защото тук в открито море вятърът ни тласкаше с пълна сила, но продължихме да даваме светлинни сигнали от върха на мачтата. Вече не смеехме да сигнализираме „Върни се“, а давахме през равни промеждутъци кратки мигащи знаци. Беше тъмно като в рог. Само луната надничаше от време на време между облаците. Навярно над нас беше надвиснал кумулуниimbusът на Ангатау.

В десет часа изгубихме и последната слаба надежда, че ще видим отново Кнут. Седнахме мълчаливо на ръба на сала и захрускахме сухар, като непрестанно се редувахме да сигнализираме от върха на мачтата, която стърчеше гола над нас, без широкото платно с главата на Кон-Тики.

Решихме да продължаваме сигналите през цялата нощ, тъй като не знаехме къде се намира Кнут. Не искахме да мислим, че прибойт може да го е грабнал. Кнут винаги падаше на краката си — безразлично дали ставаше дума за тежка вода или за прибой; положително беше жив. Но мисълта, че е сам сред полинезийците на този откъснат остров в Тихия океан, не ни харесваше. Брей, че проклетия! След цялото дълго пътуване доближихме суша, колкото да оставим един човек на този затънт остров в Южното море, и

потеглихме пак нанякъде. Първите полинезийци едва стъпиха с усмивка на сала, и вече трябваше да бягат презглава, за да не бъдат и те повлечени в лудешкия неудържим бяг на „Кон-Тики“ към запада. Какво ужасно положение, дявол да го вземе! Пък и въжетата стеноха така страшно тази вечер. Никой от нас не прояви ни най-малък признак, че му се спи.

Часът стана десет и половина. Бенгт току-що слизаше от люлеещия се връх на мачтата, за да бъде заместен от друг, и изведнъж всички трепнахме. Чухме съвсем ясно в мрака гласове сред океана. Ето пак, Говореха полинезийци. Завикахме в тъмната нощ колкото ни глас държеше. В отговор чухме викове и ето, гласът на Кнут се обади между другите. Можехме да изядем сламените си шапки от възторг. Умората ни изчезна. Целият буреносен облак се разнесе. Какво значение имаше, че се отдалечаваме от Ангатау? Та в океана има и други острови! Сега жадните за път балсови трупи можеха да се носят накъдето си щат, щом и шестимата сме пак на борда.

Три канута с плъзгачи изплаваха в тъмнината и се понесоха по вълните към нас. Кнут скочи пръв на милия стар „Кон-Тики“, последван от шестимата кафяви мъже. Нямахме много време за обяснения. Трябваше бързо да надарим туземците, за да поемат рискования си път обратно към острова. Без да виждат светлина или суша и без почти никакви звезди, те трябваше да намерят пътя си, като гребат срещу вълните и вятъра, докато зърнат светлината от огъня. Възнаградихме ги богато с консерви, цигари и други дарове и всички се ръкуваха развълнувано с нас за последно сбогом.

Те явно се безпокояха за нас и сочеха на запад, като обясняваха, че сме на път към опасни рифове. Водачът чак се просълзи и ме целуна нежно по бузата, което ме накара да благодаря на провидението за своята брада. След това гостите се настаниха в канутата, а ние шестимата насядахме на сала — отново заедно и отново сами.

Оставихме сала да прави каквото си ще и се заслушахме в разказа на Кнут.

Кнут, убеден, че изпълнява моето нареждане, най-добросъвестно се запътил с гумената лодка към брега заедно с водача на туземците. Туземецът взел малките гребла и подкарал лодката към отвора на рифа. Изведнъж Кнут забелязал с изненада светлинните сигнали от „Кон-Тики“, които му казваха да се върне. Направил знак на кафявия

гребец да обърне, но туземецът отказал да го послуша. Тогава Кнут грабнал греблата, обаче туземецът блъснал ръцете му и тъй като рифът гърмял около лодката в мрака, било съвсем безполезно да се почне борба. Танцувайки по вълните, лодката преминала право през отвора на рифа и продължила навътре, докато една вълна я повдигнала върху голям коралов блок на самия остров. Множество островитяни грабнали гумената лодка и я повлекли нагоре по брега и Кнут се озовал сам под палмите, обкръжен от цяла тълпа туземци, които бърбурели на някакъв непонятен език. Кафяви босоноги мъже, жени и деца на всички възрасти се трупали около него и опипвали плата на ризата и панталона му. Самите те били облечени в стари, дрипави европейски дрехи, но на острова нямало никакви бели хора.

Кнут се обърнал към няколко от най-силните и умни на вид мъже и им направил знаци да тръгнат с него в гумената лодка. В това време, пристигнал олюлявайки се, висок пълен мъж. Кнут предположил, че туй трябва да е главатарят, защото носел стара униформена фуражка и говорел със силен, властен глас. Всички отстъпили, за да му сторят място. Кнут почнал да обяснява на норвежки и на английски, че са му нужни хора и че трябва да се върне, преди вятърът да отнесе сала в океана. Главатарят се усмихвал като слънце и не разбирал нищо, а ликуващата тълпа повлякла Кнут към селото въпреки настойчивите му протести. Тук го посрещнали кучета, прасета, кокошки и красиви полинезийски девойки, които му поднесли пресни плодове. Туземците явно се стараели да направят престоя на Кнут колкото е възможно по-приятен, но той не се оставил да го подведат и измамат, а мислел с тъга за сала, който в това време се носеше на запад. Намерението на туземците било очевидно. Те търсели компания, пък и знаели, че на корабите на белите хора има много хубави неща. Ако успеят да задържат Кнут на брега, сигурно ще дойдат и останалите заедно със странния си кораб. Никой кораб не би изоставил бял човек на такова отдалечено островче като Ангатау.

След редица странни приключения Кнут успял да се отскубне и си проправил път към гумената лодка, заобиколен от обожатели и обожателки. Ръкомаханията и виковете му били недвусмислени и хората разбрали, че той иска непременно да се върне на особения плавателен съд, който бързал да продължи пътя си.

Тогава туземците започнали да хитруват; обяснявали му със знаци, че и ние сме на път към брега, само че от другата страна на острова. За миг Кнут се объркал, но ето че откъм брега, където жени и деца поддържали буйния огън, долетели силни гласове и глъчка. Трите канута се завърнали и хората донесли на Кнут моята бележка. Той изпаднал в отчаяно положение. В ръката си държал нареждане да не излиза сам в морето, а туземците отказвали решително да тръгнат с него.

Повели се гръмогласни спорове и кавги между всички местни жители. Тези, които се върнали от морето и били видели сала, разбирали много добре, че е съвсем безполезно да задържат Кнут с надеждата по този начин да принудят и нас да слезем на брега. Спорът завършил с това, че кое с обещания, кое със закани, изречени с висок, общоразбираем тон, Кнут успял да убеди екипажа на три канута да го придружат в открито море по следите на „Кон-Тики“. Вързали гумената лодка отзад и потеглили в тропическата нощ към океана, а край гаснещия огън стояли неподвижно туземците и следели с очи своя нов светлокож приятел, напуснал ги така внезапно, както и пристигнал.

Доста навътре в открито море Кнут и другарите му почнали да виждат слабите светлинни сигнали от сала. Дългите тесни полинезийски канута, снабдени за по-голяма устойчивост със заострени странични плъзгачи, порели водата като с нож, но на Кнут се сторило, че изминала цяла вечност, докато почувствувал отново кръглите дебели трупи на „Кон-Тики“ под краката си.

— Хубаво ли прекара на сушата? — попита Торстейн завистливо.

— Охо, да беше видял какви девойчета имаше! — подразни го Кнут.

Не издигнахме платното и оставихме кърмилното весло прибрано. Вмъкнахме се и шестимата в бамбуковата кабина и спяхме като камъните по брега на Ангатау.

Още три дни се носихме по океана, без да съзрем суша.

Вятърът ни отнасяше право към зловеците рифове на Такуме и Рароя, които преграждаха океана пред нас на ширина от 70 — 80 километра. Правехме отчаяни опити да се измъкнем северно от тези опасни рифове и смятахме, че ще успеем, докато една нощ дежурният дотърча и събуди всички ни. Вятърът се беше обърнал. Духаше точно

към рифа Такуме. Започваше да вали и нямахме абсолютно никаква видимост. Рифът сигурно се намираше много наблизо.

Направихме среднощно съвещание. Този път ставаше въпрос как да спасим живота си. Вече нямаше надежда да се изплъзнем северно от рифа, а трябваше да се опитаме да го заобиколим от юг. Извъртяхме платното, обърнахме кърмилното весло и предприехме опасно пътешествие с неустановения северен вятър в гърба. Ако започнеше отново да духа източен вятър, преди да сме отминали цялата осемдесет-километрова лицева страна на рифовете, щяхме неминуемо да попаднем във властта на прибоя.

Споразумяхме се за всичко, което трябваше да се направи, в случай че корабокрушението е неизбежно. Решихме на всяка цена да се държим за „Кон-Тики“, да не се покатерваме на мачтата, откъдето ще изпопадаме като гнили круши, а да се хванем здраво за щаговете ѝ, когато вълните почнат да ни заливат. Оставихме гумената лодка на палубата, без да я връзваме, и в нея закрепихме малък водоустойчив радиопредавател, малко хранителни припаси, бидони с вода и лекарства. Смятахме, че вълните ще изхвърлят лодката на брега и ние ще я намерим там, ако преминем рифа невредими, но с празни ръце. На кърмата на „Кон-Тики“ вързахме дълго въже с буй, което също щеше да изплува до сушата, та да можем да извлечем целия сал, ако заседне на рифа. После си легнахме и предоставихме бдението на кърмчията, който седеше навън в дъжда.

Докато духаше северният вятър, ние се плъзгахме бавно, но сигурно на юг пред самото лице на кораловите рифове, които ни дебнеха отвъд хоризонта. Но ето че един следобед вятърът замря, а когато се появи отново, беше се извърнал и идваше от изток. Според изчисленията на Ерик се намирахме вече толкова на юг, че имаше надежда да заобиколим най-южния край на рифа Рароя. Искахме да направим опит да минем на завет зад него, а сетне нека продължим към други рифове още по на запад.

С настъпването на нощта се навърши стотното денонощие на нашето пътешествие през океана.

Късно през нощта се събудих, обзет от безпокойство, дори тревога. Движението на вълните ми се стори необичайно. „Кон-Тики“ сякаш не се люшкеше както обикновено при подобни условия. Бяхме станали чувствителни към промените в ритъма на трупите. Веднага

помислих за обратно вълнение от близък бряг, изскочих на палубата и се покатерих на мачтата. Виждаше се само море. Но въпреки това не можах вече да заспя спокойно. Времето минаваше...

На разсъмване, малко преди шест часа, Торстейн се спусна от мачтата като светкавица. В далечината пред нас различил цяла редица малки палмови острови. Преди да предприемем каквото и да било, завъртяхме кърмилното весло така, че носът на сала да се отклони колкото е възможно по на юг. Торстейн сигурно бе видял малките коралови острови, наредени като бисерен наниз зад рифа Рароя. Трябва да ни бе подхванало някое течение, което ни бе повлякло на север.

В седем и половина по целия хоризонт на запад изникна редица от малки острови, покрити с палми. Най-южният се намираще приблизително в посоката, където сочеше носът на сала, и оттам вдясно от нас се редяха острови и палмови горички по целия хоризонт далеч на север, дето се губеха като малки точки. Най-близките лежаха на около четири-пет морски мили от нас.

Един поглед от върха на мачтата беше достатъчен, за да се уверим, че макар носът на сала да е насочен към най-южния остров в редицата, отклонението ни встрани е толкова голямо, че не напредваме в посоката, към която сочи носът. Носехме се косо към рифа. Ако центровъчните дъски бяха здраво притегнати, бихме имали изгледи да се изплъзнем. Но сега беше невъзможно да се гмурнем под сала, за да стегнем разклатените центровъчни дъски с нови въжета, защото акулите ни следваха по петите.

Разбрахме, че ни остава да прекараме на „Кон-Тики“ само броени часове. Трябваше да ги използваме, за да се приготвим за неизбежното корабокрушение на кораловия риф, Всеки получи точни нареждания какво да прави, когато удари часът. Всекиму бяха възложени определени задачи в определена част на сала, та да не почнем да се суетим и да си пречим един на друг, когато настъпи минутата, в която всяка секунда ще бъде от значение. „Кон-Тики“ се мяташе нагоре-надолу, нагоре-надолу, а вятърът ни тласкаше встрани. Вече нямаше никакво съмнение, че този хаос от вълни е причинен от рифа, защото някои вълни отиваха към него, а други се връщаха, след като се бяха блъснали безцелно в препречилата им се бариера.

Все още държахме вдигнато цялото платно, защото се надявахме, че въпреки всичко ще успеем да заобиколим рифа. Докато приближавахме косо към него, забелязахме от върха на мачтата, че целият бисерен наниз от обрасли с палми острови е свързан с коралов риф, който лежи отчасти под и отчасти над повърхността на водата. Той приличаше на вълнолом, в който океанът се разбиваше на бяла пяна и вълните се мятаха високо към небето. Рифът Рароя има овална форма с диаметър четиридесет километра. Едната му надлъжна страна е обърната на изток към океана и именно към нея се носехме ние. Самият риф, който сега виждахме да се точи от хоризонт до хоризонт, е само неколкостотин метра широк и зад него около тихата лагуна са наредени един до друг малки идилични острови.

Наблюдавахме със смесени чувства как рифът раздира безпощадно повърхността на синия Тих океан и водата изригва нависоко по целия хоризонт пред нас. Аз знаех какво ни чака там. Вече бях ходил на архипелага Туамоту. Застанал в безопасност на брега, съзерцавал величествената гледка на изток, където огромните вълни, които прииждаха откъм открития Тих океан се разбиваха над рифа. На юг постепенно изникваха все нови рифове и острови. Навярно се намирахме по средата на източната страна на кораловата стена.

На „Кон-Тики“ се извършваха последните приготовления. Внесохме в кабината всички предмети, които имаха някаква стойност, и ги вързахме. Документите и книгата опаковахме в непромокаеми торби заедно с филми и други неща, които биха се повредили от водата. Покрихме бамбуковата кабина с брезент и го вързахме с много здрави въжета. Когато видяхме, че вече няма надежда, дигнахме цялата бамбукова палуба и прерязахме с ножовете мачете всички въжета, които придържаха центровъчните дъски. Много трудно ги извадихме, защото бяха покрити с едри миди. Но след като ги изтеглихме, салът потъна толкова, колкото потъваха във водата трупите, и вълните щяха да го изхвърлят много по-лесно на рифа. Без центровъчни дъски и без платно салът се извъртя странично към рифа и стана безпомощна плячка на вятъра и вълните.

Единия край на най-дългото въже вързахме за собственоръчно направената котва, а другия — за долния край на лявата греда на мачтата. По този начин, когато хвърлехме котвата, „Кон-Тики“ щеше да навлезе в прибой с кърмата напред. Самата котва се състоеше от

празни бидони за вода, натъпкани с изхабени радиобатерии и други тежки отпадъци, а тук-там стърчаха дебели прътове от мангрово дърво.

Заповед номер едно, която беше и единствена, гласеше:

„Дръж се за сала!“ Каквото и да стане, трябваше да се вкопчим здраво в сала и да предоставим на деветте големи трупи да посрещнат ударите при стълкновението с рифа. На самите нас щеше да е достатъчно трудно да се преборим с натиска на водата. Да скочим зад борда, означаваше да станем безпомощни жертви на водовъртежите, които щяха да ни подмятат по остриите корали. Гумената лодка с тежкия си товар би се преобърнала по стръмните водни стени, но ако и ние се качехме в нея, тя би станала на парцали от блъскането в рифа. Ала морето рано или късно щеше да изхвърли на брега трупите, пък с тях и нас. стига да успеем да се задържим отгоре им.

След това бе наредено всички да си обуят обувки — за пръв път от сто дни насам — и да приготвят спасителните пояси. Впрочем от тях нямаше да има полза, защото, ако някой би паднал зад борда, нямаше да се удави, а щеше просто да се разбие в рифа. Все още имахме време да мушнем в джобовете си паспортите и малкото долари, които ни бяха останали. Засега още не страдахме от липса на време — тя дойде по-късно.

Напрегнати бяха часовете, докато се носехме безпомощно метър по метър косо към рифа. На сала цареше необикновено спокойствие. Всички сновяхме мълчаливо между кабината и палубата и си гледахме работата, като само от време на време разменяхме по някое кратко изречение. Сериозните ни лица показваха, че никой от нас не подценява това, което ни очаква, а липсата на нервност доказваше, че всеки постепенно е добил непоколебимо доверие в сала. Щом като можа да прекоси океана, той сигурно щеше да смогне да ни изведе живи на брега.

В кабината, пълна с кутии с хранителни припаси и друг вързан товар, цареше невероятен хаос. Торстейн едва се смести в радиопредавателния кът и включи предавателя на къси вълни. Намирахме се на осем хиляди километра от старата си база в Каляо, чието военноморско училище поддържаше редовна връзка с нас, и още по-далеч от радиолюбителите в Съединените щати. Но по някаква случайност точно предишния ден се свързахме с един опитен радиолюбител от остров Раротонга в архипелага Кук. Противно на

обичайната си практика радистите се уговориха с него да установят извънредна връзка рано сутринта. По тази причина Торстейн седеше в радиопредавателния кът, докато се носехме неотклонно към рифа, тракаше с морзовия ключ и викаше Раротонга.

Ето какво пише в бордовия дневник на „Кон-Тики“:

„8.15 часа. Бавно приближаваме към сушата. Вече можем да различим с просто око отделните палми на брега вдясно от сала.“

„8.45 часа. Вятърът се извърна в още по-неблагоприятна за нас посока и сега няма вече надежда да избегнем рифа. На сала никакво нервничене, но по палубата се извършват трескави приготовления. На рифа пред нас лежи нещо, което прилича на останки от платноходен кораб, но може и да е само купчина дърва, изхвърлена от вълните.“

„9.45. Вятърът ни носи право към предпоследния остров, който се вижда зад рифа. Сега различаваме ясно целия коралов риф; той прилича на стена, изградена от бели и червени камъни, която се подава тук-там над водата като пояс пред всички острови. По протежение на целия риф към небето пръска пяна. В момента Бенгт поднася хубаво, топло ядене — последното преди голямата схватка! Онова, дето лежи на рифа, наистина е разбит кораб. Вече сме толкова близо, че можем да обгърнем с поглед цялата лъскава лагуна зад рифа и различаваме очертанията на други острови на отсрещната страна на лагуната.“

Когато свърших тези редове, пак чух глухия грохот на прибой. Той ехтеше над целия риф и звучеше като подстрекаващ барабанен вихър, който възвестява вълнуващия край на „Кон-Тики“.

„9.50 часа. Вече сме много близо. Носим се покрай рифа. Остават само още неколкостотин метра. Точно сега Торстейн разговаря с човека от Раротонга. Всичко е готово. Налага се да прибера корабния дневник. Всички сме в бодро настроение. Изглежда страшно, но трябва да мине добре.“

Няколко минути по-късно котвата полетя зад борда и се залови за дъното. „Кон-Тики“ се извъртя и обърна кърма към прибой. Котвата ни задържа в продължение на няколко скъпоценни минути, докато Торстейн чукаше като луд по морзовия ключ. Беше успял да хване Раротонга. Прибойт кънтеше, а океанът яростно се надигаше и спадаше. Всички бяхме заети с работа по палубата, а Торстейн най-сетне успя да предаде съобщението си. Обясни, че се носим към рифа Рароя. Помоли Раротонга да слуша на същата вълна всеки час. Ако не

се обадим повече от тридесет и шест часа, да предупреди норвежкото посолство във Вашингтон. Последните думи на Торстейн бяха: „O. K. Fifty yards left. Here we go. Good bye!“^[5] И изключи предавателя. Кнут запечата книгата и двамата се измъкнаха колкото може по-бързо при нас на палубата, защото вече стана ясно, че котвата почна да поддава.

Вълните се вдигаха все по-високо с дълбоки падини помежду; усещяхме как салът се мята нагоре-надолу, все по-високо и по-високо.

Пак се понесе заповед: „Дръжте се, не мислете за товара, дръжте се!“

Сега бяхме толкова близо до самия „водопад“, че не чувахме непрестанния равномерен грохот на прибоя по протежение на целия риф. Чувахме само отделните удари, колчем най-близката вълна се разбиваше в скалите.

Целият екипаж беше в готовност и всеки се улови за онова въже, което смяташе за най-сигурно. Само Ерик пропълзя в последната минута в кабината, защото не бил изпълнил една точка от програмата: не си бил намерил обувките!

Никой не стоеше на кърмата, тъй като тя щеше да се блъсне в рифа. Не бяха много сигурни и двете дебели въжета, които се спускаха от върха на мачтата към кърмата. Херман, Бенгт и Торстейн се покатериха върху няколко каси, завързани до предната стена на кабината. Херман се вкопчи във въжетата, които се спускаха от стрехата на кабината, а другите двама се хванаха за онези въжета на мачтата, с които издигахме платното. Кнут и аз избрахме въжето, опънато от носа към върха на мачтата, защото мислехме, че ако водата отнесе мачтата, кабината и всичко останало, това въже все пак ще остане върху сала, защото вълните идваха откъм носа.

Когато забелязахме, че вече сме попаднали в прибоя, прерязахме въжето на котвата и се понесохме стремглаво напред. Една вълна се надигна точно под нас и усетихме как „Кон-Тики“ полетя нагоре. Решителният миг настъпи. Носехме се с главоломна бързина по гребените на вълните към рифа, а салът, вече поразнебитен, пращеше, скърцаше и тръпнеше под краката ни. Кръвта ни закипя от напрежение. Спомням си, че като не можех да измисля нищо друго, махах с ръка и ревах с цяло гърло „ура“. Това донякъде ме облекчаваше, а във всеки случай не можеше да навреди никому. Останалите сигурно помислиха, че съм полудял, но се усмихнаха и

просияха въодушевено. Носехме се напред с такава скорост, че въздухът свистеше около въжетата. Ето го бойното кръщение на „Кон-Тики“. Бях уверен: всичко трябва да мине добре и ще мине добре!

Но радостното ни победоносно опиянение скоро стихна. Зад нас се извиси нова вълна като лъскава зелена стъклена стена и когато хлътнахме, тя ни догони. В мига, когато я видях високо над себе си, почувствувах силен тласък и изчезнах във водния потоп. Усетих как водата тегли цялото ми тяло с такава огромна сила, че трябваше да напрегна всеки мускул и да мисля само едно: дръж се, дръж се. Предполагам, че в такова отчаяно положение по-скоро ръцете и краката ще се откъснат от тялото, отколкото мозъкът да им позволи да се отпуснат. След това усетих как водната планина се отдръпна и освободи тялото ми от дяволската си хватка. Когато водата отмина напред с оглушителен рев и грохот, видях отново до себе си Кнут, увиснал като кълбо на въжето. Погледната отзад, гигантската вълна изглеждаше почти плоска и сива и когато отмина напред, от нея се подаде кабината, а там висяха другите трима, притиснати към покрива.

Все още плавахме над водата.

После увих ръце и крака още по-силно около здравото дебело въже. Кнут се спусна надолу и отскочи като тигър върху сандъците при другите, където кабината поемаше част от налягането. Чух някакви успокоителни възгласи, но в същото време видях, че се издига нова зелена стена и ни връхлита с рев. Извиках, за да предупредя другите, и се свих на въжето в колкото може по-малко и по-твърдо кълбо. Миг по-късно пак бяхме в ада, а „Кон-Тики“ изчезна под водните маси. Океанът дърпаше и теглеше с всички сили малкото ми човешко тяло, повиснало като вързоп на въжето. Втората вълна отмина над нас, а след това и третата.

Тогава Кнут, който висеше на въжената стълба, извика победоносно:

— Погледнете сала, държи се!

След тези три вълни двойната мачта и кабината само се бяха поизкривили. Пак ни обхвана чувство на надмощие над природните стихии и възторгът от победата ни вдъхна нови сили.

После видях как следващата вълна се издигна по-високо от всички останали и пак изревах предупредително към другите, а аз бързо се покатерих нагоре по въжето, докдето можех да стигна, и се

вкопчих здраво. След това ме погълна зелената водна стена, която се издигаше високо над нас. Другите, които стояха по-назад, ме видели как изчезвам пръв и преценили височината на водната стена на осем метра, а гребенът на вълната се пенел пет метра над мястото, където съм изчезнал. После вълната застигна и тях и всички мислехме само едно — дръж се, дръж се, дръж, дръж, дръж!

Предполагам, че този път сме се блъснали в рифа. Усетих как въжетото, в което се бях вкопчил, сякаш се огъна и отпусна от някакво сътресение. Но тъй като висях на него, не можах да определя дали сътресението идва отгоре, или отдолу.

Това трая само няколко секунди, но тези секунди изискваха повече сила, отколкото притежава човешкото тяло. В механизма на човека се крият сили, които надвишават силата на самите мускули! Реших, че ако трябва да умра, ще умра в това положение — като възел на въжетото. Вълната се сгромоляса и докато салът се измъкваше от нея, пред нас се разкри ужасяваща гледка. Сякаш докоснат от магическа пръчка, „Кон-Тики“ беше напълно преобразен. Онзи сал, който познавахме тъй добре от прекаранията на него седмици и месеци сред океана, вече не съществуваше. Само за няколко секунди уютното ни жилище се превърна в жалка развалина.

Доколкото видях, на сала освен мене имаше само един човек. Той лежеше по очи върху покрива на кабината с проснати встрани ръце, а самата кабина беше сплескана като къщичка, направена от карти за игра, полегнала към кърмата и към десния борд. Безжизнената фигура беше Херман. Докато водната планина преминаваше с рев към рифа, не можах да открия на сала никакво друго живо същество. Дясната греда на стоманенотвърдата мачта беше пречупена като кибритена клечка, а горната ѝ част — забита в покрива на кабината, тъй че мачтата с цялата си структура клонеше към десния борд на сала и стърчеше навън, над рифа. Напречният дънер на кърмата бе извъртян надлъж, а напречният лост на веслото — пречупен; самото кърмилно весло беше натрошено на трески. Дебелите чамови дъски, които ограждаха носа на сала, приличаха на счупена кутия за пури и цялата палуба беше залепена като мокра хартия върху предната стена на кабината заедно със сандъците, бидоните, корабното платно и другия товар. Отвсякъде стърчаха бамбукови пръчки и въжета и салът създаваше впечатление на пълен хаос.

Вледеняващ ужас премина като ток по цялото ми тяло. Какъв смисъл имаше да се държа здраво? Ако накрая загубя дори един човек, всичко останало ще е без значение. А ето че след последната ни схватка с вълните виждах само един човек. В същия миг се появи приведената фигура на Торстейн. Вкопчен като маймуна във въжетата, провиснали от върха на мачтата, той успя да се покатери пак върху трупите и изпълзя към разхвърляните останки пред кабината. Сега и Херман обърна глава и с усилие ми се усмихна, за да ме насърчи, но не помръдна. Изревах имената на другите и чух спокойния глас на Бенгт, който ми отговори, че всички са налице. Те лежали зад барикадата, която се образувала от жилавата плетеница на бамбуковата палуба, и се държали за въжетата.

Всичко това стана само за няколко секунди, докато отдръпващата се вълна извличаше „Кон-Тики“ от кипящия казан, а вече се нахвърляше нова вълна връз нас. Сред грохота за последен път изревах с все сила „дръжете се!“, а и самият аз трябваше да сторя същото. Свих се и потънах във водните маси, които ни връхлетяха и затиснаха в продължение на две-три безкрайни секунди. Видях, че краищата на трупите се блъскат и удрят в стръмния праг на кораловия риф, но не могат да се качат върху него. После течението пак ни извлече. Забелязах, че върху покрива на кабината са се проснали двама души, но никой вече не се усмихваше. Зад хаоса от бамбукови пръчки прозвуча спокоен глас:

— Тая няма да я бъде!

И аз се чувствувах обезсърчен. Тъй като върхът на мачтата все повече се накланяше към десния борд, въжетото, за което се държах, провисна и аз се озовах извън сала. Дойде следващата вълна. Когато отмина, бях смъртно уморен и мислех само за едно: да се кача върху трупите и да легна зад барикадата. Когато водата се отдръпна, за пръв път зърнах разголени, зловещ, червен риф и забелязах, че Торстейн, свит на две, стои върху лъскавите червени корали и се държи за една връзка въжета от мачтата. Кнут стоеше на кърмата, готов да скочи. Извиках, че трябва да останем върху трупите, и Торстейн се метна върху сала като котка.

Още две или три вълни се стовариха върху нас, но с намаляваща сила. Не си спомням какво стана тогава; помня само, че разпенената вода идваше и се оттегляше, а аз потъвах все по-ниско и по-ниско към

червения риф, върху който ни изтласкваха вълните. След това, носени от вятъра, до нас стигаха само солени пръски пяна, а аз напрегнах сили и се добрах до сала. Всички отидохме към задния край на трупите, защото те бяха стъпили най-здро̀во върху рифа.

В тоя миг Кнут приклепна и скочи върху рифа, хванал въжето, вързано за кърмата. Докато водата се оттегляше, той изтича приведен около тридесет метра навътре по рифа и стоеше вече в безопасност, стиснал края на въжето, когато следващата разпенена вълна се хвърли към него.

Тогава Ерик изпълзя от сплесканата кабина с обувки на краката си. Ако всички бяхме направили като него, щяхме да се отървем лесно. Тъй като вълните не отнесоха кабината, а само я посмачкаха и послегнаха под брезента, Ерик си лежал най-спокойно, чувал как вълните трещят над него и виждал разклатените бамбукови стени да се огъват. Бенгт получил леко мозъчно сътресение, когато паднала мачтата, но успял да се вмъкне под съборената кабина при Ерик. Добре щеше да е всички да бяхме се приютили там. Но можехме ли да предположим, че бамбуковата плетеница, въжетата и балсовите трупи ще останат неразривно свързани под натиска на водата?

Ерик застана на кърмата, готов да скочи, и когато вълната се оттегли, той също се прехвърли на рифа. След това дойде ред на Херман и после на Бенгт. Всяка вълна избутваше сала все по-навътре и когато дойде ред на Торстейн и на мене, салът лежеше толкова здраво върху рифа, че нямаше вече защо да го напускаме. Всички почнахме спасителната работа.

Дяволският праг на рифа се намиреше вече на около двадесет метра зад нас и оттам непрестанно се изливаха вълни. Кораловите животинки се бяха погрижили да направят пръстеновидния риф толкова висок, че само гребените на вълните можеха да се прехвърлят през него, за да влеят пресен поток от морска вода в пълната с риби лагуна. Тук беше светът на коралите и те се забавляваха да създават най-фантастични форми и цветове.

Недалеч другите намериха гумената лодка, пълна с вода. Изпразниха я и я довлякоха до разбития сал. Освен радиото, хранителните припаси и бидоните с вода натоварихме в нея и други най-необходими принадлежности. Изтеглихме всичко това през рифа и натрупахме нещата върху огромен коралов блок, който лежеше от

вътрешната страна на рифа като самотен голям метеор. После отидохме пак до разнебитения сал за нов товар. Не знаехме какво ще му хрумне на морето, когато течението на прилива почне да се издига около нас.

В плитката вода зад рифа блестеше нещо на слънцето. Когато изгазихме дотам, за да го вземем, видяхме за наша изненада две празни консервени кутии. Разбира се, съвсем не очаквахме да намерим подобни неща. А какво беше учудването ни, когато забелязахме, че малките кутии са съвсем лъскави, наскоро отворени и носят надпис „Ананас“ — същия, както на военните дажби, отпуснати ни от Американското главно интендантство. Явно това бяха двете кутии от ананас, които изхвърлихме след последния обяд на „Кон-Тики“. Не беше минало много време между тяхното и нашето пристигане на рифа.

Кораловите блокове под краката ни бяха назъбени и остри: когато ходехме по неравното дъно, газехме ту до глезените, ту до гърдите във вода в зависимост от дълбочината на многобройните канали и ручей, които прорязваха рифа. Водорасли, морски анемони и корали му придаваха вид на алпинеум, покрит с мъхове, кактуси и вкаменени растения в най-различни цветове — червен, зелен, жълт и бял... Нямаше цвят, който да не е застъпен, било то от корали и водорасли, било от миди, голи морски охлюви или фантастични риби, които се въртяха навсякъде около нас. През кристалнобистрата вода на по-дълбоките канали към нас приближаваха дебнещи малки акули, дълги повече от метър. Но те се оказаха страхливи. Стигаше да плеснем с длан по водата, за да се обърнат кръгом.

Мястото на нашето крушение беше покрито с локви, от които се подаваха мокри коралови блокове, а по-навътре се простираше спокойната синя лагуна. Тъкмо настъпваше отлив и забелязахме, че се подават все повече корали около нас, а прибоят, който кълтеше непрекъснато покрай целия риф, сякаш потъна с един етаж. Кой знае какво би могло да ни се случи на рифа, когато приливът заприижда отново.

Трябваше да се махнем оттук.

Рифът се точеше на север и на юг като полуподводна крепостна стена. Далеч на юг се издигаше дълъг остров, гъсто обрасъл с палмови гори. А точно на север, на не повече от шест-седемстотин метра от нас,

лежеше мъничко палмово островче. Намираше се от вътрешната страна на рифа, извисило палмовите си корони към небето, а снежнобелите му пясъчни брегове се спускаха към тихата лагуна. Цялото островче приличаше на зелена кошница, препълнена с цветя, или на късче от самия рай.

Избрахме него.

Херман стоеше до мен и брадатото му лице сияеше като слънце. Не каза нито дума, а само протегна ръка и се засмя щастливо. „Кон-Тики“ лежеше на самия ръб на рифа и приборът изливаше връз него дъжд от пяна. Представляваше развалина — но достойна развалина. Всичко на палубата беше разнебитено, обаче деветте балсови трупи от гората край Киведо в Еквадор оцеляха. Те ни спасиха живота. Океанът завлече само малка част от товара и нищо от онова, което бяхме прибрали в кабината. А ние отнесохме от сала всичко, което притежаваше някаква стойност, и го струпахме на сигурно място — върху огромния камък, опърлен от слънцето, до вътрешната страна на рифа.

Откакто скочих върху рифа, все чувствавах липсата на рибите пилоти, които вечно се въртяха пред носа на сала. Сега дебелите балсови трупи лежах в петнадесет сантиметра вода и под носа на сала се гърчеха кафяви голи морски охлюви. Рибите-пилоти бяха изчезнали. Изчезнали бяха и долфините. Само някакви непознати плоски риби с паунови шарки и развяващи се като воали опашки се завираха любопитно между трупите. Намирахме се в друг свят. Йоханес също изчезна от своята дупка. Несъмнено си бе открил някое друго скривалище.

Хвърлих последен поглед към разбития сал и забелязах на дъното на един сплескан кош съвсем малка палмичка. Дълга около половин метър, тя се подаваше от върха на един кокосов орех, а отдолу стърчаха два корена. С ореха в ръка тръгнах през водата към острова. Недалеч от себе си зърнах Кнут, който газеше щастливо към брега, стиснал под мишница макета на сала, изработен с много труд от самия него по време на пътуването. Скоро отминахме Бенгт, който наистина беше отличен домакин. На челото му се издуваше голяма буца. от брадата му капеше морска вода, но той вървеше, прегънат надве, и буташе един сандък, който избързваше пред него колкото пъти приборът изтласкваше нов поток вода към лагуната. Бенгт повдигна гордо

капака. Това беше кухненският сандък, а в него се намираха в пълна изправност примусът и всички кухненски принадлежности.

Никога няма да забравя това шествие към райското палмово островче, което ставаше все по-голямо, колкото повече приближавахме към него. Когато стигнах сгрения от слънцето пясъчен бряг, събух обувките си и зарових босите си палци в топлия, сух пясък. Радвах се на всяка следа, която оставях по девствения пясъчен бряг, докато навлизах в палмовия лес. Скоро навлязох под свод, образуван от палмови корони, и продължих към средата на островчето. Под ветрилообразните корони на палмите висяха зелени кокосови орехи, а гъстите храсталаци бяха покрити с бели цветове, които ухаеха така сладко и упоително, че усетих как отмалявам. Навътре се появиха две съвсем питомни морски лястовици, които почнаха да летят плавно около мен. Бяха бели и толкова пухкави, че приличаха на облачета. Малки гущери пробягваха под краката ми, а главните обитатели на островчето бяха огромни кървавочервени раци отшелници. Те се разбягваха на всички страни, като влачеха откраднатите охлювени черупки, в които бяха вмъкнали меките задни части на телата си.

Щастието просто ме зашемети. Паднах на колене и зарових пръсти в сухия топъл пясък.

Пътешествието завърши! Всички оцеляхме! Бяхме изхвърлени на брега на малко необитавано островче в Южното море. И при това какво островче. Торстейн пристигна, хвърли чувала, който носеше, отпусна се възнак на земята и се взря в короните на палмите и в пухкавите бели птички, които кръжаха безшумно точно пред носовете ни. Скоро и шестимата лежахме заедно. Херман — винаги пълен с енергия — се покатери на една ниска палма и смъкна цял грозд едри зелени кокосови орехи. С ножовете мачете отрязахме меките им върхове, сякаш режахме яйца, и почнахме да се наливаме с най-прекрасното освежително питие на света — сладкото, студено мляко на незрелите палмови плодове, които още нямаха ядки. Откъм рифа долиташе монотонното барабанене на стража, охраняващ портата към рая.

— Чистилицето беше малко влажно — каза Бенгт, — но раят е горе-долу такъв, какъвто съм си го представял.

Протягахме се блажено на земята и се усмихвахме на белите пасатни облаци, които летяха на запад високо над върховете на

палмите. Сега вече не се движехме безпомощно след тях. Намирахме се върху твърд, неподвижен остров в самата Полинезия.

А докато лежахме и се протягахме, „влаковете“ на прибоя се гонеха напред-назад, напред-назад по цялото протежение на хоризонта.

Бенгт беше прав: това наистина беше раят!

---

[1] Бораово дърво — борао или борасус — вид палма с ветрилообразни листа. — Б.пр. ↑

[2] Good night! — лека нощ! — Б.пр. ↑

[3] Do you speak English? — говорите ли английски? — Б.пр. ↑

[4] „Напред вървим с бодри стъпки“ — норвежка народна песен, която се пее при екскурзии. — Б.пр. ↑

[5] O. K. Fifti yards left. Here we go. Good bye! — Окей! Остават петдесет ярда. Понасяме се. Сбогом! (английски) — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

СРЕД ПОЛИНЕЗИЙЦИТЕ

Като робинзоновци. Боим се от спасителни акции. Всичко е наред, „Кон-Тику“! Останки от друго корабкрушение. Необитавани острови. Борба с морски змиорки. Туземците ни намират. Духове на рифа. Пратеник при главатаря. Главатарят ни посещава. Познаха „Кон-Тику“. Висок прилив. Нашият сал върви по суша. Оставаме четирима на острова. Туземците идват да ни вземат. Прием в селото. Прадедите от Изгрева. Хула-празник.^[1] Знахари по етера. Дават ни кралски имена. Още едно корабкрушение. „Тамара“ спасява „Маоае“. В Таити. Среца на кея. Царски престой. Шест венеца.

Нашият малък остров не беше населен. Опознахме много бързо всичките му палми и всичките му брегове, защото напреки той беше едва двеста метра. Най-високата му точка се намираще на не повече от два метра над лагуната.

В палмовите корони над главите ни висяха големи гроздове кокосови орехи със зелени черупки, които криеха от тропическото слънце вкусното си съдържание — студено кокосово мляко. През първите седмици поне нямаше да страдаме от жажда. Имаше и зрели кокосови орехи, а лагуната беше пълна с раци отшелници и най-различни видове риби, тъй че щяхме да сме добре — що се отнася до храната.

На северната страна на острова намерихме останки от стар небоядисан дървен кръст, полузаровен в кораловия пясък. Оттам се виждаше на север по протежение на рифа към далечния скелет на разбития кораб, който бяхме видели, когато вълните ни повлякоха към лобното ни място. Още по-далеч на север се синееха върховете на палмите на друго островче. Гъсто обраслият остров на юг лежеше много по-близо. И там не виждахме признаци на живот, но засега трябваше да мислим за други неща.

Робинзон Хеселберг, нахлупил огромна сламена шапка, пристигна накуцвайки с пълни шепи пълзящи раци отшелници. Кнут запали няколко сухи дръвца и обядвахме с раци, а за десерт пихме кокосово мляко с какао.

— Какво ще кажете, момчета, хубаво е на сушата, а? — попита Кнут възторжено.

Та нали неотдавна беше слизал на суша! Но докато говореше, той залитна и изсипа половин чайник вряла вода върху босите крака на Бенгт! През този първи ден на сушата след сто и един дни, прекарани на сала, на всички ни се струваше, че земята под нас се олюлява, и както си вървахме, току почвахме да залитаме между палмите, защото протягахме крак, за да посрещнем някоя вълна, която не идваше.

Когато Бенгт ни раздаде съответните прибори за ядене, Ерик се ухили. Спомням си, че след последния обяд на сала аз се наведох над водата, за да изплакна канчето си, а Ерик само погледна към рифа и като прибора спокойно нещата си неумити, каза:

— Мисля, че днес няма защо да ги мия. Когато ги намери в кухненския сандък, те бяха толкова чисти, колкото и моите.

След като се нахранихме и хубаво си починахме, изтегнати на земята, взехме да събираме цялата просмукана от вода радиоапаратура. Трябваше бързо да свършим тази работа, та Торстейн и Кнут да почнат да предават, преди човекът от Раротонга да е съобщил за трагичния ни край.

На брега вече се намираше голяма част от радиоапаратурата, а между нещата, които още плаваха из рифа, Бенгт намери един сандък, на който побърза да сложи ръка, но подскочи високо от електрическият ток, който го жегна. Нямахше съмнение, че съдържанието на сандъка принадлежеше към радиоотдела. Докато радистите развинтваша това-онова, превключваха и сглобяваха, останалите се заехме да подредим лагера.

На разбития сал намерихме тежкото прогизнало платно и го извлякохме на суша. Опънахме го между две големи палми на едно открито място с изглед към лагуната и подпряхме другите два края с бамбукови пръчки от сала. Гъст плет от цъфтящи диви храсти обграждаше платното, та имахме покрив и три стени; нещо повече, имахме и свободен изглед към сияйната лагуна, а ноздрите ни се пълнеха с омайното ухание на храстите. Хубаво беше тук! Всички си

тананикахме блажено. Извадихме от пясъка пръснатите коралови клонки, които стърчаха и ни убиваха, и си приготвихме легла от пресни палмови листа. Преди да се спусне нощта, бяхме си стъкмили много уютно убежище, а над главите си виждахме голямото брадато лице на стария мил Кон-Тики. Той вече не пъчеше гърди, гонен от източния вятър. Сега лежеше по гръб и гледаше звездите, които грееха и трепкаха над Полинезия.

По околните храсти висяха мокри знамена и спални чували, а на пясъка проснахме да съхнат най-различни прогизнали от вода вещи. Още един ден на този слънчев остров, и всичко щеше да е сухо и в пълен ред. Дори радистите трябваше да се откажат от предаването, докато слънцето изсуши „вътрешностите“ на апаратите им. Свалихме спалните чували от дърветата и си легнахме, като се хвалехме чий чувал е най-сух. Спечели Бенгт, защото неговият не бълбукаше, когато се обръщаше от една страна на друга. Господи, колко хубаво било да се напиш!

На другата сутрин се събудихме при изгрев слънце и намерихме платното провиснало и пълно с кристално чиста дъждовна вода. Бенгт прибра това богатство, а след туй се втурна към лагуната и налови за закуска някакви странни риби, които примамваше в каналите, изровени в пясъка.

През нощта Херман усетил болки във врата и гърба, където се беше наранил, преди да тръгнем от Лима, а изчезналото лумбаго на Ерик отново се обади. Но общо взето, се отървахме невероятно леко от крушението — само с драскотини и дребни рани — като изключим Бенгт, който отнесе един удар по челото, когато мачтата се строполи, и прекара леко мозъчно сътресение. Аз пък имах много странен вид, защото по ръцете и краката ми имаше синкавочерни петна от въжето, в което така здраво се бях вкопчил.

Но никой от нас не се чувствуваше толкова зле, че да не пожелае да поплува преди закуска из блестящо бистрата лагуна, а лагуната беше огромна. Навътре тя се синееше, накъдрена от пасата, и беше толкова широка, че едва различавахме върховете на веригата синкави палмови острови, които отбелязваха къде се затваря пръстенът на атола. Но тук на завет пасатът само шумолеше спокойно в реснатите корони на палмите и ги караше да оживеят и махат с листата си като с ръце, а лагуната се простираше под тях, гладка като огледало и

отразяваше цялата им красота. Горчиво-солената вода, пълна с многоцветни риби, беше толкова чиста и прозрачна, че дори на три метра дълбочина коралите изглеждаха съвсем близо до повърхността и като плувахме, все ни се струваше, че ще си порежем палците на краката. Плуването из този странен свят беше истинско приключение. Водата се оказа приятно хладна и освежителна, а въздухът — топъл и сух от слънцето. Но тази първа сутрин се върнахме бързо на брега, защото трябваше да се свържем с Раротонга.

По сухи коралови късове бяхме наредили бобини и радио-части, за да съхнат под тропическото слънце. Торстейн и Кнут свързваха проводници и завинтваха винтове. Денят минаваше и атмосферата ставаше все по-напрегната. Зарязахме всичките си други занимания и се струпахме около двамата радисти с надеждата да им помогнем. Трябваше да почнем да предаваме преди десет часа вечерта. Тогава изтичаха тридесет и шестте часа и радиолюбителят от Раротонга щеше да вика помощ: самолети и спасителни експедиции.

Стана пладне, стана и следобед, а после слънцето залезе. Ех, да можеше човекът от Раротонга да поизчака! Часът стана седем, осем, девет. Напрежението достигна пределната си точка. Предавателят не издаваше никакъв признак на живот, но приемателят, един „НС-173“, почна да оживява в най-ниската част на скалата, откъдето чувахме слаба музика. Но от радиолюбителския обхват не се чуваше нищо. Постепенно обаче звукът си пробиваше път и нагоре — може би се дължеше на някоя бобина, която съхнеше откъм единия край. Предавателят продължаваше да е съвсем безжизнен; в него навред ставаха къси съединения и излитаха искри.

Оставаше по-малко от час. Това не можеше да продължава така. Изоставихме главния предавател и опитахме отново един малък предавател от войната. Бяхме го изпробвали няколко пъти през деня, но безрезултатно. Дали пък не е вече поизсъхнал? Всички батерии се оказаха повредени и получавахме напрежение, като въртахме един съвсем малък генератор. Той заяждаше и ние четиримата чираци в тази област се редувахме през целия ден да въртим проклетата дръжка.

Тридесет и шестте часа скоро щяха да изтекат. Спомням си, че някой шепнеше „още седем минути“, „още пет минути“ и след това никой вече не искаше да погледне часовника си. Предавателят оставаше ням, но приемателят забръмча в обхватите, които

представляваха интерес за нас. Внезапно запращя и вълната на приятеля от Раротонга и разбрахме, че той се свързва с телеграфната станция на Таити. Малко по-късно хванахме следния откъс от едно съобщение от Раротонга:

„... никакъв самолет отсам Самоа. Напълно съм сигурен...“

След това пак се изгуби. Напрежението стана непоносимо. Какво гласяха там? Дали не започваха да изпращат самолети и спасителни експедиции? Сега сигурно по етера се носеха какви ли не съобщения...

Радистите работеха трескаво. Пот течеше от тях, както и от нас, които въртяхме генератора. Предавателната антена постепенно взе да набира сила и Торстейн възторжено сочеше една стрелка, която бавно пълзеше по скалата, когато натискаше морзовия ключ... Готово!

Въртяхме като луди, докато Торстейн викаше Раротонга. Никой не ни чуваше. Още веднъж. Приемателят пак се събуди, но Раротонга не ни чуваше. Викахме Хал и Франк в Лос Анжелос и военноморското училище в Лима, но никой не ни чу.

Тогава Торстейн изпрати съобщение CQ; това значи, че се зоват всички станции по света, които могат да ни чуят на нашата специална радиолюбителска дължина.

Туй помогна. Някакъв слаб глас в етера почна бавно да ни зове. Обадохме се и му казахме, че го чуваме. Тогава бавният глас в етера предаде:

— Казвам се Пол и живея в Канада. Ти как се казваш и къде живееш?

Беше някакъв радиолюбител. Ние въртяхме, а Торстейн се нахвърли върху ключа и отговори:

— Тук е „Кон-Тики“, изхвърлени сме на един пуст остров в Тихия океан...

Пол не повярва на това съобщение. Сигурно е помислил, че някой радиолюбител от съседната улица иска да се пошегува с него, и не се обади повече. От отчаяние почнахме да си скубем косите и брадите. Ето ни тук в звездната нощ под палмовите корони на един самотен остров, а никой не иска да ни повярва.

Торстейн не се отказа, а продължаваше да натиска ключа и предаваше до безконечност: „Всичко наред, всичко наред, всичко наред“. По дяволите, на всяка цена трябваше да предотвратим пускането на разни спасителни експедиции през Тихия океан.

Тогава чухме доста слабо в приемателя:

— Щом като всичко е наред, защо дигаш такава врява? След това етерът замлъкна. Това беше всичко. От отчаяние ни идваше да обрулим всички кокосови орехи от дърветата и бог знае още какво можехме да направим, ако приятелят ни от Раротонга и добрият стар Хал внезапно не ни бяха чули. Хал каза, че заплакал от радост, когато чул отново „L12B“. Мигновено спряхме всяка по-нататъшна суматоха. Останахме пак сами и необезпокоявани на нашия остров в Южното море, побързахме да си легнем изтощени на палмовите си легла.

На другия ден не правихме нищо, а само се наслаждавахме на живота. Някои се къпеха, други ловяха риба или пък тръгнаха да търсят интересни морски животни по рифа, а най-енергичните подредиха лагера и направиха обстановката ни уютна. На онзи край на острова, който гледаше към разбития сал, изкопахме дупка в земята пред първите дървета, застлахме я с листа и посадихме покълналия кокосов орех от Перу. До него издигнахме пирамида от корали, точно срещу мястото, където „Кон-Тики“ достигна суша.

През нощта вълните бяха изхвърлили сала още по-навътре върху рифа. Вече почти изсъхнал, той лежеше в дълбоки локви вода, притиснат между няколко големи коралови блокове.

След като се напекоха на топлия пясък, Ерик и Херман си възвърнаха отличната форма и решиха да тръгнат по рифа на юг с надежда да стигнат до големия остров, който лежеше там. Предупредих ги да се пазят повече от змиорки, отколкото от акули, и те втичнаха по един дълъг нож мачете в коланите си. Из кораловите рифове се въди една страшна порода змиорки с дълги отровни зъби, които лесно могат да откъснат човешки крак. Те нападат със светкавична бързина и са ужасни и за туземците, дори за онези, които се осмеляват да плуват около акулите.

Двамата газели на дълги разстояния по рифа, но тук-там имало дълбоки процепи, където трябвало да се хвърлят във водата и да плуват. Стигнаха невредими до големия остров и излезли на брега. Островът бил дълъг, тесен, покрит с палмови гори, и се простирал доста на юг. Слънчевите му брегове били защитени от рифа. Двамата продължили по острова, докато стигнали южния му край. Оттук рифът, залян с бяла пяна, се точел още по на юг към други далечни острови. Там намерили останките на грамаден кораб. Имал четири мачти и

лежал на брега, разбит на две. Видели, че е стар испански платноход, натоварен с железопътни релси, и по целия риф били пръснати ръждясали релси. Херман и Ерик поели обратно по другата страна на острова, но не зърнали човешка следа по пясъка.

На връщане през рифа почти на всяка крачка подплашвали разни риби и се опитвали да ги хванат с ръце, но били нападнати от седем-осем големи змиорки. През бистрата вода момчетата видели змиорките да приближават и скочили върху голям коралов блок, а рибите почнали да се гърчат около блока. Тези лигави гадини, дебели колкото човешки крак, били изпъстрени със зелени и черни петна като отровни змии. Имали малки глави, злокобни змийски очи, а зъбите им, остри като шило, били дълги два-три сантиметра. Ерик и Херман замахвали с мачетите към малките им полюляващи се глави, които се извивали към тях, и успели да отсекаат главата на една змиорка, а друга наранили. Кръвта привлякла цяло стадо дребни акули, които се нахвърлили върху мъртвата и ранената змиорка, а в това време двамата успели да скочат от камъка и да избягат от това опасно място.

Същия ден аз газех през водата към острова, когато нещо обхвана със светкавично движение глезена ми и се вкопчи в него. Беше сепия, не много голяма, но изпитах отвратително чувство, когато усетих студените ѝ пипала около крака си и срещнах погледа на злобните малки очи сред тялото ѝ, което приличаше на синкавочервена торба с човка. Дръпнах крака си с все сила, но сепията, дълга около метър, се повлече с него и не го пускаше. Може би я беше привлякла превръзката на глезена ми. Добрах се до брега на пресекулки, а отвратителната гадина продължаваше да виси на крака ми. Едва когато достигнах сухия пясък, тя ме пусна и бавно се оттегли заднишком в плитката вода с протегнати към мене пипала, втренчила поглед към брега, сякаш се готвеше за ново нападение. Когато я замерих с няколко парчета корал, тя бързо изчезна.

Нашите разнообразни приключения из рифа бяха само подправка към блаженото ни съществуване на острова. Но не можехме да останем тук цял живот и трябваше да помислим как ще се върнем в земния свят. След седмица „Кон-Тики“ си беше проправил път до средата на рифа, където окончателно заседна на сухо. Стараейки се да си пробият път към лагуната, големите трупи бяха отместили и разчупили едри коралови плочи и сега салът лежеше съвсем

неподвижен; колкото и да бутаме, и да дърпаме, всичко беше напразно. Успеехме ли да вкараме разбития сал в лагуната, щяхме да изправим мачтата му и да го стегнем достатъчно, за да преплаваме с помощта на вятъра тихата лагуна и да видим какво има от другата ѝ страна. Ако някой от островите бе населен, то трябваше да е онзи край хоризонта на запад, където атолят бе защитен от вятъра.

Дните минаваха. И ето една сутрин един от нашите дотича и каза, че видял бяло платно в лагуната. Изкатерихме се по стволовете на палмите и наистина различихме съвсем малко петънце, което се белееше върху опалносинята лагуна. Очевидно беше платно близо до отсрещния бряг. Видяхме как лавира срещу вятъра. Малко по-късно се появи второ.

Цялата сутрин платната ставаха все по-големи и приближаваха. Идваха право към нас. Издигнахме френското знаме на една палма и размахаме на пръчка нашето норвежко знаме. Едното платно наближи толкова, че видяхме и полинезийското кану със страничен плъзгач. Но платната му бяха стъкмени по съвременен начин. В лодката стояха двама кафяви мъже и се взираха в нас. Помахаме им. Те отвърнаха и насочиха кануто право към плитчината.

— Иа ора на — поздравихме ги на полинезийски.

— Иа ора на — извикаха те в един глас, а единият скочи във водата и повлече кануто след себе си, като газеше право към нас по пясъчливото дъно.

Облечени в европейски дрехи, но с кафяви, добре сложени тела, двамата бяха боси и носеха домашно направени сламени шапки, за да се пазят от слънцето. Малко неуверено приближиха към нас по пясъка, но когато им се усмигнахме и поред им подадохме ръка, засияха като слънца и разкриха бисерни зъби; усмивките им говореха по-красноречиво от думи.

Полинезийският ни поздрав изненада и окуражи двамата новодошли и ги подведе, както се подведохме и ние, когато сънародниците им от Ангатау ни поздравиха с „Good night“. Започнаха някакво дълго слово на полинезийски, докато най-последно схванаха, че излиянията им отиват на вятъра. Тогава млъкнаха и не казаха нищо повече, а само се хилеха дружелюбно и сочеха към другото кану, което приближаваше.

В него седяха трима мъже и когато изгазиха на суша и ни поздравиха, разбрахме, че единият говори малко френски. Научихме, че на един от островите на отсрещната страна на лагуната имало туземно селище и оттам полинезийците забелязали преди няколко нощи нашия огън. Тъй като през рифа Рароя имало само един-единствен проток, който водел към островите, разположени в кръг около лагуната, и този проток минавал точно покрай селото им, никой не можел да стигне до островите оттатък лагуната, без да го видят местните жители. Затова старейшините на селото заключили, че огънят, който видели на източната страна на рифа, не може да е дело на човешка ръка, а че там сигурно блуждае нещо свръхестествено. Това убило у тях всякакво желание да отидат и видят. Но ето че водата изхвърлила от лагуната дъска от сандък, а на нея имало нарисувани разни знаци. Двама от туземците, които били ходили в Таити и знаели азбуката, разгадали надписа и прочели, че на дъската с големи черни букви пише „ТИКИ“. Тогава вече нямало никакво съмнение, че на рифа витаят духове, защото всички знаели, че Тики е отдавна умрелият родоначалник на техния народ. Но след това лагуната почнала да изхвърля консерви, цигари, какао и сандък, в който се мъдрела стара обувка. Тогава всички разбрали, че на източната страна на рифа е станало корабкрушение и главатарят изпратил две канута, за да приберат оживелите, чийто огън били видели на острова.

Подтикван от другите, туземецът, който говореше френски, ни запита защо на дъската, която доплавала през лагуната, пишело „Тики“. Обяснихме им, че на цялата ни екипировка пише „Кон-Тики“, защото това е името на плавателния съд, с който сме пристигнали.

Новите ни приятели се развикаха учудени, когато разбраха, че всички сме се спасили при корабкрушението и че сплесканата развалина на рифа е именно плавателният съд, с който сме дошли. Искаха веднага да се качим в канутата, за да ни отведат в селото. Поблагодарихме им и отказахме, защото искахме да останем, докато измъкнем „Кон-Тики“ от рифа. Те погледнаха ужасени към плоската останка на рифа; дали наистина си въобразяваме, че ще можем да накараме тази смачкана черупка да плава отново?! Най-сетне заявиха решително, че трябва да отидем с тях, защото главатарят изрично им заповядал да не се връщат без нас.

Тогава решихме един от нас да замине с туземците като пратеник, а след това да се върне и да ни разкаже за условията на другия остров. Не искахме да оставим сала на рифа, пък и не можехме да зарежем всичките си съоръжения на малкия остров. Бенгт тръгна с туземците. Избутахме двете канута от пясъка във водата и те бързо се изгубиха на запад с попътния вятър.

На другия ден далечният хоризонт гъмжеше от бели платна, Навярно туземците идваха да ни вземат с всички лодки, които имаха.

Цялата ескадра се носеше насам, лавирайки срещу вятъра, и когато доближи, видяхме, че от първото кану ни маха с шапка нашият добър приятел Бенгт, обкръжен от кафяви фигури. Той извика, че с него бил самият главатар, и ние се строихме почтително на брега, където те щяха да изгазят от водата.

Бенгт ни представи много тържествено на главатаря и ни каза, че името му било Тестиураиари Терифаатау, но ако му викаме Тека, той щял да разбере, че се отнася за него. Предпочетохме да го наричаме Тека.

Главатарят Тека се оказа снажен полинезиец с необикновено интелигентни очи. Знатна личност, потомък на древния кралски род на Таити, той беше главатар не само на Рароя, но и на атола Такуме. Посещавал училище в Таити и затова говореше френски и знаеше да чете и да пише. Каза ми, че столицата на Норвегия се казва Кристиания^[2] и ме запита дали познавам певеца Бинг Кросби. Освен това ни разказа, че през последните десет години само три чуждестранни кораба били посетили Рароя, но няколко пъти през годината в селото пристигала от Таити местната шхуна за копра и им доставяла търговски стоки, а отнасяла кокосовите ядки. От няколко седмици очаквали шхуната, та навярно щяла да дойде тия дни.

Накратко докладът на Бенгт се състоеше в това, че на Рароя няма ни училище, ни радио, ни бели хора, но сто и двадесетте полинезийци, жители на селото, направили всичко възможно, за да се почувствуваме добре там, и докато пристигнем отсреща, щели да ни приготвят голям прием.

Първото желание на главатаря беше да му покажем кораба, който ни е довел живи и здрави на рифа. Изгазихме до „Кон-Тики“ с цяла върволица туземци по петите. Когато приближихме, туземците

изведнъж спряха и почнаха да викат в един глас. Сега ясно се виждаха трупите на „Кон-Тики“ и един от туземците възкликна:

— Това не е кораб, това е пае-пае!

— Пае-пае! — повториха всички в хор.

Хукнаха вкупом по рифа и се покатериха на „Кон-Тики“. Като възторжени деца почнаха да пълзят и да пипат трупите, бамбуковите плетеници и въжетата. Главатарят беше в повишено настроение, както и останалите, и когато се върна, повтори:

— „Тики“ не е кораб, той е пае-пае.

Пае-пае е полинезийска дума за сал и платформа. А на Великденския остров така наричат и канутата на туземците. Главатарят ни обясни, че такива пае-пае сега вече не съществуват, но най-старите хора в селото разказвали древни предания за пае-пае. Един през друг всички се надвикваха и изразяваха възторга си от големите балсови трупи, но се присмиваха на въжетата ни. Такива въжета не можели да издържат много месеци в морската вода и на слънцето. С гордост ни показаха въжетата на своите канута, които сами били изплели от кокосови влакна; такива въжета оставали съвсем здрави дори след петгодишна употреба в морето.

Когато се върнахме на нашия малък остров, туземците го кръстиха Фенуа Кон-Тики или остров Кон-Тики. Това име всички можехме да произнесем, но кафявите ни приятели много се затрудниха при опитите си да изрекат кратките ни скандинавски имена. Изпаднаха във възторг, като им казах, че могат да ме наричат Тераи Матеата, тъй като главатарят на Таити ме кръсти така, когато ме осинови по време на първия ми престой в тези места.

Туземците измъкнаха от канутата си кокошки, яйца и хлебни плодове, други пък уловиха с тризъби копия едри риби от лагуната и устроихме голямо угощение край лагерния огън. Трябваше да им разкажем всичките си преживелици по морето с пае-пае, а за кито-акулата искаха да чуят отново и отново. Колкото пъти стигдохме до момента, когато Ерик заби харпуна в черепа ѝ, всички се развикваха от възторг. Всяка риба, която им показвахме нарисувана, те веднага познаваха и бързо ни казваха полинезийското ѝ име. Обаче никога не бяха виждали кито-акула и гемпилус и дори не бяха чували за тях.

Привечер пуснахме радиото и всички ликуваха. Църковната музика им допадна най-много, но после за наша най-голяма изненада

хванахме истинска хула-хула музика от Америка. Тогава най-веселите почнаха да се кършат с вдигнати над главите ръце и скоро всички скочиха и затанцуваха хула-хула в такт с музиката. С настъпването на нощта те налягаха по пясъка около големия огън. За туземците това беше такова приключение, каквото и за нас.

На другата сутрин, когато се събудихме, те вече пържеха току-що уловената риба, а за нас приготвиха шест пресни кокосови ореха, за да уталожим утринната си жажда.

Този ден рифът гърмеше повече от обикновено. Вятърът се беше засилил и прибоят плющеше до възбог от другата страна на сала.

— Днес „Тики“ ще влезе — каза главатарят, като посочи сала. — Ще има висок прилив.

Към единадесет часа морето се надигна около нас и нахлу в лагуната. Тя се пълнеше като голям басейн и водата се покачваше около целия остров. По-късно откъм океана нахлу същински потоп. Морето прииждаше все по-високо, а рифът потъваше все по-дълбоко под повърхността на океана. Водните маси отминаваха от двете страни на острова. Те повличаха тежки коралови блокове, разравяха големи пясъчни наноси, които изчезваха като брашно, отнесено от вятъра, а на други места се издигаха нови наноси. Край нас се носеха откъснати от сала бамбукови пръти и „Кон-Тики“ почна да се придвижва. Трябваше да приберем към вътрешността на острова всички неща, пръснати по брега, за да не ги отнесе приливът. Скоро от рифа се виждаха само най-високите камъни и целият бряг на нашия остров изчезна, а водата продължаваше да приижда към растителността на плоския като палачинка остров. Почна да става страшно. Като че целият океан връхлиташе отгоре ни. „Кон-Тики“ се обърна кръгом и потегли, но се закачи на други коралови блокове и пак заседна.

Туземците се хвърлиха във водата. Като плуваха и газеха през водовъртежите, те напредваха от една плитчина към друга и се добраха до сала. Кнут и Ерик ги последваха. На сала лежаха приготвени въжета и когато той отмести последните коралови блокове и се отдели от рифа, туземците скочиха във водата, опитвайки се да го задържат. Но те не познаваха „Кон-Тики“ и неукротимия му стремеж да върви на запад, та бяха безпомощни, когато салът ги повлече. След малко „Кон-Тики“ премина целия риф и навлезе в лагуната. Попаднал в по-тихи води, той се пообърка и сякаш се огледа, за да провери какви са по-

нататъшните възможности. Но преди да потегли наново и да открие изхода от другата страна на лагуната, туземците успяха да вържат края на въжето за една палма на брега. И ето че „Кон-Тики“ беше пленен и вързан в лагуната. Нашият плавателен съд, който умееше да се движи и по вода, и по суша, прехвърли барикадата и навлезе в лагуната, в сърцето на Рароя.

С насърчителни бойни викове, между които туземците громоляха въодушевено „Ке-ке-те-хуру-хуру“. изтеглихме с общи усилия „Кон-Тики“ до брега на острова, който носеше неговото име. Приливът достигна метър и двадесет сантиметра над обикновения прилив и ние помислихме, че целият остров ще изчезне.

Подгонени от вятъра, вълните бушуваха из цялата лагуна и ние не можахме да поберем много от екипировката си в тесните мокри канута. Туземците бързаха да се приберат и Бенгт и Херман заминаха с тях, за да прегледат едно момченце, което лежало на смъртно легло в една от колибите в селото. Момчето имало цирей на главата, а ние имахме пеницилин.

На другия ден бяхме само четирима на остров Кон-Тики. Източният вятър духаше толкова силно, че туземците не можеха да прекосят лагуната, осеяна с остри коралови скали и плитчини. Приливът, поспаднал през нощта, пак нахлу яростно с дълги стъпаловидни вълни.

Следният ден обаче беше по-спокоен. Успяхме да се гмурнем под „Кон-Тики“ и установихме, че деветте трупи са здрави, макар и рендосани от рифа, който бе смъкнал по четири-пет сантиметра от долната им страна. Въжетата седяха толкова дълбоко в улеите си, че коралите бяха прерязали само четири от тях. Заловихме се да постегнем сала. Гордият ни плавателен съд доби по-спретнат вид, когато разгънахме кабината като акордеон, снадихме мачтата и я изправихме.

През деня на хоризонта пак се появиха платната — туземците идваха да вземат нас и остатъка от багажа ни. Херман и Бенгт бяха с тях и ни разказаха, че в селото са приготвили голямо тържество в наша чест. Когато пристигнем на другия остров, не бивало да слизаме от канутата, докато главатарят лично не ни даде знак за слизане.

С добър попътен вятър потеглихме през лагуната, която на това място беше широка една норвежка миля (десетина километра).

Изпитахме искрена тъга, като гледахме как всяка палма на остров Кон-Тики ни маха за сбогом, а после палмите постепенно се сляха и се стопиха в малко островче сред многото острови по източната страна на рифа. Пред нас обаче все по-ясно се разкриваха по-големи острови. На един от тях видяхме пристан, а от колибите между палмите се виеше дим.

Селото изглеждаше мъртво и пусто, не се виждаше жива душа. Какво ли ни готвеха пък сега? На брега зад вълнолома от коралови блокове стояха две самотни фигури, едната дълга и тънка, а другата едра и дебела като бъчва. Когато слязохме, поздравихме и двамата. Това бяха главатарят Тека и заместник-главатарят Тупухое. Останахме очаровани от сърдечната широка усмивка на Тупухое. Тека имаше бистър ум и падаше дипломат, но Тупухое беше истинско дете на природата, златна душа, с чувство за хумор, каквито рядко се срещат. С мощното си тяло и царствено лице той изглеждаше точно така, както човек си представя чистокръвния полинезийски главатар. Всъщност Тупухое бил истинският главатар на острова, но тъй като Тека говорел френски и знаел да пише и да смята, постепенно взел надмощие, та търговците вече не мамели селото, когато шхуната идвала от Таити да вземе копрата.

Тека ни обясни, че всички заедно в строй ще се отправим към дома за събрания. Когато нашите момчета слязоха на брега, потеглихме натам в тържествено шествие. Херман крачеше напред със знамето, което се вееше, вързано за дръжката на харпун, а зад него вървах аз между двамата главатарии.

Явно личеше, че селото търгува с копра с остров Таити — виждаха се и дъски, и вълнообразно тенеке за покриви, донесени от шхуната. Докато някои колиби бяха издигнати в живописен стар стил, от криви клони и преплетени палмови листа, други бяха сковани от дъски и напомняха малки тропически бунгала. Една голяма дъсчена сграда, издигната на уединено място между палмите, беше новият дом за събрания и тук щяхме да живеем ние, шестимата бели. Влязохме със знамето през малката задна врата и излязохме на широко стълбище откъм предната страна на сградата. На площада срещу нас бяха строени всички жители на селото — жени и деца, стари и млади. Всички изглеждаха много сериозни и дори веселите ни приятели от

остров Кон-Тики стояха мирно между другите и с нищо не издаваха, че ни познават.

Когато всички излязохме на стълбите, цялото събрание отвори уста и запя „Марсилезата“. Тека, които знаеше думите, ръководеше хора и всичко мина доста добре, при все че някои стари жени проточваха високите тонове. Сигурно ги бяха заучили погрешно. Издигнахме френското и норвежкото знаме пред стълбата и с това завърши официалното посрещане от главатаря Тека. Той се оттегли съдържано, а напред изскочи дебелият Тупухое и влезе в ролята на церемониал-майстор. Тупухое даде бързо знак и цялото събрание отново запя с жар. Този път вървеше по-гладко, защото мелодията беше тяхно творение, както и думите бяха на собствения им език. А те умееха да пеят своите хула-песни. Мелодията беше така пленителна със затрогващата си простота, та усетихме как по гърбовете ни полазиха тръпки и ни обгърна странното очарование на Южното море. Няколко души пееха сами, а целият хор им пригласяше след всеки куплет и въпреки че мелодията се менеше, думите бяха все едни и същи:

„Добър ден, Тераи Матеата и твоите хора, дошли с пае-пае през морето при нас на Рароя; да, добър ден; дано останете дълго между нас, за да имаме общи спомени и така винаги да бъдем заедно, дори след като заминете за далечни страни. Добър ден.“

Трябваше да ги помолим да изпеят песента още веднъж, а оживлението сред събранието растеше, защото всички почнаха да се чувствуват по-свободни. След това Тупухое ме помоли да разкажа с няколко думи на населението защо сме дошли през океана с пае-пае; всички искали да чуят за това. Трябваше да говоря на френски, за да може Тека да им превежда изречение по изречение.

Пред мен стоеше тълпа от необразовани, но много интелигентни кафяви хора, които очакваха думите ми. Казах им, че и по-рано съм живял на островите в Южното море между техните сънародници и тогава съм чул за техния пръв главатар, Тики, довел дедите им на тези острови от някаква тайнствена страна, за която никой вече не знае къде се намира. Но в далечната страна, наречена Перу, някога управлявал могъщ главатар на име Тики. Народът го наричал Кон-Тики или Слънце-Тики, защото той казвал, че произхожда от Слънцето. В края на краищата Тики и неговият народ изчезнали от своята родина на

големи пае-пае и затова ние шестимата мислим, че той е същият Тики, който пристигнал на тези острови. Тъй като никой не искал да повярва, че един пае-пае може да издържи пътя през океана, ние сме потеглили на пае-пае от Перу и ето ни тук, което показва, че това е възможно.

Когато Тека преведе късата ми реч, Тупухое пламна и като в екстаз се спусна към събраните хора. Заговори бързо на полинезийски, ръкомахаше, сочеше към небето и към нас и в словесния си поток непрестанно повтаряше името Тики. Говореше толкова бързо, че беше невъзможно да се следи мисълта му, но събранието поглъщаше всяка дума и явно се вълнуваше. Тека обаче изглеждаше много смутен, когато трябваше да ни превежда.

Тупухое казал, че баща му, дядо му и техните деди разправяли за Тики и за това, че Тики бил първият им главатар, а сега е на небето. Но после дошли белите и обявили преданията на дедите им за лъжа. Тики никога не бил съществувал. Той съвсем не бил на небето, защото там бил Йехова. Тики бил езически бог и те не бивало вече да вярват в него. Но днес ние шестимата сме пристигнали при тях през морето с пае-пае. Ние сме били първите бели, които признавали, че дедите им са говорили истината. Тики е живял, той наистина е съществувал, но сега бил мъртъв и се намирал на небето.

Ужасен от мисълта, че мога да объркам работата на мисионерите, излязох бързо напред и обясних, че Тики наистина е живял - в това никой не може да се съмнява, но той отдавна е умрял. И дали днес е на небето, или в ада, това знае само Йехова, защото той е на небето, а Тики е бил смъртен човек и велик главатар като Тека и Тупухое, а може би още по-велик.

Думите ми развеселиха и задоволиха моите кафяви слушатели; те кимаха и шепнеха помежду си и дадоха ясно да се разбере, че обяснението ми е попаднало на добра почва. Някога Тики е живял — това беше най-важното. А ако сега е в ада — толкова по-зле за него. Но така пък, намекна Тупухое, за някои ще има дори по-голяма вероятност да се срещнат с него.

Трима старци се промъкнаха напред и искаха да се ръкуват с нас. Нямаше никакво съмнение, че именно те са поддържали у населението възпоминанията за Тики. Главатарят ни каза, че един от старците знаел безброй много предания и исторически песни от времето на дедите им. Попитах стареца дали в преданията им има някакъв намек за посоката,

от която е дошъл Тики. Не, никой от старите хора не си спомняше да е чувал за това. Но след като поразмисли дълго и съсредоточено, най-старият от тримата каза, че Тики водел със себе си един близък роднина на име Мауи, а в песента за Мауи се казвало, че пристигнал на островите от Пура, пък Пура значело онази част на небето, откъдето изгрява слънцето. Щом като Мауи е дошъл от Пура, рече старецът, без съмнение и Тики е дошъл оттам, а и ние шестимата също сме дошли от Пура с нашия пае-пае, това било съвсем сигурно.

Разказах на старците, че на един самотен остров, наречен Мангарева, който се намира близо до Великденския остров, населението до ден-днешен не употребява канута, а продължава и досега да си служи с големи пае-пае в океана. Това не беше известно на старците, но те знаеха, че дедите им са употребявали големи пае-пае, ала постепенно престанали да ги използват и сега останало само името им и преданията за тях. Най-възрастният каза, че в стари времена вместо „пае-пае“ се казвало „ронго-ронго“, но тази дума вече не съществувала в езика им. В най-древните легенди обаче се споменавало името „ронго-ронго“.

Това название ме заинтригува, защото „ронго“, което на някои острови се произнася „лоно“, е името на един от най-известните легендарни деди на полинезийците. Описват го като белокож и светлокос. Когато капитан Кук пристигнал в Хавай, островитяните го посрещнали с отворени обятия, защото го помислили за своя бял сънародник, Ронго, завърнал се след вековно отсъствие с големия си платноходен кораб от родината на техните деди. А на Великденския остров „ронго-ронго“ било названието на загадъчните йероглифи, чиято тайна изчезнала с последните грамотни „дългоухи“!

Докато старите искаха да говорим за Тики и за ронго-ронго, младите искаха да чуят за кито-акулата и за пътуването ни през океана, но гозбите ни чакаха, а и на Тека му омръзна да превежда.

Сега позволиха на цялото село да се ръкува с всеки от нас поотделно. Мъжете промърморваха „Иа ора на“ и едва не ни изкълчваха ръцете от стискане, девойките приближаваха, като се кърсеха и ни поздравяваха дяволито и срамежливо, докато старите жени клюкарствуваха, бърбеха и сочеха брадите и цвета на кожата ни. Лицата на всички сияеха дружелюбно, така че вавилонската езикова бъркотия, която цареше, нямаше никакво значение. Ако те ни кажеха

нещо неразбираемо на полинезийски, ние им отговоряхме на норвежки и взаимно се забавлявахме отлично. Първата местна дума, която всички научихме, беше „харесвам“ и тъй като можехме едновременно да покажем онова, което харесваме, и да разчитаме, че веднага ще го получим, нещата се нареждаха много лесно. Ако обаче сбръчквахме сърдито нос, когато кажехме „харесвам“, това значеше „не харесвам“ и така се оправяхме, доста добре.

Веднага след като се запознахме със сто двадесет и седемте жители на селото, те приготвиха дълга трапеза за двамата главатари и за нас шестимата; млади селски момичета почнаха да носят най-вкусни местни ястия. Докато едни шетаха около масата, други надянаха на вратовете ни големи венци, изплетени от цветя, а на главите ни поставиха по-малки венци. Цветята излъчваха сладостно ухание, бяха хладни и ни освежаваха в горещината. И тъй по случай нашето пристигане започна празненство, което завърши едва когато напуснахме острова. Ококорихме очи и лигите ни потекоха, когато видяхме трапезата, препълнена с печени прасенца и пилета, печени гъски, пресни омари, полинезийски рибни ястия, хлебни плодове, папая и кокосово мляко. И докато се нахвърляхме върху яденето, мъжете пееха хула-песни, а девойките танцуваха около масата.

Нашите момчета се заливаха от смях и ужасно се забавляваха, защото наистина представлявахме смешна гледка. Насядали около масата с буйни бради и с венци на главите, ние се тъпчехме, като че примирахме от глад. Двамата главатари се радваха на живота, както и ние.

След като се нахранихме, представиха ни истински полинезийски танци. Селото искаше да ни покаже местните народни танци. За нас шестимата, за Тека и за Тупухое поставиха по един стол на първия ред, а двама китаристи излязоха напред, седнаха с кръстосани крака на земята и почнаха да свирят полинезийски мелодии. В кръга от зрители, които пееха, клекнали на земята, се плъзнаха и заизвиваха две редици танцуващи мъже и жени с шумолящи поли от палмови листа. Весело и пламенно подхващаше песните главната певица, една извънредно дебела „вахине“ (жена), на която акула беше отхапала едната ръка. Отначало танцьорите изглеждаха малко сковани и смутени, но когато забелязаха, че белите от пае-пае не се надсмиват над народните танци на дедите им, играта

им ставаше все по-оживена. Присъединиха се и някои от старите; те имаха прекрасно чувство за ритъм и знаеха такива танци, каквито сигурно не се играят вече. Й докато слънцето потъваше в Тихия океан, танците ставаха все по-буйни, а радостните възгласи на зрителите — все по-непринудени. Те забравиха, че ги гледат шестима чужденци — бяхме станали шестима от тях и се забавлявахме заедно с тях.

Репертоарът им беше безкраен; очарователните танци се редяха един подир друг. По едно време няколко младежи приклекнаха в тесен кръг точно пред краката ни и по даден от Тупухое знак почнаха ритмично да отмерват такта, като удряха с длани по земята. Първо бавен, после по-бърз, ритъмът ставаше все по-вихрен, докато го подхвана и един барабанчик: той биеше с две пръчки по сух, издълбан дънер, който издаваше силен, остър звук. Когато ритъмът достигна желаната пламенност, почна песента и изведнъж в кръга скочи едно хула-девойче с венец около врата и втъкнато зад ухото цвете. С боси крака и подгънати колене то стъпваше в такт, като олюляваше бедра и виеше ръце над главата си в чисто полинезийски стил. Танцуваше блестящо и след малко всички зрители отмерваха такта с ръце. Още едно момиче скочи в кръга и после трето. Те се движеха с невероятна гъвкавост, в съвършен ритъм и се плъзгаха и въртяха една край друга като изящни сенки. Глухите удари на ръцете по земята, песента и веселият звук на дървения барабан все повече ускоряваха такта, танцът ставаше все по-буен, а зрителите продължаваха да викат и да пляскат в съвършен ритъм.

Такъв е бил в древни времена животът в Южното море. Звездите блестяха и палмите се олюляваха. Нощта беше топла и дълга, пропита с уханието на цветя и изпълнена с песента на щурците. Тупухое сияеше като слънце и ме тупна по рамото:

— Маитаи? — попита той.

— Да, маитаи — отговорих аз.

— Маитаи? — попита той всички останали.

— Маитаи — отвърнаха те уверено и ентусиазирано и никой от тях не сбърчи нос.

— Маитаи — кимна Тупухое, като посочи себе си. И на него всичко му харесваше.

Дори и Тека се съгласи, че празненството е чудесно. Казаха ни, че за пръв път бели хора присъствуват на танците им в Рароя. Все по-

бързи и по-бързи, по-бързи и по-бързи ставаха ударите на барабана, пляскането, песента и танцът. Сега една от танцърките престана да се движи в кръга, а застана на едно място и танцувайки със замайващо темпо, виеше ръце от Херман към себе си. Херман се кикотеше в брадата си и не знаеше как да постъпи. — Хайде, не отказвай — прошепнах, — ти танцуваш добре!

И за безгранична радост на тълпата Херман скочи в кръга и полуклекнал, се стараеше да изпълнява всичките кълчения на хула-хула. Ликуването беше безпределно. След малко Бенгт и Торстейн се впуснаха в танца и облени в пот, се стараеха да следват такта, който се ускоряваше все повече и достигна безумна бързина. Барабанът ехтеше в продължителен тътен и трите хула-танцърки тръпнеха в такт като листа на трепетлика, докато най-послед се отпуснаха на земята и барабанните удари рязко секнаха.

Вечерта беше наша. Цареше безмерен възторг.

Следващият номер от програмата беше танцът на птиците, който е един от най-старите обреди на Рароя. Мъже и жени в две редици се впуснаха в ритмичен танц и поведени от водача на танца, подражаваха на ята птици. Водачът на танца носеше званието „главатар на птиците“ и правеше странни движения, без да участва в самата игра. Когато танцът завърши, Тупухое ни обясни, че го изпълнили в чест на сала, а сега щели да го повторят, но аз да поема ролята на водач на танца. Тъй като ми се стори, че главната задача на водача на танца се състои в това да издава диви крясъци и приклепнал да подскача наоколо, като върти задните си части и размахва ръце над главата си, смело наместих венеца по-дълбоко на челото си и с твърда стъпка излязох на арената. Докато се кълчех в танца, видях, че старият Тупухое се смее така, че едва се крепи на стола си, а музиката позатихна, защото хорът и музикантите последваха примера на Тупухое.

Сега всички — и стари и млади — искаха да танцуват.

Барабанчикът и момчетата, които удряха по земята, се появиха отново и подхванаха нов пленителен хула-хула танц. Най-напред в кръга се втурнаха хула-девойките и започнаха танца с ритъм, който ставаше все по-буен и по-буен, а след това поканиха и нас да участвуваме поред. Все повече мъже и жени ни последваха, като тропаха и се виеха по-бързо и по-бързо.

Ала нищо не можеше да накара Ерик да се помръдне. От течението и влагата на сала лумбагото му се беше възвърнало и той седеше на стола брадясал и схванат като стар морски капитан, и само димеше с лулата си. Не можаха да го помръднат от мястото му и хула-девойките, които се опитваха да го примамят на сцената. Беше нахлузил широк панталон от овча кожа, същия, който обуваше в най-студените нощи по Хумболтовото течение; седнал под палмите, с голямата си брада, гол до кръста и обут в кожения панталон, той представляваше същинско копие на Робинзон Крузо. Красивите момичета едно след друго се опитваха да спечелят благоволенията му, но напразно. Ерик седеше на мястото си с венеца върху буйните коси и важно пушеше лула.

Тогавя в центъра влезе една добре развита матрона с мощна мускулатура, направи няколко повече или по-малко сполучливи хула-стъпки и след това решително се запъти към Ерик. Той се огледа тревожно, но амазонката му се усмихна подкупващо като печено прасенце, хвана го неумолимо за ръката и го дръпна от стола. Смешният панталон на Ерик беше ушит с вълната навътре и скъсан на седалището, та едно кичурче бяла вълна стърчеше навън като заешка опашка. Крайно неохотно Ерик последва матроната и накуцвайки, влезе в кръга; с една ръка държеше лулата си, а с другата притискаше мястото, където го болеше лумбагото. Когато се опита да подскочи, той трябваше да пусне гащите си, за да задържи венеца, който щеше да падне, а после, с килнат на една страна венец, пак трябваше да хване гащите, защото те се изхлузваха, повлечени от собствената си тежест. Дебелата дама, която се препъваше пред него в ритъма на хулата, беше не по-малко смешна и от кикот по брадите ни се стичаха сълзи. Скоро всички останали престанаха да танцуват и докато хула-Ерик и дамата от тежка категория се въртяха грациозно в кръга, над палмовата гора ехтяха залпове от смях. Най-сетне и те самите трябваше да спрат, тъй като певците и музикантите не можеха да пеят и свирят повече, защото си държаха коремите от смях.

Празненството продължи до зори и след като отново се ръкувахме с всеки от сто двадесет и седемте жители на селото, разрешиха ни кратка почивка. Докато живяхме на острова, трябваше всяка сутрин и всяка вечер да се ръкуваме с всеки един от жителите поотделно. От всяка колиба в селото бяха събрали по нещо, за да ни

подредят шест легла в дома за събрания, и ние спяхме там в една редица като седемте джуджета от приказката, а над главите ни висяха благоуханни венци.

На другия ден шестгодишното момченце с цирея на главата беше много зле. Имаше почти четиридесет и един градуса температура и циреят на темето му, голям колкото мъжки юмрук, пулсираше болезнено. На пръстите на краката си имаше други, по-малки циреи.

Тека ни обясни, че загубили вече няколко деца по същия начин и ако никой от нас не умее да лекува, на момчето не му оставали още много дни. Имахме флакони с нов вид пеницилин на таблетки, но не знаехме каква доза може да понесе едно малко дете. Ако момчето умреше, това би имало сериозни последици за всички ни...

Кнут и Торстейн извадиха радиостанцията и опънаха антената между най-високите палми. Вечерта се свързахме отново с нашите невидими приятели Хал и Франк, които си седяха у дома в Лос Анжелос. Франк се обади по телефона на един лекар и ние предадохме с морзовия ключ всичките симптоми на болестта на момчето и списъка на лекарствата в нашата аптека. Франк ни съобщи отговора на лекаря и още същата нощ отидохме в колибата при малкия Хаумата, който се мяташе от треска, а около него половината село плачеше и се вайкаше.

Херман и Кнут щяха да извършат операцията, а на нас останалите се падна тежката задача да държим населението на селото извън колибата. Майката изпадна в истерия, когато пристигнахме с остър нож и поискахме кипяща вода. Херман и Кнут обръснаха цялата глава на момчето и разрязаха цирея. Гнойта пръсна в права струя почти до тавана. Няколко разярени туземци се втурнаха в колибата, откъдето насила трябваше да ги изхвърлим навън. Не беше шега работа! Когато циреят беше изчистен и дезинфекциран, превързахме цялата глава на момчето и почнахме лечението с пеницилин. В продължение на две денонощия давахме на момчето през четири часа пеницилин, но температурата не спадаше и циреят не се затваряше. Всяка вечер се съветвахме с лекаря от Лос Анжелос. След това температурата изведнъж спадна, вместо гной от цирея потече лимфа и раната почна да зараства. Момчето засия като слънце и поиска да види картинки от чудния свят на белите хора, където има автомобили, крави и къщи на няколко етажа.

Една седмица по-късно Хаумата играеше на брега с другите хлапета, все още с превръзка на главата, но скоро му разрешихме да махне бинтовете. Тъй като това лечение мина добре, в селото изникнаха безкрайно много болести. На всяка крачка се срещаха зъбобол, стомашни разстройства, а пък всички, и стари, и млади, имаха циреи на най-различни места на телата си. Отправяхме пациентите към доктор Кнут и доктор Херман, които предписваха диети и раздаваха хапчета и мехлеми, докато изпразниха аптеката ни. Някои пациенти оздравяха, но във всеки случай никой не заболя по-тежко; след като изпразнихме аптеката, почнахме да варим супа от какао и овесена каша, които се оказаха чудесни лекарства за истерични жени.

След неколкодневен престой сред кафявите ни обожатели празненствата бяха увенчани с ново тържество. Щяха да ни приемат за жители на Рароя и да ни дадат полинезийски имена. Дори и аз не трябваше вече да се казвам Тераи Матеата. Така можели да ме наричат на Таити, но тук, между тях — не.

Насред площада поставиха шест столчета и цялото село отрано се стече там, за да заеме хубави места в кръга около нас. Тека тържествено застана между другите. Вярно, че той беше главатар, но не когато се отнасяше до стари местни обреди. Тогава Тупухое поемаше своите задължения.

Всички чакаха мълчаливо с извънредно сериозни лица, докато едрият дебел Тупухое бавно, и тържествено пристъпи към нас, подпрян на своята дълга възлеста тояга. Той съзнаваше тържествеността на момента и докато приближаваше, потънал сякаш в дълбоки размишления, всички очи бяха втренчени в него. Тупухое застана пред нас шестимата — човек, роден за главатар, блестящ оратор и актьор.

Обърна се към главните певци, барабанчиците и водачите на танца и като ги сочеше поред с възлестата си тояга, с тих, отмерен глас им даде кратки нареждания. После отново се обърна към нас и внезапно отвори тъй широко очи, че сред изразителното бакъренокафяво лице, големите бели очни ябълки блеснаха като зъбите му. Той вдигна възлестата тояга и думите се зарониха от устата му като грах от торба; рецитираше древни ритуални стихове, които никой не разбираше освен най-възрастните, защото бяха на някакво старо, забравено наречие.

След това Тупухое ни каза, а Тека превеждаше, че името на първия крал, който се заселил на този остров, било Тика-роа. Той управлявал пръстеновидния риф от север до юг, от изток до запад и високо в небето, над главите на хората.

Докато целият хор пееше старата песен за крал Тикароа, Тупухое сложи голямата си ръка на гърдите ми и обръщайки се към слушателите, каза че ме именува Вароа Тикароа или Духът на Тикароа.

Когато песента заглъхна, дойде ред на Херман и Бенгт. И на техните гърди легна поред голямата кафява десница и главатарят ги назова Тупухое-Тетахуа и Топанкино. Това бяха имената на двама древни герои, които някога в миналото се борили с едно морско чудовище и го убили при протока на рифа Рароя.

Барабанчикът удари няколко пъти мощно и вихрено по барабана и двама набити мъже с вързани около слабините кърпи и дълги копия излязоха напред. Започнаха да маршируват много бързо на място, като дигаха колене чак до гърдите си, а копията — нагоре към небето, и мятаха глави от една страна на друга. След още един вихър на барабана те подскочиха и изиграха в свършен ритъм една символична борба по всички правила на балетното изкуство. Целият танц беше кратък и бърз и изобразяваше борбата на двамата герои с морското чудовище. Кръщавката продължи с песни и обреди. Следващият поред беше Торстейн, когото назоваха Мароаке, на името на някогашен владетел на селото, а Ерик и Кнут получиха имената Тане-Матарау и Тефаунуи — двама древни мореплаватели и морски герои. Дългата монотонна рецитация след тяхното кръщаване Тупухое произнесе с главозамайваща бързина; целта на непрекъснатия поток от думи беше не само да подействува внушително, но и да забавлява с невероятната си скорост.

Церемонията завърши. Сред полинезийското население на Рароя пак се появиха бели главатарии. Две редици танцьори и танцьорки с плетени сламени поли и веещи се сламени корони на главите излязоха напред. Те приближиха до нас с танцови стъпки, преместиха короните от своите глави върху нашите, препасаха ни с шумолящи сламени поли и веселието продължи.

Една нощ окичените с цветя радисти се свързаха с радиолобителя от Раротонга, който предаде съобщение за нас от

Таити. Беше сърдечно приветствие от губернатора на френските тихоокеански колонии.

По нареждане от Париж той изпратил правителствената шхуна „Таара“ да ни вземе оттук и отведе в Таити, за да не чакаме шхуната за копра, която не се знаело кога ще пристигне.

Таити е център на френските колонии в Тихия океан и единственият остров в Полинезия, който има връзка с останалия свят. Ние трябваше да минем през Таити, за да се върнем с редовния кораб в нашия собствен свят.

Празненствата на Рароя продължаваха. Една нощ откъм морето долетя странен вой. Наблюдателите слязоха от върховете на палмите и съобщиха, че пред входа на лагуната лежи кораб. Втурнахме се през палмовата гора и стигнахме до защитената от вятъра страна на острова. Оттук се виждаше откритото море, но в противоположна посока на онази, от която бяхме дошли. На тази страна прибойт беше значително по-слаб, тъй като тя беше защитена от целия атол и от рифа.

Точно пред входа на лагуната видяхме корабни светлини. Звездното небе беше ясно и различихме очертанията на широка двумачтова шхуна. Дали не беше корабът на губернатора, който идваше да ни вземе? Защо тогава не влизаше?

Туземците се суетяха и ставаха все по-неспокойни. Забелязахме, че целият кораб се е наклонил застрашително на една страна и сякаш ще се преобърне. Беше заседнал на някаква невидима коралова скала под водата.

Торстейн грабна един фенер и почна да сигнализира:

— Quel bateau?^[3]

— „Маоае“ — отвърнаха светлините оттам. „Маоае“ беше шхуната за копра, която сновеше между островите.

Тя идваше в Рароя, за да вземе копрата. Капитанът и екипажът на кораба бяха полинезийци и познаваха рифовете наизуст, но в мрака течението беше коварно. Имаха късмет, че шхуната лежеше на завет и времето бе тихо. Но течението извън лагуната се оказа силно. „Маоае“ се накланяше все повече и екипажът спусна спасителната лодка. Вързаха за върховете на мачтите дебели въжета, които пренесоха с лодки на брега. Там туземците ги затегнаха около кокосовите палми, за да предпазят шхуната от преобръщане. Моряците взеха други въжета и

излязоха със спасителната лодка пред протока, като смятаха, че ще могат да изтеглят „Маоае“ от рифа, когато течението на прилива нахлуе откъм лагуната. Населението на селото пушна в морето всичките си канута и тръгна да спасява натоварената копра. На кораба имаше деветдесет тона ценна копра. Туземците сновяха между полегналия кораб и брега и пренасяха един след друг чували с копра.

По време на прилива „Маоае“ остана заседнала. Вълните я люшкаха и блъскаха в рифа, докато трюмът ѝ се проби. На зазоряване тя лежеше в още по-лошо положение на рифа. Екипажът не можеше да стори нищо; нямаше смисъл да се опитват да извлекат тежката сто и петдесет тона шхуна от рифа само със спасителната лодка и канутата. Ако останеше на рифа, продължавайки да се блъска в него, шхуната щеше да се разбие на парчета, а при промяна на времето течението щеше да я повдигне и повлече към прибоя, който се блъскаше в рифа и би я разрушил напълно.

„Маоае“ нямаше радиостанция, затова пък ние имяхме. Но Дори ако извикахме спасителен кораб от Таити, докато той пристигнеше, „Маоае“ отдавна щеше да се е превърнала в развалина. Ала рифът на Рароя трябваше за втори път през този месец да се лиши от своята плячка.

Същия ден към обяд на западния хоризонт се появи шхуната „Тамара“. Беше изпратена да ни вземе от Рароя и хората на борда доста се изненадали, когато вместо дървен сал забелязали мачтите на голяма шхуна, заседнала безпомощно на рифа.

На борда на „Тамара“ се намираще френският администратор на архипелазите Туамоту и Тубуай, господин Фредерик Ан, когото губернаторът изпратил от Таити да ни посрещне. Имаше също кинооператор и радист, французи, но капитанът и членовете на екипажа бяха полинезийци. Самият господин Ан, французин по произход и роден в Таити, се оказа превъзходен моряк. Той пое командата на кораба със съгласието на капитана от Таити, който беше доволен да се отърве от отговорност в тези опасни плавателни води. Докато „Тамара“ стоеше настрана от безбройните подводни рифове, водовъртежи и течения, опънаха здрави кабели между двете шхуни и господин Ан почна умелите си и опасни маневри, а в това време приливът заплашваше да завлече и двата кораба върху същата коралова скала.

Когато приливът беше най-висок, „Маоае“ се откъсна от рифа и „Тамара“ я изтегли в дълбоки води. Но сега водата нахлу през пробоите в трюма ѝ и трябваше с голяма бързина да я извлекат в плитките води на лагуната. „Маоае“ лежа три дни пред селото под грозящата я опасност да потъне, а през това време всичките ѝ помпи работеха денонощно. Най-добрите ловци на перли между нашите приятели от острова се гмурнаха под кораба с оловни плочи и нитове и закърпиха най-опасните пробои, за да може „Маоае“ с работещи помпи, придружена от „Тамара“, да се добере до доковете на Таити.

Когато „Маоае“ беше готова за път, господин Ан прекара „Тамара“ между кораловите плитчини на лагуната чак до остров Кон-Тики. Вързаха сала за кораба и после господин Ан взе курс към изхода с „Кон-Тики“ на буксир, а „Маоае“ ни следваше неотлъчно, за да може екипажът да се спаси, в случай че в открито море повредите се увеличат.

Прощаването ни с Рароя беше повече от тъжно. Старо и младо излезе на пристана и когато спасителната лодка ни понесе към „Тамара“, всички свиреха и пееха любимите ни мелодии.

Сред тълпата стърчеше Тупухое, хванал за ръка малкия Хаумата. Хаумата плачеше, а и по бузите на мощния главатар се стичаха сълзи. На мостчето нямаше човек със сухи очи, но всички продължаваха да пеят и свирят още дълго, дълго след като прибоят на рифа заглуши песните им и вече не ги чувахме.

Тези верни души, които пееха на пристана, губеха шестима приятели. А ние, които стояхме безмълвни до перилата на „Тамара“ и гледахме към острова, докато пристанът изчезна зад палмите и палмите потънаха в морето, губехме сто двадесет и седем. Сякаш все още чувахме странната мелодия:

„... за да имаме общи спомени и така винаги да бъдем заедно, дори след като заминете за далечни страни. Добър ден.“

Четири дни по-късно от океана изникна остров Таити, но не като бисерен наниз с палмови кичури. Диви, насечени сини планини се извисяваха към небето, а върховете им бяха увенчани с разкъсани облаци.

Докато приближавахме, почнахме да различаваме зелени склонове по сините планини. Сочнозелената южна растителност с многобройните си оттенъци се спускаше по ръждиво-червеникавите

хълмове и скали и потъваше в дълбоки урви и долини, които се простираха към морето. А когато наближихме брега, видяхме зад ивицата златен пясък по целия бряг и нататък по всички долини гъсти лесове от стройни палми. Остров Таити е изграден от вулкани. Те са угаснали и кораловите животинки са обгърнали острова със защитен риф, за да не го разруши океанът.

Рано една сутрин минахме през протока в рифа и влязохме в пристанището Папеете. Пред нас се издигаха църковни камбанарии и червени керемидени покриви, полузакрити от листака на грамадни дървета и палмови корони. Папеете е административен център на Таити. Той е град на удоволствията, седалище на правителството и център на цялото движение в източната част на Тихия океан.

Навлязохме в пристанището, където ни очакваше населението на Таити, наблъскано човек до човек като пъстра жива стена. В Таити новините се разнасят с бързината на вятъра и всички искаха да видят този пае-пае, който беше дошъл от Америка — „Кон-Тики“ получи почетно място до крайбрежния булевард, по който всички правят разходките си. Кметът на Папеете ни посрещна с „добре дошли“, а едно малко полинезийско момиченце ни поднесе от името на Полинезийското дружество огромен венец от местни диви цветя. После към нас се приближиха девойки и окачиха на вратовете ни венци от бели уханни цветя в знак на добре дошли в Таити, „бисера на Южното море“

Аз обаче търсех в навалищата едно познато лице — това на моя „баща“, главатаря Териероо, вожд на седемнадесетте местни главатари на Таити, който преди години ме беше осиновил. И наистина го видях. Висок, едър, весел и бодър, какъвто го знаех от миналото, той се откъсна от тълпата и викаше: „Тераи Матеата!“, а цялото му широко лице сияеше като слънце. Беше поостарял, но все още имаше същата прекрасна и внушителна главатарска осанка.

— Идваш късно — ми каза той и се усмихна, — но идваш с добра вест. Твоят пае-пае наистина донесе на Таити синьо небе (Тераи Матеата), защото сега знаем откъде са дошли нашите деди.

След това имаше прием в двореца на губернатора и тържество в кметството; от всички краища на гостоприемния остров почнаха да се стичат покани.

Както в хубавите прежни дни главатарят Териероо устрои голямо празненство в своя дом в долината Папено, която познавах отпреди. Тъй като Таити не е Рароя, тук се състоя ново кръщение, на което петимата, които идваха за пръв път, получиха имена на таитянски главатарии.

Какви безгрижни дни прекарахме под сияйното слънце и летящите облаци! Къпехме се в лагуната, катерехме се из планините и танцувахме хула-хула по поляните под палмите. Дните отминаваха и станаха седмици. Сякаш и седмиците щяха да станат месеци, преди да дойде някой кораб и ни отведе вкъщи при задълженията, които ни очакваха.

Тогавя пристигна известие от Норвегия, с което ни съобщаваха, че Ларс Кристенсен наредил четирихилядотонният параход „ТУР I“ да дойде от Самоа в Таити, за да вземе членовете на експедицията и да ни отведе в Америка.

Една сутрин големият норвежки параход се плъзна в пристанището на Таити. Френски боен кораб извлече „Кон-Тики“ до големия му сънародник, който протегна огромна стоманена ръка и вдигна мъничкия си сродник на палубата. Над покрития с палми остров отекна силен вой на сирена. Кафяви и бели хора се блъскаха по каменния кей на Папее и нахлуваха на кораба с прощални подаръци и венци. Стояхме до перилата, проточили вратове като жирафи, за да можем да подадем брадите си от растящия цветен товар.

— Ако искате да се върнете в Таити — извика главатарят Териероо, когато свирката преряза за последен път въздуха над острова, — трябва, щом тръгне корабът, да хвърлите по един венец в лагуната!

Обраха въжетата, машините ревнаха, витлото разби водата на зелена пяна, а корабът се плъзна встрани и се отдели от кея.

Скоро червените покриви изчезнаха зад палмите, палмите се стопиха в синевата на планините, които потънаха като сенки в Тихия океан.

По откритото синьо море се пенеха вълни. Ние вече не можехме да ги докоснем. По синьото небе се носеха бели облаци, гонени от пасата. Ние не пътувахме вече в същата посока. Сега се противопоставяхме на природата. Пътувахме към двадесетия век, който се намираще тъй безкрайно далеч.

Но бяхме живи. А в лагуната на Таити плаваха шест самотни бели венци и се носеха ту към океана, ту към сушата по леките вълни, които плискаха край брега.

---

[1] Хула-празник (хула-хула) — така полинезийците наричат своята музика. Оттам: хула-песни, хула-танци, хула-танцьори и пр. — Б.пр. ↑

[2] Кристиания — старото име на Осло. — Б.пр. ↑

[3] Quel bateau? — кой кораб? (френски) — Б.пр. ↑

ШЕСТ МЪЖЕ, ЕДИН САЛ И ЕДНА ЛЕГЕНДА

В Осло има един необикновен музей. За да стигне до него, човек трябва най-напред да слезе към Големия кей по някоя от онези извити от старост улички, просмукани от миризмата на солена риба и катран. Долу на пристана чака бяло параходче. То с писък се провира между морските исполини, от които тече поток от бали, сандъци и хора. И когато най-послед корабчето се измъкне от този лабиринт, човек отдъхва и едва тогава вижда какъв странен, теменуженосин цвят има водата на фиорда, на който е стъпил Осло.

Насреща е малкият полуостров с музея „Кон-Тики“. По-точно — там има още два музея: в единия се пази знаменитият „Фрам“ на Фритьоф Нансен, а в другия лежат бойни кораби от времето на викингите. За „Кон-Тики“ е отделено специално здание. Вътре, в полумрак, върху циментова плоча в басейн, е поставен легендарният сал. Така, както си е било, така и сега е опънато голямото платно и брадатото лице на Кон-Тики Виракоча добродушно се усмихва от него. Непокътнати са балсовите трупи, кърмата от яко мангрово дърво, кабината от бамбук. Всичко е както тогава. Даже китарата на Хеселберг виси в кабината и подръпва струни, а на кърмата трепти светлинката на малкия фенер. „Кон-Тики“ е жив.

Вярата в науката днес взима много странни образи. Тя вече не ни гледа с очите на Джордано Бруно от средновековно строга гравюра, нито гори на кладата. Тя се въплътява в ония хора, които се състаряват в лабораториите и само нощем със скрита тъга мислят, че годините са минали и че са били много кратки. Тя — вярата в науката — стои зад ония лекари, които и сега, във втората половина на двадесетия век, се самозаразяват с тайнствени тропически трески, за да ги изучат. Тя беше, която тласкаше сала „Кон-Тики“ по океанските течения от Каляо до архипелага Туамоту — осем хиляди километра!

„По необикновената решителност и умение — пише академик С. В. Обручев, — с които участниците в експедицията, използвайки

нищожни технически средства, извършват опасното морско плаване през Тихия океан, това пътешествие е една от най-смелите и значителни научни експедиции през последното столетие.“

Осем хиляди километра върху сал от свързани балсови трупи, заплашвани от океана всеки миг, шестима мъже живеят сто и един дни и блестящо потвърждават една догадка. Щастлива случайност ли е успехът на експедицията? Не. Той идва от точното научно предвиждане, от подробното изучаване на климатичните особености в южната част на Тихия океан. И в добавък — от смелостта, пред която и най-решителните опоненти вдигат удивено рамене...

Защо тръгват в океана Тур Хейердал и петимата му другари?

Историята на тази експедиция започва всъщност доста отдавна, още от 1722 година, когато холандският мореплавател Рогевеен разказва в Европа, че далеч в Тихия океан, на три хиляди километра от Южна Америка и единадесет хиляди и петстотин километра от бреговете на Азия, намерил малко късче земя, рожба на подводни вулканични изригвания. Никак не би обърнал внимание на този загубен между морето и небето остров, ако от брега не гледали към моряците огромни каменни исполини без крака. Рогевеен не бил виждал другаде такива статуи. Той стоял изумен пред тези гранитни глави, високи колкото камбанарията в родния му град. Кой ги е изсякъл, кой е вдъхнал живот на мъртвата скала? Как са били довлечени от каменоломните далеч по склоновете на изгасналия вулкан? Местните жители ли са ги изваяли? Не. Те били съвсем изостанали полинезийци, с примитивни брадви и копия, които можели само да палят жертвени огънове и да се кланят смирено на каменните идоли. Хората от Великденския остров — така бил наречен той — живеели още в каменната епоха. Но в древните им предания се преплитали смътните спомени за мореплаватели богове — високи, снажни, могъщи...

На Рогевеен не повярвали. Та и кой ли ще повярва? Моряците открай време имали славата на изкусни фантазьори. Но след няколко години испански и френски мореплаватели потвърдили разказите за каменните великани и добавили, че такива статуи видели и на някои острови в Полинезия. Каменните идоли станали тайна на Великденския остров.

Едва в края на миналия век някои етнографи и археолози пристъпили към тази тайна. Те започнали да събират легенди и предания сред местните жители. Не получили много данни, но в почти всички сказания се говорело за белокожи червенокоси люде, дошли отвъд океана — богове, родствени на Слънцето. Изследователят Томпсън изказал предположението, че островът бил населен, когато тук доплавали откъм Океания полинезийците. Една английска експедиция извършила през 1914 година някои археологически изследвания, но без разкопки. Двадесет години по-късно, през 1934 г. на острова стъпила френско-белгийска експедиция. Но единият от археолозите починал по пътя, а другият съсредоточил своите усилия главно в изучаване на изображенията, изсечени от камъните. Исполинските идоли продължавали да гледат загадъчно морето с мъртвите си очи.

Едно било ясно — имало е дополинезийска култура. Имало е цивилизация на острова в древни времена. И тази цивилизация е дошла тук преди Колумб да тръгне за Америка. Докато от амвоните на катедралите в Европа били анатемосвани неверниците, които дръзвали да мислят, че Земята е кълбо, живеели и много по-дръзки мореплаватели, но на отгатъшната страна на кълбото. Те се носели по вълните на океана, който наричали не Тихи, а другояче. Открили самотния остров, слезли на брега му и се заели да ваят каменни исполини — образи на своите деди покровители. Кои са били тези мореплаватели?

Тук вече мненията се разделят и въпросът за цивилизацията на Великденския остров се преплита с въпроса за произхода на полинезийците. А това е кълбо от загадки. Кое е коренното население? Какъв е бил тайнствения народ „манахуне“ в Полинезия? Мнозинството от учените смятат, че полинезийците са дошли откъм Меланезия и имат азиатски произход. Други отхвърлят това становище. Може би те са доплавали от изток, от Южна Америка? Но как? Та древните народи от Средна и Южна Америка не са познавали желязото, не са имали сигурни кораби, всеки час океанът готвел смъртоносни изненади...

По-нататък историята на спора е известна. Тур Хейердал се опитва да доказва, носи ръкописа си по редакциите, убеждава... И когато решително му дотегна да убеждава, той и петима негови

сътрудници сглобяват в Перу сал от балсови дървета, натоварват го с провизии и от пристанището Каляо се понасят по океанските течения. Странна, полуфантастична история! Ние даже не можем да си я представим както трябва. Сал от петия век носи по вълните кабинетни учени, които се хранят с консерви от двадесетия век и непрестанно се стъписват пред изненадите, поднасяни от океана.

Но само този експеримент, колкото и да е ефектен, колкото и сензационно да про шумява в световната преса, не стига за доказателство. В археологията и етнографията са нужни и материални данни. Тур Хейердал се заема да ги намери. През 1955 година той организира нова експедиция. Този път главен обект е Великденският остров и освен него — островите Рапаити, Раиваевае, Раиатеа и Маркизките острови, където се предполага, че има останки от древната култура. Това са и първите сериозни археологически изследвания там.

Кой е Тур Хейердал?

Роден е на 6 октомври 1914 година. Любопитна подробност — в семейството винаги първият син се нарича Тур. Тур е бащата. Тур е и синът на пътешественика. Хейердал завършва университета в Осло през 1936 година и в 1937–1938 е вече на Маркизките острови. Етнографията го води през 1939 година между индианците в Британска Колумбия, където разкопава скални рисунки. В ума му е вече проблемът за произхода на полинезийците. Той търси древната връзка с Южна Америка.

Но избухва войната. Хейердал трябва да изостави скалните рисунки и да работи в една железолейрна в Канада. После постъпва в Норвежката свободна армия като парашутист, минава през школа за радиотелеграфисти и както сам казва — „докато слънчевият бог отсъствуваше, господствуваше военният бог на техниката“.

После, след войната, започват научните диспути за полинезийците и в добавък — куп неприятности. Тогава стига до смелото решение, което осъществява така блестящо. Идва признанието на заслугите. Сега Хейердал вече сам не знае точния брой на медалите награди. Те са от Стокхолм, Глазгоу, Париж, Лондон, Перу... По случай 150-ата годишнина на университета в Стокхолм той бе провъзгласен за почетен доктор на университета и получи знаменития медал Вега. През 1962 година Московският университет му присъди

забележително научно отличие — Ломоносовия медал. Член е на Норвежката кралска академия на науките (от 1958 г.), на Нюйоркската академия на науките (от 1960 г.), хоноруван член е на Географското дружество на Съветския съюз (от 1964 г.).

Тур Хейердал е автор на книгите: „Тайните на Великденския остров“, „Аку-Аку“ (преведена на български език), „Отчети на Норвежката археоложка експедиция за Великденския остров и Източна Полинезия“. „Изкуството на Великденския остров“. След експедицията с папирусова лодка в Атлантическия океан през 1969 година написва книгата „Ра“. Автор е и на сборник статии „Древният човек и океана“ и на „Пътешествие с Тигрис“ — дневник на пътешествието му с тръстикова лодка през 1980 година.

Светослав Славчев

Източник: <http://bezmonitor.com>
(Част от латиницата въведе Коста Борисов. Негова е и хартиената книга.)

Издание:

Тур Хейердал

Кон-Тики

Със сал през Южното море

Thor Heyerdahl

„KON-TIKI“ EKSPEDISJONEN

Gyldendal Norsk Forlag Oslo. 1951

Редактор Красимира Абаджиева

Художествен редактор и оформител Йова Чолакова

Технически редактор Иван Андреев

Държавно издателство „Отечество“, пл. „Славейков“, 1

София, 1989

Държавна печатница „Георги Димитров“, София

c/o Jusautors Sofia

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.